

**ÖZGÜR BALPINAR’IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

MUSTAFA AKGÜL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZLEM ŞAHİN**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ÖZGÜR BALPINAR'IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Mustafa AKGÜL tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞAHİN

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞAHİN

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Tülay ÇULHA

Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. Elif Emine BALTA

Düzce Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 13/12/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

13 Aralık 2024

Mustafa AKGÜL

TEŞEKKÜR

Aydınlık fikirleri ve liderliği ile bizlere özgür, bağımsız ve çağdaş bir Türkiye bırakma yolunda ilham kaynağı olan ve bu tezi yazabilme fırsatını sunan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmanın sonuçlanmasında, tezin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen kıymetli tez danışmanım, değerli öğretmenim Dr. Öğretim Üyesi Özlem ŞAHİN'e saygı ve sevgilerimi sunarım. Çalışma esnasında değerli görüş ve önerilerini paylaşan Doç. Dr. Elif Emine BALTA'ya; çalışmaya verdiği değerli destek için Prof. Dr. Tülay ÇULHA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca bana her zaman destek olan, dualarını ve yardımlarını bir an olsun benden esirgemeyen sevgili annem Rukiye AKGÜL'e, kıymetli babam Ali AKGÜL'e ve canım kardeşlerim Okan AKGÜL ile Asena AKGÜL'e içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecimin her aşamasında ve her zaman yanımda olduğunu hissettiğim sevgili eşim Sevcan Hanım'a, tez sürecinde bize katılan ve kendisinden çaldığım zamana sessiz kalarak hayatımıza enerji katan biricik kızım Selen'e teşekkür ederim.

13 Aralık 2024

Mustafa AKGÜL

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	ix
GÖRSEL LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	4
1.5. TANIMLAR	4
1.6. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI	12
2.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ	21
2.2.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri.....	21
2.2.1.1. Boyut	22
2.2.1.2. Kâğıt.....	22
2.2.1.3. Kapak	23
2.2.1.4. Sayfa Düzeni.....	24
2.2.1.5. Resimler.....	25
2.2.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri.....	26
2.2.2.1. Konu	27
2.2.2.2. İzlek	28
2.2.2.3. Karakter	29
2.2.2.4. Dil ve Anlatım.....	31
2.2.2.5. İleti	33
2.3. EĞİTSEL İLKELER.....	34
3. YÖNTEM	36
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	36
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	36
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	37
4. BULGULAR VE YORUM	39
4.1. GÖĞÜ YERE İNDİRELİM	39
4.1.1. Dış Yapı Özellikleri.....	39
4.1.1.1. Boyut	39
4.1.1.2. Kâğıt.....	39
4.1.1.3. Kapak	40
4.1.1.4. Sayfa Düzeni.....	41
4.1.1.5. Resimler.....	43

4.1.2. İç Yapı Özellikleri	44
4.1.2.1. Konu	44
4.1.2.2. İzlek	48
4.1.2.3. Karakter	49
4.1.2.4. Dil ve Anlatım	51
4.1.2.5. İleti	54
4.1.3. Eğitsel İlkeler	54
4.2. YERYÜZÜNÜN KALBI	56
4.2.1. Dış Yapı Özellikleri	56
4.2.1.1. Boyut	56
4.2.1.2. Kâğıt	56
4.2.1.3. Kapak	57
4.2.1.4. Sayfa Düzeni	59
4.2.1.5. Resimler	60
4.2.2. İç Yapı Özellikleri	61
4.2.2.1. Konu	61
4.2.2.2. İzlek	66
4.2.2.3. Karakter	66
4.2.2.4. Dil ve Anlatım	69
4.2.2.5. İleti	72
4.2.3. Eğitsel İlkeler	73
4.3. DÜŞLER ATLASI	75
4.3.1. Dış Yapı Özellikleri	75
4.3.1.1. Boyut	75
4.3.1.2. Kâğıt	75
4.3.1.3. Kapak	75
4.3.1.4. Sayfa Düzeni	77
4.3.1.5. Resimler	79
4.3.2. İç Yapı Özellikleri	80
4.3.2.1. Konu	80
4.3.2.2. İzlek	85
4.3.2.3. Karakter	85
4.3.2.4. Dil ve Anlatım	88
4.3.2.5. İleti	90
4.3.3. Eğitsel İlkeler	91
4.4. DÜNYAYI SIRTINDA TAŞIYAN BALIK	93
4.4.1. Dış Yapı Özellikleri	93
4.4.1.1. Boyut	93
4.4.1.2. Kâğıt	93
4.4.1.3. Kapak	94
4.4.1.4. Sayfa Düzeni	95
4.4.1.5. Resimler	97
4.4.2. İç Yapı Özellikleri	98
4.4.2.1. Konu	98
4.4.2.2. İzlek	104
4.4.2.3. Karakter	104
4.4.2.4. Dil ve Anlatım	106
4.4.2.5. İleti	109
4.4.3. Eğitsel İlkeler	110
4.5. CANIM ARKADAŞIM	112
4.5.1. Dış Yapı Özellikleri	112
4.5.1.1. Boyut	112
4.5.1.2. Kâğıt	112
4.5.1.3. Kapak	112
4.5.1.4. Sayfa Düzeni	115
4.5.1.5. Resimler	116
4.5.2. İç Yapı Özellikleri	117

4.5.2.1. Konu	117
4.5.2.2. İzlek	122
4.5.2.3. Karakter	122
4.5.2.4. Dil ve Anlatım	124
4.5.2.5. İleti	127
4.5.3. Eğitsel İlkeler	127
4.6. PORTAKAL ÇİÇEKLERİ	129
4.6.1. Dış Yapı Özellikleri	129
4.6.1.1. Boyut	129
4.6.1.2. Kâğıt	130
4.6.1.3. Kapak	130
4.6.1.4. Sayfa Düzeni	132
4.6.1.5. Resimler	134
4.6.2. İç Yapı Özellikleri	136
4.6.2.1. Konu	136
4.6.2.2. İzlek	140
4.6.2.3. Karakter	141
4.6.2.4. Dil ve Anlatım	143
4.6.2.5. İleti	145
4.6.3. Eğitsel İlkeler	146
4.7. ÇİÇEK EKSPRESİ	148
4.7.1. Dış Yapı Özellikleri	148
4.7.1.1. Boyut	148
4.7.1.2. Kâğıt	149
4.7.1.3. Kapak	149
4.7.1.4. Sayfa Düzeni	151
4.7.1.5. Resimler	153
4.7.2. İç Yapı Özellikleri	156
4.7.2.1. Konu	156
4.7.2.2. İzlek	159
4.7.2.3. Karakter	159
4.7.2.4. Dil ve Anlatım	160
4.7.2.5. İleti	163
4.7.3. Eğitsel İlkeler	164
4.8. GELECEK EKSPRESİ ÇÖP DÜNYA	166
4.8.1. Dış Yapı Özellikleri	166
4.8.1.1. Boyut	166
4.8.1.2. Kâğıt	166
4.8.1.3. Kapak	166
4.8.1.4. Sayfa Düzeni	169
4.8.1.5. Resimler	170
4.8.2. İç Yapı Özellikleri	173
4.8.2.1. Konu	173
4.8.2.2. İzlek	176
4.8.2.3. Karakter	177
4.8.2.4. Dil ve Anlatım	179
4.8.2.5. İleti	181
4.8.3. Eğitsel İlkeler	181
4.9. MACERA EKSPRESİ DÜNYANIN DIŞINA AÇILAN PENCERE	184
4.9.1. Dış Yapı Özellikleri	184
4.9.1.1. Boyut	184
4.9.1.2. Kâğıt	184
4.9.1.3. Kapak	185
4.9.1.4. Sayfa Düzeni	187
4.9.1.5. Resimler	188
4.9.2. İç Yapı Özellikleri	191
4.9.2.1. Konu	191

4.9.2.2. İzlek	194
4.9.2.3. Karakter	195
4.9.2.4. Dil ve Anlatım	197
4.9.2.5. İleti	199
4.9.3. Eğitsel İlkeler	200
4.10. GÜNEŞE KOŞMAK	203
4.10.1. Dış Yapı Özellikleri	203
4.10.1.1. Boyut	203
4.10.1.2. Kâğıt	203
4.10.1.3. Kapak	203
4.10.1.4. Sayfa Düzeni	206
4.10.1.5. Resimler	207
4.10.2. İç Yapı Özellikleri	208
4.10.2.1. Konu	208
4.10.2.2. İzlek	212
4.10.2.3. Karakter	213
4.10.2.4. Dil ve Anlatım	216
4.10.2.5. İleti	218
4.10.3. Eğitsel İlkeler	219
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	221
5.1. SONUÇ	221
5.2. TARTIŞMA	224
5.3. ÖNERİLER	228
6. KAYNAKLAR	230
7. EKLER	239
7.1. ÖZGÜR BALPINAR İLE YAPILAN RÖPORTAJ	239
7.2. ÖZGÜR BALPINAR'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	245
ÖZ GEÇMİŞ	246

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1.: Özgür Balpınar'ın İncelenen Kitapları.....	37
---	----

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 4.1.: Göğü Yere İndirelim, Ön Kapak (Balpınar, 2023).....	40
Görsel 4.2.: Göğü Yere İndirelim, Arka Kapak (Balpınar, 2023)	41
Görsel 4.3.: Göğü Yere İndirelim, Sayfa Düzeni (Balpınar, 2023: 73)	42
Görsel 4.4.: Göğü Yere İndirelim, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 11)	43
Görsel 4.5.: Göğü Yere İndirelim (Balpınar, 2023: 21).....	43
Görsel 4.6.: Yeryüzünün Kalbi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)	57
Görsel 4.7.: Yeryüzünün Kalbi, Arka Kapak (Balpınar, 2023)	58
Görsel 4.8.: Yeryüzünün Kalbi (Balpınar, 2023: 17).....	60
Görsel 4.9.: Yeryüzünün Kalbi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 9)	60
Görsel 4.10.: Yeryüzünün Kalbi (Balpınar, 2023: 201).....	61
Görsel 4.11.: Düşler Atlası, Ön Kapak (Balpınar, 2023).....	76
Görsel 4.12.: Düşler Atlası, Arka Kapak (Balpınar, 2023).....	77
Görsel 4.13.: Düşler Atlası (Balpınar, 2023:11)	78
Görsel 4.14.: Düşler Atlası, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 7)	79
Görsel 4.15.: Düşler Atlası (Balpınar, 2023: 159)	79
Görsel 4.16.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Ön Kapak (Balpınar, 2023)	94
Görsel 4.17.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Arka Kapak (Balpınar, 2023)	95
Görsel 4.18.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık (Balpınar, 2023: 35)	96
Görsel 4.19.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023)..	97
Görsel 4.20.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, (Balpınar, 2023: 13)	98
Görsel 4.21.: Canım Arkadaşım, Ön Kapak (Balpınar, 2023).....	113
Görsel 4.22.: Canım Arkadaşım, Arka Kapak (Balpınar, 2023).....	114
Görsel 4.23.: Canım Arkadaşım (Balpınar, 2023: 67)	116
Görsel 4.24.: Canım Arkadaşım, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 57)	116
Görsel 4.25.: Canım Arkadaşım (Balpınar, 2023: 107)	117
Görsel 4.26.: Portakal Çiçekleri, Ön Kapak (Balpınar, 2022).....	131
Görsel 4.27.: Portakal Çiçekleri, Arka Kapak (Balpınar, 2022).....	132
Görsel 4.28.: Portakal Çiçekleri, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 39).....	133
Görsel 4.29.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 79)	134
Görsel 4.30.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 167)	135
Görsel 4.31.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 162-163).....	135
Görsel 4.32.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 164-165).....	136
Görsel 4.33.: Çiçek Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2022).....	150
Görsel 4.34.: Çiçek Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2022).....	151
Görsel 4.35.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 23)	152
Görsel 4.36.: Çiçek Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 68-69)	153
Görsel 4.37.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 6-7).....	154
Görsel 4.38.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 32-33).....	154
Görsel 4.39.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 42-43).....	154
Görsel 4.40.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 54-55).....	155
Görsel 4.41.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 68-69).....	155
Görsel 4.42.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 96-97).....	155
Görsel 4.43.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 112-113).....	156
Görsel 4.44.: Gelecek Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)	167
Görsel 4.45.: Gelecek Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2022)	169
Görsel 4.46.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 16)	170
Görsel 4.47.: Gelecek Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 6-7).....	170

Görsel 4.48.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 6-7)	171
Görsel 4.49.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 18-19)	171
Görsel 4.50.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 34-35)	172
Görsel 4.51.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 48-49)	172
Görsel 4.52.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 66-67)	172
Görsel 4.53.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 82-83)	173
Görsel 4.54.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 102-103)	173
Görsel 4.55.: Macera Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)	185
Görsel 4.56.: Macera Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2023)	187
Görsel 4.57.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 9)	188
Görsel 4.58.: Macera Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 72-73).....	188
Görsel 4.59.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 6-7)	189
Görsel 4.60.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 22-23)	189
Görsel 4.61.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 36-37)	190
Görsel 4.62.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 52-53)	190
Görsel 4.63.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 72-73)	190
Görsel 4.64.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 108-109)	191
Görsel 4.65.: Güneşe Koşmak, Ön Kapak (Balpınar, 2024).....	204
Görsel 4.66.: Güneşe Koşmak, Arka Kapak (Balpınar, 2024).....	206
Görsel 4.67.: Güneşe Koşmak (Balpınar, 2024: 29)	207
Görsel 4.68.: Güneşe Koşmak, Yeni Bölüm Geçışı (Balpınar, 2024: 9)	207
Görsel 4.69.: Güneşe Koşmak (Balpınar, 2024: 39)	208

KISALTMALAR

Cm	Santimetre
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
S.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
TUBA	Türkiye Bilimler Akademisi
Vb.	Ve Benzeri
Vd.	Ve Diğerleri

ÖZET

ÖZGÜR BALPINAR’IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mustafa Akgül

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞAHİN

Aralık 2024, 245 sayfa

Bu araştırmada Özgür Balpınar’ın şu ana kadar yayımlanmış tüm kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Özgür Balpınar’ın on kitabı, çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken dış yapı özellikleri açısından boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim; iç yapı özellikleri açısından konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti ile eğitsel ilkeler bakımından incelenmiştir. Yazarın kitapları, doküman incelemesi (belge incelemesi) yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, Özgür Balpınar’ın kitaplarının çocuk edebiyatının dış yapı ve iç yapı özellikleri ile eğitsel ilkeler açısından, çocuk edebiyatının temel ilkelerinin büyük çoğunluğuna uygun nitelikte olduğu belirlenmiştir. Bu nitelikler; dil ve anlatımın çocukların seviyesine uygun olması, konuların çocukların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine yanıt vermesi, konunun oluşturulmasında, merak duygusu ve çatışmalardan sıkça faydalanılması, karakterlerin çocukların özdeşim kurabileceği yaş ve özelliklere sahip olmasıdır. Bununla birlikte, eserlerin iletilerinin çocuklarda evrensel değerlere duyarlılık geliştirebilecek nitelikte olduğu da belirlenmiştir. İncelenen kitapların tüm özellikleri değerlendirildiğinde Türkçe öğretiminde yararlanılabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca yazarın kitaplarının, çocuklarda okuma alışkanlığı geliştirmeye yönelik özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen eserlerle ilgili olarak araştırmacılara ve eğitimcilere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Özgür Balpınar, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri

ABSTRACT

ANALYSIS OF ÖZGÜR BALPINAR’S CHILDREN’S LITERATURE WORKS IN TERMS OF THE BASIC ELEMENTS OF CHILDREN’S LITERATURE

Mustafa Akgül

Düzce University

Graduate School, Department of Turkish and Social Sciences Education Master Thesis

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Özlem Şahin

December 2024, 245 pages

The aim of this research is to examine all of Özgür Balpınar's books published so far in terms of the basic principles of children's literature. Özgür Balpınar's ten books were examined in terms of external structure characteristics that children's literature works should have, such as size, paper, cover, page layout and picture; in terms of internal structure characteristics, subject, theme, character, language and expression, message and educational principles. The author's books were analyzed using the document analysis method. As a result of the research, it was determined that Özgür Balpınar's books are in accordance with the majority of the basic principles of children's literature in terms of external and internal structural features and educational principles. These qualities are that the language and expression are appropriate to the level of the children, the subjects respond to the interests, needs and expectations of the children, the sense of curiosity and conflicts are frequently used in the creation of the subject, and the characters have ages and characteristics that children can identify with. In addition, it has been specified that the messages of the works can build up sensitivity to universal values in children. When all the features of the analysed books were handled, it was concluded that they could be used in teaching Turkish. Besides, it has been seen that the author's books have features that help improve reading habits in children. As a result of the research, recommendations were made to researchers and educators regarding the works examined.

Keywords: Özgür Balpınar, Children's Literature, Basic Principles of Children's Literature

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın yapılma nedeni olan problemi açıklamak amacı ile araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırma konusunun sınırlılıkları, çalışmada sıkça geçen kavramların tanımları ve konuyla ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar ele alınmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU

Günümüz dünyası, gelişen teknoloji ile birlikte yeni bir döneme adım atmıştır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, insanları hayatın her alanında etkilemeye başlamıştır. İnsanlar, gelişen ve değişen yeni dünya düzeni ile pek çok konuda kendisini geliştirme ihtiyacı hissetmeye başlamıştır. Nitekim bu değişim ile birlikte insanın kendini gerçekleştirme ve geliştirme noktasında alternatifleri de artmıştır. İnsanların bu gelişime ayak uydurması ve yaşanılanları anlamlandırması için en çok ihtiyaç duyduğu şeyin başında okuma gelir. Zira sürekli ve bilinçli bir şekilde yapılan okuma, anlamı kavramak ve anlatma yeteneğinin gelişmesi gibi davranışları geliştirir (Aytaş, 2003: 156). Okuma, anlama ve kavrayış becerilerinin temelleri okul öncesi dönemde atılır (Bayraktar, 2018: 31). Buradan hareketle yeni bilgilere ulaşma, karşılaşılan durumları anlamlandırma ve bakış açısının genişlemesi noktasında okumanın önemli olduğunu ifade edebiliriz. Çocuğun dünyayı ve yaşamı anlamlandırmasında bu denli önemli olan okuma eyleminde ailelere ve eğitimcilere bazı görev ve sorumluluklar düşmektedir. Aileler ve eğitimcilerin yanında, çocukların vakitlerinin çoğunu geçirdiği okullarda gerçekleştirilen Türkçe öğretim programının da bu duruma göre planlanması son derece önemlidir. Okuma kültürünün oluşması, öğretim alanında yapılacak planlı çalışmalarla gerçekleştirilmelidir.

Millî Eğitim Bakanlığınca açıklanan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda bahsedilen niteliklerden birisinin de öğrencilerin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmaları olduğu aktarılmıştır (MEB, 2019: 8). Okuma alışkanlığı kazandırmanın ise çocukların öğrenme gereksinimlerine cevap veren, eğlenmelerini sağlayan ve onları düşünmeye özendiren kitaplar oluşturmaktan geçmektedir (Sever, 2021: 22). Bahsedilen istendik davranışların başarıya ulaşması için

kitapların her anlamda nitelikli olmasına özen gösterilmelidir. Çocukların kitaplara karşı ilgi ve isteklerinin artmasında yaşlarının, ilgi alanlarının ve bulunduğu çevresel faktörlerin önemli olduğu göz önüne alınarak ürünler oluşturmalıdır.

Çocukların okuma kültürü ediniminde aile temel etkidir. Çocuk, ilk okuma kazanımını aileyle birlikte edinirse bunu daha sonraki hayatında sürekli hale getirir. Zira okuyan, kitabı önemseyen ve bunu süreklilik haline getiren aileler çocuğa örnek olur. Anne ve babayı okurken gören çocuk, okuma davranışını kendiliğinden gösterecektir. Çünkü anne ve baba, çocuğun hayattaki ilk öğretmenidir (Kaya, 2014: 611-612). Ailenin okuma ortamı oluşturması, model olması, kitap okumayı öncelikli konuma getirmesi ve okumayı destekleyici etkinlikler gibi faaliyetlerde bulunması; çocuklarda kitap okuma alışkanlıklarının kalıcı olmasına ve okumayı benimsemelerine katkı sağlar.

Çocukların nitelikli kitap seçmesi ve okumasında eğitimcilere büyük sorumluluklar düşmektedir. Eğitimciler; çocukların okurken eğlenebileceği, dilin zenginliğini hissedebileceği, bilişsel olarak gelişebileceği kalitedeki kitapları seçebilmelidir. Okuduğunu hissettiren ve kitap tavsiyesinde bulunabilen öğretmenlerin, çocuklara kitap alışkanlığı kazandırması daha kolaydır (Güney vd., 2014: 153). Buradaki önemli nokta ise öğretmenlerin çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliğini ölçme konusunda yeterli bilgiye sahip olmasıdır. Zira çocuğun ihtiyaçlarına cevap veremeyen, çocuk gerçekliğinin uzağında kalmış eserlerin çocuğa fayda sağlamayacağı eğitimciler tarafından bilinmelidir (Sever, 2021: 20). Bu bilinçle ürün ortaya koymaya çalışan yazarların eserleri, çocukların dikkatini çekmekle birlikte gelişimlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirmelerine yardımcı olabilir.

Sonuç olarak çocuğu temel alarak yazılan kitapların hangi niteliklere sahip olması gerektiği konusunda, eğitimcilerin ve ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Çocuk edebiyatı bünyesinde yer alan yazar ve eserlerle ilgili bilgisi olan eğitimci ve ailelerin, çocuklara bu konuda yardımcı olması daha iyi sonuçlar verecektir.

Özgür Balpınar'ın yapıtlarıyla ilgili alanyazında, Nilüfer Serin'in (2022) "Özgür Balpınar'ın Eserlerine Ekoeleştirel Bir Yaklaşım" başlıklı çalışması, Nazmi Şanda'nın (2022) "Özgür Balpınar'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Türkçenin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez ve Yasemin Yılmaz'ın (2022) "Savaş Konulu Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Mekân Temsilleri" adlı çalışması yer almaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde Özgür Balpınar'ın yapıtlarının, çocuk edebiyatının temel

ilkeleri açısından incelendiği bir çalışma olmadığı görülmektedir. Alanyazındaki bu eksikliği gidermek amacıyla bu çalışmada Özgür Balpınar'ın çocuklara yönelik kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenecektir. Bu bakımdan, Özgür Balpınar'ın yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında inceleneceği bu çalışmanın, eğitimcilerin ve ailelerin nitelikli çocuk kitabı seçmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan, sanatçının ve eserlerinin tanınmasına yardımcı olacağı; araştırmacılara, çocuk edebiyatı alanındaki yazarlara ve alanyazına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda, Özgür Balpınar'ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi, bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın problem cümlesi: “Özgür Balpınar'ın yapıtları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından nasıl özellikler göstermektedir?” şeklinde oluşturulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, Özgür Balpınar'ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Özgür Balpınar'ın kitapları, dış yapı özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
2. Özgür Balpınar'ın kitapları, iç yapı özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak çocuğa görsel ve dilsel imkânlarla anadilini sevdiren önemli araçlardan biridir. Çocuk, bu ürünler yardımıyla okuma sevgisiyle beraber kitap okumaya karşı alışkanlık geliştirir (Maltepe, 2009: 399). Çocuk okur açısından önemli bir konumda bulunan çocuk edebiyatı ürünlerinin, belli kurallara ve niteliklere dayanması gerekmektedir.

Yaşadığımız dönemde çocuk edebiyatı kapsamında her yıl birçok ürün ortaya çıkmakta ve bu ürünler çocuklara ulaşmaktadır. Bu ürünlerden nitelikli olanlara yönelmek ve doğru kitabı seçmek ise kolay değildir. Hâl böyleyken nitelikli kitap seçiminin sağlıklı ve bilinçli bir şekilde yapılması çok önemli bir hâle gelmiştir. Çünkü çocuk ile kitap arasında

sağlıklı bir ilişkinin oluşabilmesi; çocuğun yaşına, gelişimsel özelliklerine ve ona hitap edebilecek nitelikleri barındıran kitaplara bağlıdır (Bayraktar ve Demiriz, 2017: 792).

Özgür Balpınar, çocuk edebiyatı alanında son zamanlarda eserler üretmiş ve hala da üretmeye devam eden bir yazardır. Buradan hareketle, Özgür Balpınar'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken ilkeler bakımından incelenmesi önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda yapılacak olan çalışmada, Özgür Balpınar'ın eserlerinin hangi yönleriyle ön plana çıktığı incelenecektir. Eserlerin nitelikli olup olmadığı ise aileler, eğitimciler ve alan okurları için önemli bir konu olarak görülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma; Özgür Balpınar'ın kitaplarının tamamı ile çerçevelendirilmiş olup bu yapıtların, çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni, resim (dış yapı özellikleri) ve konu, izlek, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti (iç yapı özellikleri) ile eğitsel ilkeler bakımından incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

1. Göğü Yere İndirelim
2. Düşler Atlası
3. Portakal Çiçekleri
4. Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık
5. Yeryüzünün Kalbi
6. Canım Arkadaşım
7. Çiçek Ekspresi
8. Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere
9. Gelecek Ekspresi Çöp Dünya
10. Güneşe Koşmak

1.5. TANIMLAR

Çocuk: İnsanın doğumundan başlayarak erişkinlik dönemi arasında (0-12 yaş) ya da ergenlik dönemini de içine alan döneme (0-18 yaş) denir (TÜBA, 2011).

Çocuk Edebiyatı: Çocuk edebiyatı; çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün niteliklere sahip, estetik bir boyut taşıyan, zengin kelime hazinesiyle gelişimine katkıda bulunan, ulusal ve evrensel değerleri içeren, keyifle okuduğu veya dinlediği yazılı ve

sözlü eserlerdir (Temizyürek, 2003: 161).

Konu: Sanatçının ve yazarın aktarmak istediği düşünceleri, duyguları ve tasarıları çocuklar ile paylaşmak için tercih ettiği araca denir (Sever, 2019: 127).

İzlek: Sanatçının işlediği tema ile izleyicide yaratmak istediği izlenim arasındaki ilişkidir (Sever, 2019: 129).

Karakter: Yapıtta, yazar tarafından şekillendirilmiş olan kahramanın ya da kahramanların tüm kişilik özelliklerini somutlaştıran bir isimdir (Sever, 2019: 129).

İleti: Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken çocuklara ulaştırmayı hedeflediği ve metnin dokusunu oluşturan sözcüklerle dokuduğu duygu ve düşünce örgüsüdür (Sever, 2007: 41-56).

Anlatım: Bir duyguyu, bir düşünceyi veya bir konuyu, sözler veya yazı yoluyla açıklama veya ifade etmeye denir (TDK, 2011: 130).

1.6. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çocuk edebiyatı kapsamında yer alan çalışmalara baktığımızda çocuğa yönelik eserleri, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından inceleyen birçok çalışma olduğu görülür. Araştırmanın bu bölümünde, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında hazırlanan makale, yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarının içeriğine dair bilgilere yer verilmiştir.

Nazmi Şanda (2022) “Özgür Balpınar’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Türkçenin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Özgür Balpınar’ın sekiz kitabını söz varlığı açısından ele almıştır. Çalışmada, incelenen eserlerdeki söz varlığının çocukların ana dilini sevmesi konusunda nitelikli olduğu aktarılmıştır. Çalışmaya konu olan kitaplarda yer alan söz varlığının, çocukların kelime dağarcığına katkıda bulunacağı belirtilmiştir. Eserlerin çocuklara Türkçenin inceliklerini fark ettirmesinin yanında anlatım becerilerine de katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Nilüfer Serin (2022) “Özgür Balpınar’ın Eserlerine Ekoeleştirel Bir Yaklaşım” isimli makalesinde, Özgür Balpınar’ın eserlerinin ekoeleştirel açıdan insanın doğa ve çevreyle ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Yazar, Özgür Balpınar’ın eserlerinin ekoeleştirel yaklaşım ile okumaya uygun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu eserlerin çocuklara, doğayı koruma ve güzelleştirme konusunda görevler yüklediğini de ifade etmiştir.

Yasemin Yılmaz Yüksek (2022) “Savaş Konulu Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Mekân Temsilleri” isimli çalışmasında, birçok farklı kitabı karakter ve kurgu açısından incelemiştir. Bu eserler arasında Özgür Balpınar’ın “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitabı da bulunmaktadır. Yüksek, Balpınar’ın bu eserinde savaş içerisinde yer alan kahramanın yaşadığı olaylar ve bu olaylar karşısındaki düşünce yapısına dikkat çekmiştir. Bir çocuğun gözünden savaşı anlatan eserde, kahramanın hayallerinin savaşın ötesine geçtiğini ifade etmiştir.

Ahmet Akkaya (2008), “Mustafa Kutlu’nun Hikâyelerindeki İletiler ve Bu İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, yazarın kitaplarının bazılarının çocuğa görelik ilkesine uygun olduğu, bazı kitaplarının ise uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kenan Yaşar (2013) “Erich Kästner’in Hayvanlar Toplantısı Adlı Eserinin Çocuğa Göreliği ve Çocuk Edebiyatı İlkelerine Uygunluğu” adlı yüksek lisans tezinde, Alman edebiyatının önemli çocuk edebiyatı yazarı Erich Kästner’in “Hayvanlar Toplantısı” isimli çocuk kitabını, çocuğa görelik ve çocuk edebiyatına uygunluk açısından değerlendirmiştir. Bu çalışmada çocuk edebiyatı ile erken tanışmış toplumların eserlerinin, toplumumuza kazandırılması bir fayda olarak görülmüştür. Araştırma sonucunda incelenen eser, çocuk edebiyatı ilkeleri ve çocuğa görelik kapsamında uygun bulunmuştur.

Metin Akyüz (2014) “Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” isimli doktora tezinde, Muzaffer İzgü’nün yapıtları arasından rastlantısal olarak seçilen otuz eseri iç yapı ve dış yapı özellikleri bakımından incelemiştir. Akyüz, araştırmasının sonunda Muzaffer İzgü’nün eserlerinin, dil ve anlatım açısından son derece başarılı olduğunu aktarmıştır. Konuşma dilinin basit, anlaşılır bir şekilde kullanılmasının okunabilirlik açısından önemli olduğunu vurgulamıştır.

Hacer Başeğmez Tıgılı (2014), “Miyase Sertbarut’un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, yazarın farklı türlerde yer alan yirmi beş kitabını, çocuk edebiyatının temel öğelerine göre değerlendirmiştir. Tıgılı, incelenen kitapların çocuklar tarafından rahat okunabileceğini ve onların zevklerine hitap edecek düzeyde olduğunu ifade etmiştir. İşlenen konularla kapak resimlerinin ilişkili olduğu belirtilmiştir. Kapak resmi haricinde resim kullanılmaması ise okuyucunun hayal dünyasını geliştirmesi adına nitelikli bulunmuştur.

Çiğdem Doğan (2015) “Sevim Ak’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı” adlı yüksek lisans tezinde, Sevim Ak’a ait doksan dört hikâye kitabı ve on romanı incelemiştir. Araştırmaya konu olan eserlerin, çocuğun kendine yakın bulabileceği ve özdeşim kurabileceği karakterlerden seçildiği ifade etmiştir. Bu durumun, çocuğun hayata hazırlanmasına yardımcı olacağını belirtmiştir. Ayrıca yazarın eserlerinde Türkçenin söz varlığına ve dil bilgisi kurallarına dikkat ettiği vurgulanarak incelenen eserlerin çocuk edebiyatının iç yapı özelliklerine uygun olduğu belirtilmiştir.

Arife Erdoğan Horasan (2015) “Zeynep Cemali’nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” isimli doktora tezinde, Zeynep Cemali’nin eserlerini; biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleri bakımından incelemiştir. Çalışmada, kitaplarda günlük hayatla ilişkili konuların yer alması, çocuk ile kitap arasındaki ilişkinin niteliğini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan Horasan, incelenen eserlerde kullanılan söz varlığının okuyucunun dil varlığı geliştirmesine katkı sağladığını vurgulamıştır. Bununla beraber incelenen kitapların biçim, içerik ve dil bakımından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğunu belirtmiştir.

Aydın Meral (2016) “Ömer Seyfettin Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Ömer Seyfettin’in öykülerinden bazılarını çocuk edebiyatı ölçütleri başlığında değerlendirmiştir. İncelenen eserlerin çocukların düzeyinin üstünde olduğunu ifade eden Meral, bununla beraber bazı eserlerde kullanılan kelimelerin ve cümle yapılarının çocuk yazınına uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Esra Tekin (2017) “Süleyman Bulut’un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, çocuk edebiyatı alanında eserler veren Süleyman Bulut’un otuz yedi çocuk kitabını incelemiştir. Bu eserler, dış yapı ve iç yapı özellikleri olarak iki ayrı başlıkta incelenmiştir. Yazarın kullandığı üslup, araştırmacı tarafından sürükleyici ve çocuğa uygun bulunmuştur. Araştırmanın sonunda, incelenen kitapların çocuk edebiyatı temel ilkelerine uygun olduğu belirtilmiştir. Tekin, kitapların çocukların halk kültürü açısından da faydalanabileceği eserler olması münasebetiyle okul kitaplarında yer alabileceğini ifade etmiştir.

Bedirhan Arıkan (2018) “Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından Memduh Şevket Esenal’ın Öykülerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli

yüksek lisans tezinde, Memduh Şevket'in on iki eserini öğrencilerin görüşleri doğrultusunda incelemiş ve araştırma sonunda incelenen eserlerin iç ve dış yapı özellikleri açısından başarılı olduğunu ifade etmiştir.

Necati Kirazlı (2018) "Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, Behiç Ak'ın okulöncesi döneme hitap eden dokuz kitabını incelemiştir. Kirazlı, okulöncesi yaş grubuna hitap eden kitapları boyut, kâğıt, kapak ve cilt, sayfa düzeni, harfler, resimler gibi dış yapı özellikleri; konu, izlek, ileti, karakter, dil ve anlatım gibi iç yapı özellikleri açısından ele almıştır. Kapak ve iç kapak tasarımlarının çocuklara uygun olduğunu ifade eden Kirazlı, yapıtlarda kullanılan ciltlemenin çocuğun kitapla uzun süre etkileşim sağlamasına imkân vermeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Kirazlı, yaptığı araştırmada genel olarak Behiç Ak'ın incelenen kitaplarının çocuğa görelik ilkesine uygun olduğunu tespit etmiştir.

Celalettin Çolakça (2019) "Gülsevin Kırıl'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, Gülsevin Kırıl'ın ilköğretim çocukları için yazmış olduğu altı kitabı incelemiştir. Çolakça, çalışmasında kitapların aynı yayınevinden çıkmasını bir avantaj olarak değerlendirmiştir. Araştırmacı, kullanılan tasarım özelliklerinin benzer olmasını çocuğun kitaplık oluşturması açısından nitelikli bulmuştur. Gülsevin Kırıl'ın kitaplarının, çocukların okuma edinimine katkı sağlayacak düzeyde oluşturulduğu ifade edilmiştir.

Sinan Coşkun (2019) "Çetin Öner'in Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı" isimli yüksek lisans tezinde, çocuk edebiyatı alanında birden fazla eseri olan Çetin Öner'in altı kitabını ele almıştır. Araştırmaya konu olan kitaplar biçim ve içerik özellikleri, dil anlatım ve söz varlığı konu başlıklarında incelenmiştir. Coşkun, incelediği eserlerde kullanılan dilin sade ve açık olduğunu belirtmiştir. Anlatımın yabancı kelimeler yerine Türkçe kelimelerle oluşturulmasının çocuğun Türkçeyi doğru ve bilinçli kullanmasına katkı sağlayacağı ifade etmiştir. Ayrıca Coşkun, incelenen eserlerinin biçim, içerik ve dil özelliklerinin çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğunu belirtmiştir.

Gülşah Karakurt İpek (2019) "Nur İçözü'nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde, yazarın dokuz kitabını incelemiştir. İncelenen eserler konu, ileti, kahramanlar, çevre, dil ve anlatım öğeleri açısından ele alınmıştır. Eserler yetmiş iki öğrencinin görüşlerinden yola çıkarak

değerlendirilmiştir. Karakurt İpek, araştırmasının sonucunda incelenen kitapları çocuk edebiyatının öğeleri bağlamında başarılı bulmuştur.

Kübra Erşahan İspirt (2019) “Michael Ende’nin Çeviri Çocuk Edebiyatı Kitaplarının Çocuk Edebiyatına Uygunluğu ve Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Michael Ende’nin çocuklara yönelik oluşturduğu beş eserini incelemiştir. Araştırmacı incelediği kitapların özeti, dış yapı özellikleri ve iç yapı özelliklerini ele almış ve yazarın kitaplarının estetik ve görsel açıdan başarılı olduğunu vurgulamıştır. Genel olarak incelenen eserlerin çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu belirtilmiştir.

Hüseyin Kudak (2021), “Tahir Alangu’nun Billur Köşk Masalları Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi” konulu yüksek lisans tezinde, yazarın “Billur Köşk Masalları” kitabı içerisinde yer alan on dört masalını ele almıştır. Çalışmada, incelenen eserlerin derleme olması sebebiyle çocuk okurların seviyesine uygun olmadığı belirtilmiştir. Kudak, kitaplarda kullanılan kâğıtların kalitesiz olduğu ifade etmiştir. Bununla beraber eserlerin dil ve anlatım noktasında genel olarak iyi olduğu vurgulanmıştır.

Hasan Tarhan (2021) “Sabahattin Ali Öykülerinin Çocuk Edebiyatı İlkeleri ve Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde edebiyatımızın önemli yazarlarından Sabahattin Ali’nin öykülerini ele almıştır. Yazarın beş kitabının içerisinde yer alan altmış altı öykü içinden uzman görüşleri neticesinde on dört öykü; izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti ve çevre başlıkları açısından incelenmiştir. İncelenen eserlerde çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmayan özellikler olduğu ifade edilmiştir. Ancak olumsuzlukların metnin önüne geçmediği için kabul edilebilir olduğu belirtilmiştir.

Mehmet Ali Baz (2021) “Aslı Der’in Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri ve Fantastik Öğeler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Aslı Der’in sekiz kitabını incelemiştir. Baz, incelenen kitapların dış yapı ve iç yapı özellikleri açısından çocuklara uygun olduğunu belirterek kahramanların kişiliği ile olayların ilişkili olmasının kitabın inandırıcılığına katkı sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca eserlerdeki iletinin, çocukların gelişimsel özelliklerine ve yaş seviyesine uygun olduğu, araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. Baz, incelediği eserlerden bazılarının okul ders kitaplarında okutulabileceği sonucuna varmıştır.

Mustafa Ceyhan (2021) “Ahmet Şerif İzgören’in Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının

Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Ahmet Şerif İzgören’in çocuk edebiyatı alanında yazdığı kitapları çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele almıştır. Çalışmada İzgören’in sekiz kitabı incelenmiştir. İncelenen eserlerin çocuk gerçekliğine uygun şekilde kurgulandığı ifade edilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmada incelenen bazı kitapların olumsuz nitelikler taşıdığı belirtilmiştir. İzgören’in eserlerinden birkaçının, cilt ve kapak özellikleri açısından bazı sınıf düzeylerine uygun olmadığı vurgulanmıştır.

Mehmet Emin Erdoğan (2021) “Nezihe Meriç’in Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Nezihe Meriç’in çocuk edebiyatı alanına yönelik on eserini incelemiştir. Yapılan çalışmada Erdoğan, yazarın kitaplarını genel olarak iç ve dış yapı özellikleri açısından başarılı bulmuştur. Yalnızca, kitapların tasarım ve resim özelliklerinin eksikleri olduğunu ifade etmiştir.

Selma Arslan (2021) “Vladimir Tumanov’un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, ülkemizde kitapları çokça okunan yabancı yazarlardan Vladimir Tumanov’un eserlerini incelemiştir. Araştırmacı yabancı yazar seçmesindeki amacını, yazarın okuyucu kitlesinin ülkemizde günden güne artması olarak göstermiştir. Kitaplarda ciltleme ile ilgili bazı eksiklerin olduğu aktarılmıştır. Sonuç olarak yazarın dilimize çevrilen dört kitabı, biçim ve içerik yönünden çocuk edebiyatının temel öğelerine göre uygun bulunmuştur.

Burak Avcı (2022) “Koray Avcı Çakman’ın Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Koray Avcı Çakman’ın yirmi sekiz kitabını ele almıştır. Kitaplar dış yapı ve iç yapı özellikleri açısından, çocuk edebiyatı temel ilkeleri ölçütlerine göre incelenmiştir. Çakman’ın kitaplarının ortaokul ders kitaplarında yer alabileceği vurgulanmıştır. İncelenen eserlerinin, çocukların okuması için önerilebilecek yapıda olduğu aktarılmıştır. Avcı, eserlerin çocukların kitaplık düzenlemelerine uygun olduğunu da vurgulamıştır. Ürünlerin genel olarak çocuk edebiyatı temel ilkelerine uygun olduğu belirtilmiştir.

Ömer Turan (2022) “Behiç Ak’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Behiç Ak’ın yirmi yedi kitabı içerisinden belirlediği on sekiz eseri çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelemiştir. Turan, yazarın kitaplarının çocuk edebiyatı ilkeleri açısından yeterli özelliklere sahip olduğunu vurgulamıştır.

Şeyma Han (2022), “Cemil Kavukçu’nun Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Cemil Kavukçu’nun dokuz kitabını çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelemiştir. Seçilen kitaplarda söz varlığının geliştirilebileceği belirtilmiştir. Yazarın bir kitabında bulunan kahramanın başka bir kitabında da yer alması, metinlerarasılık tekniğini kullandığının göstergesi olarak ifade edilmiştir. Araştırmacı, yazarın kitaplarının farklı tür ve yapıdaki çocuklara hitap ettiğini tespit etmiş ve incelenen kitapların genel olarak çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğunu belirtmiştir.

Zülal Demir (2022) “Aslı Der’in Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, yazarın eserlerini konu, ileti, karakterler, dil-anlatım ve resim özellikleri açısından ele almıştır. Demir, yaptığı araştırmada kitapların okuyucu kitlenin özelliklerine uygun olduğunu tespit etmiş ve belirtilen öğeler açısından çocuk okura uygun özellikler gösterdiği sonucuna varmıştır.

Alanyazında, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından detaylı bir şekilde incelenmiş birçok makale ve lisansüstü tez bulunmaktadır. Bu kapsamlı araştırmalar, çocuk edebiyatı alanında derinlemesine bilgi edinmeyi ve bu edebiyatı çeşitli perspektiflerden değerlendirmeyi amaçlayan akademik çalışmaların yoğunluğunu ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışmaların sonuçları, çocuk edebiyatının çeşitli yönleri hakkında değerli bilgiler sunmakta ve araştırmacılara, bu alandaki mevcut literatürü anlamada ve yeni araştırma yolları keşfetmede yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, ortaya çıkan bulgular ve analizler hem alan okurları hem de akademik topluluk için çocuk edebiyatı konusunda önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Elde edilen bu veriler, çocuk edebiyatı ile ilgili mevcut bilgilerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi sürecinde kritik bir rol oynamakta, bu alanın gelecekteki gelişim ve araştırmalarına ışık tutmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

Dünya toplumlarının gelişmesinin temelinde, insanların her alanda donanımlı bir şekilde eğitilmesi yer almaktadır. Gelişmenin başarıya ulaşması için ilk olarak eğitimin çocuklardan başlaması gerektiğini ifade edebiliriz. Çocukların, temelden eğitim alarak yetiştiği bir toplumda istenilen değişimler daha kolay gerçekleşebilir. Toplumların nitelikli bireyler yetiştirmesi için edebiyatı iyi bilmesi ve tanınması önemlidir. Zira edebiyat; nesillerin düşünmelerini, bakış açılarını genişletmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve dünyayı anlamalarını sağlayacak en önemli kaynaktır. Edebiyatın insanlar üzerindeki etkisi, eğitim ile olan ilişkisine bağlıdır. Eğitim ve edebiyatın ortaklaşa çalışması, toplumların nitelikli insanlar yetiştirmesi için ihtiyaçtır.

Dünya tarihine bakıldığında edebiyatın gelişmesi ile beraber insanlık arasındaki fikir ve bilgi alışverişi daha da kolaylaşmıştır. Bu kolaylık çocuk edebiyatı için de geçerlidir. Toplumların en önemli parçası olan çocukların kendilerini gerçekleştirmesinde, öğrenmesinde, doğruyu ve yanlış ayırt etmesinde edebiyat önemli bir yer tutar. Ayrıca, geçmişi, kültürü ve dili korumak adına edebiyat da büyük bir öneme sahiptir. Çünkü edebiyat, geleceğin inşasında, nesiller arası bağların güçlenmesinde ve toplumun değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir rol oynar (Çulha ve Budak, 2019: 85). Edebiyat sayesinde çocuklar kitaplara olan ilgilerini artırır ve okuma alışkanlığı kazanırlar. Okumaya başlayan çocuk, aynı zamanda öğrenmeye karşı daha fazla ilgi ve merak geliştirir. Okuma ile birlikte gelişen merak duygusu; çocuğun hayatı anlamasına, yaşanan değişim ve gelişimleri kolaylıkla kavramasına yardımcı olur.

Edebiyat ve çocuk ilişkisinin tarihi seyri çocuk edebiyatı açısından önemlidir. Günümüzde gelişimini hızla sürdüren çocuk edebiyatı, geçmişte kazanılan birikimleri kullanarak gelişimini hızlandırmıştır. Dünya tarihinde çocuk ve edebiyat ilişkisine baktığımızda her dönemin bir önceki dönemin kazanımlarının üzerine koyarak geliştiğini görürüz.

Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Dünyada çocuk edebiyatı tarihini 17. yüzyıla kadar götürmek mümkündür. Perrault'un

çocukları muhatap alarak yazdığı “Geçmiş Günlerin Masalı” isimli eseri dönemin önemli eserlerindendir. Yine bu yıllarda La Fontaine’nin çocuklar için oluşturduğu eserleri de dönemin önemli çocuk edebiyatı ürünleri arasında gösterebiliriz (Temizyürek vd., 2021: 203). 17. yüzyıl çocuk edebiyatını genel olarak incelediğimizde daha çok eğitim amaçlı ürünler ortaya konduğunu söyleyebiliriz. Masal ve fabl gibi ürünlerde çocukların ahlakî değerleri, mutlulukları, üzüntüleri ve erdemleri öğrenmesi amaçlanmıştır.

18. yüzyılda Batı’da Jonh Newbery’in çocuklar için ürettiği “Ana Kaz”, Daniel Defoe’nin “Robinson Cruose” ve Jonathan Swift’in “Güliiver’in Gezileri” isimli kitapları bu dönemin çocuk edebiyatı alanındaki önemli yapıtlarındandır. Bu dönemin önemli isimlerinden biri olan J. J. Rousseau, çocuklar için üretilen eserlerin eğitici, doğa sevgisini içeren eserler olması gerektiği fikrini savunmuştur. Bu söylemle beraber çocuk edebiyatı alanında estetiğin bir kenara bırakılarak öğreticiliğin daha ön planda olduğu eserler oluşturulmaya başlanmıştır (Arıcı, 2018: 7). Bir önceki yüzyıla kıyasla evrilen çocuk edebiyatının, çocukların okuma isteklerini artırmanın yanı sıra eğitici unsurlarla birlikte eğlendirici öğeleri de içerdiğini ifade edebiliriz.

19. yüzyılda çocuklar için üretilen eserlerde daha çok dinî ve ahlakî konular gözetilmiştir. Dünya çocuk edebiyatında yer alan birçok nitelikli eser bu dönemde oluşturulmuştur. Lewis Carrol’un “Alice Harikalar Diyarında”, Charles Dickens’in “David Copperfield”, Jules Verne’nin “Denizler Altında Yirmi Bin Fersah” ve Carlo Collodi’nin “Pinokyo” isimli eserleri, 19. yüzyıl çocuk edebiyatı kapsamında yer alan ürünlerden bazılarıdır (Arslan, Şimşek ve Yakar, 2020: 45). 19. yüzyılda çocuk edebiyatında yaşanan ilerlemeler, günümüzde de önemini koruyan eserler ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde yazılan kitaplar, 21. yüzyılda çocuklar ve yetişkinler tarafından okunmaya devam etmekte ve sürekli olarak önerilmektedir.

20. yüzyıla gelindiğinde ise çocuk edebiyatında hem nicelik hem de nitelik olarak ciddi gelişmeler meydana gelmiştir. Özellikle çocuk kütüphanelerinin artması ve buralarda çalışan kişilerin bu alanda gelişim göstermesiyle çocuklar için ortaya konan eserlerde ilerleme sağlanmıştır. Eserlerin basımlarındaki artışlar da çocuk edebiyatının gelişimine katkı sağlamıştır (Arıcı, 2018: 9). Çocuk edebiyatı, 20. yüzyılda dünya genelinde yeni bir edebiyat kolu haline gelmiş ve büyük bir sektöre dönmüştür (Kıbrıs, 2016: 14). 20. yüzyılda çocuk edebiyatı alanında yaşanan gelişmeler; önceki yüzyıllardan farklı olarak çocuğun hayal dünyasının gelişmesine, duygusal olarak kendini bilmesine ve farklı kültürlerle karşı bilinç oluşturmaya katkı sağlamıştır. Çocukların hayata ve çevresine

karşı dünya görüşü geliştirmelerine yönelik ürünler bu dönemde oluşturulmaya başlanmıştır. Modern denilebilecek hikâyeler, masallar ve romanlar bu edebiyat içerisinde yer almaya başlarken fantastik türler de bu dönemde varlığını hissettirmeye başlamıştır.

Çocuk edebiyatının dünyadaki gelişimi her dönem farklı hızda ve seviyede gerçeklemiştir. Özellikle on sekizinci yüzyıldan sonra çocuk, edebiyat alanının içerisinde belirgin bir şekilde yer bulmaya başlamıştır. Alanda verilen eserler, yeni ürünlerin ortaya çıkmasını etkilemiştir. Teknolojinin gelişmesi, basım tekniklerinin ilerlemesi ve çocuk edebiyatı alanına duyulan ilgi çocuk edebiyatının gelişmesini hızlandırmıştır. Verilen eserlerin gelişen teknoloji ile birlikte ve farklı kültürleri merak etme dürtüsüyle birleşmesi, çocuk edebiyatının önemli ölçüde dönüşmesini sağlamıştır. Bu dönüşümle beraber, günümüzde çocuk edebiyatı alanında eser veren birçok yazarın kitabı başka dillere çevrilmektedir. Yaşanan bu gelişmeler, ülkelerin çocuk edebiyatı alanında birbirleriyle sürekli etkileşim yaşamasını sağlamıştır. Çocuklar, farklı ülkelerin çocuk kitapları sayesinde farklı düşüncelere ve hikâyelere ulaşma imkânını elde etmişlerdir.

Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Türkiye’de çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalar geç başlamıştır. Özellikle Osmanlı Dönemi’ne kadar yaşanan süreçte, çocuk edebiyatı alanında çalışma yapıp yapılmadığı net olarak bilinmemektedir. Tıpkı dünya edebiyatında olduğu gibi ülkemizde de çocuk edebiyatının ilk oluşumunda halk edebiyatı ürünlerinin önemli bir kaynak oluşturduğu görülmektedir (Arıcı, 2018: 10). Halk edebiyatı içerisinde yer alan masal, hikâye ve ninniler çocuk edebiyatının ülkemizdeki gelişiminin temelini oluşturmuştur. Çocuk edebiyatı, bahsedilen kaynakların etkisiyle ve bu alandaki her bir gelişmenin katkısıyla, hızla ayrı bir alan olarak gelişmiştir.

Ülkemizde çocuk edebiyatının oluşumu ve gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişmeye başlamasıyla ilişkilidir. Edebiyatçıların genel olarak yenilikler dönemi olarak belirttiği Tanzimat Dönemi, ülkemizdeki çocuk edebiyatının da gelişimsel serüveninin başlangıcı olarak görülmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2016: 39). Bu dönemde Şinasi, Recaizade M. Ekrem, Ahmet Mithat ve Muallim Naci gibi edebiyatımızın önemli ve ünlü isimleri, özellikle Fransızcadan tercüme ettikleri eserler ve kendilerinin oluşturdukları fabl türündeki şiirlerle çocuk edebiyatımızın ilk önemli eserlerini ortaya koymuşlardır (Temizyürek vd., 2021: 212). Osmanlı Devleti’nin Tanzimat ile başlattığı eğitim ve

modernleşme atılımı, çocuk edebiyatı alanında da yazarlar ve eserlerle gelişimini sürdürmüştür. Bu süreçte çocuk edebiyatı, Batı'dan etkilenecek şekilde şekillenmiş ve çocuklara yönelik özel eserlerin üretilmesine zemin hazırlamıştır.

Tanzimat Dönemi sonrasında çocuk edebiyatı kapsamında yer alan çalışmalar hızla artarak devam etmiştir. İkinci Meşrutiyet Dönemi ile birlikte çocuk edebiyatında çağdaş ve dünya edebiyatı standartlarında eserler verilmeye başlanmıştır. Şuray-ı Ümmet gazetesinde Ali Nusret'in ve Tedrisat-ı İptidaiye gazetesinde Satı Bey'in çocuk edebiyatı ile ilgili yayımlanan yazıları, edebiyatımızın bu alana yönelişinin en önemli göstergelerindendir (Arıcı, 2018: 11). Çocuk edebiyatının farklı ve yeni bir alan olması, Tanzimat Dönemi ile birlikte birçok yazarın ve sanatçının çalışmalarını beraberinde getirmiştir. Yapılan bu çalışmalar, sonraki dönemlerde alanın gelişmesine ve yeni bakış açılarının ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Yirminci yüzyıla gelindiğinde çocuk edebiyatımızda özellikle şiir türünde olumlu gelişmeler olmasına rağmen diğer yazınsal alanlarda bir üretim gerçekleşmemiştir. Çocuklar; bu alandaki eksiklikleri sayıları az olsa da çocuk kitaplarından, yetişkinler için oluşturulmuş ve kendilerine uygun olan eserlerden karşılamaya çalışmışlardır (Güleç ve Geçgel, 2005: 11).

Cumhuriyet Dönemi'nde ulusal egemenlik ve yeni toplum anlayışının gelişmesi, çocuk edebiyatının seyrinde önemli yer tutmaktadır. 23 Nisan 1920 tarihinin çocuklar için bayram ilan edilmesi ile çocuk ve çocuk eğitimi kavramı ulusal bir politika haline gelmiştir (Aytaş ve Yalçın, 2016: 41). Bunun yanında Cumhuriyet Dönemi'nin en büyük hareketi olan okulla birlikte okur-yazar oranı artmış ve bu durumla beraber çocuk edebiyatı gündemde iyiden iyiye hissedilmeye başlanmıştır (Şirin, 2022: 79). Bu dönemde genellikle yetişkinler için eserler veren Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Halide Nusret Zorlutuna gibi isimler çocuklar için de eserler üretmeye başlamıştır. Devam eden süreçte yazmaya yeni başlayan Hasan Âli Yücel, Mehmet Faruk Gürtunca gibi isimler de çocuk edebiyatı kapsamında eserler üretmeye başlamışlardır (Kıbrıs, 2016: 16). Yetişkinler için yazdıkları şiirler ve romanların yanında çocuklar için de yapıtlar üreten yazarlar, çocukların yazın dünyasından faydalanmasına yardımcı olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler, ülkemizdeki çocuk edebiyatı alanının gelişimine ışık tutmuştur. Özellikle eğitimde başlayan yenileşme süreci ile çocuk edebiyatı alanı, milli kültürün ve devletin sağlam temeller üzerine kurulması noktasında bir araç olarak görülmüştür. Çeşitli eserler ve yazarlarla bu süreç daha zengin bir hale getirilmeye başlanmıştır.

Okullar bu dönemde çocuk edebiyatının okuyucu kitleyle arasındaki yakınlığı pekiştirmiştir.

Çocuk edebiyatı ülkemizde hem kavramsal olarak hem de verilen eserlerin niteliği ve niceliği açısından günümüzde farklı gelişmeler göstermiştir. Önceki dönemlere nazaran çocuk edebiyatına daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Sadece çocuklar için eserler üretmeye başlayan birçok yazar ortaya çıkmıştır. Bestami Yazgan, Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Mavisel Yener, Sevim Ak, Behiç Ak, Mustafa Ruhi Şirin, Muzaffer İzgü ve Tacettin Şimşek gibi yazarları bu isimler arasında sayabiliriz (Arıcı, 2018: 13). Çeşitli yazarların eserleri ile zengin bir alan haline gelen çocuk edebiyatı, varlığını güçlenerek devam ettirmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle hem dijital ortamlarda hem de birinci elden kitaba ulaşma noktasında gelişim gösteren çocuk edebiyatı, geleneksel ve evrensel temaların birleşimiyle özel bir alan olmuştur. Çocuğun içinde yer aldığı alanda görülen bu gelişmeler beraberinde çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarını daha da önemli hale gelmiştir.

Genel olarak baktığımızda ülkemizdeki çocuk edebiyatının gelişimi, Tanzimat Dönemi'nde çocuğun ve edebiyatın bir araya gelerek yeni bir alan oluşturmasıyla hız kazanmıştır. Öncesinde halkın kendi öz kaynaklarında mevcut olan sözlü ürünler ve bazı yazılı kaynaklar, bu alandaki eksikliği gidermek için kullanılmıştır. Günümüzde ise çocuk edebiyatı alanında yazarların ve eserlerin artması, çocuklar için olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının oluşumundan önce çocuk kavramını iyi anlamak ve bilmek gerekir. Çocuk kavramının özelliklerinin bilinmesi ve taşıdığı anlamların iyi analiz edilmesi, beraberinde çocuk edebiyatı kavramının iyi anlaşılması için önemlidir. Nitekim çalışma alanının çocuk olduğu bir yerde yapılacak ilk şey çocuk kavramını ele almak ve muhtevasını sorgulamak olmalıdır. Çocuk kavramının kendi özündeki anlamını ve bu anlamın toplum için önemini bilmeden çalışmaya başlamak, çalışmayı eksik hale getirecektir (Neydim, 2010).

TDK'ye göre çocuk, "1. Küçük yaştaki erkek veya kız, 2. Soy bakımından oğul veya kız evlat, 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak, 4. Genç erkek, 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi." olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2011: 556). Görüldüğü üzere TDK, "çocuk" kavramını birden fazla tanımla açıklayarak etraflıca değerlendirmiştir.

Oğuzkan (1981: 40) çocuk kavramını, insanın bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme dönemi olarak tanımlamıştır.

Aytaş ve Yalçın'a (2016: 13) göre ise çocuk, kişinin iki yaşından itibaren başlayarak ergenlik döneminin başına kadar gelişim gösteren kız ve erkek olarak tanımlanmıştır.

Karagül (2020) çocuğu; algılaması, ilgileri, duygusal ve fiziksel gereksinimleri yetişkinlerden farklı olan ve bilişsel, ruhsal olarak farklılık gösteren kişi olarak ifade etmiştir.

Dilidüzgün'e (2000: 254) göre çocuk; özel bir algılama biçimiyle dünyayı kendi görüş açısından değerlendiren, sosyal, dilsel ve psikolojik becerileri henüz tamamen uyumlu olmayan bir varlıktır.

Demirel (2021: 20) çocuğu genel bir ifadeyle 2-13/15 yaş arasındaki bireyler olarak belirtir. Ancak Demirel'e göre çocukların ruhsal, zihinsel ve fiziksel açıdan kendini tamamlaması gereken bazı ihtiyaçları oluşur. Ona göre bu ihtiyaçların gelişimine katkı sağlayacak olan yegâne şey ise edebi eserlerdir.

Çocuğa yönelik tanımlamaların fazla olması, çocuk kelimesinin çok farklı açılardan ele alınması gerektiğini göstermektedir. Çocuğun yapısını ve ilgi alanlarını iyi bilmek için çocuğun yaşsal ve bilişsel doğasına hâkim olmak gerekir.

Yukarıdaki çocuk tanımlarını dikkatlice incelediğimiz zaman çocuk kavramını, bebeklik dönemi ile başlayıp ilk gençlik dönemine kadar devam eden ve bu dönemde çeşitli değişimleri de beraberinde getiren süreç olarak tanımlayabiliriz. Bununla birlikte çocukların fiziksel, bilişsel ve gelişimsel olarak yetişkin insanlardan farklı yapısal özelliklere sahip olduğunu ifade edebiliriz.

Edebiyat ve çocuk birbiriyle son derece ilişkili iki kavramdır. Zira çocukların hayatı keşfetmesinde ve yaşamın içine karışmasında edebiyatın, rehber ve yol gösterici bir görevi vardır (Arıcı, 2018: 1). Bu nedenle çocuk edebiyatı kavramından önce edebiyat kavramının tanımlamalarına yer vermek daha doğru olacaktır. Alanyazında “çocuk” kavramında olduğu gibi “edebiyat” kavramında da farklı tanımlamaları görmekteyiz.

Kavcar'a (1999: 4) göre edebiyat; insanın geçmişten günümüze kadar duyduğu, düşündüğü ve yaptığı şeyleri farklı şekillerde ortaya koyan zengin ve bir o kadar da etkili sanattır. Bu tanımlamayla edebiyatın, insanoğlunun kendini ifade etmesinde önemli bir araç olduğunu söylemek mümkündür.

Aktaş'a (2010: 188) göre ise edebiyat; geçmişte yaşanan tarihi, sosyal ve kültürel olaylardan yola çıkarak dille gerçekleştirilen eserlere verilen isim olarak tanımlanmıştır.

Sever (2019: 111) edebiyatı, insanın gelişimsel dönemlerinde isteklerini ve düşüncelerini resimle ve sözcüklerin diliyle cevaplayan sanat olarak ifade etmiştir.

Devellioğlu (2010: 230) ise edebiyatı, güzel sözlerden oluşan, nazım ve nesirden bahseden ilim olarak tanımlamıştır.

Macit ve Soldan (2010: 8) edebiyatı, dilin temel materyal olarak yer aldığı, kaynaklarını ise yaşamın deneyimlerinden ve hayal gücünden alan bir alan olarak ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere çocuk ve edebiyat kavramları farklı şekillerde tanımlanırken çocuk için oluşturulan edebiyat alanı ise çocuk edebiyatı olarak isimlendirilmiştir. Çocuk ve edebiyat kavramları gibi “çocuk edebiyatı” kavramı da birçok kişi tarafından tanımlanmıştır.

Sever'e (2021: 17) göre çocuk edebiyatı; erken çocukluk döneminden ergenliğe kadar uzanan bir yaşam sürecinde, çocukların dil becerileri ve anlama kapasitelerine uygun olarak, duygu ve düşüncelerini sanatsal değer taşıyan dilsel ve görsel öğelerle zenginleştirerek beğeni seviyelerini artıran ürünlerin tümüdür.

Püsküllüoğlu (2015: 37) çocuk edebiyatını, çocuklar için oluşturulmuş yazınsal ürünlerin tamamı olarak ifade etmiştir.

Yalçın ve Aytaş (2016: 18) ise çocuk edebiyatını, çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde, duygu ve düşüncelerine katkı sağlamak için oluşturulan ve eğlenmelerine imkân veren edebiyat olarak tanımlamıştır.

Yağcı'ya (2007: 63) göre ise çocukların ve gençlerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerine uygun, iç dünyalarına hitap edebilen, basitlikten uzak ve sıradan olmayan, aynı zamanda ‘anlama, kavrama ve yorumlama’ yetilerini geliştiren ve onları hem eğlendiren hem de eğiten tüm ürünlerin genel adıdır.

Oğuzkan (2013: 3) çocuk edebiyatını, çocukluk döneminde bulunan kimselerin, duygularına, hayallerine ve düşündüklerine göre oluşturulan sözlü ve yazılı tüm eserleri kapsayan eserler olarak ifade etmiştir.

Şahbaz'a (2008: 191) göre çocuk edebiyatı; usta yazarlar tarafından çocukluk döneminde bulunan kişiler için yazılmış olan sözlü ve yazılı eserlerin tamamının olduğu edebiyata verilen isimdir.

Tüfekçi'ye (2014: 3) göre ise çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi içerisinde yer alan bireylere yönelik yapılan ve aynı zamanda çocukların zihinsel, sosyal ve dilsel gelişimleri ön planda tutularak oluşturulan, estetik niteliklerin de yer aldığı edebî türdür.

Şirin'e (2021: 26) göre ise çocuk ve çocukluk odaklı olan, çocuğun ilgi, duygu ve hayal dünyasına uygun şekilde biçimlendirilen, çocuk perspektifini ve çocuk gerçekliğini yansıtan, içeriği, dil yapısı ve karakterler bakımından çocukların anlayabileceği sadelikte ve samimiyette sunulan geçiş dönemi edebiyatıdır.

Genel anlamda alandaki tanımlamalardan yola çıkarak çocuk edebiyatını, çocuklara seslenen, onları zihinsel, dilsel, davranışsal, duygusal, toplumsal açıdan geliştiren, toplum kurallarını ve kültürel değerlerini çocuklara aktaran ve belli kurallara sahip olan edebiyat türü olarak ifade edebiliriz.

Çocuk edebiyatı, yetişkin edebiyatının genel özelliklerini taşır; aralarındaki fark ise seviyenin farklı olmasıdır (Lukens vd., 2012: 1). Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından oluşma süreci, zihinsel ve sosyal yapısı, hitap ettiği kitle bakımından ayrıldığı söylenebilir. Çünkü çocukların düşünce yapıları, algılama ve yorumlama düzeyleri, beklentileri ve hoşlandıkları şeyler yetişkinlerden tamamen farklıdır. Bu farklılık neticesinde çocuk edebiyatı; hitap ettiği kitle itibarıyla ciddiyetle ele alınması gereken, basit görülemeyecek kadar önemli bir alandır. Gereken ilgi ve özenin gösterilmesi, çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelikli bir yapıda olmasına yardımcı olur.

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların okuduklarını analiz etme, yorumlama ve yeni anlamlar oluşturma becerilerini geliştirerek onları iyi bir okur olmaya hazırlamada önemli bir rol oynar (Balta, 2019: 466). Ayrıca, çocukların gelişim sürecinde edinmesi istenen duygu ve davranışlar da nitelikli çocuk ürünleri ile sağlanabilir. Çocuk edebiyatı ürünleri her şeyden önce çocuğun gelişimsel özelliklerine dikkat edilerek hazırlanmalıdır. Kullanılan dil ve resimler, iletiler ve ürünlerin fiziksel özellikleri nitelikli olmalıdır. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı kapsamında ürün vermek sanılanın aksine zor ve meşakkatlidir. Oğuzkan (2013: 3) çocuk edebiyatı eserlerinin usta yazarlar tarafından yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Duran ve Can (2021: 1) ise çocuk edebiyatının kendine has bir yapısı olduğunu belirterek çocuklara bu alanda verilecek eserlerin tesadüflere bırakılamayacak kadar önem ve özen isteyen bir alan olduğunu belirtmiştir.

Çocuk ve gençlik edebiyatının, okuma alışkanlığı başta olmak üzere yazınsal duyarlılık ve bireylerin kişilik ve kimliklerinin oluşmasına kadar geniş bir etki ağı vardır. Bu kadar

geniş bir alana hitap eden çocuk yazınının ve bu yazın içerisinde ürün veren kişilerin, belli niteliklere sahip olması ve üzerine düşen sorumlulukları iyi bilmesi gerekmektedir (Dilidüzgün, 2018: 26). Çocukların yaş özelliklerini, bilişsel durumlarını, hayal güçlerini, duygusal ve düşünsel anlamdaki yeterliliklerini iyi bilmek, bu sorumlulukların başında gelmektedir. Verilecek ürünlerin ve ürünleri verecek kişilerin, çocuk ve gençlik yazınında gerekli donanıma sahip olması önemlidir.

Şirin (2000: 43) çocuk edebiyatı ürünlerinin belirli hedefler göz önüne alınarak hazırlanması gerektiğini belirtir. Şirin'e göre çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun ruhsal ve estetik açıdan ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Oluşturulan ürünler, çocukların ilgi alanlarına ve dilsel gelişimlerine özen göstererek algısal olarak gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte oluşturulmalıdır. Çocukların yaş ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak oluşturulan eserlerin, başarılı olmalarının mümkün olacağını ifade edebiliriz.

Çocuk edebiyatı alanında ürün ortaya koymak isteyen kişiler, her şeyden önce yapacakları çalışmalarda belli bir plan oluşturmalıdır. Bu planda en önemli nokta, sanatçının neyi nasıl sunacağını bilincinde olmasıdır. Çocuklar için yapıt vermek isteyen sanatçıların, kendilerini iyi ifade etmenin yollarını ve anlatılacak olanı nasıl anlatacağını bulması önemlidir. Bunun çözümü ise sanatçının, çocuk gerçekliğine inanmasında saklıdır (Sever, 2021: 29-30). Sanatçı, kendisinde bu sorumluluğu hissettiği an eserlerini çocuğa göre oluşturur. Eserlerinde çocuğu ve onun ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran sanatçılar; her şeyden önce çocuğun kendini, insanı ve yaşamı tanımasına olanak sağlayacak yaşam durumları oluşturmak için çalışmalarını geliştirir.

Sever (2021: 72-74) genel olarak çocuk edebiyatı yapıtlarının, çocukları kavramsal olarak geliştirmesi, söyleyiş özellikleri bağlamında tecrübe kazanması, toplumsal unsurları öğrenmesi, hayal kurma ve eğlenme imkânı vermesi, çevreyi tanınması, farklı cinsiyetlerin birlikte başarılı olabileceğini ve farklı kültürleri öğrenmeleri açısından önemli bir rol oynadığını belirtmektedir.

Yukarıdaki anlatılanlar doğrultusunda, çocuk edebiyatı sanatçılarına pek çok görev ve sorumluluk düştüğünü söyleyebiliriz. Çocuk edebiyatı havuzunda yer alacak ürünlerin, niteliksel olarak belli duyarlılıklar çerçevesinde hazırlanması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların içinde bulunduğu gelişimsel özellikleri dikkate alarak oluşturulmalıdır. Çocuklara gelişimsel dönemlerinde kılavuz olan çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukları okuma ve okuduklarını anlama noktasında desteklemesi önemlidir.

Çocuk ve çocuğun içinde bulunduğu toplumun sağlıklı bir geleceğe sahip olması için çocuk edebiyatına gereken ilgi ve özen gösterilmelidir.

2.2. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun gelişimine katkı sağlayan önemli yapıtlardır. Okuma alışkanlığından düşünmeye, konuşmadan insan ilişkilerinin gelişmesine kadar birçok kazanımın sağlıklı bir şekilde gelişmesinde çocuk ürünleri önemli bir yer tutar.

Çocuk edebiyatı içinde yer alan ilkeler, dış yapı ve iç yapı özellikleri olarak sınıflandırılmaktadır. Dış yapı özellikleri kendi içerisinde boyut, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, resim olarak incelenmektedir. İç yapı özellikleri ise konu, karakter, izlek, ileti, dil ve anlatım başlıkları altında incelenmektedir (Sever, 2019: 120-136). Yapılan araştırmalar ve gerçekleştirilen uygulamalar neticesinde tespit edilen bu özellikleri bünyesinde bulunduran eserler, çocuklara tavsiye edilebilir (Oğuzkan, 2013: 367). Genel olarak baktığımızda çocuk edebiyatı bağlamında oluşturulacak eserlerin, dış ve iç yapı özelliklerinin bütün halde çocuğun düzeyine uygun olması ile nitelikli hale gelebileceğini söyleyebiliriz. Buradan hareketle çocuk edebiyatı kapsamında yer alan eserlerin başarıya ulaşmasında, dış ve iç yapı özelliklerinin tamamlayıcı özellikte olmasının yanında nitelikli olmaları gerektiğini ifade edebiliriz.

2.2.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri

Çocuk kitaplarında yer alan dış yapı özellikleri, ürünlerin tasarım özelliklerini ifade etmektedir. Dış yapı özellikleri, çocukta esere karşı ilk bağın kurulduğu yer olması dolayısıyla önemlidir. Çocuk, dış yapı özellikleri sayesinde kitaba karşı olumlu ya da olumsuz duygu geliştirir. Çocuklara öğretilmek istenen davranışlar nasıl ki okul öncesinde kurumlarda oyun olarak öğretiliyorsa kitaplar da öncelikle bir oyun aracı olacak şekilde çocuğa sunulmalıdır (Kıbrıs, 2016: 39). Bu sayede çocuğun kitaba yaklaşması ve ondan faydalanması daha kolay hâle gelebilir.

Çocuklar kendine hitap etmeyen ve dikkatini çekmeyen kitaplara ilgi göstermezler. Bu durum, çocukla kitap arasındaki en büyük engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk kitaplarında bu yüzden tasarım çok önemlidir. Kısacası çocuk, kitabı ilk gördüğünde beğenmeli ve onu satın almaya istekli hâle gelmelidir (Arıcı, 2018: 50).

Kitaplar, çocukları okumaya teşvik edecek bir tasarım anlayışı sunmalıdır. Kendileri için

tasarlanmış bir ürüne verilen değeri, kitabın biçimsel detaylarla uyumlu olan tasarımın özeninden fark edebilmelidir (Sever, 2021: 199). Çocuğun kitaptaki özeni görmesi hem kendini değerli hissetmesine hem de okumaya heveslenmesine katkı sağlayabilir. Dış yapı özellikleri planlanırken ve hazırlanırken çocukların içinde bulunduğu gelişimsel özellikler dikkate alınmalıdır. Bu yüzden çocuk kitaplarındaki tasarım özellikleri çocukların düşüncelerine, hayal kurmalarına ve kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunmalıdır.

Çocuk edebiyatının dış yapı özellikleri boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmaktadır (Sever, 2019: 121).

2.2.1.1. Boyut

Çocuk kitapları, çocuk okurun yaş seviyesine ve fiziksel özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin boyutu ile ilgili uzmanların ortak olduğu görüş, kitabın çocuğun rahatça taşıyabileceği boyutlarda olması yönündedir (Temizyürek vd., 2021; Şimşek, 2020; Kıbrıs, 2016; Oğuzkan, 2013; Tosunoğlu ve Kayadibi, 2007: 341). Çocuk, taşımakta zorlanmadığı kitaba karşı olumlu yaklaşım geliştirir. Oğuzkan, çocuklar için ideal boyutun 16x23 cm olduğunu belirtmekle birlikte çocukların sürekli olarak aynı boyutlarda hazırlanmış eserleri okumaktan hoşlanmadığı gerçeğini de vurgulamıştır (Oğuzkan, 2013: 367-368). Bu yüzden çocuk kitaplarında, tek tip bir boyuttan söz etmek mümkün değildir. Çünkü çocuğun değişken ruh hali, farklı boyutlarda kitapları elde etmekten ve okumaktan yanadır (Şimşek, 2004: 27). Çocuklardaki farklı durumlar göz önünde bulundurularak benzer boyuttaki kitaplar yerine farklı boyutlardaki kitaplar oluşturulmalıdır (Tür ve Turla, 1999). Farklı boyutlarla beraber kitapların kare ya da dikdörtgen şeklinde olması da önemli hususlardan biridir (Demircan, 2006: 14). Farklı boyutlarda kitaplarla tanışan çocuklar, kitaplara karşı merak duygusu geliştirebilir ve kitabı okumaya karşı istek duyabilir. Çocuk edebiyatı yapıtlarının genel olarak 16x23 ölçülerinde olması gerekmektedir. Bunun yanında farklı boyutlarda kitapların oluşturulması da gereklidir. Kitapların rahat taşınabilecek boyutta hazırlanması, çocuğun kitapla ilişkisi açısından son derece önemlidir. Çocuk, rahatlıkla kontrol edebildiği kitap ile daha kolay kaynaşır.

2.2.1.2. Kâğıt

Kâğıt, çocuk ürünlerinin dış yapı özellikleri içinde yer alan bir diğer ögedir. Çocuk kitaplarındaki kâğıdın kaliteli olması ile beraber çok parlak yapıda olmaması

gerekmektedir. Sayfaların uzun ömürlü ve kullanışlı olması için ciltlemenin tutkal ve dikiş ile sağlamlaştırılması önemlidir. Okumanın kolaylaşması için birinci sınıf hamur veya ikinci sınıf hamur kâğıtların kullanılması değerlidir (Kıbrıs, 2016: 40). Diğer bir ifadeyle, çocuk eserlerinde kullanılan kâğıt; kaliteli, dayanıklı, kolayca zarar görmeyen, kolay temizlenen ve göz için sağlıklı bir yapıda olmalıdır (Çetin ve Cir, 2016: 2; Kavcar vd., 2005: 94). Belirtilen yapıda oluşturulan kâğıt yapısı, kitabın kalitesini artırmakla beraber çocukların kullanımını kolaylaştıracaktır. Kâğıt hamuru kalitesiz, renkleri karışık, yazıları sağlıklı okunmayan ve sayfaları kolay yırtılabilen bir kitap çocuklarda kitaba karşı isteksizlik uyandırabilir (Sever, 1995: 14). Kitaba karşı dış yapı özellikleri bağlamında olumsuz yargılara kapılan çocukların kitaptan alacağı verim düşebilir. Çocuklarda bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için kitap sayfalarının nitelikli olması gerekir. Bu anlatılanlardan yola çıkarak çocuk yapıtlarında, okuma kalitesini artıran kâğıtlar tercih edilmesinin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Gözü yormayan, mat, birinci ve ikinci kalite hamur kâğıt kullanılması okuyucular açısından son derece önemlidir.

2.2.1.3. *Kapak*

Çocuklar için oluşturulan ürünlerde kapak önemlidir. Zira kapak, çocuğun kitaba karşı ilgi duymasında ve olumlu tutum geliştirmesinde önemli bir uyarıcıdır. Çocuk, ilk olarak kitabın kapağına bakarak başlığına dikkat eder. Ardından kitabın içindeki görselleri gözden geçirir ve bir karar vererek incelediği kitabı alır ya da almaz (Reutzel ve Gali, 1998: 22). Çocukta kitaba karşı ilgi eksikliğine neden olacak kapak, çocukla kitap arasındaki yakınlaşmanın önüne geçer (Çer, 2016: 91). Kapak ile beraber kitaba karşı olumsuz bir tutum geliştiren çocuk, kitabın diğer özelliklere dikkat etmeyebilir. Ancak kitabın ilk göze çarpan noktası olan kapak tasarımını beğenen çocuk bu sayede okumaya isteklenir. Kapak, çocuğun kitabın içeriğine yönelik attığı ilk adım olduğu için ayrı bir yere sahiptir. Çocuğun içinde yaşadığı dünyayı bilen, ona kitap okumayı davranış haline getirebilecek kapak tasarımlarına her zaman ihtiyaç vardır (Temizyürek vd., 2021: 32). Çocuk için bu denli önemli olan kapak tasarımlarının rastgele yapılması yerine daha özenli ve dikkatli yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Kitapların uzun süreli kullanımında gerekli olan ve dayanıklılığı sağlayan ilk unsur kapaktır. Çocuğun kullanacağı sağlamlıkta ve ilgi duyabileceği nitelikte oluşturulan kapak, ciltlemenin de iyi olmasıyla beraber esere karşı okuma isteğinin artmasında ve uzun süreli kullanımda önemlidir. Zira dikiş veya cilt kullanılmadan tasarlanan bir kitap kısa sürede dağılır ve kullanılamaz hale gelir (Oğuzkan, 2013: 37). Bu durum çocukların

kitaba olan merakını ve yaklaşımını olumsuz etkiler. Çabuk zarar gören, kolayca yırtılabilen kâğıttan yapılan kapaklar, çocuğun kitaba karşı olumsuz duygu geliştirmesinin yanında kitaplık oluşturması gibi olumlu davranışların oluşmasının da önüne geçer. Çocukların motor becerilerinin yetişkinler kadar gelişmemiş olduğu düşünülerek hazırlanacak kitapların ciltlenmesine, kalın mukavva veya bezden yapıların kullanılmasına özen gösterilmelidir (Temizyürek vd., 2021). Kapaklarda belirtilerin hususlara dikkat edilmesi uzun süreli kullanıma yardımcı olabilir. Kitap kapaklarındaki dikişin tel yerine ip ve tutkal kullanılarak desteklenmesi de son derece önemli bir diğer noktadır (Kıbrıs, 2016: 40). Bu sayede kitaplar daha sağlıklı okunur ve saklanır.

Genel olarak bakıldığında çocuk kitaplarının sağlıklı olması için dayanıklı olması gerekir. Çocuğun kitapla kaynaşması için kapak, ilgi çekici ve çocuğa hitap edici tasarımlarla desteklenmelidir. Öte yandan kitap kapakları çocuğa kitabın içeriğine dair fikir vermelidir. Çocuk, kapakta gördükleriyle kitapta karşılaşacaklarına yönelik tahminlerde bulunmalıdır. Kapak ve cildin sağlam ve etkileyici olması çocuğun kütüphane oluşturmaya katkı sağlayabilir.

2.2.1.4. Sayfa Düzeni

Çocuk edebiyatının dış yapı özelliklerinden bir diğeri de sayfa düzenidir. Sayfalarda kullanılan metin ve resimlerin uyum içinde olması gerekmektedir. Kitaplardaki sayfa yapısının yazı, resim, satır aralığı açısından çocuğun yaş grubunu ve fiziksel özelliklerini dikkate alacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Çocuklar için oluşturulan yayınlarda satırlar, normal ya da normalden çok aralıklı sayfalar şeklinde oluşturulmalıdır. Sayfalarda yer alan yazılar ile sayfa kenarlarında bırakılan boşlukların geniş olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü bir kitap sayfasının düzenini aynı sayfa içinde yer alan resim vb. unsurlar büyük ölçüde etkiler (Oğuzkan, 2013: 368). Sayfa kenar boşluklarında oluşacak olan yazı-resim dengesizliği, görsel olarak kitabı olumsuz etkileyebilir. Kitabı oluşturan öğeler arasındaki uyum ile sayfa kenarlıklarının okuma rahatlığı sağlayacağı boşlukların yarattığı bütünlük, sayfa düzenindeki estetik niteliği de etkiler. Sayfaların tasarımında gösterilen özen ve dikkat, çocukların kitaba karşı sevgi ve saygı oluşturmaya sağlayan önemli etkenlerdir (Sever, 2019: 122). Resimlerin yer aldığı kitaplarda, sayfa düzeninin belli özelliklerin göz önünde bulundurularak oluşturulması gerekir. Resimlerin, sayfadaki yazılarla uyum içinde olması ve kolay yorumlanacak şekilde oluşturulması önemlidir (Gönen vd., 2014: 127).

Genel olarak bakıldığında kitabı oluşturan ögelerin birbiriyle ilişkili ve uyumlu olması gerektiğini ifade edebiliriz. Sanatçıların sayfa düzenini çocuğun kitabı kolay okuyabileceği şekilde oluşturması önemlidir. Kitapta yer alan yazılar tek sütunda yer almalıdır. Eğer aynı sayfa içinde resim ve metin beraber kullanılacaksa sayfadaki uyum göz önünde bulundurulmalıdır. En önemlisi sayfa düzeni içerisinde olan her şey çocukların gelişim özelliklerine göre oluşturulmalıdır.

2.2.1.5. Resimler

Resim, çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Dış yapı özellikleri içeresinde yer alan resim, çocuğun hem okuduklarını kolay anlamasında hem de gördüklerine karşı güzel duygular geliştirmesine olanak sağlar. Çocuğun duygusal olarak gelişmesinde ve estetik beğenisinin oluşmasında resimlerin payı büyüktür (Arıcı, 2018: 51). Çocuk kitaplarında yer alan resimler, her sayfada çocuğu metne karşı meraklandırmalı ve dikkatini çekmelidir (Weih, 2005: 5). Resimler sayesinde kitaba ilgi duyan çocuk; kurguya, anlatılanlara ve kitabın diğer unsurlarına karşı merak geliştirme konusunda istekli hale gelir. Bu, onun kitabın içeriğini daha derinlemesine öğrenmesine yardımcı olur.

Çocuk edebiyatı ürünlerini nitelikli bir şekilde ortaya çıkarmak uzmanlık gerektirir. Aynı durum resimlemede de geçerlidir. Çocuklara yönelik ürünleri her yazar yazamayacağı gibi resimle ilgilenen her kişi de resimleyemez. Kitabın resimlerini oluşturan kişinin yazar kadar çocuğun yapısını bilen, kültürlü, bilgili ve yorumlama gücü yüksek olması gerekir (Temizyürek vd., 2021: 28). Yazarın ve çizerin bu noktadaki iş birliği, eseri başarıya götüren önemli etkenlerdendir. Bu nedenle sanatçıyı başarıya götürmede sözcüklerin ve resimlerin oluşturduğu birliktelik, sanatçıya has bir duyarlık ile aktarılmalıdır (Sever, 2021: 177). Çizer ve yazar arasında oluşacak olan iş birlikçi yaklaşımın, çocuk ile kitap arasındaki uyumun gelişmesine katkı sağlayacağını söyleyebiliriz. Çocuk ve kitap arasındaki etkileşimde resimlerin doğru şekilde işlev görmesi için çocuk kitapları çizen sanatçıların çocuğun dünyasını iyi anlaması, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmesi gerekmektedir (Sever, 2021: 166). Çocuğun ihtiyaçlarının iyi bilinmesi ile beraber çocuk ürünleri daha nitelikli hale gelebilir. Ortaya çıkan nitelikli ürünler ise çocuk edebiyatı kültürünün gelişmesine katkı sağlayabilir.

Resimler çocuğun algılama, yorumlama, anlamlandırma, bağlantı kurma, fikir üretme gibi birçok becerisini ortaya çıkaran ve geliştiren öge olarak ifade edilebilir. Tüm bunların

yanında resimler, çocukların tahmin becerisini aktif hale getirerek dil gelişimine katkı sağlar (Kökçü, 2021: 75). Kitaplar, çocukların okuma kültürünü ve çeşitli kazanımlarını desteklemenin yanı sıra, dil gelişimini ilerletir ve okudukları metinlerle ilişki kurarak ne tür okumaları sevdiklerini öğrenmelerine yardımcı olur. Resimlerin çocuk kitaplarındaki önemi yadsınamaz. Resimler, çocukların okuduğunu anlamlandırmasına kolaylık sağlayabilir. Çocuklar iyi bir resimlemeyle kitaplara ve okumaya karşı olumlu davranış geliştirebilir. Okunanların kolay anlamlandırılması noktasında çocuğa farklı bir yol sunar. Çocuk resimler aracılığıyla kitapla etkileşime girebilir ve estetik açıdan kendini geliştirebilir.

2.2.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı Özellikleri

Çocukların kitapta dikkatini çeken ve kitaba ilgiyle yaklaşmasını sağlayan ilk etken kitabın dış yapı özellikleridir. Fakat dış yapı özelliklerinin nitelikli olması tek başına yeterli değildir. Dış yapı özelliklerinin nitelikli olması kadar iç yapı özelliklerinin de nitelikli olması önemlidir. Çocuk, dış yapı özelliklerinde görmüş olduğu özeni iç yapı özelliklerinde de hissederse kitaptan faydalanma şansı artabilir. Çocuk edebiyatı muhtevasında yer alan eserler, tasarım ve içerik özelliklerinin birbirini tamamlamasıyla nitelikli hale gelir. Çocukların görsel anlamda gelişim göstermelerinde kitapların tasarım özellikleri; hayata, insanlara ve dilsel algılarına yönelik duyarlık geliştirmelerinde ise iç yapı özelliklerinin önemli bir yeri vardır (Sever, 2019: 126). Çocuğun tasarımsal yetkinliğini içerik özellikleriyle tamamlaması, kitabın hedefine ulaşmasına yardımcı olabilir. İç ve dış yapı özellikleri açısından başarılı olan bir ürün, çocukların okuma kültürü edinmeleriyle birlikte kitapların büyüdüğü dünyasına yaklaşmasına yardımcı olabilir. Bir edebiyat ürününün kendine has bir özellik kazanması; konunun, karakterlerin, planın, kullanılan üslubun, temanın ve dilin bütünlük göstermesine bağlıdır. Bu nedenledir ki bir eser tasarımsal açıdan ne kadar nitelikli olursa olsun içeriksel açıdan yeterli düzeyde oluşturulmazsa çocuklara yararlı olmaktan uzaklaşır (Oğuzkan, 2013: 370). Çocuğa fayda sağlaması açısından ele aldığımızda iç yapı özelliklerinin çocukların yaş ve gelişimsel özellikleri göz önüne alınarak planlanması ve hazırlanması son derece önemlidir. Çocuklar için oluşturulan ürünlerde, iç yapı özelliklerinin birbiriyle uyumlu ve tamamlayıcı olması istenilen bir durumdur. İç yapı özelliklerinin nitelikli olması, çocuğun kitaptan alacağı verimi artırabilir. Çocuğun gelişim seviyesine uygun kitapların iç yapı özellikleri bu durum göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. İç yapı özellikleri; konu, karakterler, izlek, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınacaktır (Sever, 2019: 126).

2.2.2.1. Konu

Konu, kitabı oluşturan temel öğelerin başında gelmektedir. Özellikle çocuk edebiyatında konu seçimi çok daha önemlidir. TDK konuyu, “Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2011: 1476). Sever’e (2019: 127) göre ise konu, sanatçının çocuklarla paylaşmak istedikleri için seçtiği bir araçtır. Bir başka tanımda ise Özdemir (2002: 54) konuyu kısa bir tanımla, yazıda, eserde ve yaratıda incelenen, üzerinde durulup işlenen konu ya da tema olarak ifade etmiştir.

Çocuk edebiyatı için üretilmiş kitaplarda konu, çocukların okuma alışkanlığı edinmelerinde ve kitap ile bağ kurmalarında önemli bir araçtır. Seçilen konuda dikkat edilmesi gereken ilk husus ise kitabın hitap ettiği çocukların gelişimsel özelliğinin iyi bilinmesidir (Pilten, 2021: 117). Gelişimsel özelliklerin dikkate alınmadığı eserlerde, çocuğun kitabı anlaması zorlaşır. Bu durum çocuk ile kitap arasındaki ilişkinin sağlıklı gelişmesine neden olabilir. Konu seçiminde dikkat edilmesi gereken bir başka etken ise evrensel değerlerin yanında çocukların dünyasına ayrı bir renk katan ulusal değerlere yer verilmesidir. İçinde yaşanan toplumun kabul ettiği ahlak kurallarının, gelenek ve göreneklerin konu seçiminde göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Oğuzkan, 2013: 371). Çocuk böylelikle okuma alışkanlığının yanında ulusal değerlere ait konularla birlikte toplumu ve toplum gerçeklerini daha kolay öğrenmiş olur.

Çocuk edebiyatı eserlerinde seçilen konunun yetişkin edebiyatına göre daha dikkatli seçilmesi gerekir. Çocuk kitaplarının konuları yurt sevgisi, hayvanlar, ormanlar, doğa, gezegenler, yıldızlar, yaşama duyulan mutluluk, arkadaşlık, dostluk, anne, aile, kardeşler ve diğer aile üyeleri gibi konularla sınırlı olmadığı gibi, yardımlaşma, birlikte çalışma, bilimsel keşifler, zorlukları aşma, problem çözme ve araştırma gibi temaları da kapsayabilir (Güleryüz, 2002: 166). Kaynağını belirtilen konulardan alan eserler, çocukta sevgi temelli duyguların gelişmesinde önemlidir. Çocuk kitaplarında kin, ayrımcılık, düşmanlık vb. durumları içeren konulardan uzak durulması gerekir. Bahsedilen konuların, günlük yaşam içinde olsa bile çocuk kitaplarında yer alması doğru değildir (Pilten, 2021: 117). Bunlara ek olarak konuların güncel yaşamla iç içe olması önemlidir. Konuda anlatılanların güncel yaşantılar ile tamamlayıcı şekilde verilmesi, çocuğun konuya ilgi duymasına olanak sağlar. Konuların işlenmesinde çocukların gelişim özellikleri ve yaş grupları özellikle dikkate alınmalıdır. Çocuk kitaplarının konuları; çocukların ilgilerine, sevgi ve özgürlük ihtiyaçlarına uygunluğu bakımından, dil ve içerik

anlamında denenmelidir. Yazarın konuyu çocukla paylaşmadan önce farklı konu ve olaylardan istifade etmesi gerekir (Sever, 2019: 127). Çocuklarla buluşmadan önce belli çalışmalardan ve testlerden geçmiş eserler, eksiklikleri görülüp giderilerek daha sağlıklı halde çocuklara sunulabilir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde yazarlar, konuyu daha ilgi çekici hale getirmek ve çocukla kitap arasında bağ oluşturmak için birbiriyle ilişkili olaylardan faydalanır. Oluşturulan bu olaylar arasında çeşitli çatışmalar meydana gelir. Çocuğun ilgi ve dikkatinin diri kalmasını sağlayan bu çatışmalar, Sever'e (2021: 128) göre şöyle sınıflandırılmıştır:

- “Kişi-kişi çatışması
- Kişinin kendisiyle çatışması
- Kişi-doğa çatışması
- Kişi-toplum çatışması”

Yazarın, eserde yer verdiği her şey konu içerisinde değerlendirilebilir. Çocuk edebiyatı yapıtlarında işlenecek konuların bazı özelliklere sahip olması gerekir. Konu; çocuğun yaşına, ilgisine ve gelişimine uygun nitelikte olmalıdır. Ayrıca çocuğa hitap eden eserlerde işlenen konuların çocuğu sıkıkmaması öncelikli hedef olmalıdır. Konu, çocuğu hem eğlendirmeli hem de ona yeni şeyler öğretecek nitelikte oluşturulmalıdır. Bu sayede kitap konu anlamında başarıya ulaşmış olur.

2.2.2.2. İzlek

Yazarın eserlerinde üzerinde durduğu duygu ve düşüncelere göstermiş olduğu yönelimlere tema denir (Oğuzkan, 2013: 370). Sever'e göre (2019: 129) ise sanatçının işlediği konu ile okuyucularda uyandırmak istediği etkidir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere tema, yazarın konu aracılığıyla okura iletmek istediği mesaj olarak değerlendirilebilir. Yazarın esas vermek istediği mesaj olması nedeniyle de temanın nitelikli bir yapıda oluşturulması gerekmektedir.

Temalar; kitaptaki olayların ilişkilendirilmesinde, okuyucunun zevk almasında ve yönlendirilmesinde önemlidir. Okur, temayla birlikte okuduklarındaki anlamı keşfeder ve bu sayede kitaptan keyif almaya başlar (Lukens vd., 2023: 242). Bu nedenle okur ile kitap arasındaki ilişkinin nitelikli olmasında izleğin büyük bir rolü vardır. Çocuk, okudukları ile hem eğlenip hem de yeni şeyler öğrenirse bu, onun kitaba olan yaklaşımını olumlu etkiler.

Çocuk edebiyatında konu ile izlek arasında son derece güçlü bir yakınlık vardır. Konu,

izleğin okuyucuda doğru anlaşılmasını sağlayan en önemli araçtır. Konunun nitelikli olması ile okur izleği daha kolay anlar. Çünkü çocukların kazanmasını arzu ettiğimiz davranışları ve anlamasını istediğimiz mesajları tema yardımıyla iletebiliriz (Kıbrıs, 2016: 41). Örneğin, kitabın konusu hayvanların korunması ise izlek hayvan sevgisi olabilir (Sever, 2019: 129). Bu sayede çocuk tema ile konu arasında bütünlük sağlayabilir.

Çocuk kitaplarında insan, aile, yurt, dayanışma, hoşgörü, sevgi, sempati vb. gibi temalara yer verilmelidir (Kıbrıs, 2016: 41). Bu kavramlar verilirken amacın doğru oluşturulması ve okuyucu kitleye doğru örneklerle sunulması önemlidir (Kökçü, 2021: 77). Verilmek istenen temaların yanlış örneklerle ve yöntemlerle çocuklara aktarılması istenen etkinin oluşmasının önüne geçebilir. Bu sebeple çocuk ürünlerinde verilmek istenen temalar, zihni bulandırmayacak şekilde açık ve net olmalıdır (Oğuzkan, 2013: 370). Okuyunca anlaşılmayan, anlamı yoran temalar sıkıcı olabilir. Yazar, bu durumu bilerek eserlerdeki temaları çocukların gelişimsel özelliklerine göre oluşturmaktadır.

Genel olarak, izleklerin çocukların algı ve yaş seviyelerine uygun olması gerekmektedir. Daha çok sevgi, arkadaşlık, dostluk, saygı vb. konuların yer verilmesine dikkat edilmelidir. Konu ile izlek arasındaki sıkı ilişki göz önüne alınarak bu iki unsurun uyumuna özen gösterilmesi gerektiğini ifade edebiliriz. Yazarlar, çocuklara belli bir düşünce ve duyguyu dayatmak yerine; daha çok milli ve evrensel değerlerin olduğu temalara yer vermelilerdir. Ayrıca temaların çocukların yaşlarına ve gelişimsel özelliklerine uygun nitelikte olması gerektiğini söyleyebiliriz.

2.2.2.3. Karakter

Edebi eserlerin önemli öğelerinden birisi de kahramanlardır. Kitaplar, kahramanların özellikleri sayesinde çocukların dikkatini çeker. Onlara iletmek istedikleri düşünceleri kahramanlar sayesinde iletir. Sever karakteri, sanatçının birçok yönden geliştirdiği, tecrübelerinden ve kendine has özelliklerle oluşturduğu kişilik olarak tanımlamıştır (Sever, 2021: 75-76). Bir diğer tanımda ise karakter, yazılı kaynaklarda kişinin benzerlerinden ayrıldığı özelliklerin hepsi olarak ifade edilmiştir (Gencan, 1974: 75). Çocuklar, kitaplardaki karakterler ile doğru iletişimi öğrenirler. Çocuk edebiyatı yazarları bu durumu göz önünde bulundurarak karakter yapısını oluşturmaktadır. Çocuklar, iç dünyaları gereğince okuduklarından çabucak etkilenirler. Okuduklarında yer alan kahramanların özelliklerini içselleştirirler ve onları hemen kabullenirler (Kökçü, 2021: 78). Kurulan bu ilişki çocuğun davranışlarını etkiler. Bu nedenle yapıtlarda yer alan

karakterler, çocuğu doğru davranışa götürmelidir.

Kahramanlar, her şeyden önce çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Onlara ne çok uzak ne de çok yakın çevreden seçilmelidir (Temizyürek vd., 2021: 30). Sanatçıların kahraman seçerken okuyucuların karakterlerle kurdukları ilişkiyi dikkate almaları, kitabın okuyucular için daha faydalı olmasına katkı sağlayabilir. Çocukların bilmediği veya kendilerine uzak gelen bir karakter yapısıyla karşılaşması, kitapla olan ilişkilerini olumsuz etkileyebilir. Karatay’a (2020: 101) göre, çocuğun oluşturulan karakteri içselleştirmesi için karakterin yaşının çocuğun yaşına yakın olmasına dikkat edilmelidir. Karakterin kişilik özelliğinin ise günlük hayattaki gibi sahici, çevresine karşı duyarlı, saygılı, doğayı seven, yardımsever, düşünceli bir yapıda olması gerekmektedir. Kendi yaşına yakın karakterlerin yer aldığı eserlerin, çocukların kitaba olan ilgisini artırabileceğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu karakterler aracılığıyla verilmek istenen erdemler ve davranışlar, çocuklardaki istenen davranışların oluşmasını kolaylaştırabilir.

ocuk rnlerinde önemli olan bir başka etken ise karakter sayısıdır. Çocuklar için ortaya konan ürünlerde, fazla karaktere yer verilmesi yerine sayının daha az tutulması uygun olur. Özellikle yaşı küçük olan çocuklar için oluşturulan eserlerde kahraman sayısı biri ikiyi geçmemelidir (Oğuzkan, 2013: 372). Çünkü ocuklar kendisine karışık gelen bağlantıları anlamlandıracak seviyede değildir (Yalçın ve Aytaş, 2016: 90). ocuğu zihinsel olarak yoran ve kafa karışıklığına neden olacak kahraman sayısı kitabı sıkıcı hale getirebilir. Bu durum, çocuğun kitapla sağlıklı iletişim kurmasının önüne geçebilir.

ocuk edebiyatında yer alan karakterler “açık ve kapalı karakter” olmak üzere iki başlıkta ele alınır. Açık karakterler, okuyucunun kitabın başından sonuna kadar tüm özellikleri ile tanıdığı karakterdir. Yazar, okuyucuya açık karakterle ilgili tüm ayrıntıları aktarır. Okurun tam olarak tanımadığı, tüm özelliklerini bilmediği ve yazar tarafından az bilgi verilen karakter ise kapalı karakterdir. Eserin kurgusu sırasında karakterler kişilik farklılıklarına göre ise “durağan ve devingen” olmak üzere iki kısımda ele alınır. Durağan karakter, kurgulanan eser süresince kişilik olarak hep aynı kalan özellik gösterir. Devingen karakter, durağan karakterin aksine kurgusal süreç içinde kişilik özellikleri değişen karakterdir. Çocukların ilgisine ise daha çok açık ve devingen karakter yakınlık gösterir (Sever, 2021: 104 – 118). Çocuklar, özelliklerini bildikleri ve olayların içinde sürekli yer alan karakterlere karşı daha dinamik bir duygu geliştirebilirler. Bu durum, tanıdık ve bilinen karakterlerle özdeşim kurmalarını daha kolay hale getirebilir.

Erdem (2012: 614), çocuk ürünlerinde yer alan kahramanların hangi özellikte olmaları gerektiğini şöyle açıklamıştır: Çocukların gelişim dönemleri dikkate alınarak tasarlanan karakterler, çocuk kitaplarında bazen hayvanlar (örneğin kedi, köpek, tavşan gibi) bazen de çocuğun tanıdığı nesneler veya özellikle hedef kitlenin yaş grubuna yakın olarak tasarlanmış insan kahramanlardır. Genellikle çocuk kitaplarında yetişkin karakterler, anne, baba, amca, teyze, büyükanne veya büyükbaba gibi çocuğun yakın çevresinden seçilir veya okuldaki öğretmenler, evin mahalle bakkalı gibi figürler olabilir. Bu yetişkin karakterlerin çevreleri, yaşadıkları toplumun norm ve değerleri ile şekillenir. Bu nedenle, her kültürde edebiyat eserlerinde farklı karakter yapılarıyla karşılaşmak mümkündür.

Çocuk edebiyatında yer alan karakterler, çocuğun yaş, algı düzeyi ve gelişim özelliklerine uygun olarak özenle oluşturulmalıdır. Karakterler, çocuğun günlük yaşamında veya yakın çevresinde karşılaşabileceği niteliklere sahip olmalıdır. Örneğin, karakterlerin duygusal tepkileri, sosyal etkileşimleri, merakları ve özgüven düzeyleri gibi özellikler, çocuğun kendi deneyimlerine ve duygusal gelişimine paralel olmalıdır. Bu şekilde, çocuk karakterlerle daha kolay bir şekilde özdeşim kurabilir ve hikâyeye daha fazla bağlanabilir.

2.2.2.4. *Dil ve Anlatım*

Edebi eserlerde iç yapı özelliklerine dikkat edilmelidir. İç yapı özelliklerinin nitelikli hale gelmesi ve okuyucuda etkili olabilmesi ise eserin dil ve anlatımıyla sağlanır. Edebi eserlerde kullanılan dil; konunun, karakterin, izleğin ve temanın nitelikli olmasına katkı sağlamanın yanında yazarın iletmek istediklerini doğru bir şekilde aktarmasına imkân tanır. Bu durum çocuk edebiyatı yapıtları için de geçerlidir. Çocuk edebiyatı eserlerinde konu, izlek, karakter gibi unsurların nitelikli hale gelmesi ise ancak dil ve anlatımın kusursuz olmasıyla mümkündür. Nitelikli çocuk kitapları, çocuk okurun söz varlığını ve dil bilincini geliştiren bir araçtır (Sever, 2019: 131). Bu aracın gelişmesi ve çocuğun yeni kelimeler öğrenmesi ise kitaplardan edindiği kazanımlarla mümkündür. Bu bilinçle kullandığı dil ve anlatıma dikkat eden yazarların eserleri başarılı olur (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021: 93). Başarılı eserler, çocukların kitaplardan elde edecekleri faydayı artırarak onların belirledikleri hedefleri gerçekleştirmesine katkıda bulunabilir.

Çocuklarda dil bilincinin gelişmesi ve söz varlığının artmasında önemli bir yeri olan kitapların, dil ve anlatım bağlamında bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Kıbrıs'a (2016: 42) göre kitaplar, yazım ve noktalama açısından hatasız olmalıdır. Çocuklara, dilin ana kurallarını öğretmede vazife üstlenmelidir. Bu durum, çocuğun

konuştuğu ve yazdığı dile karşı bilinç oluşturmaya katkı sağlayabilir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde anlatımın sade olmasına özen gösterilmelidir. Kullanılan kelimeler anlatım ilkelerine uygun olarak oluşturulmalıdır. Zira anlatım ilkeleri çocuğun konu, olay vb. öğeleri kolay anlamasını kolaylaştıracaktır. Bu sebeple çocuk edebiyatı ürünlerinde anlaşılması güç, sıkıcı ve ağır bir dilden uzak durulmalıdır (Lüle, 2007: 19). Eserlerin arkasında, çocukların anlamını bilmediği kelimelerle ilgili sözlük bölümü oluşturulmalıdır. Çocuk anlamını bilmediği kelimeleri buradan öğrenerek kelime hazinesine katkı sağlamış olacaktır. Kelime hazinesi artan bir çocuğun kendini ifade etmedeki başarısı ve kitabı anlama noktasındaki becerisi gelişir. Ayrıca çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilen eserlerde, birinci ağızdan yapılan anlatımın daha ilgi çekici ve faydalı olduğu saptanmıştır (Yalçın ve Aytas, 2016: 93). Çocuk bu sayede kitapta yer alan kişilerle daha kolay özdeşim kurabilmektedir (Sarıkaya, 2019: 224). Ayrıca birinci ağızdan anlatım; çocuk kitaplarında duygusal bağ kurmayı, dil ve iletişim becerilerini geliştirmeyi, güveni artırmayı ve kültürel anlayışı derinleştirmeyi sağlar. Bu yüzden çocuk kitaplarında bu anlatım tarzının kullanılması, okuyucular için daha etkili ve öğretici bir deneyim sunar.

Kökçü'ye (2021: 79) göre devingen ve ritmik bir anlatım çocuğun dikkati açısından önemlidir. Çocukların yetişkinlere göre dikkat süreleri kısadır. Bu durum göz önüne alınarak kullanılan üslubun çocuğu metinde tutacak özellikte yapılandırılmasına, hareketli ve sürükleyici olmasına özen gösterilmelidir. Böylelikle iyi kurgulanan bir kitap, dilin incelikleri bağlamında çocuğun kitapla olan ilişkisini kuvvetlendirir. Arıcı (2018: 48) ise çocuk kitaplarında dilin anlaşılır ve kavramların net olması gerektiğini belirtir. Anlatım, çocuğun yakın çevresinden uzak çevresine ve somuttan soyuta olacak şekilde oluşturulmalıdır. Anlatımda yakından uzağa bir yol izlenmesi, çocukların kitapla ve kahramanla duygusal bağ kurması, anlatılanların kolay anlaşılması ve heyecanını canlı tutma noktasında önemlidir. Bu sayede çocuğun kitaptan istedik şekilde faydalanabileceğini söyleyebiliriz.

Piltin'e (2021: 116) göre çocuk kitaplarında kullanılan dil; çocukların anlam çıkarma, dilin imkânlardan faydalanma ve dilin kurallarını geliştirmesine yardımcı nitelikte olmalıdır. Uzun ve karmaşık olan cümleler çocuğun anlamasını güçleştirir. Kullanılacak cümleler, çocuğun içinde bulunduğu yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Çocuk, yaşına ve anlama düzeyine uygun kelime ve cümle yapılarıyla dilin inceliklerini öğrenerek bunları günlük hayatında kullanabilir. Aksi yönde kullanılan dil, çocukların

kitaptan uzaklaşmasına ve kitaba karşı olumsuz tutum geliştirmelerine sebep olabilir.

Seven (2021: 25-26) çocuk edebiyatı ürünlerinin argo vb. gibi ifadelerden arındırılmış, dilin zenginliklerini ortaya koyacak özellikte, çocuk okurun kelime dağarcığını genişletecek nitelikte ve onların yaş ile gelişim özelliklerini göz önünde bulunduracak bir dil ve anlatım niteliğine sahip olması gerektiğini belirtmektedir.

Çocuk kitaplarının başarılı olması için dil ve anlatım özelliklerinin sağlam temeller üzerine kurulması gerekmektedir. Çocuk okuduğu kitaplarda kullanılan nitelikli dil ve anlatım sayesinde Türkçenin özelliklerini, kurallarını, anlatım gücünü ve zenginliğini hissetmelidir. Yazarların bu bilinçle eserlerini yapılandırması gereklidir. Eserlerin dil ve anlatım özellikleri, çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak planlanmalıdır.

2.2.2.5. İleti

İleti, çocuk edebiyatı eserlerinin iç yapı özelliklerinden birisidir ve eserin oluşturulma amaçlarının başında gelir. Sever'e (2019: 133) göre ileti, sanatçının yaratımı oluşturmasının temel noktası olan ve çocuklarla paylaşmak istediği ana duygu ve düşüncelerdir. İleti, yazar tarafından okura iletilmek istenen asıl hedeftir. Çünkü yazar ileti ile birlikte vermek istediklerini okura ulaştırır. Yalçın ve Aytaş'a (2016: 84 – 85) göre her edebi ürün okuyucu kitleye bir mesaj verir. Yazar verilmek istenen mesajları değişik şekillerde okurlara iletebilir. Burada önemli olan sanatçının mesajları doğru ve sağlıklı ulaştırmasıdır. Yazarın ileti noktasında başarılı olmasının tek yolu okuyucu kitlenin özelliklerini iyi bilmesinden geçer. Okuyucu, dikkatli bir planlama ve doğru bir hazırlıkla oluşturulan iletiyi tam ve istedik bir şekilde algılar.

Çocuk edebiyatı kapsamında üretilen eserler; vermek istedikleri iletilerle çocukların bilişsel, ahlaki, kişilik ve sosyal gelişimlerini doğrudan şekillendirebilir. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak ortaya konulan ürünlerinin çocukların yaş ve gelişim seviyelerini göz önünde bulundurularak yazılması gerekmektedir (Pilten, 2021: 123). Çünkü çocuklar, kitaplardan edindiği iletilerle gerçek hayata yönelik ilişki kurmaktadır. Bu bağlamda çocuğun gelişim ve yaş özelliklerinin dikkate alınmaması, eserin amacından uzaklaşmasına neden olabilir. Çocuk edebiyatı metinleri, belli duygulara karşı farkındalık oluşturmalıdır. Sade söyleyişle, çocuğa insan ve yaşam sevgisini hissettirmelidir. Oluşturulan kurgu, çocuğun gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurularak insana yönelik sevgi, dostluk gibi duyarlılık geliştirmelidir (Çer, 2014: 197). Çocukların ana

fikir sayesinde geliştirdiği sevgi ve dostluk gibi duygular, çevresiyle geliştireceği sosyal ilişkilerin olgunlaşmasını sağlar. Ana fikirde yer alan konular sayesinde çevresine ve topluma daha duyarlı hâle gelebilir.

Netice itibariyle çocuk kitaplarının başarılı olması için mutlaka bir ana fikir üzerine inşa edilmesi gereklidir. Çünkü bir ana fikir, bulunduğu metnin özünü oluşturur ve eserin yazılma amacını içinde barındırır. Çocuk yapıtlarında yer alan iletilerin, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Yazar, karşısındaki kitlenin özelliklerini bilerek ana fikri olgunlaştırmalıdır. Oluşturulacak iletiler insana, doğaya, diğer canlılara karşı duyarlılık oluşturacak nitelikte olmalıdır. Çocuk, yapıtlardaki iletiler ile yaşadığı toplumun ve dünyanın ortak değerlerini öğrenebilmelidir. Okuma davranışında bulunan çocuk için ileti, kendi çevresinde ve hayatında karşılığı olan bir yapıda oluşturulmalıdır.

2.3. EĞİTSEL İLKELER

Çocuk edebiyatı alanında oluşturulan eserlerin, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra eğitsel olarak da onların gelecekteki başarılarına katkıda bulunacak nitelikte olması önemlidir. Çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilen bu eserler, eğitsel açıdan tamamlayıcı özellikler göstermeli; sadece öğüt ve bilgi vermekle sınırlı kalmamalıdır. Çocuklar için oluşturulan eserler, onları ruhsal ve psikolojik açıdan olumsuzluğa yöneltecek korku öğeleri içermemeli, yaşam gerçekliğini hissettirmeli ve duygusallığın abartılı olmamasına özen göstermelidir (Çer, 2016: 165-174). Aksi bir durumda çocuğun kitaptaki bir olay ya da kitap içerisindeki bir kahraman aracılığıyla korkutulması, sıklıkla öğüt içeren kullanımlara yer verilmesi, gelişimsel ihtiyaçlarının eksik bırakılması onun hem kendine hem de çevresine karşı uzaklaşmasının ve kendisini eksik hissetmesinin önünü açar (Bakırcıoğlu, 2012: 388). Kitap, istenilen davranışları teşvik eden özellikler barındırdığında ise gelecekteki toplumları inşa edecek çocukların değerler, düşünce yapıları ve davranış biçimlerini olumlu yönde etkileyebilir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde, çocukluk döneminin farklı özelliklerini dikkate alarak estetik ve bilgi dengesini iyi ayarlamak önemlidir. Çocukların genellikle yeni öğrenen bireyler olduğu göz önünde bulundurularak onlar için oluşturulan eserlerde tamamen öğreticilikten uzaklaşmak zordur ancak her ne kadar zor olsa da öğreticiliği sınırlandırmak ve düzeyi iyi belirlemek gerekmektedir (Dilidüzgün, 2000: 258). Bununla

beraber çocuklara verilecek olan eğitsel değerler daha çok evrensel içerikler barındırmalıdır. Belli bir ideolojiyi dayatan ve çocukları anlam evreninden uzaklaştıran değerler, çocuk kitaplarından uzak tutulmalıdır.

Sever, çocuk edebiyatı içerisinde bulunan eserlerin bazı eğitsel ilkeleri temel alarak ve çocukların gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak sınanması gerektiğini ifade eder. Sever'e göre, bir çocuk edebiyatı yapısının eğitsel ilkeler bağlamında nitelikli sayılabilmesi için eserin mantık yanlışlıklarından kaçınması gerekmektedir. Ayrıca, eserin çocukların kendi değer sistemlerini sağlıklı bir şekilde oluşturmalarına katkıda bulunması, kadın ve erkek rolleri arasında ayırım yapmaması ve kurgusal özelliklerinin çocukların cinsel kimliklerini geliştirmeye yönelik olması önemlidir. Bunun yanı sıra eserlerde yer alan iletilerin çocukların gelişimini destekleyici nitelikte olması, olayların denetimci ve baskıcı anlayışlardan uzak durması, boş inançları onaylamayan bir yapıda bulunması, çocukların deneme ve araştırma isteğini köreltmemesi, çocuğun düşünme, eğlenme ve yaratıcılığını teşvik etmesi ve siyasal ile dinsel telkinlerden uzak durması gerekmektedir (Sever, 2019: 136-137).

Genel olarak baktığımızda çocuk edebiyatı kapsamında üretilen kitaplar, dış yapı ve iç yapı özellikleri bağlamında değerlendirildikten sonra eğitsel ilkeler bağlamında da incelenmelidir. Eğitsel ilkeler bağlamında çocuğun yaşını ve gelişimsel özelliklerini dikkate alarak oluşturulan ürünler, çocukların hem okumalarına hem de yaşamlarına karşı olumlu ve yapıcı bakış açıları geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Çünkü çocuklar okuduklarından kendi paylarına düşen çıkarımlarla hayal dünyasını geliştirir. Çocuğun kitaplar sayesinde edindiği değerler, yaşamının her alanında gerekli olacaktır. Bu açıdan ele alındığında yukarıda belirtilen eğitsel özellikler, çocuğun tüm hayatını etkileyebilecek nitelikte olup bu özelliklerin özenle ve titizlikle oluşturulması büyük bir önem arz etmektedir. Eğitsel özelliklerin, çocuğun gelişim sürecinde uzun vadeli etkiler yaratabilmesi için uzman yazarlar tarafından dikkatle değerlendirilmesi ve bilimsel temellere dayanarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, çocuğun eğitim ve gelişim sürecinde en verimli sonuçları elde edebilmek için kritik bir rol oynamaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın araştırma modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Özgür Balpınar'ın çocuk yapıtlarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma, var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçladığından tarama modelinde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, durum, birey veya nesne olduğu gibi tanımlanır ve herhangi bir şekilde etkileme ve değiştirme yapılmaz (Karasar, 2012: 77).

Bu çalışmada bir durumu, bir olguyu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde araştırmayı esas alan betimsel nitelikli tarama modellerinden, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016: 23). Doküman incelemesi, bir araştırma konusuyla ilgili belirli bir zaman diliminde üretilen materyallerin ya da farklı kaynaklar tarafından değişik zamanlarda oluşturulan belgelerin geniş bir zaman çerçevesinde analizini mümkün kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Araştırmada, Özgür Balpınar'ın Timaş Yayınlarından çıkan “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık”, “Canım Arkadaşım”, “Portakal Çiçekleri”, “Çiçek Ekspresi”, “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya”, “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” ve İndigo Yayınlarından çıkan “Güneşe Koşmak” isimli kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde okunarak taranmıştır. Balpınar'ın bu kitapları dış yapı ve iç yapı özellikleri ile eğitsel ilkeler bağlamında incelenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evrenini, Özgür Balpınar'ın çocuk edebiyatı yapıtları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Özgür Balpınar'ın tüm kitapları (10) oluşturmaktadır.

Tablo 3.1.: Özgür Balpınar'ın İncelenen Kitapları.

1	Göğü Yere İndirelim	Timaş Yayınları
2	Düşler Atlası	Timaş Yayınları
3	Portakal Çiçekleri	Timaş Yayınları
4	Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık	Timaş Yayınları
5	Yeryüzünün Kalbi	Timaş Yayınları
6	Canım Arkadaşım	Timaş Yayınları
7	Çiçek Ekspresi	Timaş Yayınları
8	Macera Ekspresi- Dünyanın Dışına Açılan Pencere	Timaş Yayınları
9	Gelecek Ekspresi- Çöp Dünya	Timaş Yayınları
10	Güneşe Koşmak	İndigo Yayınları

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Bu çalışmada ilk olarak araştırmanın konusu ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve çocuk edebiyatına yönelik kaynaklar okunmuştur. Ardından araştırmaya konu olan Özgür Balpınar'ın kitapları, basılı yayın olarak temin edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde araştırma sürecinde elde edilen bilgi, veri ve bulguların daha önceden belirlenen çerçeve içerisinde değerlendirilmesi ve yorumlanması söz konusudur. Bu analizin amacı ise elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Çalışmada elde edilen veriler, Sedat Sever'in (2019) "Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü" ve Sedat Sever'in (2021) "Çocuk ve Edebiyat" adlı kitaplarda belirlenen kavramsal çerçeveye göre değerlendirilmiştir.

Dış Yapı Özellikleri

- Boyut
- Kâğıt
- Kapak
- Sayfa Düzeni
- Resimler

İç Yapı Özellikleri

- Konu
- İzlek
- Kahramanlar
- Dil ve anlatım
- İleti

Eğitsel İlkeler

4. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde Özgür Balpınar'ın 01.11.2024 tarihine kadar yayımlanan tüm kitapları (10), çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan dış yapı ve iç yapı özellikleri ile eğitsel ilkeler kapsamında incelenmiştir.

4.1. GÖĞÜ YERE İNDİRELİM

Bu alt bölümde, Özgür Balpınar'ın “Göğü Yere İndirelim” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

İç Tasarım: Nagihan Atay

Kapak Tasarımı: Cumba Co

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Eylül 2016

İncelenen Baskı: 35. Baskı

Sayfa Sayısı: 152

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 10 +

4.1.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.1.1.1. Boyut

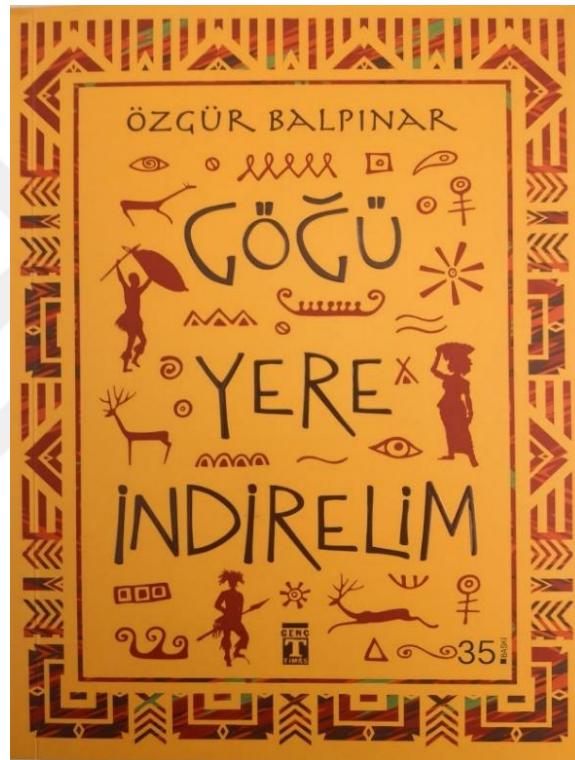
Kitap, 13,5 x 20,5 cm boyutlarında ve 130 gram ağırlığındadır. Çocukların rahatça taşıyabileceği bir boyutta tasarlanan eser, aynı zamanda kitaplık oluşturmaya uygun niteliktedir.

4.1.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Mat kâğıt kullanılması okurun göz sağlığı açısından son derece önemlidir. Okur, yazıları bu sayede daha rahat okuyabilir. Kullanılan sağlam ve kalın kâğıt, sayfaların kolayca çevrilmesini sağlarken yazıların da daha belirgin görünmesine imkân tanımıştır.

4.1.1.3. Kapak

Romanın kapak tasarımı Cumba Co tarafından oluşturulmuştur. Kitabın ön kapağı, sarı bir zemin üstünde renkli görsel ve resimlerle harmanlanmıştır. Kapağın üst kısmının ortasında, yazarın adı yer almaktadır. Yazarın adının altında, daha büyük puntoda kitabın adı bulunmaktadır. Kitabın ön kapağında mızraklı insanlar, başında yük taşıyan bir kadın ve bazı av hayvanları dikkat çekmektedir. Kapak resminde yer alan mızrak, göz motifi, rüzgârgülüne benzeyen işaretler, sandalı andıran görseller, okura kitabın içeriği hakkında ipuçları sunacak niteliktedir. Bununla beraber kitabın alt kısmında, yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır.

Görsel 4.1.: Göçü Yere İndirelim, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

Arka kapağın üst kısmında yazarın ve kitabın adı bulunmaktadır. Kitap adının altında, “Buradaki işim bitti. Yıkılacak yeni duvarlar bulabilmek için artık uzaklara açılmalıyım.” yazısı karşımıza çıkmaktadır. Bu yazı, kitabın içinde bir yolculuk olduğuna dair okura fikir verebilir. Devamında, içeriğe ait küçük bir tanıtım yazısına yer verilmiştir. Tanıtım kısmında kitabın kahramanı Deniz’den bahsedilmiştir. Tanıtım kısmının sonunda yer alan “Bu yolculukla birlikte dostluğun, kardeşliğin, birlikte yaşamanın ve paylaşmanın önemi...” ifadesi kitabın içindeki iletilere dair okura önemli bilgiler verebilir. Ön kapakta olduğu gibi arka kapakta da kırmızı motiflere yer verilmiştir. En alt kısımda “İçinde Ne Var?” bölümü, yayınevinin adı ve genel ağ adresi bulunmaktadır. “İçinde Ne Var?”

kısımında yer alan “macera”, “dostluk” ve “Afrika” kelimeleri, okurun kitabın temaları hakkında fikir geliştirmesine yardımcı olacak niteliktedir. Kitabın sırt kısmında yazarın, kitabın ve yayınevinin ismi ile kitabın ön kapağında yer alan bir görsele yer verilmiştir. Kitabın iç kapağında ise yayınevinin ve yazarın adına yer verilmiştir. İç kapak açık olmakla birlikte sade bir tasarımda oluşturulmuştur. Kitap kapağında kullanılan kâğıt, ince karton ve parlak selafon özelliğine sahiptir. Kitap, sadece sırttan sağlam bir tutkalla ciltlenmiştir. Ciltlemede kullanılan tutkal, kitabın sayfalarının ve kapağının uzun süreli kullanımını destekleyecek niteliktedir. “Göğü Yere İndirelim” isimli çocuk romanı, kapak özellikleri bakımından genel olarak çocukların dikkatini çekecek şekilde tasarlanmıştır.

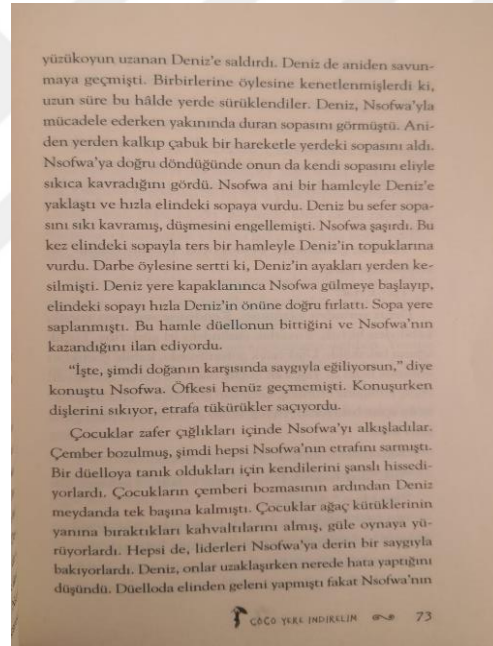
Görsel 4.2.: Göğü Yere İndirelim, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

4.1.1.4. Sayfa Düzeni

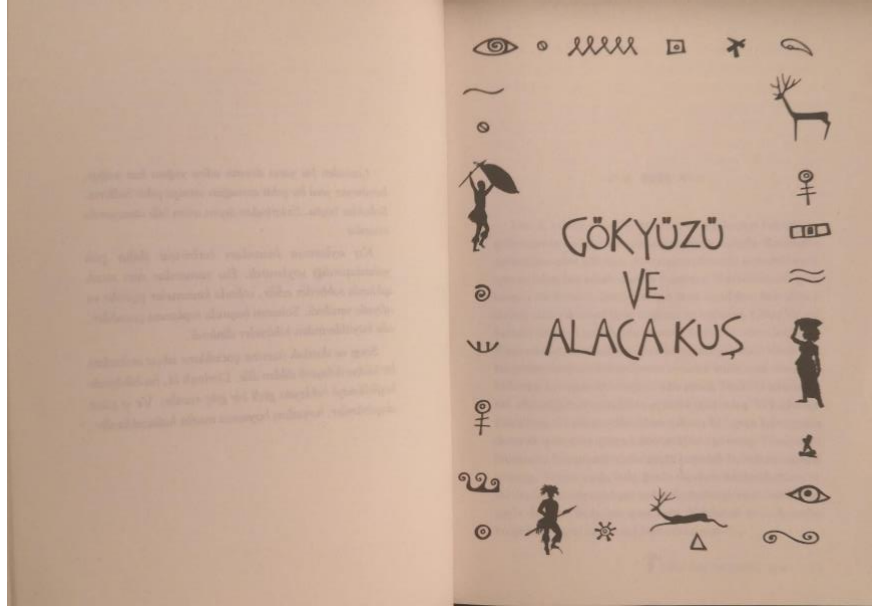
“Göğü Yere İndirelim” isimli kitabın bölüm başlıkları siyah renkte ve büyük puntuyla yazılmıştır. Kitap, sayfa kenar boşlukları ve satır arası boşlukları açısından düzenli bir görünüme sahiptir. Ancak kelime aralarında bırakılan boşluklar, hitap ettiği yaş kitlesi için sık sayılabilir. Bu durum, kitabın okunabilirliği bağlamında okuru olumsuz etkileyebilir. Kitabın yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Kitapta kullanılan sayfa numaraları sol sayfadakiler sol alta, sağ sayfadakiler sağ alta olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca sol tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına yazarın adı,

sağ tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına ise kitabın adı ve küçük bir insan figürü eklenmiştir. Sayfa numaralarındaki bu ayrıntılar, sayfa düzenine estetik bir görünüm katmıştır. Metin ve resim açısından incelendiğinde, sayfalarda yalnızca metin kullanılmış, resme yer verilmemiştir. Kâğıt ve yazı rengi birbiriyle uyumludur. Bu durum, okura sağlıklı bir okuma sunmak açısından niteliklidir. Biten bölümlerden sonra yeni bölümler için bir sayfa boşluk bırakılmıştır. Yeni bölümün adı, boş bırakılan sayfadan sonra gelmiş ve büyük harflerle yazılmıştır. Bu durum, okura yeni bölüme geçildiğini duyumsatacak özelliktedir.

Sayfalarda, üst üste geçen yazılara ve okumayı zorlaştıracak herhangi bir duruma rastlanmamıştır. Kitap, genel anlamda sayfa düzeni açısından çocukları okumaya isteklendirici özelliktedir.

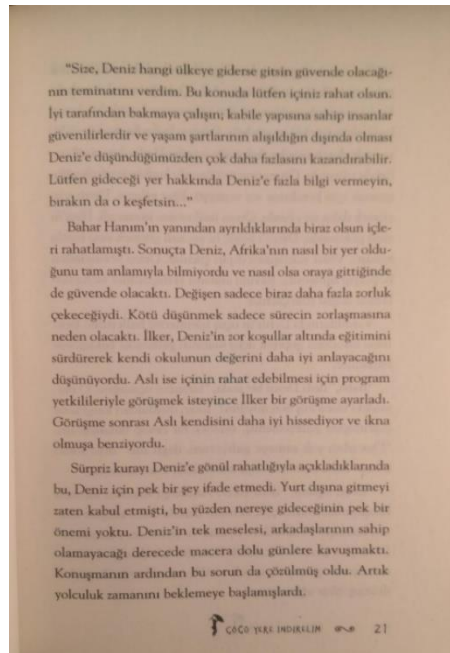
Görsel 4.3.: Göğü Yere İndirelim, Sayfa Düzeni (Balpınar, 2023: 73)

Görsel 4.4.: Göğü Yere İndirelim, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 11)

4.1.1.5. Resimler

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta herhangi bir resim ögesine rastlanmamıştır. Kitapta resim kullanılmaması, okuyucu kitlenin yaş aralığı dikkate alındığında olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu yaş grubu okurların, kitaba olan ilgisinin artmasında ve olayları kolay kavranmasında görseller önemlidir. Zira görseller, çocuğun okuduklarını zihninde canlandırmasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak “Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta resim bulunmaması bu açıdan bir eksiklik olarak görülebilir.

Görsel 4.5.: Göğü Yere İndirelim (Balpınar, 2023: 21)

4.1.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.1.2.1. Konu

“Göğü Yere İndirelim” adlı eser, Özgür Balpınar’ın “Düşperest” serisinin birinci kitabıdır. Kitap, okulda ve çevresinde sık sık başını belaya sokan Deniz isimli bir çocuğun, anne ve babasının desteğiyle katıldığı program kapsamında Afrika’ya yaptığı seyahati ve orada hayatını değiştirecek birçok olayı konu almıştır.

Altı bölümden oluşan kitap, “Gökyüzü ve Alaca Kuş” isimli bölümle başlamaktadır. Kitaptaki olaylar, Deniz’in yaptığı yaramazlıklar sonucunda anne ve babasının danışmanlık hizmeti almak istemesiyle başlar. Derslerinde oldukça başarılı olan Deniz, okulda yaptığı yaramazlıklarını hızla devam ettirir. Bu durum başta ailesi olmak üzere öğretmenlerini ve çevresini rahatsız etmeye başlar. Deniz, okulun “Kuruluş Yılı Kutlama Programı” kapsamında misafirler için hazırlanan pastaya patlayıcı maddeler koyarak ortalığı birbirine katar. Bu olay bardağı taşıran son damla olur. Okul müdürü tarafından okuldan gönderilmek istenen Deniz için annesi ve babası danışman Bahar Hanım’ın kapısını çalar. Bahar Hanım’ın yaptığı görüşme sonucunda Deniz çok mutlu olur çünkü değişim programı kapsamında yurt dışına gitme fırsatı bulacaktır. Deniz’in tek çocuk olmasının vermiş olduğu şımarıklık için bu programın iyi geleceğini düşünmüştür Bahar Hanım. Onun zorluk görmesi ve elindekilerin kıymetini anlaması gerektiğini düşünen Bahar Hanım, bu durumu aileye anlatmıştır. Deniz’in annesi Aslı ve babası İlker bu karar için endişelenmiştir fakat kendilerini ikna etmişlerdir. “Öğrenci Değişim Programı” için başvuran öğrencilerin gidecekleri ülkeleri seçme hakları yoktur. Gidecekleri ülkeler kura yöntemi ile belirlenmektedir. Bu yüzden Deniz’in hangi ülkeye gideceği henüz belli değildir. Deniz, çekilen kura ile Afrika’da yaşamını sürdüren bir kabileyle eşleşmiştir. Afrika’ya ulaşan Deniz’i ilk olarak Basalito karşılar. Basalito, Deniz’in oradaki ailesinden biridir. Deniz, Basalito ile beraber yaşanacak olayların merkezi olan Mbutiler kabilesine gider ve böylece maceralı günleri başlamış olur. Kahramanımız, ilk olarak doğada yaşamının zorluğu ile karşılaşır. Kabile yaşamının zorluğuna alışmak için epey mücadele verir. Bu süreçte onun en büyük yardımcısı şüphesiz Basalito’dur. Bu süreç Deniz’e doğa ve insan sevgisi, mücadele ve saflığı öğretir. Kabile çocuklarıyla geçirdiği zaman, okula başlaması ve yaptığı diğer etkinlikler, kahramanımızın yaşadığı önemli

deneyimlerdenidir. Deniz, kabile yaşamı sırasında kendine herkesten daha yakın göreceği, her zor durumda yanında bulacağı Musa ile tanışır. Zira kabiledeki çocuklar Deniz'i kolay kabullenmeyeceklerdir. Bu süreçte, kabile çocuklarına kendini kabul ettirmeye çalışırken aynı zamanda yeni hayata uyum sağlama çabaları devam edecektir. Deniz'in ayrılık vakti gelip çatmıştır artık. Kabilede yaşadıklarının ardından gidişinin bu kadar zor olacağını tahmin etmemiştir. Nelerle karşılaşacağını bilmeden geldiği bu yer ona güzel dostluklar, macera dolu deneyimler ve unutulmaz anılar kazandırmıştır. Kitapta genel olarak arkadaşlık, sevgi, kardeşlik, farklılıklar, barış ve doğa sevgisi kavramları üzerinde durulmuştur.

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitabın konusu oluşturulurken gerçek yaşamdan ve mekânlardan yararlanılmıştır. Gerçek yaşamdan esinlenen bu kurgu, mekânsal çeşitlilikleri de göz önünde bulundurarak çocukların farklı düşünme yetilerini geliştirebilecek özelliktedir. Deniz'in ailesi ve okuluyla yaşadığı çatışmaların ardından yeni bir maceraya atılması, çocuk okurların kahramanla daha kolay özdeşleşmesini ve olaylara karşı merak duymasına imkân tanıyacak niteliktedir. Bu durum, kitabın konusunun inandırıcı bir nitelikte olmasına katkı sağlayabilir. Kitabın konusunda yer alan merak ve heyecan unsurları, aynı zamanda çocukların düş kurmasına fırsat verecek özelliktedir. Kahramanın düşünce ve duyguları, çocuk okurun yaşına uygun olmakla beraber yaşam evrenini yansıtacak nitelikte oluşturulmuştur. Kitabın konusu çocuklara; insanlara güvenmeyi, doğa sevgisini ve birlikte yaşamının mümkün olduğunu sezdirecek özelliktedir. Bunu yaparken de kurgunun günlük hayatta karşılaşılabilecek nitelikteki olaylarla birleştirilmesi, kitabın konusunu başarılı hâle getirmiştir. Kitap konu olarak farklılıklarımızın önemsiz olduğuna ve insanın her zaman doğaya ihtiyacı olduğuna yönelik duyarlılık oluşturabilecek yapıdadır. Bu duyarlılık, kahramanın kendi yaşam alanının çok uzağında dili, rengi ve yaşamı farklı bir coğrafyaya gitmesi ve burada yeni arkadaşlıklar kurmasıyla desteklenmiştir. Özellikle Deniz'in, Basalito ve Musa ile arasında geçen sevgi, güven ve arkadaşlık duyguları okura bu durumu hissettirecek özellikte oluşturulmuştur. Ayrıca Deniz'in, ailesinin de yardımıyla başka ülkeye gitmesi ve birçok macera yaşaması çocukların özgürlük ihtiyaçlarına uygun niteliktedir. Kitapta genel olarak konunun yapılandırılmasını zayıflatacak aşırı duygusallık, rastlantısallık ve abartılmış merak gibi öğelerle karşılaşılmamıştır. Bununla beraber bazı bölümlerde, kitaptaki olaylar farklı noktalarda merak uyandıracak şekilde yapılandırılmıştır ama bu kısımlar daha sonra mantıklı bir şekilde, uzatılmadan çözüme kavuşturulmuştur. Örneğin,

bir bölümde Deniz'in ormanda başına gelen olay, devam eden kısımda açıklanarak okurun merakı giderilmiştir.

“Aniden çalılıkların içinden bir şey fırladı ve Basalito'nun üstünden atladı. Çok hızlı koşamıyordu fakat Deniz'i hedef almıştı. Deniz donakalmış, korkuyla titriyordu.

...

Deniz'in nutku tutulmuştu. Hayvan, Deniz'e ulaşmadan Basalito onu mızrağıyla vurmuştu. Hemen koşup Deniz'in yanına geldi.” (Balpınar, 2023: 41-42).

Aşağıda verilen bölümde, kabile üyelerinin Türkçeyi nasıl öğrendikleri açıklığa kavuşturulmuş ve bu sayede kurguda herhangi bir zayıflığa yer verilmemiştir.

“Benim merak ettiğim başka konular var. Mesela dilimizi nerden biliyorsunuz?”

...

“Türkiye'ye gidip gelmiş ve orada öğrendiklerini yakınlarıyla paylaşmış olanlar var. Bazıları da değişim programı için öğrenmiş, mesela ben de onlardan biriyim.” (Balpınar, 2023: 31)

Çatışmalar: “Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta ele alınan konu, okurun ilgisini çekecek ve kitabın okunurluğunu artıracak nitelikte çatışmalar üzerine kurulmuştur. Çatışmalar; Deniz'in kendisiyle, ailesiyle, toplumla arkadaşlarıyla ve doğayla çatışması şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca kahramanların bazıları da kendi aralarında çatışmalar yaşamıştır. Kitapta yer alan çatışmalar çocuk okurun doğasına ve anlam evrenine uygun yapıdadır.

Kişi-Kişi Çatışması: Deniz'in annesi ile Bahar Hanım arasında geçen konuşma kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“Kısa dönemlik gezinti sonrası Deniz'de oluşacak değişim karşısında, gördüklerinize siz bile inanamayabilirsiniz.’ ‘Durun bir saniye! Bundan nasıl emin olabiliyorsunuz? Sonuçta on iki yaşındaki bir çocuk orada bir başına kalacak. Ters bir durum da yaşanabilir. Bunu nasıl göze alabiliriz?” (Balpınar, 2023: 16-17).

Deniz, kabilenin eteğe benzeyen yöresel kıyafetini kendi kültüründe eteklerin genellikle kadın kıyafeti olarak algılanmasından dolayı giymek istememiştir ve bu durum, seyahati sırasında onun kültürel uyum sürecini zorlaştırmıştır. Bu olay üzerine Basalito ile çatışma yaşamıştır.

“Kendini beğenmiş bir ifadeyle, ‘Ben bunu giymem!’ diyerek kestirip attı. ‘Neden giymeyeceksin ki’ diye sordu Basalito. Deniz’in bu davranışı karşısında şaşkınlığını gizleyemiyordu. ‘İturi Orman’ında Mbutilerle berabersin. Ve bizler giyim konusunda kadın-erkek ayrımı yapmayız.” (Balpınar, 2023: 57).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Aslı’nın bazı düşünceleri, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnektir.

“Deniz’in iki ay boyunca kendilerinden uzak kalması fikrine dayanamıyordu. İlker de Aslı kadar duygulanmıştı fakat bu kararı Deniz’in iyiliği için almış olduklarının bilincindeydiler. Nasıl olsa bu yolculuk iki aylık bir süreci kapsıyordu.” (Balpınar, 2023: 19).

Kitapta, Deniz’in kendisiyle yaşadığı çatışmaları yer almaktadır.

“Böylesine renksiz bir yerde, rengârenk bir yaşamı nasıl hayal edebilirdi ki? Annesi ve babası tarafından kandırılmış olabilir miydi? Maceraya atılmak konusunda o kadar çok hevesliydi ki bu hevesinin kırılmasını hiç mi hiç istemezdi.” (Balpınar, 2023: 29).

Kiş-Toplum Çatışması: Deniz’in kabiledeki çocuklarla aralarında geçenler kişi-toplum çatışmasına örnek oluşturur.

“Basalito! Kabile çocukları bana neden kötü bakıyor? Yoksa bu onların doğal bakışları da ben mi yanlış anlıyorum?” diye sordu Deniz. Basalito gülümseyerek, ‘Bu, doğanın kanunudur. Onlarla arkadaşlık etmek istiyorsan onlara kendini kanıtlamalısın. Kendini kanıtlamadığın sürece seni aralarına almazlar.’ dedi.” (Balpınar, 2023: 61).

Kabilenin öğretmeni Shiwa’nın konuşması, kişi-toplum çatışmasına örnek gösterilebilir. “Başımıza gelen felaketten hepimiz bir şekilde etkilendik.’ diye devam etti. ‘Annelerimizi, babalarımızı, çocuklarımızı ve daha nice sevdiğimiz insanı yitirdik. Bunların çoğu, insanların aç gözlülüğünden, sahip olduklarıyla yetinmeyip daha fazlasını istemelerinden ve kazanma hırısından doğan anlamsız davranışlardı.’ diye devam etti.” (Balpınar, 2023: 117).

Kiş-Doğa Çatışması: Kitapta yer alan aşağıdaki kısımlar kişi-doğa çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Deniz Basalito’yu takip etti. Bir süre sonra çamur içinde kalmış bir patıkaya saptılar. Çamur, yürümelerini zorlaştırıyordu. Önlerinde iki adam patıkada güç bela ilerliyorlardı.” (Balpınar, 2023: 44).

“Deniz çamurlu patikada yürümekten sıkılmış, ayakkabıları ve pantolonu çamur içinde kalmıştı. Basalito’nun çıplak ayakları da çamur içindeydi.” (Balpınar, 2023: 45).

“Ayrıca yatak yerinde rahat değildi. Çalılar batıyor, hayvan derisi vücudunu fena hâlde kaşındırıyordu.” (Balpınar, 2023: 51).

Kitaptaki olaylar farklı noktalarda merak uyandıracak şekilde yapılandırılmıştır ama bu kısımlar daha sonra mantıklı bir şekilde, uzatılmadan çözüme kavuşturulmuştur.

“Aniden çalılıkların içinden bir şey fırladı ve Basalito’nun üstünden atladı. Çok hızlı koşamıyordu fakat Deniz’i hedef almıştı. Deniz donakalmış, korkuyla titriyordu.

...

Deniz’in nutku tutulmuştu. Hayvan, Deniz’e ulaşmadan Basalito onu mızrağıyla vurmuştu. Hemen koşup Deniz’in yanına geldi.” (Balpınar, 2023: 41-42).

Aşağıda verilen bölümde, Deniz ve Basalito arasında geçen olayda kabile üyelerinin Türkçeyi nasıl öğrendikleri konusu açığa kavuşturulmuş ve bu sayede kurguda herhangi bir zayıflığa yer verilmemiştir.

“Benim merak ettiğim başka konular var. Mesela dilimizi nerden biliyorsunuz?”

...

“Türkiye’ye gidip gelmiş ve orada öğrendiklerini yakınlarıyla paylaşmış olanlar var. Bazıları da değişim programı için öğrenmiş, mesela ben de onlardan biriyim.” (Balpınar, 2023: 31).

Yukarıdaki örneklerde yer alan çatışmalar, kitabın kurgusunun sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağlayabilir ve çocuğun ilgisini çekerek dikkatini kitaba vermesine yardımcı olabilir niteliktedir.

4.1.2.2. İzlek

İzleği “İnsanın kendini tanıması ve zorluklara karşı mücadele etmesi” olan kitapta güven, sevgi ve farklılıklara saygı duymak gibi duygular, okura sezdirilebilecek özelliklerdir. Kitabın çocuk üzerinde oluşturduğu etki kaynağını insandan, doğadan ve farklılıkların güzelliğinden almaktadır.

Konusu, yaramazlıklarıyla ailesini ve yakın çevresini uğraştıran Deniz’in yaşadığı macera dolu olaylar ve geçirdiği değişim olan kitap izleğiyle uyumludur. Ele alınan konu ve izlek bu açıdan çocukların ilgilerini çekecek niteliktedir.

4.1.2.3. Karakter

Başkişiler:

Deniz: Olayların başkahramanı olan Deniz, kitaptaki en hareketli karakterdir. Kurgu içinde girişken ve maceraya atılmaya hevesli olan Deniz, aldığı kararlar ve yaşadığı olaylar sonrasında geçirdiği kişilik değişimiyle devingen bir karakter özelliği göstermiştir. Kişilik özelliklerinin, okur tarafından bilinmesi ve inandırıcı nitelikte olması açısından açık bir karakterdir.

Basalito: Basalito, kitabın önemli karakterlerden birisidir. Deniz'e yeni yaşamına alışmasında çokça yardım eden Basalito, yaşadığı coğrafyanın da etkisiyle doğa sevgisi yüksek olan bir kişiliktir. Aynı zamanda, yardımsever ve lider ruhlu özellikler barındıran Basalito, kurgu içinde kişisel özelliklerinin bilinmesi açısından açık karakterdir. Kurgunun başından sonuna kadar yeni duygular ve değerler geliştirmesi bakımından devingen karakter özelliği gösterir.

Musa: Deniz'in kabiledeki can yoldaşı, ona karşı kabile çocukları arasında ilk yakınlık gösteren kişidir. Yardımsever ve dost canlısı bir yapıdadır. Musa, birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi açısından açık karakterdir. Öykü boyunca çok fazla kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliği göstermektedir.

Yan Kişiler:

İlker: Deniz'in babasıdır. Yaşananlar karşısında anneye göre daha sakin bir kişilik özelliğine sahiptir. Özellikleri yüzeysel olarak bilindiği için kapalı karakter, kitap boyunca kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliği göstermektedir.

Aslı: Deniz'in annesidir. Çocuğu için endişelenen bir karakterdir. Kişisel ve davranışsal özellikleri yüzeysel olarak bilindiği için kapalı karakter, kitap boyunca kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliği göstermektedir.

Bahar: Aslı ve İlker'in Deniz'in sorunları için başvurdukları kişidir. Deniz'in yurt dışı gezisi için aileyi ikna etmiştir. Okur tarafından çok tanınmayan bir özellik göstermesi yönünden kapalı, büyük kişilik değişimi göstermediği için de durağan karakter yapısındadır.

Shiwa: Kabilde yaşayan çocukların öğretmenidir. Deniz'in okula ve çevreye alışmasına yardımcı olmuştur. Shiwa, davranış olarak okurun iyi tanıdığı ve inandırıcı bulacağı yapıda olması açısından açık karakter özelliği gösterir. Kurgu boyunca, önemli bir kişilik

değişikliği göstermediği için durağan karakter özelliği gösterir.

Nsofwa: Kabile çocuklarının lideridir. Deniz ile sürekli kavga halinde olan Nsofwa, ona karşı kötü davranışlar sergilemektedir. Kitabın sonuna doğru ise baştaki yıkıcı davranışları bitmiş ve Deniz’le güzel bir arkadaşlık kurmuştur. Öykünün başından sonuna kadar yeni davranışlar ve değerler geliştirdiği için devingen karakter özelliği gösteren Nsofwa, birçok özelliğiyle okurun iyi bildiği niteliklere sahip olduğu için açık karakterdir.

Mabutu: Mbutiler kabilesinin lideridir. Bilge, sözü dinlenen ve saygı duyulan bir karakterdir. Kişilik özelliklerinin bilinmemesi ve davranışsal değişiklikler göstermediği için kapalı ve durağan karakter yapısındadır.

Mariate: Kabile liderinin kızıdır. Deniz’in, Musa’dan sonraki ikinci yakın arkadaşdır. Özellikleri yüzeysel olarak bilindiği için kapalı karakter, büyük bir kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter özelliği gösterir.

Nomfumaneko: Okurun, özelliklerini yüzeysel olarak bildiği için kapalı karakterdir; ayrıca herhangi bir değişim göstermediği için durağan karakter yapısındadır.

Nozamile: Kabilenin doktorudur; okurun, özelliklerini yüzeysel olarak bilmesi ve tanımadığı bir kişi olması nedeniyle kapalı karakterdir, ayrıca büyük bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliği gösterir.

Kitap altı kadın ve altı erkek olmak üzere toplam on iki karakterden oluşmuştur. Kadın ve erkek sayılarının eşit olması, çocukların cinsiyet rollerini görmesi ve örnek alması açısından niteliklidir. Karakter sayısı ilk bakışta kalabalık gibi görünebilir ancak hikâyenin Deniz, Basalito ve Musa etrafında yoğunlaşması, okurun karakterler arasında kafa karışıklığı yaşamasının önüne geçebilecek niteliktedir. Kitaptaki ana karakterin açık ve devingen yapıda olması, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Zira kahramanın özellik ve davranışlarının açıkça okura aktarılması, çocuk ile kitap arasındaki bağın kuvvetlenmesini sağlayabilir.

Denizin özelliklerinin okura açıkça aktarıldığı bölüm şu şekildedir: “Biraz şımarıktı, biraz da el bebek gül bebek büyütülmüştü. Yaramazlık yaptığı için tembel olduğu düşünülebilirdi fakat aksine çok zeki bir çocuktü.” (Balpınar, 2023: 12).

“Ders ayırt etmeden her birine büyük bir ciddiyetle çalışır, sınavlardan yüksek not alırdı. Bütün bunların yanında okulun futbol takımının kaptanlığını da yapıyordu.” (Balpınar, 2023: 13).

Aşağıda verilen örnekte ise kabile çocuklarının lideri Nsofwa'nın, kurgunun başından sonuna kadar göstermiş olduğu değişim yer almaktadır:

“Nsofwa bir adım öne çıkarak ‘Kendini kanıtlayabilmen için sana bir fırsat vermemizi istiyorsun değil mi yeni çocuk?’ diye sordu gür sesiyle. Daha sonra ‘Sana o fırsatı vermeyeceğiz pis çocuk’ dedi.” (Balpınar, 2023: 69).

...

“Nsofwa ayağındaki topu Deniz’e doğru yuvarlayarak ‘İşte sana kendini kanıtlaman için bir şans! Kötü oynarsan seni mahvederim yeni çocuk!’ dedi ve gülümsedi. Nsofwa ilk kez Deniz’e gülümsüyordu.” (Balpınar, 2023: 113).

Deniz’in, yaş olarak kitabın okur kitlesine yakın olması çocukların ilgisini çekecek özelliktedir. Kitap içerisinde yer alan kahramanların tamamı günlük hayatta çocukların karşılaşabileceği özelliklerde oluşturulmuştur. Deniz’in okulda ve evde yaptığı küçük haylazlıklar, Deniz ve Musa’nın zor zamanlarda birbirlerine arka çıkmaları, anne ve babanın çocukları için endişelenmesi, çocuk okurun kahramanla ve günlük hayatla özdeşim kurmasını kolaylaştıracak örneklerden bazılarıdır.

Deniz; davranış ve düşünceleriyle maceranın, arkadaşlığın ve farklılıkların güzellikler getirdiğini çocuk okura sezdirebilecek nitelikte geliştirilmiştir. Bu nedenle kahramanın yaşadığı deneyimler sayesinde çocukların bu değerleri anlaması kolay hâle gelebilir.

4.1.2.4. Dil ve Anlatım

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bu cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“İlker yeniden müdürün karşısına çıktı.” (Balpınar, 2023: 19).

“Dışarıda kar yağıyordu” (Balpınar, 2023: 22).

“Uçak sonunda havalandı.” (Balpınar, 2023: 23).

“Deniz gülümsedi.” (Balpınar, 2023: 28).

“Mutluydular. Güzel bir sofrayı hazırlayıp birlikte yemek yediler. Deniz bu sırada mangongo yapraklarından ve av günlerinden bahsediyordu.” (Balpınar, 2023: 146).

Yazar, kitapta kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapıları da kullanmıştır. Bu durum, okura farklı anlatım biçimlerini görme ve dilin esnekliğini keşfetme fırsatı vermesi açısından niteliksel bir özelliğe sahiptir.

“Uçaktan indiğinde önce sıcak bir hava çarptı yüzüne.” (Balpınar, 2023: 28).

“Sesi, çok derinden geliyordu sanki.” (Balpınar, 2023: 49).

“En kısa sürede sorunu çözecekler, diye kısık bir sesle cevapladı İlker.” (Balpınar, 2023: 87).

Eserde Türkçenin söz varlığı öğelerinden deyim, ikileme ve atasözlerine yer verilmiştir.¹

Kitapta kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır:

- Ağzı kulaklarına varmak: “İçinde, kâğıda sarılmış yarım ekmek bulduğunda ağzı kulaklarına vardı.” (Balpınar, 2023: 33).
- Aklı başına gelmek: “Hem iyi olmasaydım yanıma gelip benimle konuşmazdı, diye düşünürken aklı başına geldi.” (Balpınar, 2023: 74).
- Çakılı kalmak: “Deniz ne yapacağını şaşırarak olduğu yerde çakılı kaldı.” (Balpınar, 2023: 130).
- El bebek gül bebek: “Bugüne kadar istediği birçok şeye sahip olmuş, el bebek gül bebek büyütülmüştü.” (Balpınar, 2023: 12).
- Eşlik etmek: “Gök gürültüsü ve şimşekler yağmura eşlik ediyordu.” (Balpınar, 2023: 45).

Kitabın tamamında yalnızca bir tane atasözü kullanılmıştır.

- Esirgenen göze çöp batar: “Ancak büyüklerimizin söylediği gibi, esirgenen göze çöp batar.” (Balpınar, 2023: 17).

Kitapta birçok ikilemeye yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Ara sıra: “Anlatılanlar ilgisini çektiği için ara sıra sorular soruyor...” (Balpınar, 2023: 35).
- Baş başa: “İkimiz şöyle baş başa konuşalım.” (Balpınar, 2023: 15).

¹ Nazmi Şanda 01.08.2022 tarihinde Sinop Üniversitesi'nde çalıştığı “Özgür Balpınar’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Türkçenin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde “Göğü Yere İndirelim”, “Düşler Atlası”, “Portakal Çiçekleri”, “Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Canım Arkadaşım”, “Çiçek Ekspresi” ve “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitaplarda yer alan deyim, atasözü ve ikilemelerin tamamına yer vermiştir. Bu sebeple çalışmamızda bu kitaplarda kullanılan deyim, atasözü ve ikilemelerin bir kısmına yer verilmiştir.

- İrili ufaklı: “Bazıları irili ufaklı boncuklardan oluşan kolyeler takmış...” (Balpınar, 2023: 48).
- Tıka basa: “Mikrofonu düzelterek tıka basa dolmuş tribünlere baktı.” (Balpınar, 2023: 148).
- Yanı sıra: “İyi ve güzel şeylerin yanı sıra...” (Balpınar, 2023: 13).

Kurguda genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım kullanılmıştır ancak bazı bölümlerde birinci kişi ağzından anlatıma da yer verilmiştir.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Deniz hazırlıksız yakalanmıştı.” (Balpınar, 2023: 72).

“Günlerce ağlayıp babasının ruhu için kişisel törenler düzenlenmişti.” (Balpınar, 2023: 106).

“Eve vardıklarında Deniz, Afrika’da yaşadıklarını anlattı saatlerce.” (Balpınar, 2023: 145).

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “Memnun oldum evlat. Güzel bir ismin var.” (Balpınar, 2023: 30).

“Evet, çocuklar şimdi serbestsiniz. Birazdan derse başlayacağız.” (Balpınar, 2023: 69)

Kitapta, birçok sıfat ve benzetmeye yer verilmiştir. Yazarın sıfat ve benzetmelere geniş yer vermesi, çocuk okurun dile karşı bilinç oluşturmaya açısından önem arz etmektedir. Kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“Çıkar bir yol bulamayacağını anladığında çareyi, inatçı bir alaca kuşla iddiaya tutuşmakla buldu.” (Balpınar, 2023: 11).

“Biraz zaman geçtikten sonra büyük bir gürültü koptu.” (Balpınar, 2023: 92).

Kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Çocuklar, futbol güzel bir eğlencedir.” (Balpınar, 2023: 116).

“Çünkü gökkuşağı; kötü günlerin içinde umutla beklenen iyi günleri simgeler. Bazen açlıktır, yoksulluktur ve hastalıktır.” (Balpınar, 2023: 148).

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta kullanılan atasözü, deyim, ikileme, benzetme ve sıfatlar anlatımın devingen bir yapıda olmasını sağlar niteliktedir. Kitaptaki kelime ve sözcük yapıları, Türkçenin anlatım olanaklarını ve kelime zenginliğini okura duyumsatabilecek özelliktedir. Kitabın genelinde yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

Bu durum, dilimizin hassasiyetine katkı sağlayacak önemli diğer husustur. Olayların Afrika'da geçmesi ve orada yaşayan insanların yer alması nedeniyle bazen o coğrafyaya özgü kelimeler kullanılmış ve bu kelimelerin Türkçe karşılıklarına aynı sayfanın altında yer verilmiştir. Bu durum, çocuk okura kolaylık sağlaması ve söylenenleri anlaması açısından önemli bir özelliktir.

4.1.2.5. İleti

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta dostluk, kardeşlik, paylaşmak, birlikte yaşamak, zorlukla mücadele etmek, doğa sevgisi gibi kavramlara yönelik iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana iletişi şudur: “Hayatta karşılaştığımız bazı değişim ve zorluklar, kendimizi bulmamıza ve tanımamıza yardımcı olur.” Yazar kitapta vermek istediği iletiyi metnin geneline yaymıştır. Kitaptaki iletiler, insan yaşamındaki birçok kavrama duyarlık oluşturacak niteliktedir. Bu açıdan iletiler çocuk okurlar için faydalı olabilir.

Kitapta yer alan bazı yan iletiler ise şu şekildedir:

- Farklılıklarımız birbirimizi sevmeye engel değildir.
- Hayatta karşılaştığımız zorluklara karşı pes etmemeliyiz.
- Arkadaşlık, zorlukların üstesinden gelmek için yeterince güçlüdür.
- Doğayı korumak bütün insanların görevidir.
- Paylaşmak hem sevgiyi hem de arkadaşlığı güçlendirir.
- Yeni insanlar tanımak ve farklı kültürler görmek insanı geliştirir.
- Ayrılıklar, sahip olduklarımızın kıymetini anlamamıza yardımcı olur.
- Samimiyet, beraberinde güzellikleri getirir.

Kitapta yer alan yan iletiler, ana fikrin gelişmesini ve olgunlaşmasını sağlamıştır. Birbirini tamamlayan arkadaşlık, saygı, doğa ve insan sevgisi gibi kavramlara yönelik iletiler, çocuk okurun metni farklı açılardan anlamasına yardımcı olacak niteliktedir. Kitabın çocuklarla paylaşmak istediği iletiler, yazınsal bir kurgu içinde çocuğa doğrudan değil sezdirilerek verilmeye çalışılmıştır.

4.1.3. Eğitsel İlkeler

“Göğü Yere İndirelim” isimli kitapta çocuklara karşı doğrudan öğretici ve öğüt verici bir anlatıma yer verilmemiştir. Böyle bir anlayış yerine, iletilmek istenen mesajlar kitabın genelinde dolaylı bir biçimde sunulmuştur; bu sayede okurlar, mesajları kendi yaşantılarıyla ilişkilendirerek anlamlandırma fırsatı bulabilirler. Kitapta, çocuk okurun

davranışlarının nasıl olacağına yönelik otoriter ve emir verici bir anlayıştan uzak durulmuştur. Sevgi, arkadaşlık, doğa gibi evrensel değerler, çocuk okurların anlayabileceği nitelikte aktarılmıştır. Bununla beraber, çocukların korkabileceği olağanüstü ve korkutucu varlıklar yer almamıştır. Kitap, genel olarak çocukların doğru olan davranışı bulmasına imkân sağlayacak niteliktedir. Deniz'in döndükten sonra öğretmenlerine ve ailesine yönelik yaptığı "sevgi" temalı konuşma ve davranışlar bu durumu örnekler.

Kitapta, çocukların bilişsel ve gelişimsel özelliklerinin üstünde herhangi bir söyleme yer verilmemiştir. Kadın ve erkek karakterler, cinsiyet rollerinin dışına çıkmamış ve baskın bir rol üstlenmemiştir. Bu açıdan kadın ve erkeğe toplumsal görevlerinin eşit olduğunu hissettirmeye yönelik bir yaklaşım sergilenmiştir. Kahramanın yaşadıkları; çocuk okurun eğlenmesine, merak ve araştırma duygularının gelişmesine katkıda bulunacak niteliktedir. Zorluklara karşı mücadele etmenin hissettirildiği kitapta, çocuğun günlük yaşamdan ve gerçeklikten uzaklaşmasına neden olabilecek soyut kavramlara ve yaşayışlara yer verilmemiştir. Bu durum, çocuğun kitabı içselleştirmesinde önemli bir durum olabilir. Kahraman, karşılaştığı sorunların çözümünde şiddet ve kavgaya başvurmamıştır. Bu yaklaşım, okura sorunları nasıl çözecekleri konusunda fikir verici ve öğretici niteliktedir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

Çocukların kolaylıkla taşıyabileceği nitelikte tasarlanan kitap, kullanılan kâğıt açısından göz sağlığı ve okunabilirlik bakımından uygundur. Kapak tasarımında kullanılan renk ve resimler, okurun içeriğe dair fikir oluşturmalarını destekleyici özelliktedir. Aynı zamanda kapak ve iç kapak tasarımı da çocuk okurların ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur. Kitap sayfa düzeni açısından kelime arası boşluklar dışında, okura estetik bir görünüm sunacak şekilde tasarlanmıştır. Kitapta herhangi bir resim kullanılmaması, çocukların olayları zihninde kolayca canlandırmasının önüne geçebilir. Kurgu boyunca herhangi bir resme yer verilmemesi, çocuklar için olumsuz bir durum olabilir. Çocuk kitaplarında resimler, metni daha anlaşılır hale getirir ve hikâyeye ilgiyi artırabilir. Bu nedenle resimlerin olmaması, çocukların kitaba olan ilgisini azaltabilir ve metni anlamalarını zorlaştırabilir. Kitap; konu, izlek ve iletiler bağlamında, çocuğun anlama düzeyine uygun niteliktedir.

Kahramanların açık ve devingen yapıda olması, çocukların onlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmıştır. Kullanılan ikileme, atasözü ve deyimler çocuklara

Türkçenin söz gücünü sezdirebilecek niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın “Göğü Yere İndirelim” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 10 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.2. YERYÜZÜNÜN KALBI

Çalışmanın bu alt bölümünde, Özgür Balpınar'ın “Yeryüzünün Kalbi” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

İç Tasarım: Tamer Turp

Kapak Tasarımı: Cumba Co

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Ocak 2018

İncelenen Baskı: 19. Baskı

Sayfa Sayısı: 216

Yayınevine Göre Tavsiye Edilen Yaş: 10+

4.2.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.2.1.1. Boyut

Kitap, 13,5 x 20,5 boyutlarında ve 195 gram ağırlığındadır. Çocukların kolaylıkla taşıyabileceği boyut ve ağırlıkta olan kitap, kitaplık oluşturmalarına yardımcı olacak niteliktedir.

4.2.1.2. Kâğıt

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması, göz sağlığı açısından olumlu bir özelliktir. Bu sayede yazılar rahat bir şekilde okunabilmektedir. Kullanılan kâğıdın sağlam ve dayanıklı olması, kitabın sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından çocuklara kolaylık sunabilir.

4.2.1.3. Kapak

Kitabın kapak tasarımı, Cumba Co tarafından oluşturulmuştur. Kitabın ön kapağına beyaz arka planda; çok katlı ve yüksek binalar, ağaçlar, arabalar, ayakkabı, telefon, bisiklet süren çocuk, uçak gibi birçok varlık resmedilmiştir. Bunların yanında bulutlar, bankta oturan bir kişi, motosiklet, müstakil bir ev ve yaprak kitabın ön kapağında yer alan diğer öğelerdir. Ön kapakta yer alan resimler büyük bir şehri tasvir etmektedir. Bu durum, okura kitabın içeriği ve olayların geçtiği yer hakkında fikir verebilir. Ön kapağın üst kısmında yazarın adı yer almaktadır. Yazarın adının altında bina resimleri bulunmaktadır. Bu görselin hemen altında ise büyük harflerle kitabın adına yer verilmiştir. Kitap adının kapağın tam ortasında ve büyük puntuyla yer alması, çocukların dikkatini çekebilecek niteliktedir. Kitabın en alt orta kısmında yayınevinin logosu yer almaktadır. Sağ alt köşede ise baskı sayısı ve basılan adet miktarına yer verilmiştir. Son olarak ön kapağın çerçevesinde renkli geometrik şekillere yer verilmiştir.

Görsel 4.6.: Yeryüzünün Kalbi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

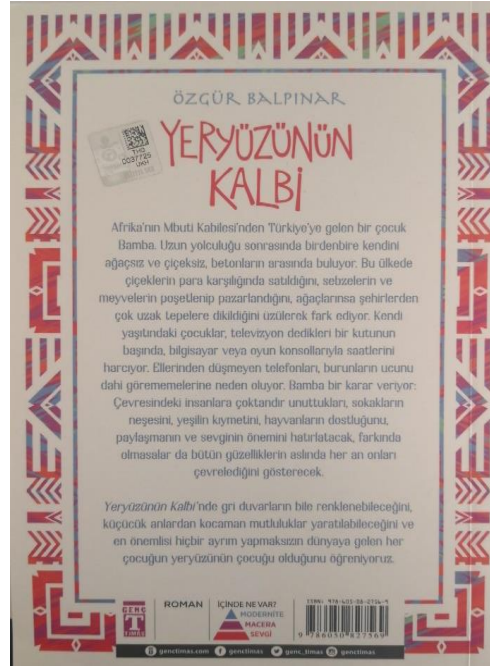
Kitabın arka kapağında, yapıtta geçen olaylarla ilgili kısa bir tanıtım yazısına yer verilmiştir. Tanıtım yazısı, okurun kitaba karşı merakını artıracak ve dikkatini çekecek niteliktedir. Tanıtım yazısının hemen üstünde kitabın adı büyük harflerle yazılmıştır. Kitabının adının üstünde ise yazarın adına yer verilmiştir. Arka kapağın alt kısmında sırayla yayınevinin logosuna ve “İçinde Ne Var?” kısmına yer verilmiştir. “İçinde Ne Var” kısmında yer alan “modernite”, “macera” ve “sevgi” kavramları, kitabın içinde geçen olaylara dair okuyucuya fikir verebilecek niteliktedir. Bunların altında ise

yayınevinin sosyal medya hesapları yer almıştır. Kitabın arka kapağında, ön kapaktaki gibi renkli geometrik şekillere yer verilmiştir. Bu tasarım, kitabın görsel bütünlüğünü ve estetik çekiciliğini güçlendirecek özelliكتedir.

Kitabın sırt kısmında yazarın, kitabın ve yayınevinin adına yer verilmiştir. Beyaz zemin üzerine kırmızı renkle yazılan bilgiler, çocukların dikkatini çekebilecek özelliكتedir. Ayrıca sırt kısmında yer alan her bilginin arasına sırasıyla yaprak, deniz feneri ve motosiklet gibi görseller konulmuştur. Bu görseller, kitabın sırt kısmını estetik olarak zenginleştirir niteliكتedir. Kitabın iç kapağında ise kitabın ve yazarın adı ile birlikte yayınevinin genel ağ adresine yer verilmiştir. İç kapakta yer alan bilgiler, kitaba dair genel bilgiler sunmak amacıyla açık ve sade bir tasarımla hazırlanmıştır.

Kitabın kapağında kullanılan kâğıt, ince karton ve parlak selafon özelliğı gösterir. Parlak yapıda oluşturulan kapak, okurun dikkatini çekmekle birlikte estetik olarak da güzel bir görüntü sunmuştur. Kitabın ciltlemesinde sağlam bir tutkal kullanılması, kapak ve sayfalarının uzun süreli kullanıma uygun olmasını sağlamıştır.

“Yeryüzünün Kalbi” isimli çocuk kitabı; kullanılan resimler, renk-zemin uyumu, içeriğē dair fikir veren unsurlar gibi özellikler açısından, çocuk okurun kitaba karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlayacak niteliكتedir.

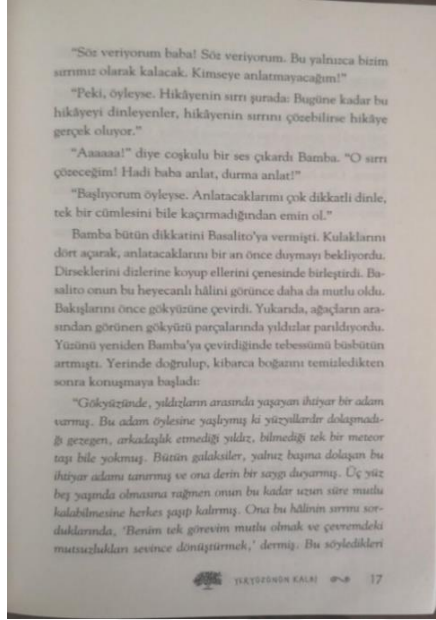

Görsel 4.7.: Yeryüzünün Kalbi, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

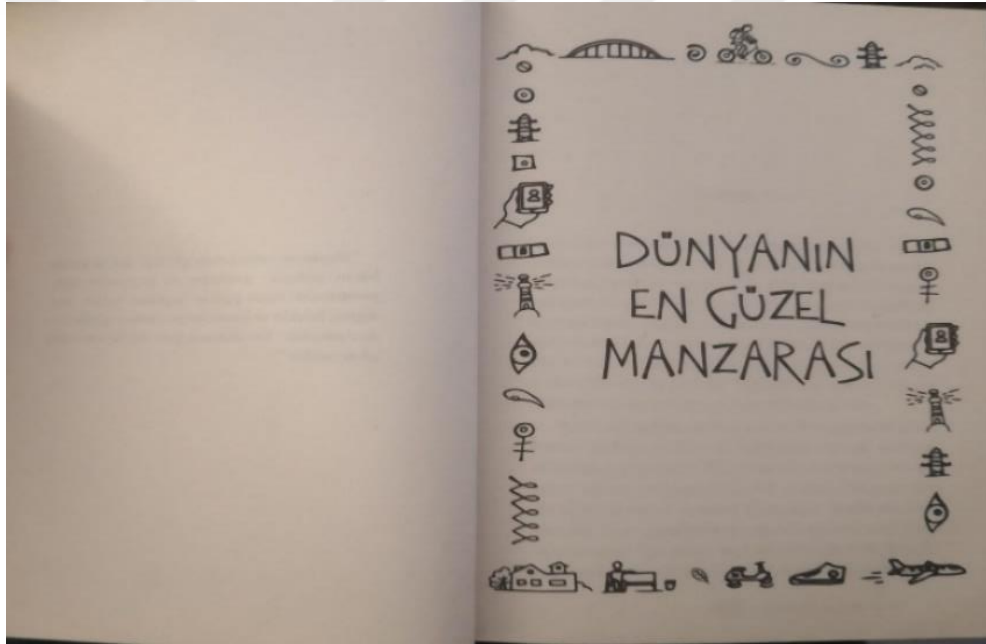
4.2.1.4. Sayfa Düzeni

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitabın bölüm başlıkları siyah renkte ve büyük puntoda yazılmıştır. Kitap, sayfa kenarlıkları ve satır aralığı açısından düzenli bir görünüme sahiptir. Ancak kelimeler arasında bırakılan boşluklar, kitabın seslendiği yaş kitlesinin belli bir kısmı için sık sayılabilir. Bu durum kitabın okunabilirliği bağlamında çocuk okurları olumsuz etkileyebilir. Kitabın yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Kullanılan yazı karakteri ve punto, okuyucuların yazıları rahatlıkla okumasını sağlayacak özelliktedir. Kitapta kullanılan sayfa numaraları sol sayfadakiler sol alta, sağ sayfadakiler sağ alta olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca sol tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına yazarın adı, sağ tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına ise kitabın adı ve küçük bir ağaç figürü eklenmiştir. Bu görünüm, sayfa düzeninin estetik görünmesini sağlamıştır. Metin ve resim açısından incelendiğinde, sayfalarda yalnızca metin kullanıldığı görülmektedir. Kâğıdın ve yazının rengi birbiriyle uyumludur. Bu durum, okuyuculara konforlu bir okuma sunabilir. Biten bölümlerden sonra yeni bölümler için birer sayfa boşluk bırakılmıştır. Bölüm adları, boş bırakılan sayfanın ardından büyük harflerle yazılmıştır. Bu durum, okuyucuda ilgi uyandırmakla beraber onlara yeni bölüme geçildiğini duyumsatacak niteliktedir.

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitap sayfa düzeni açısından estetik bir yapıya sahiptir. Kitapta tercih edilen yazı tipi ve bırakılan kenar boşlukları çocuk okur açısından niteliklidir. Kelime aralarında bırakılan boşlukların normal ya da normalden fazla aralıktaki olması önemlidir. Kitapta üst üste gelen yazılara ve okumayı zorlaştıracak herhangi bir olumsuz duruma rastlanmamıştır. Kitap, genel olarak çocukları okumaya isteklendirici niteliktedir.

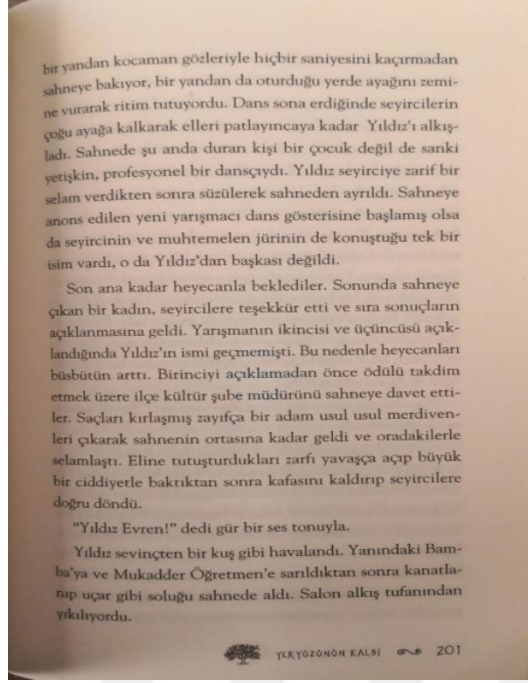
Görsel 4.8.: Yeryüzünün Kalbi (Balpınar, 2023: 17)

Görsel 4.9.: Yeryüzünün Kalbi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 9)

4.2.1.5. Resimler

“Yeryüzünün Kalbi” adlı kitapta, herhangi bir resim ögesine yer verilmemiştir. Kitapta resim kullanılmaması, okuyucu kitlenin yaş aralığı dikkate alındığında olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu yaş grubu okuyucuların, kitaba olan ilgisinin artmasında ve olayları kolay kavranmasında resimler çok önemlidir. Zira resimler, çocuğun okuduklarını zihninde canlandırmasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak “Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta resim bulunmaması bu açıdan bir eksiklik olarak görülebilir.

Görsel 4.10.: Yeryüzünün Kalbi (Balpınar, 2023: 201)

4.2.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.2.2.1. Konu

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitap, Özgür Balpınar’ın “Düşperest” serisinin ikinci kitabıdır. Kitap, “Öğrenci Değişim Programı” kapsamında Türkiye’ye gelen Afrikalı Bamba’nın burada karşılaştığı kültürel farklılıklar, yaşadığı zorluklar ve sonunda kazandığı mutluluğu konu alır. Bamba’nın ülkemizde yaşadığı şaşkınlıklar ve üzüntüler, okuyuculara farklı kültürlerle etkileşimin getirdiği deneyimleri ve kişisel gelişimi göstermesi açısından önemlidir.

Kitap toplam dokuz bölümden oluşmaktadır. Yazarın bir önceki kitabı olan “Göğü Yere İndirelim” de yer alan Deniz, Afrika’ya “Öğrenci Değişim Programı” ile gitmişti. “Yeryüzünün Kalbi” isimli bu kitapta ise kahramanımız Bamba, Türkiye’ye, Deniz’in ailesinin yanına gelmektedir. Afrika’nın Mbuti Kabilesinin bir ferdi olan Bamba, Basalito’nun oğludur. Bamba, ailesinden ve evinden ayrılmak istememektedir. Babasının ve öğretmenin ikna etmesiyle programa katılmayı kabul eden Bamba için Türkiye yolculuğu başlamıştır. Bamba’yı Türkiye’de Deniz’in annesi Aslı ve babası İlker karşılamıştır. Ormanın, yeşilliğin, doğanın içinden gelen Bamba, Türkiye yolculuğu

sonunda birdenbire kendisini ağaçların ve çiçeklerin olmadığı beton yığınlarının arasında bulur. Bamba'nın orman ve ağaçlarla dolu yaşamından bir anda beton şehir ortamına adım atması, onun ilk üzücü izlenimlerini oluşturmuş ve keskin değişim nedeniyle kültürel şok ve uyum zorlukları yaşamasına neden olmuştur. Yaşadığı çevre ile alakası olmayan bu yer, Bamba'nın alışma süresini uzatır. Yaşıtların ve yetişkinlerin sürekli telefonlarla ve oyun konsollarıyla ilgilenmesi, iletişimlerin yok denecek kadar az olması ise anlam veremediği ve üzüldüğü olaylardan diğerleridir. Bu süreçte Bamba'nın okula ve şehre alışmasını sağlayan kişi sınıfındaki Yıldız isimli arkadaşındır. Bamba ilk başta alışmakta zorluk çekse de bir karar veriyor ve kaldığı yeri güzelleştirmek için çalışmalarına başlıyor. Unutulan yeşili, doğayı, hayvan sevgisini, arkadaşlığı ve sevginin önemini yeniden hatırlatmak için işe koyuluyor. Bu sırada başına türlü türlü olaylar geliyor ama Bamba kaçıp gitmek yerine mücadele etmeyi seçiyor. Arkadaş çevresinin olumsuz tutumu, aile özlemi ve başına gelen farklı sıkıntılar kahramanımızı daha da güçlendiriyor. Kitap, Bamba'nın öğretmeni ve arkadaşlarıyla birlikte kampa gitmesiyle sona yaklaşır. Bu macera, karakterin yeni çevresine uyum sağlama sürecinin ve yaşadığı değişimlerin önemli bir parçasını oluşturur. Yaşadığı sıkıntılar, maceralı ve tehlikeli kampa birlikte yerini sevgiye, anlaşmaya ve paylaşmaya bırakmaktadır. Yapıtta anlatılan olaylarla çocukların sevmeyi, paylaşmayı, farklılıklara saygı duyma ve değişim için mücadele etmek gerektiği anlatılır. Bu süreçte, doğaya yeniden dönme ve hayvanları sevmeyi gibi önemli değerler de vurgulanır.

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitap, konusunu gerçek yaşamdan almıştır. Olayların geçtiği mekânların, okuyucuların bildiği ve günlük hayatta karşılaşılabilecekleri yerler olması, kitabın gerçeklik algısını olumlu etkileyebilecek özelliktedir. Bamba'nın ailesinden ayrılarak uzak ve bilmediği bir ülkeye gitmesi, okuyucuların özgürlük ihtiyaçlarını ve merak duygularını karşılayabilir niteliktedir. Bu durum, kurgunun inandırıcı olmasını desteklemiştir. Kahramanın yaşadığı heyecanlı ve maceralı olaylar, çocuk okurların düş kurmasına fırsat verecek yapıdadır. Kahramanın yaşadığı duygular, çocuk okurun hem yaş düzeyine hem de yaşam alanına uygun olarak geliştirilmiştir. Kitabın konusu; çocuklara macerayı, sevmeyi, araştırmayı, farklılıklarımızın önemini, yanlışlarımızın düzeltilebilir olmasını ve her kültürün kendi içinde özel olduğunu sezdirir özelliktedir.

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta meydana gelen olaylar, genellikle uzatılmadan ve okuru sıkmadan sonuca kavuşturulmuştur. Bu duruma aşağıdaki kısım örnek gösterilebilir:

“Ateşin başını çevrelemiş insanlar kahkahalarla ormanı çınlatıyordu... Bütün bu kalabalık Basalito ve Nomfumaneko’nun biricik oğulları Bamba’nın Türkiye’ye yapacağı yolculuk sebebiyle toplanmıştı.” (Balpınar, 2023: 11).

Kitapta, Bamba’nın özellikle Yıldız ve Bahtiyar ile yaptığı konuşmalar ve yaşadığı olaylar; çocuk okurlara dostluk, doğa sevgisi ve macera gibi kavramların önemini hissettirir niteliktedir. Kitapta genel olarak konunun yapılandırılmasını zayıflatacak aşırı duygusallık, rastlantısallık ve abartılmış merak gibi öğelerle karşılaşılmamıştır. Bununla beraber kitapta olağanüstü bir unsura yer verilmemiştir.

Çatışmalar: “Yeryüzünün Kalbi” isimli romanda ele alınan konu, okurların ilgisini çekmek ve kitabın okunurluğunu arttırmak amacıyla farklı yapıdaki çatışmalar üzerine kurulmuştur. Bamba’nın arkadaşlarıyla, ailesiyle, doğayla yaşadıkları bu çatışmaların temelini oluşturmuştur. Ayrıca kurgu içindeki kahramanlardan bazıları da kendi aralarında çatışmalar yaşamıştır. Kitapta yer alan çatışmalar çocuk okurun doğasına ve anlam evrenine uygun niteliktedir.

Kişi- Kişi Çatışması: Bamba ile Mukadder Öğretmen arasında yaşanan ufak gerilim kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“Yanılmış olabileceğini söylemişti Mukadder Öğretmen. Yaban Hayvanları Derneği de burada yırtıcı hayvanlar olmadığını söylemişti. ‘Yanılmış olmam mümkün değil,’ diye çıkıştı Bamba. ‘Ormanlar benim evimdir. Sence bunları bilmiyor olmam mümkün mü?’” (Balpınar, 2023: 148).

İlker ve Aslı’nın, Bamba’nın davranışları üzerine aralarında geçen konuşma kişi-kişi çatışmasına örnek verilebilir.

“Belki dedi İlker gözlerini yoldan ayırmayarak, ‘Dinlenmeye ihtiyacı vardır. Üstüne varmayalım.’ ‘Ne üstüne varması İlker! Çocuk bu! Çocuğun dinlenmesinden ne olur ki...’ dedi Aslı.” (Balpınar, 2023: 38).

Bamba’nın dans jürisinde yer alan öğretmenlerle aralarında geçenler kişi-kişi çatışmasına örnek verilebilir.

“Hepiniz elinizdeki telefonlara bakıyordunuz! Onu izlemediniz ki!’ diye konuştu Bamba sitemkâr bir ses tonuyla. ‘İzlemediğiniz bir dansın yetersiz olduğunu nasıl düşünebilirsiniz?’ ‘Seyretmez olur muyuz hiç?’ diye çıkış yaptı sivri çeneli öğretmen.” (Balpınar, 2023: 61-62).

Ormandaki kamp esnasında Bamba ile Mukadder Öğretmen arasında yaşananlar kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir.

“Öğretmenim bu bölgenin dışına çıkmamız gerek! Onun bölgesinde olduğumuz sürece güvende olamayız, dedi Bamba.”

“Mukadder Öğretmen ilk kez sinirlenmişti: ‘Rica ediyorum Bamba! Lütfen bu konuyu daha fazla uzatma ve bizi takip et.’ (Balpınar, 2023: 142).

Kişini Kendisiyle Olan Çatışması: Bamba’nın kendi ile yaşamış olduğu karasızlıklar, kişinin kendi ile çatışmasına örnek verilebilir.

“Bamba öyle sıkılıyordu ki bir an önce kalkıp oradan uzaklaşma isteği ile yanıp tutuşuyordu. Ancak bir işi yarıda bırakıp gitmesi, kendi kültürüne göre büyük bir saygısızlıktı. Bu nedenle ne olursa olsun maçın sonunu beklemeliydi.” (Balpınar, 2023: 66).

“Bamba onları şikâyet ederek her şeyi daha da zorlaştırmak istemiyordu. Böyle davranması Yağız’ı ve diğer çocukları tamamen kaybetmesine neden olabilirdi. Ancak sonu gelmeyecek alaylarla ve küçümsemelerle de günlerine devam edemez, hiçbir şey olmamış gibi davranamazdı.” (Balpınar, 2023: 85).

“...yıldızları seyrederken birdenbire çok üzgün olduğunu hissetti. Kabilesinde böylesine nefretle ve öfkeyle harmanlanmış çocuklara hiç rastlamamıştı. Onlara yardım etmek, büyük bir hayalden mi ibaretti? Birkaç hafta içinde şiddetin her türlüsüne maruz kalmıştı. Bunu hak etmiş miydi?” (Balpınar, 2023: 101).

“Gerçekten o taksiye binip buradan gidecek miydi? Bu kadar kolay mıydı? Babası Basalito’ya ne söyleyecekti peki? Tenekelerin rahatsız edici sesinden mi bahsedecekti? Buna gülüp geçerdi, bu kadar kolayca vazgeçmiş olmasına da üzülmüdü.” (Balpınar, 2023: 120).

Kiş-Toplum Çatışması: Bamba’nın Türkiye’de yaşadığı deneyimler, onun kişi-toplum çatışması açısından karşılaştığı zorlukları açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye’de kültürel farklılıklar, toplumsal kurallara uyum sağlama zorlukları ve sosyal dışlanma gibi etkenler, Bamba’nın toplumla yaşadığı çatışmaların somut örneklerini oluşturur.

“Ne kadar çok seviyorlardı kitap okumayı. Bamba kitapların bu denli değerli olabileceklerini hiç düşünmemişti. Bamba hayatı daha çok evi saydığı ormanından, ağaçlardan, çiçeklerden ve kuşlardan ibaret görüyordu.” (Balpınar, 2023: 56).

“Aynı evin içinde yaşayıp birbirlerinin yüzüne bu kadar az mı bakıyordu burada yaşayan insanlar? Bu durum onlar için çok acı ve acınasıydı ancak hiçbiri de bunun farkında değildi.” (Balpınar, 2023: 78).

“Kongo’da daha çok tüccarların kullandığı bisikletlere burada çocukların biniyor olmasını garipsemişti. Hatta burada bisiklet sürmenin bir eğlence olduğunu düşünmeden evvel, bisiklet süren çocukların babalarının tüccar olduğunu düşünmüştü.” (Balpınar, 2023: 90).

“Bamba devre arasında neden kötü oynadığını fark etti. İturi Ormanı’nda oynadıkları maçlarda çıplak ayakla oynuyordu çünkü orada hiç kimse ayakkabı giymezi. Ayakkabılarını çıkararak oyuna devam etmek istediğini kurula söylediğinde öğretmenler bunu garipsemişti.” (Balpınar, 2023: 96).

“Aslında Bamba buraya ilk geldiği günden bugüne o yatağı hiç kullanmamıştı. Kabile yaşamındaki alışkanlığından ötürü yerde, halının üzerinde uyumayı tercih etmişti hep.” (Balpınar, 2023: 109).

Kişi-Doğa Çatışması: Bamba ve arkadaşlarının ormanda yaşadığı bazı durumlar kişi-doğa çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Bu sırada birdenbire ortaya çıkan bir tilki Bamba dışındaki herkesin çılgınlarla kaçışmasına neden oldu.” (Balpınar, 2023: 143).

“Bulundukları alanın biraz ilerisinde rüzgâr şiddetlenmeye başlamıştı ve peşinden gelen bir sis bulutu onu takip ediyordu. Bu da demek oluyor ki iki üç dakika içerisinde bulundukları bölgeyi yoğun bir sis bulutu kaplayacaktı.” (Balpınar, 2023: 145).

“Ağaçlar çoğalınca aydınlığı emiyormuş gibi ağaçların sıklaştığı bölümlerde hava kapkaranlık oluyordu.” (Balpınar, 2023: 154).

“Koşarken ağaç yaprakları yüzlerine çarpıyor, patikayı çevreleyen dikenli çalılar ayaklarını çiziyordu.” (Balpınar, 2023: 156).

“Yılan yeterince yaklaştıktan sonra hızlı bir hamleyle öne atılıp tıslayarak Yağız’ın bacaklarına saldırdı. Yağız acı içinde korkunç bir çılgılık attı.” (Balpınar, 2023: 159).

“Gördükleri yoğun dumanlar, başka hayvan leşleri ve devrilmiş ağaçlar onları ürkütmeye başlamış, bu korkunç durumun daha nerelere varacağını düşünmelerine neden olmuştu.” (Balpınar, 2023: 172).

Kitaptaki çatışmalar çocuğun ilgisini çekecek yapıdadır. Yaşanılan çatışmalar, çocukların günlük hayatta karşılaşılabilecekleri nitelikte olduğu için çocuğun bunları algılaması ve anlamlandırması daha kolay olabilir. Kitabın çocuğa yakın gelebilecek bu tür çatışmalar üzerine kurulması, dikkatin kitaba verilmesi konusunda okuyucuya kolaylık sağlayabilir.

4.2.2.2. İzlek

İzleği “Günümüz insanların gelişen teknoloji, şehirleşme ve değişen yaşam koşulları sonucunda doğayı ve insanî değerleri unutması.” olan kitapta insanların birbirini sevmesi, doğanın insanlar için önemli olduğu ve farklılıklarımızın bizi daima ileriye taşıyacağı gibi duygular çocuk okura sezdirilecek özellikte verilmiştir. Kitabın çocuk okur üzerinde oluşturduğu etki; kaynağını insandan, doğadan ve şehirleşmenin hayatımıza olan etkisinden almaktadır. Konusu, kendi kültüründen çok farklı bir ülkede doğa yardımıyla bir şeyleri değiştirmeye çalışan Bamba’nın yaşadığı olaylar olan kitap izleği ile uyumludur.

4.2.2.3. Karakter

Başkişiler:

Bamba: Bamba kitabın başkişisidir. Türkiye’ye gelip burada yaşadığı güçlüklerle başa çıkan ve kendisini motive eden bir karakterdir. Bununla beraber, kendisiyle birlikte çevresini de etkileyen ve onlara yol gösteren lider ruhlu bir kişiliktir. Bamba, kitabın başındaki umutsuzluğunu ve karasızlığını kitabın ilerleyen bölümlerinde atarak daha güçlü ve umutlu bir kişiliğe bürünmüştür. Kurgunun başından sonuna kadar gözle görülür bir kişilik değişimi yaşadığı için devingen karakter özelliği gösterir. Ailesi ve inandırıcı özellikleri bakımından okuyucunun iyi bildiği karakter olan Bamba, açık bir kişiliktir.

Yıldız: Bamba’nın okula alışmasında ve zorlukları aşmasındaki en büyük yardımcısı olan karakterdir. Yıldız’ın özellikleri genel olarak okuyucuya aktarıldığı için açık karakter özelliği gösterir. Kitabın başından sonuna kadar önemli değişiklik göstermediği için durağan karakter özelliği gösterir.

Yağız: Yağız, Bamba’nın okulda anlaşılamadığı kişilerden biridir. Başlarda Bamba’ya karşı hep kötülük yapan Yağız, kitabın sonlarına doğru yaşanan olaylarla birlikte bakış açısını ve davranışlarını değiştirdiği için devingen bir karakter özelliği gösterir. Yazarın iletilerini okuyuculara aktarma sorumluluğunu üstlenmesi ve karakterin davranışları ile duygularının okuyucu tarafından kolayca anlaşılması, karakterin açık bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır.

Bahtiyar: Bamba'nın Türkiye'deki okul arkadaşıdır. Bamba'ya yakınlığıyla bilinen Bahtiyar, birçok kişilik özelliğiyle okuyucunun yakından tanıdığı bir karakter olduğundan açık bir karakter olarak kabul edilir. Ancak, kurgunun başından sonuna kadar büyük bir kişilik değişimi göstermediği için durağan bir karakter özelliği taşır.

Mukadder: Bamba'nın Türkiye'deki öğretmenidir. Bamba'nın okula alışma sürecinde ve sonrasında yardımcı olmuştur. Okuyucunun birçok özelliğini bilmesinden dolayı açık karakter özelliği gösterir. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliği gösterir.

İlker: Bamba'nın kaldığı ailenin ev sahiplerinden biridir. Sakin bir yapıya sahiptir. Bamba'nın Türkiye programında ona yardımcı olmuştur. Özelliklerinin yüzeysel olarak bilindiği ve herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan ve kapalı bir karakter özelliği gösterir.

Aslı: Bamba'nın kaldığı ailenin ev sahiplerinden bir diğeridir. Özelliklerinin yüzeysel olarak bilindiği ve herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan ve kapalı bir karakter özelliği gösterir.

Yan kişiler:

Bahar: Türkiye'deki Öğrenci Değişim Programı görevlisidir. Özelliklerinin yüzeysel olarak bilindiği ve herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan ve kapalı bir karakter özelliği gösterir.

Basalito: Bamba'nın babasıdır. Doğayı ve insanları çok sever. Oğlunu cesaretlendiren bir kişidir. İnsani özellikler açısından okurun yakından tanıdığı bir kahraman olduğu için açık karakterdir. Kurguda herhangi bir büyük kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter özelliği gösterir.

Nsofwa: Bamba'nın arkadaşıdır. Okuyucu tarafından pek tanınmayan özelliklere sahip olması ve kişilik değişikliği göstermemesi nedeniyle kapalı ve durağan bir karakter yapısındadır.

Isabelle: Kişilik özelliklerinin bilinmemesinden dolayı kapalı karakter özelliği gösterirken öykü boyunca herhangi bir değişim göstermediği için durağan karakter özelliğindedir.

Deniz: Programla Bamba'nın yerine kabileye giden çocuktur. Genel olarak okuyucunun kişilik özelliklerini yeterince tanımadığı için kapalı bir karakter yapısına sahiptir ve

herhangi bir değişim göstermediği için durağan bir özellik gösterir.

Sakız Hanım: Mahalledeki çöpleri toplayan kadındır. Bamba ile arkadaşlık kurmuştur. Sakız Hanım, yer aldığı olaylardaki davranış ve duygularıyla okurun iyi bildiği ve inandırıcı konumda birisi olması nedeniyle açık karakter özelliği gösterir. Kurguda yeni bir davranış ve değer geliştirmediği için durağan karakter özelliğindedir.

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitap, altı kadın ve yedi erkek karakter olmak üzere toplamda on üç kişiden oluşmuştur. Kadın ve erkek karakter sayılarının birbirine yakın dağılım göstermesi, çocuk okurların cinsiyet rollerini öğrenmesi ve örnek alması açısından niteliklidir. Kitapta karakter sayısı çok gibi gözükse de ana olayların Bamba ve birkaç ana karakter etrafında dönmesi, okuyucunun kafa karışıklığı yaşamasının önüne geçecek özelliktedir. Bu düzenleme, hikâyenin odak noktasını netleştirir ve karakterler arasındaki ilişkilerin ile olayların daha kolay anlaşılmasını sağlar. Böylece çok sayıda karakterin varlığı, okuyucunun ilgisini dağıtmak yerine olayların merkezindeki karakterlerin etrafında yoğunlaşarak hikâyenin daha akıcı ve tutarlı bir şekilde gelişmesine olanak tanıyabilir.

Kitapta yer alan kahramanlar, genel olarak açık ve devingen özellik göstermiştir. Bu durum, okurun kahramanla özdeşim kurmasında ve kitaba karşı ilgisinin artması açısından niteliklidir. Başkahraman Bamba’nın kişilik özelliklerini okura aktaran ve okur tarafından tanınmasına imkân sağlayan bir bölüm aşağıdaki gibidir:

“Bamba’nın en büyük hayali öğretmen olabilmektir. Yeni bilgiler edinmekten ve bunu başkalarıyla paylaşmaktan büyük bir keyif alıyordu.” (Balpınar, 2023: 12).

Öğretmen Mukadder’in hoşgörölü, saygılı ve anlayışlı bir kişı olduğu, yaptığı konuşmalar sayesinde çocuk okurlar tarafından rahatlıkla anlaşılabilir:

“Çocuklar, çok uzaklardan, Afrika’dan gelip aramıza katılan değerli öğrencimiz Bamba nihayet sınıfımızda. Onunla arkadaşlık edinin, onun bir misafir olduğunu asla unutmayın.” (Balpınar, 2023: 54).

Kitabın başında Bamba ile Yağız arasında anlaşmazlıklar vardır. Ancak ilerleyen bölümlerde, Yağız’ın kişilik özelliklerinde değişmeler olduğu görölmektedir:

“Bamba ve Yağız ilk kez el sıkıştı. ‘Onları hakladık dostum!’ dedi Yağız sevinçle. Bamba gülerek ‘Sen olmasaydın başaramazdık!’ dedi. Daha günler önce korkulu rüyası haline gelen teneke kutuların sayesinde başarmışlardı. Aynı teneke kutular Yağız’la aralarındaki

dostluğun da fitilini ateşlemişti.” (Balpınar, 2023: 190).

Genel olarak baktığımızda kitapta yer alan başkışı ve yan kişilerin çoğunlukla çocuklardan oluştuğunu görmekteyiz. Bu durum, çocukların kitaptaki karakterleri içselleştirmesine ve kitaba karşı olumlu duygu geliştirmesine olanak sağlar niteliktedir. Kitapta yer alan kişilerin tamamı, çocuk okurun günlük hayatta görebileceği ve karşılaşabileceği özelliktedir. Bamba’nın Yıldız ve Bahtiyar ile olan arkadaşlığı, Yağız’ın gösterdiği bazı davranışlar, Mukadder Öğretmenin çocuklara göstermiş olduğu anaç yaklaşımlar bu duruma göstereceğimiz örneklerden bazılarıdır.

Bamba’nın yaşadıklarına verdiği tepkiler, arkadaşlık kurma isteği ve doğa sevgisini insanlara göstermek için mücadele etmesi, çocuk okura kitabın genelinde sezdirilmeye çalışılmıştır.

4.2.2.4. Dil ve Anlatım

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bu cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“Bamba ertesi gün yola çıkacaktı.” (Balpınar, 2023: 12).

“Birkaç çocuk söz alıp bir şey anlattılar.” (Balpınar, 2023: 54).

“Sessizce ve sabırla beklediler. Dakikalar sonra sis dağıldığında büyük bir sürprizle karşılaştılar.” (Balpınar, 2023: 147).

Yazar, kurallı cümlelerin yanında devrik cümle yapılarına da yer vererek anlatımı çeşitlendirmiştir. Bu durumu örnekleyen bazı kısımlar aşağıdaki gibidir:

“Ah çocuğum!” dedi Aslı bu sırada.” (Balpınar, 2023: 38).

“Çocuklar da peşi sıra hep bir ağızdan coşkuyla söylemeye başladılar şarkıyı.” (Balpınar, 2023: 68).

Özellikle bazı sözcüklerin anlamlarının bilinmemesi ihtimaline karşı, aynı sayfanın alt kısmında bu kelimelerin sözlük anlamlarına yer verilmesine özen gösterilmiştir. Bu yaklaşım, okurun metni daha iyi anlamasını sağlar ve okura ek bilgi sunarak okuma deneyimini zenginleştirir. Bu sayede, okur metni daha rahat ve akıcı bir şekilde takip edebilir. Metindeki bu durumu örnekleyen bazı sözcükler şunlardır:

“Pervasız”: Çekinmez, korkusuz, sakınmaz. (Balpınar, 2023: 40).

“Bâki”: Sürekli, kalıcı olmak, ölümsüz olmak. (Balpınar, 2023: 87).

Başkişinin ve ailesinin yabancı bir ülkeden gelmesi nedeniyle isimlerinin yabancı kökenli olması, eserde bir eksiklik olarak değerlendirilmemelidir. Bununla birlikte, diğer karakter isimleri dilimize uygun ve çocuklar için tanıdık isimlerdir. Başkişinin yabancı kökenli olması, kitabın bazı bölümlerinde orijinal dillerinde konuşmaların yer almasına neden olmuştur. Bu bağlamda, kullanılan yabancı cümlelerin ve terimlerin aynı sayfanın alt kısmında Türkçe karşılıklarının verilmesi, okurun metni daha iyi anlaması açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu durumu örnekleyen bazı bölümler şunlardır:

“Mama: Anne.” (Balpınar, 2023: 15).

“Kwaheri: Hoşça kal.” (Balpınar, 2023: 27).

“Merci, je vais bien aussi. : Teşekkür ederim, ben de iyiyim.” (Balpınar, 2023: 94).

Kitapta Türkçenin söz varlığının önemli öğelerinden olan deyim, atasözü ve ikilemelere yer verilmiştir. Bu durumun çocuğun söz varlığına ve dil bilincine olumlu katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

Kitapta kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır:

- Adım atmak: “Hem böylece gerçekleştirmeyi istediğin hayalin için büyük bir adım atmış olursun.” (Balpınar, 2023: 12).
- Beti benzi atmak: “Yağız’ın beti benzi atmıştı.” (Balpınar, 2023: 151).
- Dil dökmek: “Mukadder Öğretmen ne kadar dil döktüyse de Bamba’yı ikna edemedi.” (Balpınar, 2023: 111).
- Gözden kaybolmak: “...diye seslendi Bamba yaprakların arasında gözden kaybolurken.” (Balpınar, 2023: 156).
- Kaşlarını çatmak: “Bamba bütün bu karmaşadan aklı karışarak alnını kırıştırıyor...” (Balpınar, 2023: 44).

Kitapta yer alan atasözleri ise şu şekildedir:

- “Lafla peynir gemisi yürümez.” (Balpınar, 2023: 112).
- “Leyleğin ömrü laklakla geçer.” (Balpınar, 2023: 112).

Kitapta birçok ikilemeye yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Çeşit çeşit: “Düzenli bir biçimde sıralanmış binlerce, rengârenk, çeşit çeşit oyuncakların arasından geçiyorlardı.” (Balpınar, 2023: 187).

- Işıl ışıl: “Yıldız ışıl ışıl parıldamaya başladı.” (Balpınar, 2023: 200).
- Sağdan soldan: “Artık yürürken sağdan soldan destek alıyorlar.” (Balpınar, 2023: 193).
- Tek tek: “...etrafındaki ağaçları tek tek dolaşmaya, hepsinin yapraklarını tek tek incelemeye başladı.” (Balpınar, 2023: 161).
- Yüz yüze: “Sonunda sesin kaynağıyla yüz yüze geldiklerinde...” (Balpınar, 2023: 168).

Kitapta sıfat ve benzetmelerin kullanıldığı birçok cümleye yer verilmiştir. Bu durum çocukların dil becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunabilir. Kitapta kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Sonra o koyu gecenin içinde açan bir güneş gibi gülümsedi biricik oğluna.” (Balpınar, 2023: 15).

“Sahnede şu anda duran kişi bir çocuk değil de sanki yetişkin, profesyonel bir dansçıydı.” (Balpınar, 2023: 201).

Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“Artık öğrenciler çiçekli kaldırımlardan geçerek rengârenk bir okula ulaşıyorlardı.” (Balpınar, 2023: 133).

“Yeni bir gün, yeni umutlar ve yeni başlangıçlar demektir.” (Balpınar, 2023: 197).

Kitapta, genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım görmektedir. Fakat bazı kısımlarda birinci kişi ağzından anlatıma başvurulmuştur.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Fransızca dersine girdiklerinde Bamba, Yağız ve arkadaşlarıyla aralarında süren rekabeti burada başlatmak istedi.” (Balpınar, 2023: 93).

“Sonunda araba yavaşladığında çocuklar farkında olmadan sevinç içinde bir çığlık kopardı.” (Balpınar, 2023: 136).

“Yol boyunca benzer manzaralarla hatta bazı bölgelerde daha kötülerıyla karşılaştılar.” (Balpınar, 2023: 172).

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “İtiraz istemiyorum hemen servise dönüyoruz! Herkes beni takip etsin, birbirinizden ayrılmayın!” (Balpınar, 2023: 146).

“Orada dinlenelim hem belki temiz su buluruz!” (Balpınar, 2023: 173).

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta kullanılan atasözü, deyim, ikileme, kısa ve devrik

cümleler anlatımın devingen bir yapıda olmasını sağlamıştır. Kullanılan kelime ve sözcük yapıları, Türkçenin zenginliğini ve anlatım olanaklarını çocuklara duyumsatacak niteliktedir.

Kitabın bazı bölümlerinde noktalama işareti yanlışlarına rastlanmıştır. Bağlaçtan önce ve sonra virgül kullanılması genellikle yapılan hata olarak görülmüştür. Bu yanlışlar, çocukların Türkçe kurallarına karşı olumlu tutum geliştirmesini engelleyebilir. Yapılan bazı noktalama işaretleri hataları şunlardır:

“Çünkü artık en güzel hayallerinin asılı durduğu koca gökyüzünde parlak ve umut dolu bir Yıldız yardı, ve elbette küçük dünyaları için tasarladıkları biricik amaçları...” (Balpınar, 2023: 129).

“Bamba’nın yüzüne karşı bir şey söylememişlerdi elbette, fakat belli ki...” (Balpınar, 2023: 136).

“...gülmenin bir sakıncasını görmüyor olmalılardı ki, çok eğlendikleri her hallerinden belli oluyordu.” (Balpınar, 2023: 136).

“Okula gidip durumu anlatmış olacaklar ki, iki üç gün sonra eve Mukadder Öğretmen çıkageldi.” (Balpınar, 2023: 111).

“Bamba onu kırdığını düşünerek üzülse de, hâlinden kimsenin anlamayacağından emindi.” (Balpınar, 2023: 111).

“Bu biraz bencilce bir düşünceydi tabii; fakat Bamba onlardan farklıydı ve bunu gizlemesi boşunaydı.” (Balpınar, 2023: 162).

Kitap, bazı noktalama hataları dışında çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir dil kullanılarak hazırlanmıştır. Bu yaklaşım, çocukların dil becerilerini desteklemeyi ve dil öğrenimini daha erişilebilir hâle getirmeyi amaçlar niteliktedir. Bu özellikler, kitabın eğitici ve öğretici değerine katkıda bulunabilir.

4.2.2.5. İleti

Kitapta farkındalık, cesaret, arkadaşlık, doğa ve hayvan sevgisi, farklılıklara saygı, cesaret kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana ileti şudur: “İnsanlar, değişen yaşam koşullarıyla arkadaşlığı, doğa ve insan sevgisini unutmuş olabilir. İşe, kendimizi değiştirmekle başlarsak bu sorunları daha kolay çözebiliriz.” Yazar, kitapta vermek istediği iletiyi metnin geneline yaymıştır. Verilmek istenen iletilerin, insan yaşamındaki önemli duygu ve kavramlara duyarlık oluşturacak nitelikte olduğu

söylenebilir.

Kitapta yer alan bazı yan iletiler ise şöyledir:

- İnsan öğrenmekle, öğretmekle ve en önemlisi bunları paylaşmakla yaşadığının farkına varır.
- Düne bağlı kalmamalıyız, yarın için telaşlanmamalıyız, bugünü en iyi şekilde değerlendirmeliyiz.
- Doğanın dengesi bozulduğunda, sağlıklı bir dünyadan söz edilemez.
- İnsanlar gibi doğa da ilgisizlik ve kötü muameleye uğradığında, zamanla gücünü kaybeder ve yok olmaya başlar.
- Farklı renkler, diller ve tenler, birbirimize olan sevgimizi engelleyemez.
- Hayvanlara olan sevgi, insanın en asli görevlerinin başında gelir.
- Toplumda gerçekleşen iyileşmeler ya da bozulmalar, gelecekteki nesilleri etkiler.
- Kötülerin ve kötülüklerin olduğu yerde pes edip iyiliklerden vazgeçmemeliyiz.
- Emek harcamadan ve sabretmeden mücadeleyi asla bırakmamalıyız.
- Bilinçsiz teknoloji kullanımı, insanlar için olumsuzluklar meydana getirebilir.
- Hazırcı olmak, üretkenlikten uzaklaşmaya ve tembelliğe yol açar.
- Çevreye verilen zarar, sonunda insana da zarar verir.
- Sevmek ve sevilmek, insanlar için en güzel duyguların başında gelir.

Kitapta yer alan yan iletiler, ana fikrin gelişmesine katkı sağlayarak çocukların doğrudan bir öğüt almadan kendi anlamlarını çıkarmalarına olanak tanımıştır.

4.2.3. Eğitsel İlkeler

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitapta yer alan öğüt verici ve öğretici anlatım, doğrudan verilmek yerine metnin genelinde çocuk okura dolaylı yoldan aktarılmıştır. Bu durum, onların yaratıcı ve özgür düşünme ihtiyaçlarının giderilmesi adına olumlu bir özelliktir. Kitabın genelinde, kırııcı veya emir verici ifadeler kullanılmamıştır. Genel olarak kitapta çocuk okura doğa ve insan sevgisi gibi evrensel değerler hissettirilmiştir.

Kitapta anlatılanlar çocuk okuru herhangi bir görüşe yönlendirmemektedir. Bu tür kitaplar, yazarın düşüncelerinden bağımsız olarak çocukların bilişsel ve yaşamsal özelliklerinin gelişimini destekler ve kendi değerlerini oluşturmalarına yardımcı olur. Kurgu içinde çocukların korkabileceği olağanüstü olaylar ve varlıklar yer almamıştır. Kitap, çocukların doğru olan davranışı bulmasına imkân sağlayacak niteliktedir. Bamba

ve Yağız'ın daha sonra çok iyi arkadaş olmaları, doğaya karşı çocukların farkındalık kazanmaları ve Bamba'ya gösterilen misafirperverlik bu duruma örnektir.

Kitapta, çocukların bilişsel ve gelişimsel özelliklerini olumsuz etkileyebilecek herhangi bir ayrıştırıcı söyleme yer verilmemiştir. Kurguda yer alan kadın ve erkek karakterler, cinsiyet rollerinin dışına çıkmamış ve baskın bir rol üstlenmemiştir.

Kahramanların doğayı korumak için vermiş oldukları mücadele, çocuk okurların doğa için bilinçlenmesini sağlayacak niteliktedir. Ayrıca Bamba'nın bilmediği bir ortama alışmak için gösterdiği mücadele, çocuk okurlara zorluklar karşısında pes edilmemesi gerektiği duygusunu gösteren en önemli örnektir. Kitapta, çocuğun günlük yaşamdan ve gerçeklikten uzaklaşmasına neden olabilecek herhangi bir olaya yer verilmemiştir. Yaşanan sorunların şiddet yerine diyalog yoluyla çözülmesi, çocuk okurların günlük hayatta karşılaştıkları durumlara yönelik daha bilinçli bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olacak niteliktedir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Yeryüzünün Kalbi” isimli kitap, çocukların kolay okuyabileceği ve taşıyabileceği bir boyutta tasarlanmıştır. Kitapta kullanılan kâğıt göz sağlığı açısından uygundur. Kapak tasarımında kullanılan görseller ve renkler, çocuklara kitabın içeriği hakkında fikir verecek niteliktedir. İç kapağın yapısı ve içinde yer alan bilgiler, çocuk okurun kitap hakkındaki bilgileri öğrenmesi için yeterlidir. Kitabın sayfa düzeni, kelime arasında bırakılan boşluklar haricinde okura estetik bir görünüm sunacak şekilde oluşturulmuştur.

Kitapta herhangi bir resim kullanılmaması çocuk okur için olumsuz bir durumdur. Çünkü çocuk, kitapta yer alan resimlerle beraber olayları ve kahramanları zihninde daha çabuk canlandırabilir. Bu sayede çocuğun, kitaba karşı okuma isteği ve ilgisi artabilir.

Kitapta yer alan konu, izlek ve iletiler çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygun oluşturulmuştur. Açık ve devingen şekilde oluşturulan kahramanlar hem yaşadıkları olaylar hem de yaşları itibarı ile çocukların özdeşim kurmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Kullanılan ikileme, atasözü, deyim, benzetme, sıfat, devrik cümle yapıları ve devingen anlatım, çocuklara Türkçenin gücünü sezdirebilecek niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın “Yeryüzünün Kalbi” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 10 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.3. DÜŞLER ATLASI

Çalışmanın bu alt bölümünde, Özgür Balpınar'ın “Düşler Atlası” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Kutan Ural

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Kasım 2018

İncelenen Baskı: 15. Baskı

Sayfa Sayısı: 160

Yayınevine Göre Tavsiye Edilen Yaş: 10+

4.3.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.3.1.1. Boyut

“Düşler Atlası” isimli kitap, 13,5 x 20,5 cm boyutlarında ve 145 gram ağırlığındadır. Kitap, bu yönüyle çocukların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıktadır. Kitabın boyutu, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

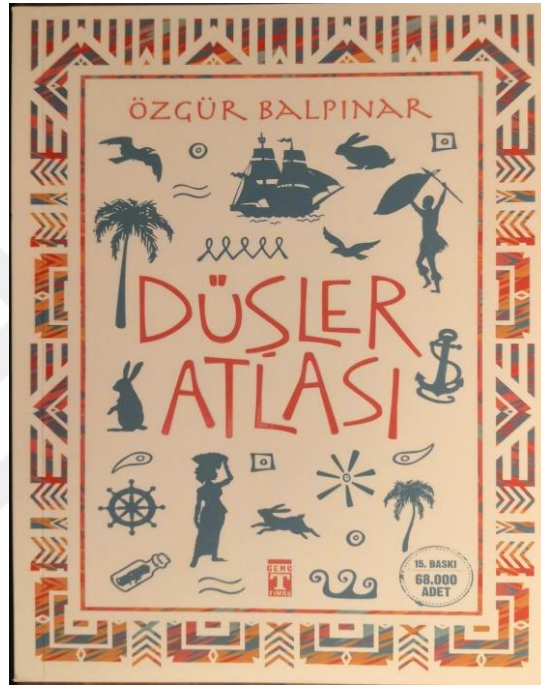
4.3.1.2. Kâğıt

“Düşler Atlası” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir yapıdadır. Kâğıdın mat olması, göz sağlığı açısından olumlu bir durum olmakla beraber yazıların rahat bir şekilde okunabilmesine olanak sağlamıştır. Dayanıklı kâğıt kullanılması, çocuklara kitapların sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından kolaylık sunacak yapıdadır.

4.3.1.3. Kapak

Kitabın kapak tasarımı Kutan Ural'a aittir. Kitabın ön kapağında kuşlar, tavşanlar, gemi, mızraklı insan, palmiye ağaçları, gemi dümeni, gemi çıpası ve şişe yer almıştır. Ön

kapakta yer alan resimler, kitapta geçen olayların bir adada geçtiğine dair okuyucuya bir fikir verebilecek niteliktedir. Üst kısmın ortasında yazarın ismi yer almaktadır. Ön kapağın tam ortasında büyük harflerle ve belirgin bir puntoyla kitabın ismine yer verilmiştir. Bu durum, okuyucunun kitaba odaklanmasını ve başlığı net bir şekilde görmesini kolaylaştıracak özelliğindedir. Ön kapağın alt kısmında yayınevinin logosuna yer verilerken sağ alt kısımda baskı sayısı ve basılan adet miktarına yer verilmiştir. Kapaktaki resim ve yazıların çevresinde, renkli ve geometrik motifler yer almaktadır. Kapaktaki motifler, kapağın estetik ve farklı görünmesini sağlayabilecek düzeydedir.

Görsel 4.11.: Düşler Atlası, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

Arka kapağın üst kısmında yazarın adı yer almaktadır. Yazarın isminin hemen altında ise büyük harflerle kitabın adı bulunmaktadır. Bunların altında kitabın tanıtım yazısına yer verilmiştir. Tanıtım yazısı, kitabın içeriğine dair okuyuculara bilgi verecek ve onlarda kitaba karşı ilgi uyandıracak niteliktedir. Tanıtım yazısının altında sırasıyla yayınevinin logosuna, kitabın türüne ve “İçinde Ne Var?” kısmına yer verilmiştir. “İçinde Ne Var?” kısmında yer alan “macera”, “ada” ve “arkadaşlık” kavramları içerikle ilgili okuyuculara fikir verecek niteliktedir. Kitabın arka kısmında bulunan bu kavramlar, hikâyenin temalarını yansıtarak derin bir anlayış sağlayabilir. Bu durum aynı zamanda, hikâyenin hem heyecan verici hem de duygusal yönlerini keşfetmek için okuyucuya bir zemin hazırlayabilir. Bu bilgilerin altında ise yayınevinin sosyal medya hesapları yer almıştır. Kitabın ön kapağında olduğu gibi arka kapağında da renkli ve geometrik motifler yer almaktadır.

Kitabın sırt kısmında sırasıyla yazarın, kitabın ve yayınevinin adına yer verilmiştir. Krem renk üzerine kırmızı renkle yazılan bilgiler, çocukların dikkatini çekebilecek açıklıkta ve sadelikte oluşturulmuştur. Sırt kısmında yer alan bilgilerin her birinin arasına palmye ağacı, tavşan ve gemi çıpası resimleri konulmuştur. Kullanılan bu resimler, okurda kitaba karşı merak uyandırma ve içeriğe dair fikir verme açısından önemlidir. Kitabın iç kapağında yazarın adı, kitabın adına ve yayınevinin genel ağ adresine yer verilmiştir. Verilen bu bilgiler, kitabın temel bilgilerini okuyucuya sunmuş ve kitabın tanıtımını kolaylaştırıcı niteliktedir.

“Düşler Atlası” isimli kitabın kapağında kullanılan kâğıt, ince karton ve parlak selafon özelliğindedir. Bu durum, kitabın şık ve estetik bir görünüm kazanmasına katkı sağlayabilir. Ciltlemede kullanılan tutkal, kitabın sayfalarının ve kapağının bir arada kalmasını olanak sağlar niteliktedir. Genel olarak kitabın kapağı, okuyucuların içeriğe karşı olumlu bir tutum geliştirmesini sağlayacak niteliklere sahip olup dikkat çekici ve ilgi uyandırıcıdır.

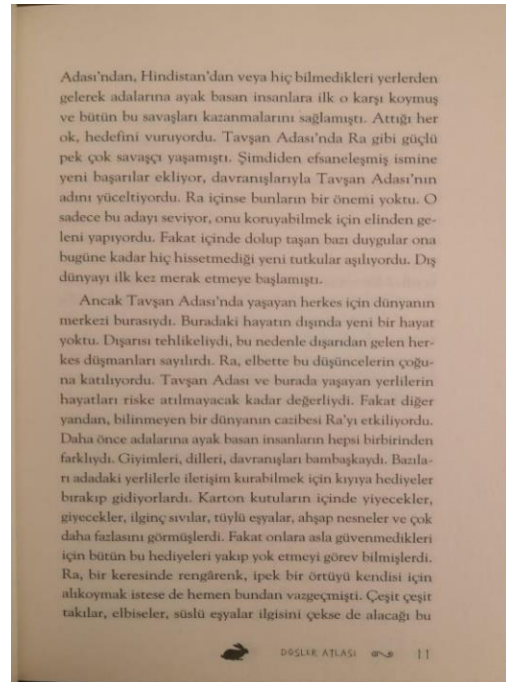

Görsel 4.12.: Düşler Atlası, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

4.3.1.4. Sayfa Düzeni

“Düşler Atlası” isimli kitabın bölüm başlıkları, siyah renkte ve kırk punto büyüklüğündedir. Ayrıca her bölüm başında bir sayfa boşluk bırakılmıştır. Bölüm başlıklarının dikkat çekici bir tasarımla oluşturulması, okuyucuların yeni bölüme

geçildiğini anlamalarını ve metni daha kolay takip etmelerini sağlar niteliktedir. Kitap, sayfa kenarlıkları ve satır aralığı açısından düzenli bir görünüme sahiptir. Ancak kelimeler arasında bırakılan boşluklar, kitabın seslendiği yaş kitlesi için sık sayılabilir. Bu durum kitabın okunabilirliği bağlamında öğrencileri olumsuz etkileyebilir. Kitabın yazı karakteri Times News Roman ve 12 puntodur. Kitapta kullanılan yazı karakteri, bu bağlamda hem yazıların daha kolay okunmasını sağlayabilir hem de çocukların metni anlamalarını kolaylaştırabilir. Kitapta kullanılan sayfa numaraları sol sayfadakiler sol alta, sağ sayfadakiler sağ alta olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca sol tarafta yer alan sayfa numaralarının yanında yazarın adı, sağ tarafta yer alan sayfa numaralarının yanında ise kitabın adı yer almıştır. Sayfa numaralarının yanına da küçük bir tavşan figürü eklenmiştir. Bu durum sayfaların genel olarak estetik bir görünümde olmasını sağlar özelliğindedir. Kitaptaki yazılar tek sütunda kullanılmıştır. Bu durum, okuyuculara okuma kolaylığı sağlaması açısından önemlidir. Kâğıdın rengi ile yazıda kullanılan renk birbiriyle uyumludur. Kâğıt ve yazı renginin uyumu, okuyuculara rahat bir okuma imkânı sunması açısından niteliklidir. “Düşler Atlası” isimli kitap, sayfa düzeni açısından genel olarak estetik bir yapıya sahiptir. Kitapta tercih edilen yazı tipi ve bırakılan kenar boşlukları çocuk okur açısından niteliklidir. Çocukların okumasını kolaylaştırmak adına, kelime aralarında bırakılan boşluklar normal ya da normalden fazla olabilirdi. Kitapta üst üste gelen yazılar ve okumayı zorlaştıracak herhangi bir olumsuz duruma rastlanmamıştır. Kitap, genel olarak çocukları okumaya isteklendirici niteliktedir.

Görsel 4.13.: Düşler Atlası (Balpınar, 2023:11)

4.3.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.3.2.1. Konu

“Düşler Atlası” isimli kitap, Özgür Balpınar’ın “Düşperest” serisinin üçüncü ve son kitabıdır. “Göğü Yere İndirelim” ve “Yeryüzünün Kalbi” adlı serinin ilk iki kitabından tanıdığımız kahramanlar Deniz ve Bamba, bu kez bir başka değişim programı kapsamında öğretmenleriyle birlikte gemi yolculuğuna çıkarlar. Ancak gemileri bir adada mahsur kalır. Yardımlarına adanın cesur kızı Ra yetişir. Kitap, Ra ve diğer çocukların adadan kurtulmak için verdikleri heyecanlı ve etkileyici mücadeleleri konu alır.

Kitap toplam sekiz bölümden oluşmuştur. Başkahramanımız Ra, Tavşan Adasında yaşayan Arundati Kabilesinin önemli bireylerinden biridir. Ra’nın kabilesinde çok önemli ve sevilen biri olmasının sebebi, kabilede doğan son kız bebek olmasıdır. Bu durum kabilenin ona karşı olan ilgisini ve saygısını artırmıştır. Çünkü Ra’nın, kabilenin yok olup gitmesini engelleyen kişi olabileceği düşünülüyordu. Olaylar, Ra’nın dış dünyaya karşı duyduğu ilgiyle başlamıştır. Kabile, dışarıdan gelen her şeyi tehlike olarak görüyordu. Ama sebebini bilmediği bir cazibe Ra’nın dış dünyaya olan ilgisini artırıyordu. Ra’nın dış dünyadan tanıdığı ilk arkadaşı, yıllar önce gemisinin bozulmasıyla adada mahsur kalan Isabelle olmuştu.

O gün Tavşan Adası’nda bilinmeyen bir gemi bozulmuş ve içindekilerle kıyıya demir atmak durumunda kalmışlardı. Tüm olaylar ve macera dolu günler bu olaydan sonra başlar. Gemide yine Isabelle vardır ama bu sefer serinin diğer kitaplarından hatırladığımız Deniz, Bamba, Mukadder Öğretmen, Shiwa ve diğerleri de bu geminin yolcularındandır. Ada sakinleri dışarıdan gelen her türlü şeyi tehlike olarak gördükleri için harekete geçmiştir. Ra bu olayla beraber ada sakinleriyle karşı karşıya gelmiştir. Çünkü Ra, yaşanan bu durum karşısında mahsur kalan insanlara yardımcı olmak ister. Bu düşünceye en çok tepki gösteren kişi ise kabilesindeki yaşlı Tarun’dur. Kabile üyeleri ve Ra arasında yaşanan çatışmalar, gemideki Musa’nın ormanda kaçırılmasıyla içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Bu tartışmalar eşliğinde kabilenin meclis üyesinin kabileye ihaneti sonucunda, ada başka kişilerce kuşatılmıştır. Savaşın başlamasıyla birlikte Ra, Tarun ve gemideki çocuklar el birliği ile adayı kurtarmaya çalışırlar. Bu birliktelik, adanın kurtulmasını sağlarken ada kabilesi ile çocukların arasındaki buzları da eritmiş olur. Ra, hayalini

kurduğu dünya için artık sona gelmiştir. Kabilesi ve Tarun, onun dış dünyaya gitmesine izin vermiştir. Ra, hayalini kurduğu hayata doğru yelken açmıştır. Hayalleri için verdiği emeklerin sonucunu almış ve sonunda başarmıştır. Kitabın konusu, hayaller için mücadele etmenin yanı sıra arkadaşlık, güven, sevgi ve saygı kavramlarını da vurgulamaktadır.

Kitap, başta gerçek olayların ve sıradan durumların yer aldığı bir kurgu içerisinde ilerlemektedir. Ancak daha sonra çatışmada yaralanan Ra'nın yaralarının bir anda iyileşmesi, dokunulmazlığı olan tavşanların olması, bazı strateji gerektiren değişik oyunlar gibi fantastik kısımlara yer verilmiştir. Kullanılan fantastik öğeler, çocukların hayal gücüne ve yaratıcı düşünme becerilerine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Bu sayede çocuk, farklı dünyalar ve karakterlere yönelik düşünme yeteneğini geliştirir. Kitapta bahsettiğimiz durumun bazı örnekleri şu şekildedir:

“Hareket etmiyor, nefes almıyor!” diye haykırdı Tarun. O anda mucizevi bir olay gerçekleşti. Huzurlu yağmur sesi gibi başlayan minik ayak seslerinin ardından onlarca tavşan çıktı ağaçların arasında. Tavşanlar yanına ulaştıklarında Ra'nın yaralarını yalamaya başladığında şaşkınlıkları bir kat daha artmıştı.” (Balpınar, 2023: 144-145).

Adada tavşanların farklı varlıklar gibi kabul edilmesi, aşağıdaki bölümde okuyucuya aktarılmıştır:

“Ormanda bir tavşanla karşılaştığınız zaman hareketsizce durmanız, onu ürkütmemeniz gerekirdi. Bir tavşanın yanınıza gelerek sizi koklaması veya size dokunması iyi şans getireceğine işaretledi. Eğer yaralı bir tavşana rast gelerseniz bu kötü şans anlamına gelirdi.” (Balpınar, 2023: 12).

Kitabın konusu hem kahraman özellikleri hem de farklı yapıdaki olaylar bağlamında özgün sayılabilecek niteliktedir. Bu durum çocuk okurun macera, heyecan isteklerini karşılayabilecek özelliktedir. Ayrıca konu arkadaşlık, birlik olma ve farklı yaşam alanlarının varlığına yönelik sezdirici nitelikler taşımaktadır. Kitap; başkahramanımız Ra aracılığıyla yeni şeyler öğrenme, hayallerimiz için sabırlı olma ve doğanın insana şifa verme konusunda duyarlılık oluşturacak düzeydedir. Olayların çoğunun bir adada geçmesi, çocuk okurda doğa sevgisine yönelik olumlu bir duygu gelişimine katkı sağlayacak niteliktedir. Ra, Deniz ve Bamba arasında yaşanan olaylar, okuyuculara arkadaşlık ve dostluğun önemini hissettirecek yapıda oluşturulmuştur.

Genel olarak kurgu içindeki olaylar, şiddet unsurlarından kaçınarak çözülmüştür. Ancak

kitabın “Savaş” isimli bölümünde, ada halkı ile düşmanlar arasında yaşanan olaylara yer verilmiştir. Bu tür savaş, yaralama ve benzeri şiddet içerikli olaylar, çocuk okurun yaş ve bilişsel gelişim düzeyleri göz önüne alındığında onların duygusal ve psikolojik durumları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Ancak incelediğimiz kitapta savaş, çatışma ve yaralanma sahnelerinin yer aldığı bölümler, çocuk okurun rahatsız olmayacağı bir şekilde sunulmuştur. Sahnelerdeki yaralanma ve şiddet unsurlarının, okurların yaş ve bilişsel seviyelerine uygun bir şekilde sunulması kitabın etkisini artırabilecek niteliktedir. Kitapta bulunan bazı savaş sahneleri şu şekildedir:

“Ra önüne düşen saçlarını geriye attıktan sonra hızlıca üç ok geçirdiği yayını havaya kaldırdı. Elini gevşetip okları fırlattı. Hedefi bulan oklar üç düşman askerini anında yere sermişti.” (Balpınar, 2023: 133).

“Yirmi savaşçı birbirini kollayacak şekilde hiza alarak ellerindeki yaylarla durmadan ok fırlatıyor, birçok düşmanı etkisiz hale getiriyordu.” (Balpınar, 2023: 134).

“Ra ve savaşçıları kılıçlarını çekerek mızraksız kalan düşmana bir yıldırım gibi saldırdı. Ağır kayıplar veren düşman, mızrak atmaya son verdi. Şimdi kılıç kılıca bir mücadele başlamıştı.” (Balpınar, 2023: 137).

“Düşler Atlası” isimli kitapta geçen olaylarda, okuyucunun merak duygusunu artıracak çeşitli bölümler yer almıştır. Bu ögeler, okuyucunun ilgisini kaybetmeden akıcı bir şekilde açıklanmıştır. Bir bölümde Ra’nın kabilesinin, kendi yaşam alanlarını dünyanın merkezi kabul etmelerine yer verilmiştir. Durumun neden böyle olduğunun okuyucuya hemen aktarılması bu duruma örnektir:

“Tavşan Adasındaki herkes için dünyanın merkezi burasıydı. Buradaki hayatın dışında yeni bir hayat yoktu. Dışarısı tehlikeliydi, bu nedenle dışarıdan gelen herkes düşman sayılırdı.” (Balpınar, 2023: 11).

“Düşler Atlası” isimli kitapta kurguyu zayıflatacak aşırı duygusallık, rastlantısallık ve abartılmış merak öğelerine yer verilmemiştir. Kitabın sonunda Ra’nın ve kabilesi arasında bazı duygusal bölümler bulunsa da aşırı duygusallıktan kaçınılmıştır.

Çatışmalar: “Düşler Atlası” isimli romanda ele alınan konu, okurların ilgisini çekmek ve kitabın okunurluğunu arttırmak amacıyla farklı yapıdaki çatışmalar üzerine kurulmuştur. Kahramanların, doğayla ve kendileriyle yaşadığı çatışmalar kurgunun yapılandırılışını olumlu etkilemiştir.

Kişi-Kişi Çatışması: Kitapta yaşanan kişi-kişi çatışmalarından bazıları şöyledir:

Isabelle ile Deniz'in arasında geçenler kişi-kişi tartışmasına örnektir.

“Ra’ya sormalıyız!” diye sesini yükseltti Isabelle. ‘Yolunu kaybedip ormanın içine girmiş olabilir. Eğer öyleyse bu çok tehlikeli!’ ‘Gerçekten yolunu kaybedebileceğini mi düşünüyorsun? Musa iz sürebilen bir çocuk!’ diye sesini yükseltti Deniz.” (Balpınar, 2023: 37).

Nsofwa ve Mukadder Öğretmen arasındaki tartışma kişi-kişi tartışmasına örnektir.

“Biz de gideriz!” diye sesini yükseltti Nsofwa. ‘Hiçbir yere gidemezsiniz!’ diye bağırды Mukadder Öğretmen.” (Balpınar, 2023: 45).

Bamba’nın ormanda Yağız ile yaşadığı tartışma kişi-kişi tartışmasına örnek verilebilir.

“Bence bu kadar yeterli Yağız!” diye seslendi ona. ‘Bu kez tuzak olabilir. Belki de artık ağaçlığı denemeliyiz!’ ‘Hayır hayır!’ diye karşılık verdi Yağız. ‘Gerçekten tuzak olduğunu düşünmemizi istiyorlar. Baksana, seni bile kandırabiliyorlar!’” (Balpınar, 2023: 54).

Öğretmen Shiwa ile Ra’nın yaşadığı anlaşmazlık, kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“Shiwa, ‘Belki ben de bir ekip kurarak onları aramaya gitmeliyim.’ diye konuştu. ‘Burada öyle oturup hiçbir şey yapamamaktan iyidir.’ ‘Hayır!’ diyerek karşı çıktı Ra. ‘Sizler de kıyıda uzaklaşırsanız buradaki çocukların durumu ne olacak? Onlara göz kulak olmanız gerekiyor.’” (Balpınar, 2023: 97).

Öğretmenler Mukaddes ve Shiwa arasında yaşananlar, kişi-kişi çatışmasına örnek olarak verilebilir.

“Anladığım kadarıyla bu konuda farklı düşünüyoruz” dedi Shiwa. ‘Savaş elbette kötü bir şey, savunacak tarafı yok. Fakat savunma savaşları, saldırı savaşlarından biraz farklıdır. Siz bir eğitmenisiniz! Türlerine ayırarak savaşları haklı duruma getiremezsiniz!’ diye çıkıştı Mukadder Öğretmen.” (Balpınar, 2023: 127).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Ra’nın kendi içinde yaşadıkları, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Dış dünyayı hiç olmadığı kadar merak ediyor, hatta kâşif olmak istiyordu. Peki, kıyıdaki insanlar hakkında yanılıyor muydu? Tarun’un da söylediği gibi gerçekten de halkına zarar verebilirler miydi? Ra buna ihtimal vermiyordu.” (Balpınar, 2023: 29).

“Dış dünyadan gelen davetsiz misafirler Ra’ya bambaşka hisler duyumsatıyordu. Buna engel olamadığı zamanlarda bazen kendine kızıyordu. Kızgınlığının sebebi halkına ihanet

ettiğini düşünmesiydi. Bazen de burnunun dikine giderek bu hisse kucak açıyor, aklına gelen karşıt düşüncelere kulak asmıyordu.” (Balpınar, 2023: 39).

“Hava kararmaya başlamıştı. İçinden yalvaran sözcükler fısıldayan Ra, iyi şansın onu terk ettiğine inanıyordu. Gelmeyeceklerdi. Belki de halkı, yabancı insanlar konusunda haklıydı. Fakat eğer öyle olsaydı geminin ilk gelişinde iki tavşan niçin yanına gelmişti ki? Bu bir tesadüf olamazdı.” (Balpınar, 2023: 58).

“Burada öylece kös kös oturmak ağırla gidiyordu. Ra ve savaşçıların yardımı ihtiyaçları olabilirdi. Fakat yine de yanlış bir hamle yapmaktan da çekiniyordu.” (Balpınar, 2023: 135)

Kişi-Toplum Çatışması: Ra’nın kabilesi ile yaşadığı bazı düşünceler kişi-toplum çatışmasına örnektir.

“Ra, bir keresinde rengârenk, ipek bir örtüyü kendisi için alıkoymak istese de hemen bundan vazgeçmişti. Çeşit çeşit takılar, elbiseler, süslü eşyalar ilgisini çekse de alacağı bu eşyalarla birlikte kabilesine yakalanması Ra için zayıflığın göstergesi olurdu.” (Balpınar, 2023: 11-12).

“Adadaki yerlilerin gemi mürettebatına zarar vermek istemesine karşın Ra buna karşı çıkmıştı. Bunu ilk ve son kez yapmıştı. Gemidekilerin yalnızca kıyıda bulunmalarına ve gemilerini tamir ederek adadan uzaklaşmalarına izin vermişti. Yerliler yalnızca Ra’ya olan sevgilerinden buna tahammül göstermişlerdi.” (Balpınar, 2023: 12).

“Bu bez parçası, Isabelle’nin Ra’ya hediye ettiği fulardı. Ra yasak olduğunu bildiği halde onu atmaya kıyamamış, saklamak istemişti.” (Balpınar, 2023: 60).

Kişi-Doğa Çatışması: Kitapta kişi-doğa çatışmasına örnekler vardır.

“Güneşin ısıttığı kumsal, ayakkabıları ve terlikleri olsa dahi ayak tabanlarını yakıyordu.” (Balpınar, 2023: 26).

“Fakat kıyıdaki insanlar ağaçların gölgesinden yoksun oldukları için kavurucu bir güneşle karşılaştılar.” (Balpınar, 2023: 33).

“Tavşan Adası’na gelmeden önce yakalandıkları fırtına ve yoğun sis onlara tam tamına iki gün kaybettirmişti.” (Balpınar, 2023: 34).

“Dakikalardır yürüyorlardı. Maymunların kozalak saldırısından henüz kurtulmuşlardı ki Bamba yeni bir sorunları olduğunu keşfetti.” (Balpınar, 2023: 53).

“Yağız daha birkaç adım atmıştı ki bir anda çamur deryasının içinde kayboldu. Aniden

çamurun üzerinde tekrar görünerek çırpınmaya başladı.” (Balpınar, 2023: 55).

“Bu sırada aniden maymun istilası başladı. Onlarca maymun kulak tırmalayıcı sesler çıkararak çocuklara saldırmaya başlamıştı.” (Balpınar, 2023: 56).

“Çalılık hiç olmadığı kadar güçlü hışırtılarla sarsıldıktan sonra beyaz tüylü bir canlı ok gibi Nsofwa’nın üzerine fırladı. Nsofwa ani bir hareketle sopasını canlının üzerine indirdi.” (Balpınar, 2023: 111).

Kitapta yer alan çatışmalar, genel olarak bakıldığında çocukların ilgi ve merak duygularına hitap edecek düzeydedir. Yaşanılan çatışmalar, okurların günlük hayatta karşılaşabilecekleri özelliktedir. Bu durum, çocukların konuyu kolay algılamasına ve anlamlandırmasına yardımcı olabilir.

4.3.2.2. İzlek

İzleği “Bir insanın hedeflerine ulaşmasında en önemli faktör, sabırlı olmak ve kararlılıkla mücadele etmektir.” olan kitapta dostluğun, birlikte yaşamanın, paylaşmanın ve doğanın önemi gibi insan için önemli olan duygular ve değerler çocuk okura sezdirilebilecek nitelikte aktarılmıştır. Kitap; izlek aracılığıyla oluşturmak istediği etkinin kaynağını insandan, doğadan ve yaşamdan almaktadır. Konusu mahsur kaldıkları adadan el birliği ile kurtulmaya çalışan çocukların gösterdiği mücadele olan kitap, izleği ile uyumludur. İzlek ve konu arasındaki uyum, okurların kitabı anlaması açısından önemlidir. Ayrıca ele alınan izlek, çocukların anlama düzeylerine ve yaş özelliklerine uygun özelliktedir.

4.3.2.3. Karakter

Başkişiler:

Ra: Ra, her şeyi merak eden ve hayaller kuran bir karakter konumundadır. Ayrıca doğaya karşı güzel duygular besleyen, sevgi dolu bir kişidir. Düşüğü umutsuzluklardan ve sıkıntılardan yine kendi azmi ile kurtulur. Kurduğu hayallerini, çevresindeki insanlara rağmen gerçekleştirmesi ve süreç boyunca yeni değerler geliştirmesi, onun değişen koşullara uyum sağlayabilen devingen bir karakter olduğunu gösterir. Ra, birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi ve inandırıcı nitelikleri olması açısından açık bir karakter özelliği gösterir.

Bamba: Arkadaşlarını zor durumlarda sakinleştiren ve zorlukların üstesinden gelebilen samimi bir kişiliktir. Kurgu başında ve sonunda genel olarak kitabın gelişimini etkileyen bir yapıda olduğu için devingen bir karakter özelliği gösterir. Kişilik özelliklerinin

bilinmesi ve yazarın aktarmak istediği duyguları aktarmada sorumluluk üstlenmesi bakımından açık karakter özelliği gösterir.

Tarun: Kabilesini çok seven ve onlar için her şeyi göze alan bir karakterdir. Ra'nın ikizidir. Kitaptaki tüm olaylarda yer alması ve kurgunun sonuna doğru yeni davranışlar geliştirmesi açısından devingen bir kahraman özelliği gösterir. Kişilik özelliklerinin okur tarafından iyi bilinmesi yönünden açık bir karakterdir.

Deniz: Deniz, Bamba önderliğinde ormandaki macerada yer alan karakterdir. Bamba ile beraber olaylar içinde yer alsa da çok ön planda değildir. Bu açıdan durağan bir karakterdir. Okurun, birçok özelliğini bilmesi yönünden de açık bir kişilik yapısındadır.

Isabelle: Isabelle, Ra'nın dış dünyadaki ilk arkadaşı olması münasebetiyle önemli bir karakterdir. Olayların başından sonuna kadar herhangi bir davranış ve kişilik değişimi göstermediği için durağan bir karakterdir. Isabelle kişilik özelliklerinin okuyucu tarafından bilinmesi yönünden açık karakter özelliği gösterir.

Yan kişiler:

Yağız: Gemide yer alan öğrencilerden biridir. Kurguda yer aldığı bölümlerde, şakacı bir tavra sahip olup başını belaya sokmaktan çekinmeyen bir karakter profili sergiler. Okurun birçok özelliğini bilmesinden dolayı açık karakterdir. Kurgu boyunca büyük kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliğindedir.

Musa: Bamba'nın kabilesinden bir kişidir. Kurgu içinde fazla yer almadığı ve belirgin bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter olarak öne çıkmaktadır. Özellikleri yüzeysel olarak bilindiği için kapalı karakter özelliği gösterir.

Yıldız: Kaybolan çocukların içinde yer alır. Okurun kişilik özelliklerini bilmesi açısından açık karakter özelliği gösterirken öykü boyunca büyük kişilik değişimi göstermediği için durağan kişilik yapısındadır.

Mvula: Değişim programıyla gemide yer alan öğrencilerden biridir. Özelliklerinin okur tarafından tam olarak bilinmemesi açısından kapalı karakterdir. Kurgu boyunca büyük kişilik değişimleri göstermediği için durağan kişiliktir.

Basalito: Bamba'nın babasıdır. Kitabın sonunda adanın kurtulması için yardıma gelmiştir. Kişilik özelliklerinin okur tarafından bilinmesi açısından açık karakter özelliği gösterir. Kurgu içinde kişisel davranış değişimi göstermemesi nedeniyle durağan karakter özelliği gösterir.

Mariate: Kaybolan çocuklardan birisi olmasına rağmen çok rolü yoktur. Kişilik özelliklerinin bilinmemesi açısından kapalı karakter olan Mariate, büyük davranış değişiklikleri göstermediği için durağan karakter özelliği gösterir.

Shiwa: Gemideki öğretmenlerinden birisidir. Kurgu içinde aktif roldedir. Shiwa, okuyucu tarafından özelliklerinin bilinmesi ve inandırıcı nitelikleriyle öne çıkması açısından açık karakter özelliği gösterir. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir büyük kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakterdir.

Mukadder: Gemide yer alan diğer eğitimcidir. Sorumluluk almaktan çekinmez. Mukadder, okuyucu tarafından özelliklerinin bilinmesi ve inandırıcı nitelikleriyle öne çıkması açısından açık karakter özelliği gösterir. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir büyük kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakterdir.

Nsofwa: Değişim programıyla gemide yer alan öğrencilerden biridir. Olaylarda aktif rollerde bulunan devingen bir karakterdir. Ayrıca kişilik özellikleri bilindiği için açık karakter özelliği gösterir.

“Düşler Atlası” isimli kitap, altı kadın ve sekiz erkek karakter olmak üzere toplam on dört karakterden oluşmaktadır. Kadın ve erkek karakter sayıları birbirine yakındır. Kitaptaki karakterlerin cinsiyet dağılımlarının birbirine yakın olması, okurların cinsiyet rollerini ve özelliklerini öğrenmesi açısından niteliklidir diyebiliriz. Karakter sayısı çok yoğun gibi görünse de olayların Ra, Tarun, Bamba ve Deniz etrafında gelişmesi, okurun kafa karışıklığının önüne geçecek özelliktedir.

Kitapta yer alan kahramanların genel olarak açık ve devingen karakter yapıda olduğu görülmüştür. Bu durum, çocuk okurun hem kitaba olan bağlılığının gelişmesi hem de kahramanlarla kolay özdeşim kurması açısından niteliklidir. Örneğin, Başkahraman Ra’nın kimliği ve bazı kişilik özellikleri hakkında okura aktarılan bölüm şu şekildedir:

“Ra Tavşan Adası’nda yaşayan Arundati Kabilesi’nin yerlileri için çok özel bir kızdı... Ra’nın adada niçin bu kadar sevildiğinin birkaç sebebi vardı... Ra, adada doğan son bebektir ve sağlıklı bir şekilde on altı yaşına ulaşmıştı.” (Balpınar, 2023: 10).

“Ra’nın yerliler için önemi elbette bununla sınırlı değildi. Çok iyi bir avcı, çok iyi bir savaşçıydı... Hiç bilmedikleri yerlerden gelerek adalarına ayak basan insanlara ilk o karşı koymuş ve bütün bu savaşları kazanmalarını sağlamıştı.” (Balpınar, 2023: 10-11).

Ra ile Isabelle’nin daha önce nerede ve nasıl tanışmış olduğu, okura akla uygun bir

şekilde aktarılmıştır. Bu durum, kitabın rastlantısallıktan uzak olmasına katkı sağlamıştır. Bölüm şu şekildedir:

“Geminin durumunu gözlemek ve ne zaman yelken açacaklarını öğrenmek için her gün kıyıya uğruyordu. Isabelle ile burada tanıştı; dış dünyadan ilk arkadaşı, kendi yaşındaki bir kızdı. İşaret diliyle başlayan kısa diyalogları zamanla birkaç kelimelik cümlelere kadar çıkmıştı.” (Balpınar, 2023: 13).

Kitapta yer alan kahramanların çoğunlukla çocuklardan seçilmiş olduğunu görürüz. Okur açısından bu durum olumlu olarak değerlendirilebilir. Zira çocuk kendi yaşına yakın karakterlerle daha kolay özdeşim kurabilir ve kitaba karşı olumlu tutum geliştirebilir. Kitap içerisinde yer alan karakterlerin özellikleri, okuyucuların çevresinde ve günlük hayatlarında karşılaşabileceği yapıdadır.

4.3.2.4. Dil ve Anlatım

“Düşler Atlası” isimli kitap genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümlelerden oluşmaktadır. Bu duruma örnek bazı cümleler şu şekildedir:

“Dış dünyayı ilk kez merak etmeye başlamıştı.” (Balpınar, 2023: 11).

“Kıyıda endişe, üzüntü ve öfke hâkimdi.” (Balpınar, 2023: 76).

“Bamba kararlı adımlarıyla zirve yürüyüşüne devam etti.” (Balpınar, 2023: 109).

“Sabahın ilk ışıklarıyla Ra gözlerini açtı.” (Balpınar, 2023: 104).

Anlatımda genel olarak kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapıları da kullanılmıştır. Bu durum, çocuk okurun yazma becerilerini geliştirmesine ve dilin farklı yapılarını tanımasına yardımcı olabilir.

- “Ardından yoğun hışırtılarla adım atan ayak sesleri duyuldu yeniden.” (Balpınar, 2023: 111).
- “Şöyle oturup sakince konuşamadık seninle.” (Balpınar, 2023: 152).

“Düşler Atlası” isimli kitabın bazı bölümlerinde kısa şiir alıntılarına yer verilmiştir. Şiirlerin kime ait olduğu aynı sayfada dip not olarak belirtilmiştir. Kitapta bu tür şiirlere yer verilmesi, çocuk okurun şiirle tanışmasına ve şiire karşı ilgi duymasına önemli ölçüde katkı sağlayabilir. Şiirlerin kitap içinde yer alması, çocuklara farklı bir edebi türü tanıtarak onların dil becerilerini geliştirmelerine ve estetik duygularını artırmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca şiirsel dil ve yapılarla erken yaşta tanışmak, çocukların edebi

okuryazarlıklarını güçlendirebilir. Behçet Necatigil'in "Sevgilerde" isimli şiirinden verilen bir bölüm, bu durumu örneklendirmektedir:

"Siz geniş zamanlar umuyordunuz
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.
Yılların telaşlarda bu kadar çabuk
Gececeği aklınıza gelmezdi." (Balpınar, 2023: 153).

Kitapta Türkçenin söz varlığının en önemli öğelerinden olan deyim ve ikilemelere yer verilmiştir. Türkçenin söz varlığından faydalanılması çocukların dil bilinci geliştirmesine ve söz varlığını artırmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Ancak herhangi bir atasözüne yer verilmemiş olması bu açıdan kitap adına bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Kitapta kullanılan deyimlerden bazıları şunlardır:

- Alt etmek: "Ra'yı alt edebilmek onun en asil amacıydı fakat..." (Balpınar, 2023: 63).
- Can atmak: "Tutsak çocuğun geri döndüğünü ve gerekli yardımın yapıldığını görmek için can atıyordu." (Balpınar, 2023: 75).
- Dil dökmek: "Büyük Avcı'yı bu konuda ikna edebilmek için çok dil dökmüştü Ra." (Balpınar, 2023: 74).
- Eli kolu bağlı olmak: "Büyük Avcı'nın eli kolu bağlanmıştı." (Balpınar, 2023: 135).
- Zevkten dört köşe olmak: "...diye sordu zevkten dört köşe olmuş gözlerini Ra 'ya dikerek." (Balpınar, 2023: 61).

Kitapta yer alan bazı ikilemeler şunlardır:

- Canla başla: "Çocuklar müjde olarak ilan edilen bu durumu şu anda umursamıyor, canla başla hazırlık yapıyorlardı." (Balpınar, 2023: 126).
- Gece gündüz: "...çevreleyen bir nöbetçi ordusunu gece gündüz orada bırakmışlardır." (Balpınar, 2023: 12).
- Karşı karşıya: "...şimdi daha büyük bir sorunla karşı karşıya kalmıştı." (Balpınar, 2023: 45).
- Paşa paşa: "Ama başka çaremiz kalmazsa istesek de istemesek de paşa paşa gireceğiz." (Balpınar, 2023: 35).
- Yavaş yavaş: "Yağız yavaş yavaş da olsa bataklığın yüzeyinde yükseliyordu." (Balpınar, 2023: 55).

Kitapta, genel olarak çocukların dil zevkini geliştirmelerine ve anlatılanları daha somut bir şekilde anlamalarına katkı sağlayabilecek sıfat tamlamaları ve benzetmelere yer verilmiştir. Sıfat tamlamaları, anlatılan nesneleri ve durumları daha ayrıntılı ve etkili bir şekilde tasvir ederken, benzetmeler ise okuyucuların hayal gücünü harekete geçirerek kavramları daha anlaşılır hâle getirebilecek nitelikte kullanılmıştır.

Kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“Artık girişlerinin yasak olduğu tehlikeli ormandalardı.” (Balpınar, 2023: 49).

“Büyük Avcı onları tuzaksız patikalardan geçirmiş, stressiz bir yolculuk yapmalarını sağlamıştı.” (Balpınar, 2023: 67).

Kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Çalılık hiç olmadığı kadar güçlü hışırtılarla sarsıldıktan sonra beyaz tüylü bir canlı ok gibi Nsofwa’nın üstüne fırladı.” (Balpınar, 2023: 111).

“Üzerlerine birdenbire yağmur gibi mızrak fırlatılmaya başlandı.” (Balpınar, 2023: 137).

Kitapta genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım kullanılmıştır. Ancak, belirli bölümlerde birinci kişi ağzından anlatım yapılmıştır.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Isabelle’nin adaya ilk gelişinde Ra hayalperest olduğundan söz açmıştı.” (Balpınar, 2023: 29).

“Gözcüler birbirleriyle kuş sesleri çıkararak haberleşirlerdi.” (Balpınar, 2023: 101).

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “Ne yani, tavşanlar bu manzaradan mı korkmuşlar?’ diye konuştu Yağız.” (Balpınar, 2023: 113).

“Çok kalabalıklarmış efendim.” (Balpınar, 2023: 124).

“Düşler Atlası” adlı kitapta kullanılan deyim, ikileme, benzetme ve çeşitli sıfatlar, okurun söz varlığını geliştirmesine yönelik katkı sağlar niteliktedir. Ayrıca kısa ve devrik cümle yapılarının kullanımı, anlatımın dinamik ve hareketli olmasına katkıda bulunabilir. Kitapta kullanılan dil, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun niteliktedir. Herhangi bir yabancı kelime içermeyen kitap, çocukların kitaba karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayabilir.

4.3.2.5. İleti

Yapıtta hayal etmek, arkadaşlık, sevgi, paylaşmak, mücadele etmek, öğrenmek, cesaret kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Yapıtın ana iletisi şudur: “Hayallerimize ulaşmak için karşımıza çıkan zorluklarla mücadele edip savaşırsak sonunda hedeflerimize ulaşırız.” Kitapta verilmek istenen ileti, metnin tamamına yayılarak okurun her bölümde

bu mesajı fark etmesi sağlanmıştır. Ayrıca kitabın iletileri sevmek, arkadaşlık gibi duygulara karşı duyarlılık oluşturacak niteliktedir.

Kitapta, yer alan bazı yan iletiler ise şöyledir:

- İnsanlar yeryüzünde yaşayan hiçbir canlıya düşman olmamalıdır.
- İnsanlar yanlış yapabilirler. Önemli olan bunların farkına varıp düzeltmektir.
- Başarmak istediğimiz her şey için mücadele etmeliyiz.
- Sorunlarımızı savaş, öfke ve nefretle değil; iletişimle, yardımlaşmayla ve paylaşmakla çözebiliriz.
- İnsanlar, paylaştıkça deneyimlerinin farkına varır ve yaşamaktan keyif alırlar.
- Doğruya ulaşmak için çeşitli yolları keşfetmeliyiz.

Kitapta yer alan yan iletiler, ana iletinin gelişimine ve okurda etkili olmasına katkı sağlayacak özelliktedir. Kahramanların davranışları ve yaşadıkları olaylar, iletilerin okura hissettirilmesine yardımcı olmuştur. Kitabın çocuklarla paylaşmak istediği iletiler, yazınsal bir kurgu içinde çocuğa doğrudan değil sezdirilerek verilmiştir.

4.3.3. Eğitsel İlkeler

“Düşler Atlası” isimli kitapta, genel olarak doğrudan öğretici ve öğüt verici bir anlatımdan kaçınılmış; bunun yerine, olay ve kahramanların davranışlarıyla bu mesajlar daha doğal bir şekilde sunulmuştur. Bu durum, çocuk okurun kitaptan sıkılmasının önüne geçebilir ve okumayı daha keyifli hale getirebilir özelliktedir. Kitabın genelinde kırıcı, emir verici ve argo sözlere yer verilmemiştir. Kitabın konusunda genel olarak hayal etmek, arkadaş sevgisi, paylaşmanın önemi gibi evrensel değerlere yer verilmiştir. Ayrıca Ra’nın hayalleri için verdiği mücadele, okurun kendi hayallerini gerçekleştirmesi yönünde bilinç geliştirmesine katkı sağlayacak niteliktedir.

Çocukların korkmasına neden olabilecek olağanüstü varlık ve olaylar yer almamıştır ancak kurguda yer alan tavşanlar ve onların olağanüstü eylemleri, daha eğlenceli ve merak uyandırıcı bir atmosfer oluşturmuştur. Kitapta yer alan savaş sahneleri, okuyucu kitlesinin yaş ve bilişsel özellikleri çerçevesinde derinlemesine ele alınmadan, daha dengeli bir şekilde sunulmuştur. Bu durum okuyucunun rahatsız olma ihtimalini ortadan kaldıracabilecek bir durumdur.

Kahramanların olaylara yaklaşımları ve birbirlerine karşı davranışları, okurun doğruyu bulmasına imkân sağlayacak niteliktedir. Ra ve Tarun'un sorunlarını konuşarak çözüme

kavuşturması, bu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Çocuk okur bu sayede, günlük hayatında arkadaşları ve çevresiyle olan ilişkilerinde benzer yöntemleri kullanmayı öğrenebilir.

Kitapta, çocukların bilişsel ve gelişimsel özelliklerini olumsuz etkileyebilecek bir söyleme yer verilmemiştir. Kitapta yer alan karakterler, cinsiyet rollerinin dışında herhangi bir davranış ya da ifade sergilememiştir. Bu durum, okurun cinsiyet rollerini öğrenmesi açısından olumludur ve toplumsal cinsiyet anlayışlarını geliştirmesine katkı sağlar.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Düşler Atlası” isimli kitap çocukların kolaylıkla taşıyabileceği bir yapıda tasarlanmıştır. Kullanılan kâğıt, göz sağlığı açısından uygundur. Kapak tasarımı için kullanılan renkler, resimler ve tanıtım yazısı kitabın içeriğine yönelik fikir vermesi açısından niteliklidir. Kullanılan sayfa düzeni, satır aralarında bırakılan boşluklar dışında okura estetik görünüm sağlayacak yapıdadır.

Kurgu boyunca herhangi bir resim kullanılmaması, kitap için olumsuz bir durumdur. Kitabın hitap ettiği okuyucu kitlesi göz önüne alındığında resim olmaması, çocukların okuduklarını kolaylıkla zihninde canlandırmalarının önüne geçebilecek bir eksikliklerdir.

Kitabın konusu, izleği ve iletisi hitap edilen okur kitlesinin anlama düzeyine uygun yapılandırılmıştır. Kahramanların devingen ve açık karakter olması, okurun kitaba olan ilgisinin artmasının yanında kahramanlarla kolay özdeşim kurmasını kolaylaştırır özelliktedir.

Türkçenin zenginliğinin fark edilmesi ve öğrenilmesi bağlamında deyim, ikileme, benzetme ve sıfatlara yer verilmesi, çocukların dilimizin özelliklerini kavranmasına yardımcı olacak niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar’ın “Düşler Atlası” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 10 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.4. DÜNYAYI SIRTINDA TAŞIYAN BALIK

Bu alt bölümde Özgür Balpınar'ın “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yapılan yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

Düzeltili: Varım Gökmen

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Barış Şehri

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Aralık 2020

İncelenen Baskı: 7. Baskı

Sayfa Sayısı: 176

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 11+

4.4.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.4.1.1. Boyut

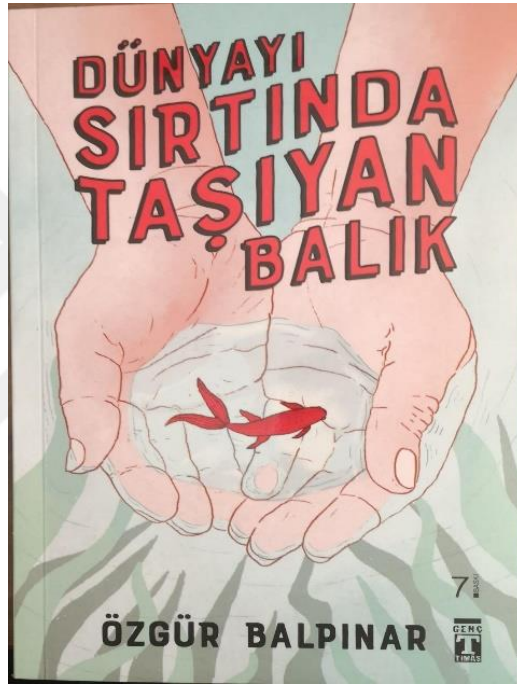
“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitap, 13,5 x 20,5 boyutunda ve 160 gram ağırlığındadır. Kitap, bu yönüyle çocuk okurların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıktadır. Kitabın boyutu, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

4.4.1.2. Kâğıt

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından önemlidir. Dayanıklı kâğıt kullanılması, çocuklara kitabın sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından kolaylık sunabilir. Ayrıca bu durum, yazıların daha kolay ve belirgin görülmesini sağlar niteliktedir.

4.4.1.3. Kapak

Kitabın kapak tasarımı Barış Şehri tarafından yapılmıştır. Kitabın ön kapağına, insan avucu içinde yer alan kırmızı küçük bir balık resmedilmiştir. Bununla beraber, kırmızı renk ve büyük harflerle kitabın adına yer verilmiştir. Kitabın adının büyük harflerle yazılması, okurun dikkatini çekmesi ve metni daha kolay tanınması açısından nitelikli bir özelliktir. Ön kapakta yer alan sudaki kırmızı balık resminin, okurun ilgisini çekecek ve içerikle ilgili fikir verebilecek nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Yazarın ismine kitabın en alt kısmında yer verilmiştir. Kitabın sağ alt kısmında ise yayınevinin adı ve logosu yer almaktadır. Logonun hemen üstünde kitabın baskı sayısı vardır.

Görsel 4.16.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

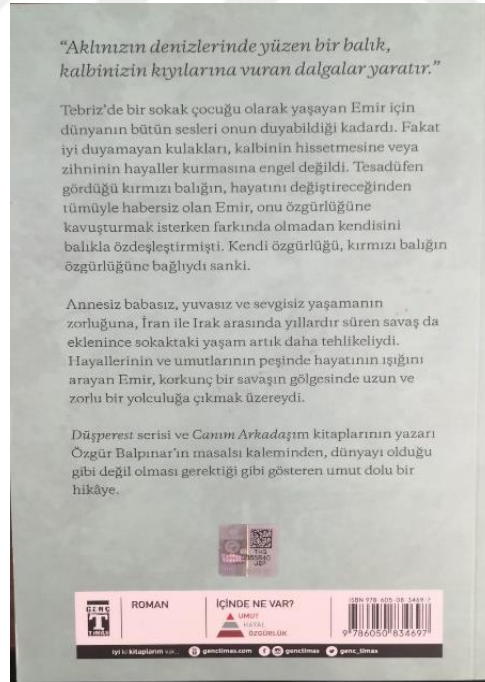
Kitabın arka kapağında kurgunun içeriğiyle ilgili bir tanıtım yazısına yer verilmiştir. Tanıtım yazısının verilmesi okurun kitaba karşı merak duyması açısından önemlidir. Bu sayede okur, kitapta karşılaşacağı olaylara yönelik daha fazla ilgi ve heyecan hissedebilir. Arka kapağın zemini, ön sayfada olduğu gibi yeşil renktedir. Arka kapağın en alt kısmında sırasıyla yayınevinin logosuna, kitabın türüne, “İçinde Ne Var” kısmına yer verilmiştir. Bu bilgilerin altında ise yayınevinin sosyal medya hesaplarına ilişkin bilgiler yer almıştır. “İçinde Ne Var?” kısmında yer alan “umut”, “hayal” ve “özgürlük” kavramlarının, okurun kitabın içindeki olaylara dair fikir geliştirmesine yardımcı olacak nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın sırt kısmında yazarın, kitabın ve yayınevinin isimlerine yer verilmiş ve bu

bölümün okurun bilgiye kolayca ulaşabilmesi için sade bir şekilde tasarlandığını söyleyebiliriz. Kitabın iç kapağında ise büyük ve kalın puntolarla kitabın adına yer verilmiştir. Yazarın adı, kitabın adı ve yayınevinin genel ağ adresinin yer aldığı iç kapak sade olup akıl karıştırıcı ve gereksiz bilgilerden arındırılmıştır.

Kapakta kullanılan kâğıt, ince karton ve parlak selafon özelliğine sahiptir. Parlak, renkli ve kabarık harflerden oluşan kapak, çocukların dikkatini çekmekle kalmayıp aynı zamanda kitabın görsel açıdan da etkileyici olmasını sağlayacak niteliktedir. Sayfaların ve kapağın ciltlemesinde sağlam bir tutkal kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan tutkal, sayfaların uzun ömürlü olmasına katkı sağlayacak özelliktedir. Kapakta kullanılan renk-zemin uyumu, okurun dikkatini çekecek dengeli bir yapıda oluşturulmuştur. Kapaktaki sadelik, açıklık ve resimler, okurun estetik olarak da kendisini geliştirmesi ve içeriği tahmin etmesi bağlamında kitabın olumlu niteliklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitap kapak özellikleri açısından, okurda genel olarak olumlu bir izlenim bırakacak özelliktedir. Ayrıca kapak tasarımında kullanılan malzemeler ve baskı kalitesi, kitabı görsel anlamda zenginleştirerek okur ile kitap arasında olumlu bir ilişki gelişmesine olanak tanıyacak niteliktedir.

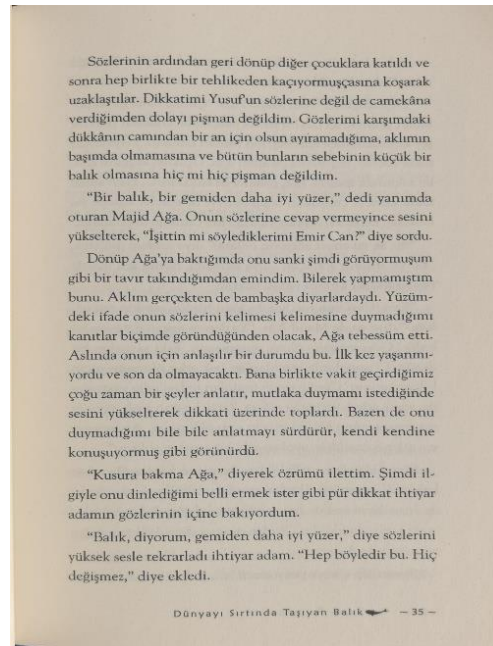
Görsel 4.17.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

4.4.1.4. Sayfa Düzeni

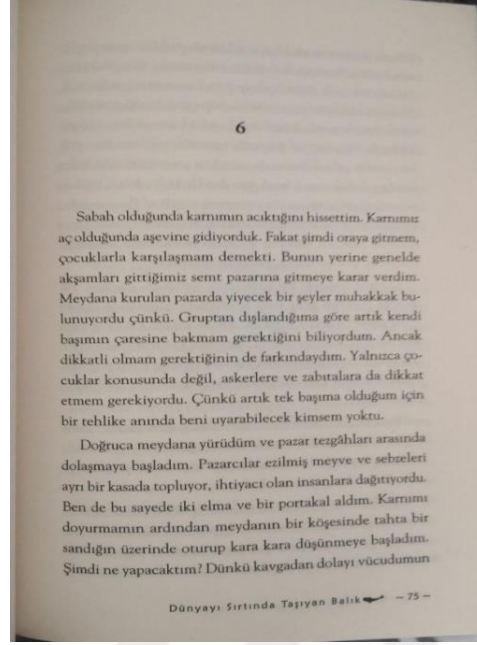
“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta sayfa kenarlarında ve satır aralarındaki boşluklar düzenli görülmektedir. Bırakılan boşluklar çocuklara izleme ve okuma rahatlığı

sağlaması açısından başarılı görünmektedir. Ancak kelimeler arasında bırakılan boşluklar, kitabın hitap ettiği kitle için sık sayılabilecek niteliktedir. Kelime aralarındaki boşluklar bu anlamda okumayı zorlaştırabilir. Her bölüm başında, sayfanın üst kısmından boşluk bırakılarak kitaba devam edilmiştir. Bu durum okuyucuya yeni bölüme geçildiğini hissettirecek özelliktedir. Kitabın bölümleri isimlerle değil sayılarla gösterilmiştir. Kitaptaki yazı karakteri Times New Roman ve 12 puntodur. Kullanılan yazı tipi ve punto, metnin okunabilirliği artırarak okurun metni daha kolay anlamasını sağlayabilir. Sayfa numaraları sol sayfadakiler sol altta, sağ sayfadakiler sağ altta olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca sol sayfada sayfa numarasının yanında küçük bir balık görseli ve yazarın adına yer verilmiştir. Sağ sayfalarda ise yine balık görseli ile kitabın ismine yer verildiğini görürüz. Bu durum, sayfanın estetik ve güzel görünmesine olanak sağlayacak yapıdadır. Kitabın yazılarında okuru rahatsız edebilecek üst üste geçmiş yazılar yer almamıştır. Bu durum, kitabın okunma niteliği açısından önemlidir. Sayfalarda kullanılan kâğıt ve yazının rengi birbiriyle uyumlu görünmektedir. Bu durum, kolay ve sağlıklı okuma açısından okura rahatlık sunabilir.

Kitabın sayfa düzeni, kelimeler arasında bırakılan boşluklar haricinde okura estetik bir deneyim sunmuş ve metnin akıcılığı ile görsel çekiciliğini artıracak nitelikte tasarlanmıştır. Bu, metni daha okunabilir kılarak okuyucunun kitaba olan ilgisini ve bağlılığını artırabilir.

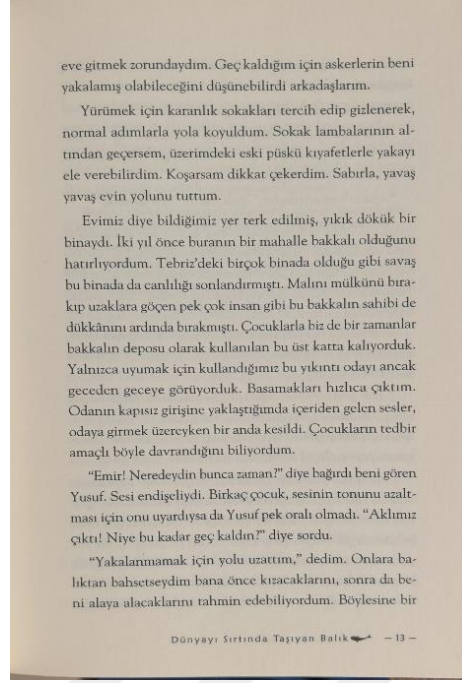
Görsel 4.18.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık (Balpınar, 2023: 35)

Görsel 4.19.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023)

4.4.1.5. Resimler

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta herhangi bir resim ögesine rastlanmamıştır. Özellikle bu yaş grubundaki çocuklar için resimlerin yardımıyla kitaptaki kahramanlarla daha kolay özdeşim kurabilmeleri sağlanabilir. Resimler, çocukların hayal gücünü geliştirmekle kalmaz; aynı zamanda onların estetik anlayışlarının da önemli bir parçası olarak görsel okuryazarlıklarını artırabilir. Bu bağlamda kitabın resimlerle desteklenmemesi, çocukların hikâyeye olan bağlarını güçlendirme ve estetik gelişimlerine katkıda bulunma açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Görsel 4.20.: Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık, (Balpınar, 2023: 13)

4.4.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.4.2.1. Konu

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta yazarımız Özgür Balpınar, savaşın ortasında kalan küçük Emir’in öyküsünü derinlemesine ele almaktadır. Küçük bedeniyle büyük bir direnç ve azim sergileyen Emir’in, savaşın getirdiği zorluklara rağmen hayata yeniden başlamak için verdiği mücadele, kitabın merkezinde yer alır. Emir’in yaşadığı travmalara ve zorluklara rağmen içindeki büyük umut ışığıyla yaşama tutunma çabası, okuyuculara hem duygusal hem de ilham verici bir hikâye sunmaktadır. Bu süreçte Emir’in yaşadığı kişisel değişim ve içsel mücadele, savaşın yıkıcı etkilerine karşı direncin ve umut arayışının simgesi olarak öne çıkmaktadır.

On bir bölümden oluşan kitap, İran-Irak savaşı sırasında yüzlerce kimsesiz çocuktan biri olan Emir’in mücadelesini anlatmaktadır. Kahramanımız Emir; terk edilmiş, yıkık evlerde kendisiyle aynı kaderi paylaşan, kimsesiz arkadaşlarıyla yaşama tutunmaya çalışan bir çocuktur. Emir, hemen hemen çoğu konuda farklı düşündüğü için arkadaşları tarafından dışlanır ama onların yanında kalmak için de yaşanan haksızlıklara ses etmez. Diğer çocukların aksine her daim tüm canlılara saygı ve sevgi besleyen bir karaktere sahiptir, bu özelliği onu diğerlerinden ayıran en önemli farklılıktır. Emir, hayatına bu

şekilde devam ederken bir anda yaşadığı ülkede savaş meydana gelmiştir. Savaş o kadar zor ve karışık bir duruma gelmiştir ki savaştan ülkeler, yetişkin erkek bulamadıkları için yaşına bakmadan çocukları savaşa almaya başlamıştır. Emir ve diğer arkadaşları açlık, kimsesizlik ve yokluk ile mücadele etmenin yanında artık askerlerden de saklanmak zorunda kalacaklardır. Bir gün askerlerden kaçarken dükkânın birinde gördüğü kırmızı balığı izlemeye başlayan Emir, balığın güzelliğinden öylesine etkilenir ki her fırsatta onu görmeye gider. Savaşın hayatını daha da zorlaştırdığı dönemde bu balık onun zihninde derin bir iz bırakır. Arkadaşlarının kendisini dışlamasından korkan Emir, onların gözünde kabul görmek için her istediklerini yapar. Ancak bu çabası ona büyük bir mutsuzluk getirir. Çünkü Emir'in küçücük dünyasında gidebileceği kimse yoktur. Bazı zamanlar ona rehberlik eden ve destek veren Majid Ağa ile irtibatını korumaya özen gösterir, zira onun hayatında tek rehber odur. Emir, Majid Ağa ile konuşmasının ardından sokakta dolaşırken inzibatlar tarafından yakalanır ve askere alınır. Askerde, kendisine yardımcı olacak olan Doktor Samed ile tanışır. Doktor Samed, askeri hastanede görevli bir doktordur ve aynı zamanda hayvanları çok seven, onlara karşı derin bir merhamet besleyen bir insandır. Bu özellikleri sayesinde Emir'in zorlu zamanlarında ona moral kaynağı olur. Emir, onun bu sevgisini ve insanlara yaklaşımını gözlemleyerek askerlik ve hayat hakkındaki bakış açısını değiştirir. Doktor Samed'in sevecen ve anlayış dolu tavırları, Emir'e cesaret ve umut aşılar. Muayene sırasında Emir'in kulaklarında duyma sorunu olduğunu fark eden Doktor Samed, onu yanına yardımcı olarak almaya karar verir. Emir'in hayatı, Doktor Samed ile öyle bir noktada kesişir ki bu, o ve benzer durumda olan çocuklar için bir dönüm noktası haline gelir. Askerde Doktor Samed ile vakit geçiren Emir, bu süreçte çeşitli sıkıntılarla da başa çıkmak zorunda kalır. Askeriyeden bir şekilde çıkmayı başaran Emir, ilk olarak soluğu kırmızı balığın yanında alır. Öncesinde parası olmadığı için alamadığı balığı, bu sefer almak için para toplamaya çalışır. Balığa sahip olmayı başaran Emir artık hayatı için başka hedeflere doğru yelken açmıştır. Bundan sonra tüm evren, adeta Emir'e yardımcı olmak için el birliği içinde hareket etmektedir. Gökyüzü, yıldızlar ve hatta rüzgâr bile ona destek olmak için bir araya gelmiş gibidir; her şey onun yanında durarak zorluklarını aşmasına yardımcı olmaya çalışır. Emir, hayalleri için verdiği emeklerin ve yaşadığı acıların karşılığını almaya başlayacaktır. Kitap genel olarak başarmak için emek harcamanın, sabırlı olmanın, azmetmenin, sevginin ve mücadele etmenin gerektiğini ön plana çıkarır.

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitap konusunu gerçek yaşamdan ve mekânlardan alarak oluşturulmuştur. Gerçeklik hissinin yüksek olduğu kurgu, olaylar ve karakterlerin çeşitli davranışlarıyla okura farklı hayatların var olduğunu göstermek açısından önemlidir. Emir ve arkadaşlarının yaşamlarının okura inandırıcı bir şekilde sunulması, çocuk okurun kahramanlarla özdeşleşmesini büyük ölçüde kolaylaştıran bir nitelik taşır. Kitapta yer alan heyecan ve merak içeren olaylar, okurun farklı yaşamlar üzerine düş kurmalarını sağlayacak özelliktedir. Ayrıca, kahramanların davranışları ve birbirleriyle yapmış olduğu konuşmalar okuyucu kitlenin yaş özelliklerine uygun niteliktedir.

Aşağıda kitaptan vereceğimiz örnekte kahramanımız Emir’in, Majid Ağa’dan aldığı kitaplarla okumayı bir alışkanlık haline getirmesi anlatılmaktadır. Bu bölüm, çocuklara kitap okuma alışkanlığı geliştirme konusunda cesaret ve ilham verirken aynı zamanda kitaplara ulaşmanın farklı yollarını da gösteren bir özellik olarak değerlendirilebilir. Böylece çocuklar hem okumaya başlama hem de kitaplarla ilişkilerini güçlendirme konusunda önemli bir davranış modelini görme fırsatı bulabilirler.

“Bana okumayı yazmayı öğretmesi bir yana, anlattığı hikâyeler ve masallar, okumam için ödünç verdiği kitaplar beni bambaşka birine dönüştürmüştü.” (Balpınar, 2022: 25).

Bir başka bölümde, Emir’in kırmızı balık için kurduğu hayal ve bu hayali gerçekleştirmek adına gösterdiği kararlılık anlatılmıştır. Emir’in hedeflerine ulaşmak için gösterdiği azim ve kararlılık, okuyuculara yaş özelliklerine uygun bir şekilde ilham verici bir mesaj sunabilecek özelliktedir. Bu bölüm, çocukların kendi hayallerine ulaşma konusunda kararlı olmalarını teşvik edici niteliktedir. Emir’in bu süreçte yaşadığı zorluklar ve elde ettiği başarılar, genç okurlara hedef belirlemenin ve bu hedefler uğruna mücadele etmenin önemini vurgulamak açısından önem arz etmektedir. Bu tür örnekler, çocukların hem kişisel hedeflerine yönelik kararlılıklarını güçlendirmelerine hem de zorluklarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Metinden vereceğimiz bölüm bu durumu örneklendirir:

“Ağlayıp sızlamamın bir faydası yoktu. Bundan sonra yoluma yalnız devam edecektim. Hak ederek, hakkını vererek yaşayacaktım. Ve ne olursa olsun hayalime, yani o kırmızı balığa kavuşacaktım.” (Balpınar, 2022: 73).

Kitap konusu itibarıyla hayallerimize ve özgürlüğe ulaşmamız için umut aşılamayı ve bu yolculukta karşılaşılabileceğimiz zorlukları aşmak için ilham verici özelliktedir. Bu durum,

Emir'in kırmızı balığa sahip olması ve özgürlüğüne kavuşması sırasında yaşadıkları ile desteklenmiştir.

Kitabın bazı bölümlerinde çocuklara olumsuz örnek teşkil etmesi açısından bazı şiddet olaylarına yer verilmiştir. Bir bölümde, çocukların taş ve sapanlarla kuş avlaması tasvir edilmiştir. Bu durum, bazı okuyucular üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. Dolayısıyla bu tür içeriklerin, çocukların değerlerini ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

“Ancak aniden herkesin dikkat kesilmesine neden olan bir şey oldu. Bütün o curcuna bir anda derin bir sessizlikle son buldu. Ağaçtan aşağı düşen bir kuş, zemindeki toprağa çarpınca tok bir ses çıkardı.” (Balpınar, 2022: 52).

Emir'in arkadaşları ile yaşadığı tartışma sonrasında girdikleri ciddi kavga, kitaptaki olumsuz bölümlerden bir diğeridir:

“Fakat böylesi bir şerri de beklemiyordum. Çizikler içinde kalmış bileğime, bileğimdeki balık dövmesine baktım. Dövmeyi usul usul severken çiziklerden sızan kan yayılıp bileğime ulaştı. Dövmemdeki balık kanla kaplanmıştı. Dehşetle doğruldum.” (Balpınar, 2022: 73).

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta genel olarak konunun yapılandırılmasını zayıflatmak aşırı duygusallık, rastlantısallık ve abartılmış merak gibi öğeler yer almamıştır. Örneğin, Emir ve arkadaşlarının askerlerden kaçtığı bölümde bu davranışın çocukların askere alınmalarıyla ilgili olduğu belirtilmiş ve merak unsuru abartılmadan açıkça ortaya konmuştur. Bu yaklaşım, çocukların konuyu doğru anlamalarına yardımcı olabilir ve olumsuz etkilerden kaçınmalarını sağlayabilir. Başka bir bölümde kitaba dâhil olan Majid Ağa'nın bilgili, yaşlı, hafızası güçlü, çok kitap okuyan, eskiden zengin olup şimdi sokaklarda yaşayan biri olduğu ve ailesini nasıl kaybettiği ayrıntılı bir şekilde açıklanarak okur bilgilendirilmiştir. Emir ile ilişkilerinin nasıl başladığına da yer verildiği için rastlantısallık ve abartılı merak unsurlarından kaçınılmıştır. Bu yaklaşım, okura olayın nedenini açıkça gösterirken konuya dair net ve tutarlı bir bağlam sunmuştur.

Çatışmalar: “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitapta ele alınan konu, okurların ilgisini çekmek ve kitabın okunurluğunu arttırmak amacıyla farklı yapıdaki çatışmalar üzerine kurulmuştur. Çatışmalar; kahramanın kendisiyle, toplumla, arkadaşlarıyla ve doğayla çatışması şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca kurgu içindeki kahramanlardan bazıları da kendi aralarında çatışmalar yaşamıştır. Kitapta yer alan çatışmalar çocuk

okurun doğasına ve anlam evrenine uygun niteliktedir.

Kişi-Kişi Çatışması: Çocukların çoban ile yaptığı pazarlıkta aralarında geçenler bu çatışmaya örnektir.

“On tümen veririz nah şu koyuna,” diye konuştu Hamid. “Satmam,” dedi çoban. “Hadi on beş olsun,” dedi Farhad. “Tanesi altmış tümen bu koyunların,” dedi çoban. “Çüş,” dedi Hamid. “Altından mı koyunların, yoksa gümüşten mi?” (Balpınar, 2022: 46).

Komutan ve Doktor Samed arasındaki konuşma kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“Çavuşlara söyleyeceğim, bu çocuğu iki günde eğitecekler ve o da diğerleri gibi savaşa gidecek! ‘Bu çocuğu savaşa götüremezsiniz Komutanım!’ diye karşı çıktı Doktor Samed” (Balpınar, 2022: 117).

Emir’in arkadaşları arasındaki çatışma kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“İlk atışı Emir yapacak!” dedi. Yusuf öfkelenerek ‘Kardeşim biraz ileri gitmiyor musun sence de?’ diye çıkıştı ona.” (Balpınar, 2022: 49-50).

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Emir’in bazı bölümlerdeki kendi ve yaptıkları ile ilgili düşünceleri bu çatışmaya örnektir.

“Minicik bir balığın aklımı başımdan alması şaşılacak şeydi. Dakikalar önce hayatımı kurtarabilmenin derdindeyken şimdi hiçbir şey olmamış gibi bir balığı seyrediyordum.” (Balpınar, 2022: 12).

“Dinlediğim masallardaki veya okuduğum hikâyelerdeki gibi sıcacık, ıslıl ıslıl, içinden neşeli seslerin yükseldiği bir yer canlanıyordu hayalimde. Oysa biraz önce içinden çıktığım evin, hayalimdeki evle uzaktan ya da yakından bir alakası yoktu.” (Balpınar, 2022: 22).

“Bazen davranışlarımın göze battığı zamanlarda onlara mecburen uyum sağlamak zorunda kalsam da yaptığım işe inanmadığım için isteksizliğim dikkat çekiyordu.” (Balpınar, 2022: 23).

“Yanlış olduğunu bile bile hırsızlık yapacak, bir kuşun kılına bile zarar vermek istemezken şimdi onu vurup öldürmeye çalışacaktım. Korkunç bir şeydi bu! En kötüsü de bunları yaparken gönülden yapıyormuş gibi görünmem gerekecekti.” (Balpınar, 2022: 44).

“Hakkım olmayan paraya sahip çıkamamışken hakkım olanı nasıl koruyacaktım? Ayrıca

para kazanabilmemin yollarını tüketmiştim. Köprüde hamallık yapamazdım artık. Bu civarda çalışabilmem mümkün görünmüyordu. Fakat yenilgiyi kabul etmek bana göre değildi. Hak ederek, hakkını vererek yaşayacağıma söz vermemiş miydim?” (Balpınar, 2022: 76).

“Bulunduğum şu noktaya nasıl sürüklenmişim? O kadar çabalamış, mücadele etmişken niçin karşılığını alamamıştım? Neyi eksik veya yanlış yapmıştım? Sorularım cevapsız kalıyor, içim içimi yiyordu” (Balpınar, 2022: 91).

Kişi-Toplum Çatışması: Kahramanımızın yaşadığı yerde hissettiği ve cümleye döktüğü bazı olaylar bu çatışmaya örnektir.

“Sokakta kaldırımları adımlarken birilerine selam verebilme isteğiyle etrafıma bakınırdım. Sokağın dilini bildiğim için hep bir karşılık beklerdim. Ancak çoğu zaman bu çabam sonuçsuz kalırdı. Tiksinen bakışların, korkulu gözelerin, rahatsız olmuş tavırların altında ezilirdi isteğim.” (Balpınar, 2022: 24).

“Balığı satın alabilmek için tek başıma çalışmam gerekiyordu. Fakat bu da başka bir sorunu beraberinde getiriyordu çünkü kurallara aykırı davrandığım anlaşılırsa gruptan dışlanabilirdim. Dışlandığım takdirde de bu bölgede beni barındırmaz, çalışmama müsaade etmezlerdi. Peki, ya ne yapacaktım?” (Balpınar, 2022: 39).

“İnsanların ‘özel’ olarak nitelediği şeylerin parayla ölçülmesi bana hep saçma gelmişti. Paha biçilemez denilen şeyin parayla satın alınabiliyor olmasını anlayamıyordum. Şayet bir şey parayla satın alınabiliyorsa ‘özel’ değildi...” (Balpınar, 2022: 39).

“Masadan bir şey almak Heft-sin sofrasının geleneğine aykırı olsa da onu orada bırakamazdım.” (Balpınar, 2022: 155).

Kişi-Doğa Çatışması: Kitapta yer alan aşağıdaki bölümler kişi-doğa çatışmasına örnektir.

“Arada ayaklarımız bir taşa takılıyor, yalpalıyor fakat bir şekilde dengemizi sağlayıp koşmaya devam ediyorduk.” (Balpınar, 2022: 11).

“Çamura bulanmış lastik ayakkabıları gün ışığında parıl parıl parlıyordu.” (Balpınar, 2022: 33).

“Karanlık çökmüştü, göz gözü görmüyordu. Buz gibi soğuk havada yoğun bir sis vardı. (Balpınar, 2022: 91).

4.4.2.2. İzlek

İzleği, “İnsanın kendini yalnız hissettiği anlarda bile yılmadan, bıkmadan ve korkmadan özgürlüğe ve hayallerinin peşinden gitmesinin önemi” olan kitapta; inanmak, insan sevgisi, umut, hayal ve özgürlük gibi duygular, okura dolaylı yollardan sezdirilecek niteliktedir. Tema, kahramanın olaylardaki kararlılığı ve yaşananlara verdiği tepkilerle okuyucuya hissettirilecek yapıdadır. Kitabın izleği kaynağını, insandan ve yaşama ilişkin sevgiden almıştır. Konusu, Emir’in küçük yaşına rağmen korkmadan ve sabırla hayallerine ulaşma mücadelesi olan kitap izleği ile uyumludur. İşlenen konu ve izlek, çocukların anlama becerilerine ve bilişsel düzeylerine uygun özelliktedir.

4.4.2.3. Karakter

Başkişiler:

Emir: Emir sokakta yaşayan, kimsesiz bir çocuktur. Kaç yaşında olduğunu bile bilmeyen Emir’i arkadaşlarından ayıran en önemli özelliği ise yaşama sevinci ve hayallerinin peşinden gidiyor olmasıdır. Onun her canlıya büyük bir sevgisi vardır. Umut etmeyi ve hayal kurmayı seven Emir, aynı zamanda hayvan sever bir çocuktur. Emir, birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi ve inandırıcı nitelikleri olması bağlamında açık bir karakter özelliği gösterirken öykünün başından sonuna kadar kişilik değişimi göstermesi açısından devingen bir karakter özelliğine sahiptir.

Majid Ağa: Emir’in her türlü sıkıntısında yardımına başvurduğu bilge kişidir. Majid Ağa, Emir’e okuma ve yazmayı öğretir; onun, kitaplarla tanışmasını sağlar. Emir’in kitaptaki en yakın arkadaşıdır. Kurgunun içinde, okurun yakından tanıdığı ve yazar tarafından çeşitli sorumluluklarla donatılmış açık bir karakter özelliği gösterir. Kitabın sonunda, Emir’in verdiği mücadeleyi görerek düşünce yapısını değiştirip yeni değerler edinmesi açısından devingen bir karakterdir.

Doktor Samed: Askerdeki doktordur. Emir için kitaptaki en önemli karakterlerdendir. Zira Doktor Samed, kimsesiz ve korumasız olan Emir’i evlat edinecektir. Hayvanları seven, korkusuz ve vicdanlı olan Doktor Samed, öykü boyunca yeni davranışlar ve değerler geliştirmesi bakımından devingen bir karakter olarak öne çıkar. Ayrıca, okuyucunun birçok özelliğiyle bilmesi açısından açık karakter özelliği gösterir.

Yan kişiler:

Yusuf: Grubun en iri ve yaşça en büyük üyesi olan Yusuf, bu sayede sokak çocuklarının

lideri konumundadır. Yusuf, Emir'i ölen kardeşine çok benzettiği için onu diğerlerinden ayrı tutar ve daha çok sever. Kişilik özelliğinin okur tarafından bilinmesi yönünden açık karakter, yeni davranışlar geliştirmemesi bağlamında ise durağan karakter özelliği gösterir.

Ali: Emir'in gruptan dışlanmasına ve zorbalık görmesine neden olan kişidir. Askere gidip geldikten sonra Emir'in en yakın arkadaşı olur. Okurun tüm özellikleriyle bildiği Ali, açık karakter özelliğindedir. Ayrıca askerlik öncesi ve askerlik sonrasında ciddi anlamda davranış değiştirmesi ve yeni değerler edinmesi bağlamında ise devingen karakter yapısındadır.

Reza: Sokaktaki çocuklardan biridir. Okuyucunun özelliklerine çok hâkim olmaması açısından kapalı karakterken öykü boyunca büyük kişilik değişimi göstermediği için de durağan karakter özelliği gösterir.

Hamid: Emir'in sokaktaki arkadaşlarından biridir. Okuyucunun, özelliklerini yüzeysel olarak tanımasından dolayı kapalı karakter olan Hamid, büyük bir davranış ve kişilik değişimi göstermediği için de durağan karakter özelliği gösterir.

Farhad: Emir'i grupta istemeyen sokaktaki çocuklardan biridir. Okurun çok iyi tanımadığı bir karakter olmasından dolayı kapalı bir karakter olan Farhad, yaşananlar sonunda herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan bir karakter özelliğine sahiptir.

Armin: Sokaktaki çocuklardan biridir. Armin, özellikleri okuyucular tarafından yüzeysel bir biçimde bilindiği için kapalı bir karakterdir ve karakteristik bir değişim yaşamadığından durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Albay Rashid: Çocuklara kötü davranan, anlayışsız ve sert bir komutandır. Okuyucunun, özelliklerini iyi bilmesi açısından açık karakterdir. Herhangi bir kişilik değişimi ve farklı davranış geliştirmemesinden dolayı durağan karakter yapısındadır.

Doktor Kerim: Askerde Emir'e yardımcı olur. Hakkında bilgi olmamasından dolayı kapalı karakter olan Kerim, herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter özelliğindedir.

Kitapta yer alan karakterlerin tamamı erkeklerden oluşturmuştur. Karakter sayısı fazla gibi görünse de kurgunun ağırlıklı olarak Emir, Majid Ağa ve Doktor Samed arasında geçmesi, okuyucunun kafa karışıklığı yaşamamasını önleyebilecek özelliktedir. Bu durum,

karakterlerin rolünü ve ilişkilerini daha anlaşılır kılarak hikâyenin netliğini koruyabilir. Ancak kitabın genelinde herhangi bir kadın kahramana yer verilmemesi, kadın ve erkeğe yönelik eşit bir yaklaşım olmadığını gösterir.

Kitapta yer alan Emir, Doktor Samed ve Majid Ağa'nın çoğunlukla açık, devingen, inandırıcı ve içten bir karakter yapısında olması, okuyucu kitlenin kahramanlarla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilecek niteliktedir. Bu durum, çocuk okurun kitaba olan ilgisi ve bakış açısını olumlu anlamda geliştirecek özelliktedir. Kahramanların kişisel ve fiziksel özelliklerinin okura açıkça aktarıldığı bazı bölümler şu şekildedir:

“Grubumuzdaki çocukların yaşları sekiz ile on altı arasında değişiyordu. Hiçbirimiz yaşımızı tam olarak bilmiyorduk. Kendimi okula giden çocuklarla kıyaslayınca ben on beş yaşında olduğumu tahmin ediyordum.” (Balpınar, 2022: 9).

“Biz kimsesiz yaşayan çocuklardık. Kimimiz kimsemiz yoktu. Bir kimliğimiz bile olmadığı için devlete göre yaşıyor bile sayılmazdık.” (Balpınar, 2022: 10).

“Yusuf grubumuzun lideriydi; hepimizden yaşça büyük olması ve fiziksel üstünlüğü onu tartışmasız bir lider konumuna getirmişti.” (Balpınar, 2022: 14).

“Ben Albay Rashid!’ diye bağırdı Albay gür sesiyle. ‘Bu birliğin en rütbelisiyim. Yani buradaki herkesin, hepinizin komutanıyım.” (Balpınar, 2022: 94).

Yukarıdaki örnekler, karakterlerin derinliğini ve gerçekçiliğini artırarak okurun onlarla daha iyi bir bağ kurmasını sağlayabilir. Böylece okur, hikâyenin duygusal yanlarını daha derinlemesine anlayarak karakterlerle özdeşleşme fırsatı bulabilir.

Emir, yaşadığı olaylara karşı sergilediği tutum ve sürekli mücadelesiyle okuyuculara azim ve kararlılık duygusu aşılayabilecek kişilik özelliğine sahiptir. Bu yaklaşım, okura hedefe ulaşmada azim ve kararlılığın önemini vurgulayacak yapıdadır.

Kitaptaki karakterlerin çoğunlukla çocuklardan seçilmiş olması, özellikle hedeflenen okuyucu kitlesi açısından son derece olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir. Bu durum, genç okurların karakterlerle özdeşleşerek hikâyeye daha derinlemesine bağlanmalarını sağlarken aynı zamanda yaşantılarını daha anlamlı kılabilir. Böylece kitabın, onlara daha çekici ve anlamlı gelmesi sağlanabilir.

4.4.2.4. Dil ve Anlatım

“Dünyayı Sirtında Yaşayan Balık” isimli kitapta genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“En az yirmi çocuk vardık.” (Balpınar, 2022: 8).

“Gönlüm razı olmasa da bozukluğu bezin üstüne bıraktım.” (Balpınar, 2022: 63).

“Cebimdeki paranın neredeyse tamamı şingirtılar eşliğinde yere saçıldı.” (Balpınar, 2023: 85).

“Bakışları bir şahinin bakışları gibi keskindi.” (Balpınar, 2022: 94).

“Çok sıcak bir ağustos günüydü.” (Balpınar, 2022: 170).

Yazar, kitapta kurallı cümle yapıları ile beraber devrik cümle yapılarını da kullanmıştır: “Sonunda bu işin böyle olmayacağını, farklı yollara sapmamız gerektiğini söyledi Yusuf.” (Balpınar, 2022: 11).

“Kıtlıktan çıkmış gibi yumulmuştuk yemeklerimize.” (Balpınar, 2022: 98).

“Bir sürpriz oldu ve Ali beklediğimizden de erken döndü aramıza.” (Balpınar, 2022: 165).

Kitapta Türkçenin söz varlığını gösteren deyimlere ve ikilemelere yer verilmiştir. Kitapta yer alan deyimlerden bazıları şunlardır:

- Çıt çıkarmamak: “Kalabalıktan çıt çıkmıyordu.” (Balpınar, 2022: 143).
- Çil yavrusu gibi dağılmak: “Çocuklarla çil yavrusu gibi dağıldık.” (Balpınar, 2022: 8).
- Dehşete kapılmak: “Duyduklarım karşısında dehşete kapılmışım.” (Balpınar, 2022: 82).
- Hor görmek: “İnsanlar tarafından hor görülmüş, sevgiden ve şefkatten yoksun büyümüş çocuklardık.” (Balpınar, 2022: 15).
- Kulak kesilmek: “Sanki Koca Tebriz susmuş, ağzımdan çıkacak sözlere kulak kesilmişti.” (Balpınar, 2022: 142).

Kitapta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır:

- Çıtı pıtı: “Çıtı pıtı bir çocuktı.” (Balpınar, 2022: 173).
- Hemen hemen: “Burada çalışan hemen hemen herkesi tanıyordum artık.” (Balpınar, 2022: 170).
- Kolay kolay: “Kolay kolay peşimi bırakmayacakları belliydi.” (Balpınar, 2022: 83)
- Seve seve: “Allah’tan başka kimseye borcum yok ama elimdekini sizinle seve seve paylaşırım.” (Balpınar, 2022: 141).
- Uzun uzun: “Uzun uzun baktım.” (Balpınar, 2022: 167).

“Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık” isimli kitapta herhangi bir atasözüne rastlanmamıştır.

Türkçenin zenginliğini hissettirmek için önemli kaynaklar olan kitaplarda, atasözleri az da olsa yer bulmalıdır. Kitapta herhangi bir atasözü kullanılmaması bu açıdan bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Kitapta, bazı kelime ve kelime gruplarının anlamlarının bilinmemesine karşı sözlük anlamlarına aynı sayfa içerisinde yer verilmiştir. Bu durum, çocuğun farklı kelimeler öğrenerek kelime haznesini geliştirmesine katkı verecek ve cümleler arasında bağlamdan hareketle anlam ilişkileri kurmasına imkân tanıyacak niteliktedir. Metinde bu durumun bazı örnekleri şöyledir: “tevafuk” (Balpınar, 2022: 27), “pirüpak” (Balpınar, 2022: 68), “teknil vermek” (Balpınar, 2022: 115), “vesile olmak” (Balpınar, 2022: 144), “tef, def” (Balpınar, 2022: 147), “tenezzül etmek” (Balpınar, 2022: 158).

Kitapta ağırlıklı olarak birinci kişi ağzından anlatım kullanılmıştır.

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “İki yıl önce buranın mahalle dükkânı olduğunu hatırlıyordum.” (Balpınar, 2022: 13).

“Haftalardır dükkânın önüne gelip dakikalar boyunca kırmızı balığı seyredip durdum.” (Balpınar, 2022: 31).

“Bana inanmak istiyormuş gibi baktı.” (Balpınar, 2022: 146).

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı kitapta, çocukların Türkçenin kullanım özelliklerini görmelerine ve okuduklarını daha kalıcı hale getirmelerine yardımcı olabilecek sıfat ve benzetmelere yer verilmiştir. Ayrıca, sıfat ve benzetmelerin kullanımı çocuklarda anlam ve ifade yeteneğinin gelişmesine de katkıda bulunabilecek niteliktedir.

Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“Bol bol pişirilen lezzetli yemekler, renkli şallara sarılan sürpriz hediyeler, ardı arkası kesilmeyen türlü türlü ikramlarla paylaşma duygusu bir eğlenceye çevrilirdi.” (Balpınar, 2022: 7).

“Çadırın tepesine kırmızı bir bayrak asılmış, çadır bezine de kırmızı şeritler çekilmişti.” (Balpınar, 2022: 95).

Kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Buz gibi soğuk havada yoğun bir sis vardı.” (Balpınar, 2022: 91).

“Hepsi de tıkr tıkr işlemeye devam eden bir saat gibi işlerinin başına dönmüşü bile.” (Balpınar, 2022: 68).

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitap, genel anlamda çocuklarda dil zevkini geliştirecek nitelikte oluşturulmuştur. Kullanılan deyim, ikileme, benzetme ve sıfatlar,

kitabın devingen bir yapıda olmasına katkı sağlayabilecek özelliktedir. Bu tür sözcük ve sözcük grupları; Türkçe'nin çeşitliliğini, anlatım imkânlarını ve kelime dağarcığını çocuklara gösterebilir. Yapıtta çocukların anlayabileceği uygun bir dil kullanılmıştır. Anlatımda gereksiz sözcüklerden kaçınılmıştır. Yapılan tasvirler, olayları çocukların zihninde canlandırmalarına yardımcı olacak niteliktedir.

4.4.2.5. İleti

“Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık” isimli kitapta iyilik, sevgi, sahiplenme, hayvan sevgisi, arkadaşlık, savaş, barış, mücadele, akran zorbalığı, dayanışma kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana ileti şudur: “Hayattaki hedeflerimize ulaşmak için önce kendimizi başaracağımıza inandırmalıyız çünkü aklımızın ikna olduğu yerde, her şey daha da kolaylaşır.” Yazar iletiyi metnin bir bölümünde doğrudan vermek yerine metnin geneline yayarak okura ulaştırmıştır. Bunu, iletileri doğrudan öğütlemek yerine bölümler ve olaylarla sezdirerek yapmıştır. Kitaptaki iletiler hayvanları sevmeyi, zorluklarla mücadele etmeyi ve sabırlı olmayı öğretmeye yönelik duyarlılığı artıracak niteliktedir.

Kitapta yer alan yan iletiler ise şu şekildedir:

- Özel günler ve zamanlar, insanların bir araya gelmesinde önemli bir rol oynar.
- Savaşlar, sorunları çözmek yerine daha fazla karmaşa ve acıya yol açar.
- Paylaşmak, birliktelik duygusunun gelişmesine yardımcı olur ve insanlar arasında güçlü bağlar kurar.
- Sıkıntılar ve sorunlar karşısında şikâyet etmek yerine, onları değiştirmek için kararlılıkla mücadele edilmelidir.
- Küçük mutlulukların farkına varmak, büyük mutlulukların habercisidir.
- İnsanlar, hayvanların da canlı olduğunu unutmadan onlara sahip çıkmalı ve koruma sorumluluğunu üstlenmelidir.
- İnsanlar, inandıkları değerlere ve hedeflere sahip çıkmalı ve onları ertelememelidir.
- İnsanlar hata yapabilir. Önemli olan hataların farkına varıp ders çıkarmaktır.
- Kazanmak için emek verilmelidir.
- İnsanların, birlikte hareket ederek başaramayacağı hiçbir şey yoktur.
- Yanışa yanışa karşılık vermek, bizi doğrudan uzaklaştırır.
- İyiliklerin çoğalması için önce insanların kendileriyle barışması gerekir.

- İnsanların birbirinden öğrenebileceği değerli bilgiler ve davranışlar vardır.
- Gerçek zenginlik, dostlarımızın yanımızda olmasıdır.

Kitabın genelinde yer verilen yan iletiler, ana iletinin gelişmesine ve olgunlaşmasına katkı sağlamıştır. Kullanılan yardımcı temalar, okurların ana mesajı daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olmuştur.

4.4.3. Eğitsel İlkeler

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı kitap, okura doğrudan öğüt verme veya onu eğitme amacı gütmemiştir. Bunun yerine, metnin genelinde okura düşünme ve kendi çıkarımlarını yapma fırsatı sunan bir yaklaşım benimsemiştir. Anlatılanlarda okurlara yönelik emredici ve yanlış bir üslup kullanılmamıştır. Bu durum okurun kitaba karşı olan ilgisini artırabilecek bir özelliktir. Tüm dünyada ortak değerler olarak kabul edilen sevmek, arkadaşlık, saygı, mücadele etmek ve kararlılık gibi kavramlar, kitabın hemen hemen her bölümünde yan iletiler aracılığıyla okura aktarılmaya çalışılmıştır.

Yazar, okurları kitapta belirli bir düşünceye yönlendirmemiş ve onları tarafsız bir bakış açısıyla bilgilendirmeyi tercih etmiştir. Kitabın bölümlerinde çocukların korkabileceği olağanüstü ve korkutucu herhangi bir varlığa ya da başka bir öğeye yer vermemiştir. Kahramanın yaşadığı süreçte isteklerini gerçekleştirmesi ve hedeflerine ulaşması, okuyucular için bu anlamda olumlu bir örnek teşkil edecek şekilde sunulmuştur. Özellikle Emir’in sürekli olarak akıl aldığı ve faydalandığı Majid Ağa’nın, kitabın sonlarına doğru Emir’in verdiği mücadelenin kendine ilham verdiğini söylemesi, okurun bu durumdan ders çıkarmasını destekleyen etkili bir örnektir.

Kitabın tamamında çocukların bilişsel ve gelişimsel özelliklerinin üstünde herhangi bir olumsuz söyleme rastlanmamıştır. Kahramanlar, cinsiyet rollerinin dışında bir davranış göstermemişlerdir. Ancak bütün kahramanların erkeklerden oluşması ve kadın karakterlerin olmaması, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yanlış mesajlar verebilir.

Kitapta yer alan merak öğeleri, okurun kitaba karşı ilgisinin canlı kalmasını sağlar niteliktedir. Emir ve arkadaşlarının askere alınma süreçleri, Emir’in kırmızı balığa kavuşup kavuşmayacağı gibi olaylar bu durumu örnekler. Ayrıca kitaptaki olaylar, okurun günlük hayattan ve gerçeklerden uzaklaşmasına neden olabilecek soyut kavramlardan ve kişilerden uzaktır.

Kitabın bazı bölümlerinde çocuklar, aralarındaki anlaşmazlıkları kavga gibi şiddet içeren

eylemlerle çözmeye çalışmıştır. Bunun yerine sorunların konuşarak ya da daha akılcı yöntemlerle çözülmesi, kitap açısından daha arzu edilen bir özellik olabilirdi.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı kitap, hedeflediği yaş grubunun kolaylıkla taşıyabileceği boyutta tasarlanmıştır. Okunabilir özellikteki kâğıdın kullanılması, eserin nitelikli olmasını sağlamıştır. Kapak tasarımında kullanılan renkler, çocukların ilgisini çekecek özellikte oluşturulmuştur. Ayrıca kapakta kullanılan resim ve desenler, okurların kitabın içeriğine yönelik fikir oluşturmaları açısından niteliklidir. Sayfa düzeni kısmında, kelimeler arasındaki boşlukların az olması okuma konforunu olumsuz etkileyebilir. Haricinde kalan sayfa düzeni özellikleri, estetik bir yapıda tasarlanmıştır. Ciltlemede kullanılan tutkal, sayfaların sağlamlığını destekleyecek kalitedir. Kurguda herhangi bir resim kullanılmaması, olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Resimler sayesinde olayların zihinde canlanması mümkün olabileceğinden, bu yaş grubundaki okurlar için görsel materyallerin eksikliği kitabın anlatımını zayıflatabilir.

Kitap konu, tema ve iletiler bağlamında çocukların anlayabileceği düzeyde ve niteliktedir. Kahramanların genel olarak açık, devingen karakter yapısında oluşturulması, okurun kahramanlarla özdeşim kurmasına ve olayları daha çabuk kavramasına olanak verecek niteliktedir. Kitapta kullanılan ikileme, deyim, benzetme ve sıfatlar okuyuculara Türkçenin söz varlığını hissettirebilecek ve sezdirebilecek niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar’ın “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 11 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.5. CANIM ARKADAŞIM

Bu alt bölümde, Özgür Balpınar'ın “Canım Arkadaşım” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Barış Şehri

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Ağustos 2019

İncelenen Baskı: 17. Baskı

Sayfa Sayısı: 192

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 11+

4.5.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.5.1.1. Boyut

“Canım Arkadaşım” isimli kitap, 13,5 x 20,5 boyutunda ve 155 gram ağırlığındadır. Kitap bu yönüyle, çocukların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıktadır. Boyut, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

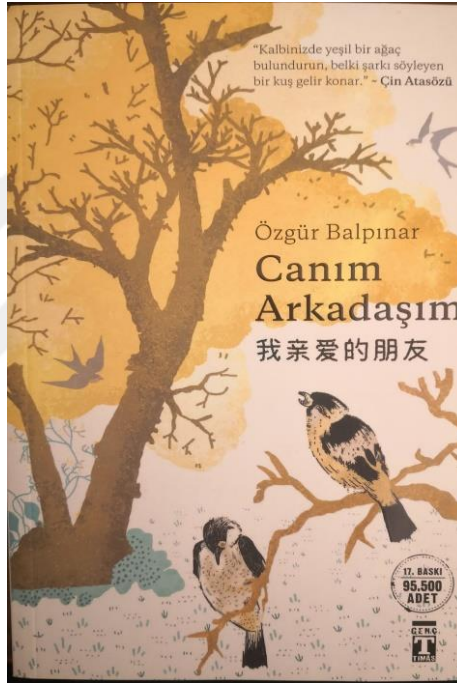
4.5.1.2. Kâğıt

Kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından önemlidir. Bu durum sayesinde yazılar daha rahat okunabilir hale gelmiştir. Dayanıklı kâğıt kullanımı, çocuklara kitabın sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından kolaylık sunmaktadır.

4.5.1.3. Kapak

Romanın kapak tasarımı Barış Şehri tarafından oluşturulmuştur. Ön kapağa ağaçlar, kuşlar ve küçük otlar resmedilmiştir. Kitabın üst sağ köşesinde bir Çin atasözüne yer verilmiştir. Atasözünün altında parlak küçük bir kuşa yer verilmiştir. Kitabın orta kısmında yazarın adı, bunun da altında büyük puntolarla kitabın adı yer almıştır. Ayrıca kitap adının Çince yazılışına da yer verilmiştir. Eserin başka bir dilde de isminin

verilmesi, çocuk okuyuculara içeriğe dair dolaylı ipuçları sunabilir. Hemen alt kısımda bir dalda iki tane kuş resmedilmiştir. Kuşlardan biri göğe doğru öterken diğeri üzgün bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Bu resim, okuyuculara içerik hakkında duygusal bir ipucu verebilir, kitabın temaları veya karakterlerin duygusal durumları hakkında bilgi sağlayarak okuyucunun hikâyenin ruh halini veya ana temasını daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Kitabın sol tarafında kahverengi dalları olan bir ağaç yer almıştır ve bu ağacın dallarının parça parça kırıldığı görülmektedir. Ağacın arkasına doğru yeşil bir sarmaşığa benzeyen bir bitkiye yer verilmiştir. Kitabın alt kısmında küçük ve yeşil otlar göze çarpmaktadır. Sağ alt köşede yayınevinin adı ve logosu yer almıştır. Logonun hemen üstünde ise baskı sayısı ve basılan adet miktarı yer almaktadır.

Görsel 4.21.: Canım Arkadaşım, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

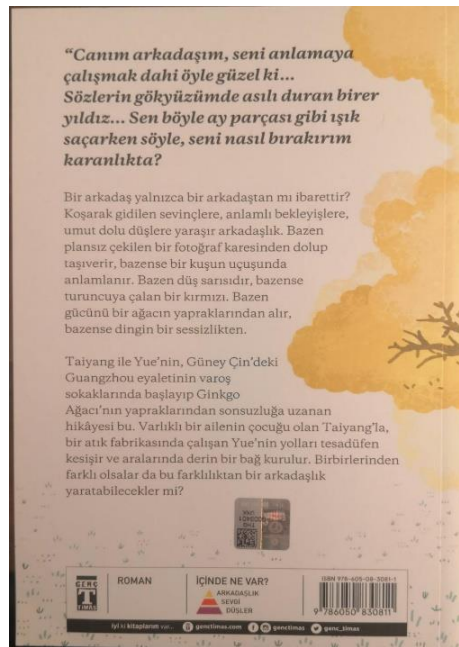
Kitabın arka kapağında ön kapaktaki ağaç resminin devamı yer almıştır. Ayrıca alt kısımlara doğru kısa ve yeşil otlar görülmektedir. Arka kapağın üst kısmında kitabın içinde yer alan bir bölüme yer verilmiştir. Bu kısmın altında ise kitaba ait tanıtım yazısı yer almaktadır. Arka kapakta verilen tanıtım yazısı, okuyuculara kitabın konusu ve teması hakkında özet bilgi vermiştir. Bu durum, kitabın içeriğine yönelik merak uyandırma bağlamında ilgi çekici niteliktedir. Özet kısmında kitap kahramanlarının ismine yer verilmesi, okura karakterler hakkında bilgi verir ve onların hikâyenin ana unsurlarını anlamalarına yardımcı olabilir. Bu, okurun karakterlerle bağ kurmasını ve kitabın içeriğine dair daha net bir fikir sahibi olmasını sağlayabilir. Arka kapağın alt bölümünde soldan sağa doğru sırayla yayınevinin logosuna, kitabın türüne ve “İçinde Ne Var”

kısmına yer verilmiştir. “İçinde Ne Var?” kısmında yer alan “arkadaşlık”, “sevgi” ve “düşler” kelimeleri, okurun kitaba dair fikir geliştirmesini sağlar niteliktedir. Bunların altında ise yayınevinin sosyal medya adresleri bulunmaktadır. Bu düzenleme okura kitabın içeriği ve türü hakkında bilgi verir, aynı zamanda yayınevinin sosyal medya hesaplarına erişim imkânı sunarak daha fazla bilgi ve etkileşim fırsatı sağlayabilir.

Kitabın sırt bölümünde kitabın adı, yayınevinin logosu ile birlikte yazarın adı ve soyadı yer almıştır. Bu durum, kitabın estetik bir görünüm kazanmasını sağlamış ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırarak kitabın adı ve yazarı gibi temel bilgilerin öne çıkmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca oluşturulan sade sırt tasarımı, kitabın rafta düzenli ve şık bir görünüm oluşturmaya imkân tanıyabilir. İç kapakta kitabın Türkçe ve Çince isimlerine yer verilmiştir. Alt bölümde ise yayınevinin genel ağ adresine yer verilmiştir. Bu düzenleme, kitabın uluslararası erişimini kolaylaştırır ve farklı dillerdeki okuyucular için bilgi sağlayabilir.

Kitabın kapağında kullanılan kâğıt, ince karton ve selafon özelliğine sahip bir yapıdadır. Bu durum, kitaba şık ve dikkat çekici bir görünüm kazandırabilir. Kapaktaki resimler, okura kitabın içeriği hakkında görsel ipuçları vermiş ve estetik bir özellikte oluşturulmuştur.

“Canım Arkadaşım” isimli çocuk romanı, kapak özellikleri açısından incelendiğinde genel anlamda nitelikli bir yapıda tasarlanmıştır. Kapak tasarımındaki malzemeler ve baskı kalitesi, kitabın görsel çekiciliğini artırarak çocuk okurun ilgisini çekmiştir.

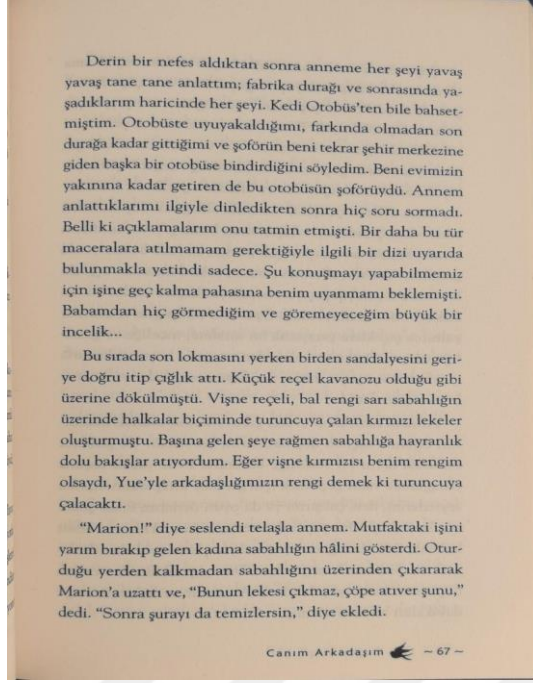
Görsel 4.22.: Canım Arkadaşım, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

4.5.1.4. Sayfa Düzeni

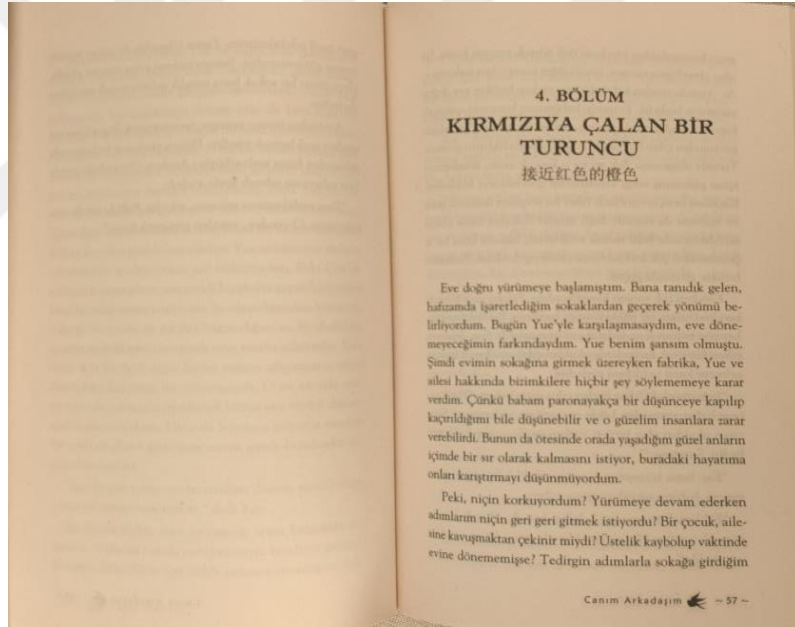
“Canım Arkadaşım” isimli kitapta yer alan bölümler hem sayıyla hem de bölüm başlıkları ile birlikte büyük puntolarla yazılmıştır. Bu düzenleme, kitabın bölümlerini belirginleştirici ve okurun bölümler arası geçişini kolaylaştırıcı niteliktedir. Kitabın sayfa kenarlığı ve satır aralığı düzenli görünmektedir, bu da çocuk okura uygun bir okuma deneyimi sunması bağlamında önemli bir özelliktir. Ancak kelime aralarında bırakılan boşluklar okur açısından sık sayılabilir. Bu durum kitabın okunabilirliği bağlamında olumsuzluk oluşturabilir. Kitabın yazı karakteri, Times New Roman ve 12 puntodur; bu yazı tipi ve punto, hedeflenen yaş grubunun okumasına uygun bir niteliktedir. Kitapta kullanılan sayfa numaraları sol sayfadakiler sol alta, sağ sayfadakiler sağ alta olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca sol tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına yazarın adı, sağ tarafta yer alan sayfa numaralarının yanına ise kitabın adı eklenmiştir. Sayfa numaralarının yanındaki bilgilerle birlikte küçük bir kuş resmine de yer verilmiştir. Bahsedilen bu durum; sadece işlevsel bir unsur değil, aynı zamanda kitabın genel estetik düzenini zenginleştiren bir unsur olarak da kitaba katkı sağlayabilir.

Kitapta resim bulunmadığı için sayfalar sadece metinlerden oluşmaktadır. Kâğıdın rengi ile yazı rengi uyumludur. Bu uyum, okura rahat bir okuma imkânı sunabilir. Biten bölümlerin bazılarında sonra bir sayfa boşluk bırakılarak yeni bölüme geçiş sağlanırken bazı bölümlerde sayfa boşluğu bırakılmamıştır. Bu durumun yeni basımlarda dikkate alınması, sayfa düzeni açısından kitaba katkı sağlayabilir.

“Canım Arkadaşım” isimli kitap, sayfa düzeni açısından estetik bir yapıda tasarlanmıştır. Kullanılan yazı karakteri ve kenar boşlukları, çocuk okur açısından nitelikli gözükmektedir. Kelime aralıklarının normal ya da normalden fazla olması okur açısından daha konforlu okuma sunabilirdi, bu da metnin daha kolay anlaşılmasını ve göz yorgunluğunu azaltmayı sağlayabilirdi. Kitapta üst üste geçen yazılara ve okumayı zorlaştıracak herhangi bir duruma rastlanmamıştır. Kitap, sayfa düzeni açısından genel olarak çocukları okumaya isteklendirici özelliktedir.

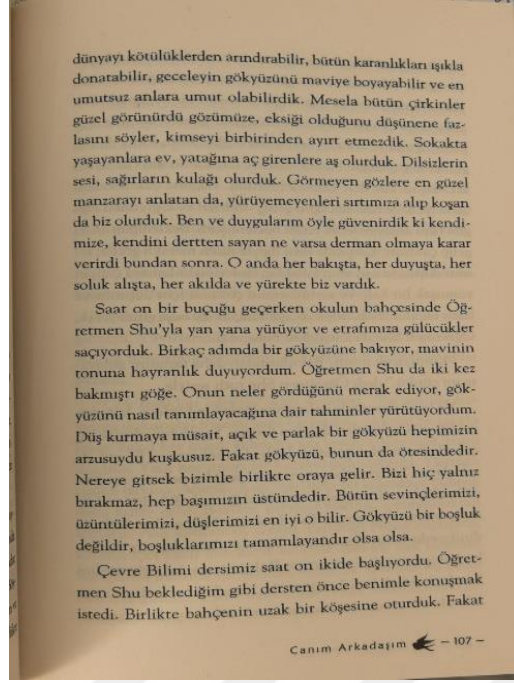
Görsel 4.23.: Canım Arkadaşım (Balpınar, 2023: 67)

Görsel 4.24.: Canım Arkadaşım, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 57)

4.5.1.5. Resimler

“Canım Arkadaşım” isimli yapıtta herhangi bir resim ögesine rastlanmamıştır. Kurguda hiçbir resme yer verilmemesi, bu yaş grubu okurlar için olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu yaş grubundaki çocuklar, olayları resimler yardımıyla daha kolay bir şekilde zihninde canlandırabilir. Özgün resim kullanımı, okurun kahramanla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Bununla beraber çocuktaki estetik algının gelişmesinde de resimler önemlidir. “Canım Arkadaşım” isimli kitapta resimlere yer verilmemesi, bu açıdan olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Görsel 4.25.: Canım Arkadaşım (Balpınar, 2023: 107)

4.5.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.5.2.1. Konu

“Canım Arkadaşım” adlı kitap, ailevi ilgi ve bağlılıktan mahrum kalmış olan Taiyang isimli zengin bir ailenin çocuğunun hikâyesini merkezine alıyor. Kitap, aile içindeki yalnızlık ve ilgisizlikten kurtulmak için kendi yollarını arayan Taiyang’ın, bu süreçte yardımına koşan ve fakir bir mahallede yoksulluk içinde yaşayan Yue isimli bir genç ile olan dostluğunu konu alıyor. Bu iki genç arasındaki arkadaşlık, sosyal ve ekonomik farklılıkların ötesinde gerçek bir bağ kurarak her birinin hayatında köklü değişimlere yol açacak derin bir anlayış ve destek sağlar. Kitap, bu iki karakterin karşılaştığı zorlukları ve birbirlerinin hayatlarını nasıl dönüştürdüklerini detaylı bir şekilde ele alarak dostluğun ve insan ilişkilerinin gücünü vurguluyor.

On bir bölümden oluşan eserde olayların başkışisi Tai; Çin’in bir kentinde yaşayan, ailesinin sevgisinden ve ilgisinden çok uzak kalmış bir çocuktur. Tai’nin babası ekonomik olarak çok zengin ve aynı zamanda bir elektronik şirketinin üst düzey yöneticisidir. Annesi, babasıyla aynı şirkette çalışan ve iş yaşamında aktif rol üstlenen bir kadındır. Anne ve babasının yoğun iş temposu, Tai’nin ilgisiz ve sevgisiz kalmasına neden olmaktadır. Okula güvenlik görevlileri eşliğinde giden Taiyang, kendi başına dışarı

çıkıp bir kere bile olsun gezme fırsatı bulamamış ve bu durum, onun dış dünyayı keşfetmesini ve yalnız başına deneyim kazanmasını engellemiştir. Ayrıca bu yaşantısı nedeniyle sosyal ilişkilerinde ve çevresiyle iletişim konusunda sınırlı kalmıştır. Kitapta anlatılan olayların başlangıcı, Taiyang'ın öğretmeninin derste dışarıda gezmenin ve yeni şeyler öğrenmenin önemini anlatmasıyla gerçekleşir. Okuldan sonra cesaretini toplayan Taiyang, dışarıdaki dünyanın nasıl bir yer olduğunu ve yaşadığı şehrin gerçek yüzünü keşfetmek için ilk adımlarını atma kararı alır. İlk defa yalnız başına keşfe çıkarken her ne kadar ailesinin merak etmesinden korksa da korkularının üzerine gitme konusunda kararlılık gösterir. Taiyang'ın dış dünyayı tanıma çabası, hayatında daha önce hiç deneyimlemediği maceralar ve yeni insanlarla tanışma fırsatları sunar. İlk olarak okuldan çıkınca kediye benzettiği ve “Kedi Otobüs” ismini verdiği otobüsle rastgele seyahate koyulur. Tai; bu yolculuk esnasında ilk defa yaşadığı şehrin caddelerini, sokaklarını ve kendi hayatları dışında yaşananları görme fırsatı edinir. Bu yolculuk esnasında etrafı izlerken bir anda uyuyakalır Tai. İnmeyi planladığı yerin çok uzağında, otobüs şoförünün kendisini uyandırmasıyla uyanır. Kahramanımız, günlük yaşamdan o kadar uzaklaşmıştır ki otobüse para verilmesi gerektiğini bile bilmez. Tai, inmek istediği duraktan başka bir yerde inince planları altüst olur ve yaşadığı şehirde kaybolur. Bu durum korkmasına ve paniklemesine yol açar. Üzgün ve umutsuz bir şekilde yardım arayan Tai, kaybolduğu sokaklardan birinde çocuklar tarafından sıkıştırılırken onu kurtaran Yue ile karşılaşır. Yue, Tai'nin yaşadığı zorlukları ve çaresizliği fark ederek ona yardım etmek ister. Öncelikle Tai'yi güvenli bir yere götürmeye karar verir ve onu evine alır. Evinde Tai'nin karnını doyurur ve ona sıcak bir misafirperverlik sunar. Bu cömert davranış, Tai ile Yue arasında ömür boyu sürecek bir dostluğun tohumlarını ekmiş olur. Yue, Tai'nin bu şehirdeki ilk arkadaşıdır; bu nedenle bu olay aralarındaki arkadaşlığın temellerinin atılmasını sağlayacaktır.

İlerleyen zamanlarda bu iki çocuk, arkadaşlıklarını ilerletir. Fakat Tai'nin ailesinin bu arkadaşlığı öğrenmesi ile birlikte huzursuz günler başlar. Tai'nin ailesi zengin olmasına karşın Yue ve ailesi fakirdir. Tai'nin babası Kai, bu ekonomik zıtlıktan rahatsız olarak bu arkadaşlığın bitmesi için Tai'nin bir çocuk olduğunu umursamadan elinden gelen her şeyi yapar. Ailesinden gizlice Yue ile görüşmeyi sürdüren Tai, artık arkadaşı ve dostluğu için daha çok korku yaşamaktadır. Bu süreçte annesi ve babası bu arkadaşlığı bitirmek için hâlâ çalışmaktadırlar. Olaylar Tai'nin arkadaşı Yue'nin ciddi bir hastalıkla mücadele etmesiyle sona doğru yaklaşır. Arkadaşı için her şeyi yapmak istese de yapabilecekleri

sınırlı olan Tai, sürekli gizli gizli arkadaşını görmeye gider. Birbirlerinden çok farklı dünyaları olan bu iki arkadaş, dostluk konusunda ortak bir duyguda buluşmayı başarmışlardır. Farklılıklarına rağmen, bu ortak değer sayesinde güçlü bir bağ kurarak birbirlerini desteklerler. Kitap Yue'nin hastalığını yenememesi ve Tai'den ayrılışıyla sona ererken bu süreç acı da olsa Tai'nin ailesinin yanlışlarını görmesini sağlamıştır. Yapıtta anlatılanların yanı sıra okura sevgiyi öğretme çabası ve arkadaşlığın değeri de vurgulanmıştır. Ayrıca dostluk, insan sevgisi, ailenin önemi ve yalnızlık gibi kavramlar da derinlemesine ele alınarak bu değerlerin hayat üzerindeki etkileri ve önemleri üzerinde durulmuştur.

“Canım Arkadaşım” adlı çocuk kitabı, konusunu gerçek yaşam deneyimlerinden ve çeşitli mekânlardan alarak okura özgün, anlamlı ve etkileyici bir hikâye sunmuştur. Yazar, çocukların günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri durumları ve farklı mekânları ele alarak kitabın ilgi çekici ve etkileyici olmasını sağlamıştır. Bu yaklaşım, okurun hikâye ile kolayca özdeşleşmesini ve gerçek dünyadaki yaşamlara yönelik daha derin bir anlayış geliştirmesini sağlamıştır. Mekân seçimi, hikâyenin gerçekçiliğini artırırken karakterlerin yaşadığı olaylar da çocukların empati kurmasını ve çeşitli evrensel değerler geliştirmesini destekleyecek niteliktedir. Özellikle kahramanımız Tai'nin korkularının üzerine giderek yeni bir hayata başlamak istemesi ve bu süreçte çeşitli ve sürükleyici olaylar yaşaması, okurun merak ve heyecan duygusunu olumlu anlamda etkilemiştir. Bu durum, okurun hayal gücünü kullanmasına olanak tanır niteliktedir. Kahramanın davranışları dostluk, sevgi ve hayallere ulaşma gibi önemli duyguları yansıtarak çocuk okura yaşına uygun şekilde sunulmuştur.

Kitap, ekonomik ve sosyal farklılıklarımızın arkadaşlık ilişkilerimizi geliştirmede bir öneminin olmadığına yönelik okura duyarlılık oluşturabilecek özelliktedir. Bu davranış, ana kahramanlar Tai ve Yue'nin kitabın genelinde birbirleriyle kurdukları güçlü dostlukla desteklenmiştir. İncelediğimiz kitapta genel olarak herhangi bir fiziksel şiddet ögesi yer almamıştır ancak bazı bölümlerde kahramanımız Tai'nin babası, psikolojik şiddet içerebilecek söylemlerde bulunmuştur. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Sorumsuzluk!” diye birden çıkış yaptı babam. ‘Hiç kimseye haber vermeden böyle maceralara atılamazsın. Seni zaten okuldan alan birileri varken orada oturup beklemeliydin. Sorumsuz!” (Balpınar, 2023: 58).

“Babam aniden alaycı bir kahkaha patlatarak, “Bravo! Kaybolduğunu fark ederek büyük

bir aşama kaydetmişsin!’ diye konuştu. Utanç verici bir tavırla beni alkışlamaya başlamıştı.” (Balpınar, 2023: 59).

“Konuşmama daha fazla katlanamayıp hınçla bana yaklaştı. Elini havaya kaldırıp öylece durdu. Bana tokat atmak için kaldırdığı elini indirememişti... Filmlerden, kitaplardan ve gazetelerden aşındım bu şiddete. Bugüne kadar babamın psikolojik şiddetine maruz kalmış olsam da fiziksel şiddetine aşına değildim.” (Balpınar, 2023: 149).

Kitapta genel olarak konunun yapılandırılmasını olumsuz etkileyecek aşırı duygusallık, rastlantısallık ve abartılmış merak gibi öğelere yer verilmemiştir. Örneğin, kahramanlarımızdan biri olan Yue’nin kitabın sonuna doğru hayatını kaybetmesi, baştan beri okurun kötü bir hastalığı olduğunu bildiği için aşırı duygusallık yaratmamış; bu durum hikâyenin doğal bir parçası olarak kabul edilebilir nitelikte okura aktarılmıştır. Bir başka kısımda ise Yue ve Tai’nin tanışması; kurgu içinde rastlantısallıktan uzak, olayların akışıyla uyumlu bir şekilde gerçekleşmiştir.

Çatışmalar: “Canım Arkadaşım” isimli kitap, okurların ilgisini çekmek ve kitabın etkisini artırmak amacıyla çeşitli çatışmalar üzerine kurulmuştur. Çatışmalar genel olarak kahramanımız Tai’nin anne ve babasıyla, kendisiyle, doğayla çatışmaları şeklindedir. Ayrıca kitap içindeki diğer kahramanların kendi aralarındaki konuşmalar da bazı çatışma türlerine örnek oluşturmıştır. Genel olarak baktığımızda, yaşanan çatışmaların çocukların anlam dünyalarına uygun olarak oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Kitapta yer alan çatışmalar şu şekilde örneklendirilebilir;

Kişi-Kişi Çatışması: Tai ve annesi arasında geçen konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir:

“Anne! Kadın bana iyilik yapmak istedi, diye karşı çıktım. Üşütmemem için yaptı bunu.”

“Üşütmeni engelleyebilir ama ya mikrop kapmanı?”

“Anne! Abartıyorsun!”

“Ne abartması Tai! Kirden sararmış beyaz bir havlu bu! Üretildiğinden beri hiç yıkanmadığına bahse girerim!” (Balpınar, 2023: 65).

Tai’nin öğretmeni Shu ile babası Kai arasında geçen konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnek gösterilebilir:

“İzin verirseniz Tai’yi öğleden önceki dersime götürmek istiyorum,” diye konuştu Öğretmen Shu. ... ‘Cezalı olduğunu söyledim size. Perşembe gününe kadar okula dönemez,’ diye kestirip attı babam.” (Balpınar, 2023: 102).

Kişinin Kendiyle Olan Çatışması: Kitabın başkahramanı Taiyang'ın kendi içinde yapmış olduğu konuşmalar, kişinin kendisiyle olan çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“Hayat yolunda atacağım hiçbir adımda yanımda olmayacaklarını anladığım andı bu an. En başından beri bildiğim bu gerçeği demek ki sürekli erteleyip duruyordum. Ve ne yazık ki kısacık hayatımın en büyük sarsıntısını paylaşıp rahatlayabileceğim, beni teselli edecek ve akıl verecek tek bir arkadaşım dahi yoktu.” (Balpınar, 2023: 18).

“Kendimi onlardan uzak tutmam, gereksiz muhabbetlerine dâhil olmamamı sağlasa da kaçınılmaz olarak beni yalnızlaştırıyordu. Evet, bu çoğu zaman istediğim bir şeydi fakat yine de her zaman yanımda olacak bir arkadaş hiç de fena olmazdı.” (Balpınar, 2023: 26).

“Ne yapacağımı bilmiyordum. Belki de Kedi Otobüse hiç binmemeli, buraya hiç gelmemeliydim. Çok güvendiğimi söylediğim bu işaret oyununda bu kez yanılmış olamaz mıydım?” (Balpınar, 2023: 43).

“Yalan söylememek kesinlikle iyi bir şey değildi fakat annemin havluya bakışlarını görünce gerçeği söylemem sonum olabilirdi. Hem zaten gerçeği söylememeye daha dün gece karar vermiştim.” (Balpınar, 2023: 65).

“Umduğum gibi cezalandırılmamış olmam, bilmediğim bazı durumların oluştuğunu mu gösteriyordu? Özgürce yaşamıma devam etsem de Yue'yle görüşmemin önü tamamen mi tıkanmıştı yoksa? Bunu yapmış olabilir miydi babam? Peki, ama nasıl? Aklıma gelen kötü ihtimaller canımı fena halde sıkıyordu.” (Balpınar, 2023: 156-157).

Kişi-Toplum Çatışması: Başkahraman Tai'nin bazı düşünceleri kişi-toplum çatışmasına örnektir:

“Eğer kendimiz olamıyorsak kimin adına konuşuyor veya kimin davranışlarını üzerimizde taşıyoruz? Büyükler sözde her şeyi çocuklardan daha iyi biliyor fakat onlara böyle bir soru sorduğunuzda afallayıp ezbere bildikleri bir cümleyi papağan gibi tekrarlıyorlar: Sen nereden öğrendin bunu?” (Balpınar, 2023: 15-16).

“Annemin yaklaşımı hiç hoşuma gitmemişti. Maddi durumu bizden kötü olan insanlara hastalıklıların gibi mi davranacaktık? Asıl hastalıklı olan, annemin düşünce yapısıydı. O insanların neşesine, sevgisine, nasıl aile olabildiklerine şahit olabilseydi bence söylediklerinden utanırdı.” (Balpınar, 2023: 66).

“Şimdi böyle düşününce, bizim gibi üst sınıfların kıymet bilmez davranışları çok acınası bir hale bürünüyordu gözümde. Yue'nin ailesini ve bütün yoksul insanları açgözlü bir

hırsla tepeleyip geçiyor, neredeyse hiçbir zaman bunun farkına bile varamıyorduk.” (Balpınar, 2023: 68).

Kişi-Doğa Çatışması: Kitapta kişi-doğa çatışmasına yer verilmiştir.

“Yağmurda sırlıslam olan saçlarım ve kıyafetlerimin kurumasına imkân yoktu. Hava soğuk olmasa da hafif esen rüzgâr içimin titremesine sebep oluyordu.” (Balpınar, 2023: 44).

“Çünkü üşümem, artık dişlerimin takırdamasına neden oluyordu.” (Balpınar, 2023: 45).

“O otobüse bindim çünkü yağmur yağıyordu, ıslanmıştım ve üşümüştüm.” (Balpınar, 2023: 60).

“Birden Yue’nin ayağı taşa takıldı ve birlikte yere düştük.” (Balpınar, 2023: 146).

“Canım Arkadaşım” isimli kitapta kullanılan çatışmalar, kahramanların içinde yer aldığı olayları okurun daha iyi anlamasını ve kitaba yaklaşmasını sağlayıcı niteliktedir. Ayrıca kurguda yer alan çatışmalar, kitabın ilerleyen bölümlerine yönelik heyecan ve merak uyandıracak özelliktedir.

4.5.2.2. İzlek

İzleği “Bir çocuğun gözünden insan ve doğa sevgisini, farklılıkların güzelliğini ve paradan daha değerli şeylerin olduğunu anlatan samimi bir yaşam deneyimi.” olan kitapta arkadaşlığın önemi, engelleri aşmak için mücadele etmek ve doğanın insana sevgi katması gibi insan için çok önemli duygular okura sezdirilecek nitelikte oluşturulmuştur. Kitabın izleği kaynağını insandan, doğadan ve sevgiden almaktadır.

Aile baskısı nedeniyle hiçbir arkadaş ve sosyal ilişkisi olmayan Tai’nin yaşadıklarını konu edinen kitap, izleği ile uyumludur. Kitap, arkadaşlığın kutsal bir değer olduğunu vurgulayarak okura bu değerın hayatlarına ve kişisel gelişimlerine katkısını gösterir niteliktedir. İzlek, çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygun özellikler göstermektedir.

4.5.2.3. Karakter

Başkişiler:

Taiyang: Kitaptaki olayların başkişisi Taiyang, annesi ve babasının ilgisizliğinden ve sevgisizliğinden son derece rahatsızlık duyan bir çocuktur. Taiyang, sorun yaşadığı konularda çözümün kendisi olduğunun farkında olan bir karakterdir. Kurgu içerisinde birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi açısından açık karakter olan Tai, kurgunun başından sonuna kadar çok net olarak yeni davranışlar ve değerler geliştirdiği için

devingen karakter özelliği göstermektedir.

Yue: Tai'nin en iyi ve tek arkadaşıdır. Fakir bir semtte, fakir bir ailenin çocuğu olarak yaşamaktadır. Ağaçları çok seven, insanlara karşı güzel duygular besleyen ve yardımsever bir karakter olan Yue, kurgunun başından sonuna kadar yeni davranışlar ve değerler geliştirdiği için devingen karakter özelliği göstermektedir. Ayrıca birçok tanıdık ve inandırıcı özelliği sayesinde, okura açık bir karakter olarak sunulmuştur.

Kai: Tai'nin babasıdır. Kurgu içindeki en sinirli ve huysuz olan karakterdir. Ekonomik olarak çok zengin olan bu karakter, çocuğuna karşı ilgisiz ve çok gaddar davranmaktadır. Baştaki gaddar ve olumsuz tutumu kitabın sonunda daha ılımlı bir hâl aldığı için devingen bir karakterdir. Kai, kişisel özelliklerinin okur tarafından iyi bilinmesi bağlamında açık bir karakter özelliğine sahiptir.

Chun: Tai'nin annesidir. Çocuğuna karşı ilgisiz olmasına rağmen babası kadar gaddar değildir. Olayların başından sonuna kadar keskin değişiklikler göstermediği için durağan bir karakter özelliği gösterir. Okuyucunun özelliklerini bilmesi açısından açık bir karakterdir.

Yan kişiler:

Shu: Tai'nin öğretmenidir. Tai'nin yeni bir hayata başlamasına yardımcı olmuştur. Shu, okur tarafından iyi bilindiği için davranışları ve düşünceleriyle açık bir karakterdir. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter yapısındadır.

Ren: Tai'nin ailesinin baş korumasıdır. Okuyucunun özelliklerini ve kişilik yapısını bilmemesi açısından kapalı karakter olan Ren, kurguda herhangi bir yeni davranış geliştirmemesi açısından durağan karakter özelliğindedir.

Marion: Tai'nin bakıcısıdır. Hakkında bir bilgi olmadığı için kapalı ve durağan karakter özelliği gösterir.

Tianshi: Yue'nin annesi olan kişidir. Okurun özelliklerini ve kişilik yapısını bilmemesi açısından kapalı karakter olan Tianshi, kurguda herhangi bir yeni davranış geliştirmemesi açısından durağan karakter özelliğindedir.

Yuk: Yue'nin abisidir. Okurun özelliklerini ve kişilik yapısını bilmemesi açısından kapalı karakter olan Yuk, kurguda herhangi bir yeni davranış geliştirmemesi açısından durağan karakter özelliğindedir.

Kitapta beş erkek ve beş kadın karakter yer almaktadır. Bu karakterler, cinsiyet özelliklerine uygun davranışlar sergilemişlerdir. Ayrıca erkek ve kadın karakterlerin sayısal dengesi de oldukça iyi bir şekilde sağlanmıştır, böylece cinsiyet dağılımı hem niteliksel hem de niceliksel açıdan dengeli bir şekilde yansıtılmıştır. Kitapta toplamda on karakter bulunmasına rağmen, asıl olay birkaç ana karakterin etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu durum, karakter sayısının fazla gibi görünmesine rağmen okur açısından herhangi bir sorun yaratmayabilir. Kitapta yer alan ana karakterlerin çoğunluğu çocuklardan seçilmiştir. Bu durum, okurun yaş grubu göz önüne alındığında kitabın olumlu özelliklerinden gösterilebilir. Çocuk okur, yaşıt karakterlerle karşılaştığında kitaba karşı olumlu bir tutum geliştirir ve onlarla özdeşleşmesi kolaylaşır. Karakterlerin açık ve devingen özellikte olması, okurun kahramanla olumlu ilişki geliştirmesini sağlayabilir. Metindeki bazı bölümlerde kahramanların özelliklerinin okura açıkça aktarıldığını görürüz. O bölümlerden bazıları şu şekildedir:

“Ah, size kendimden bahsetmeyi unuttum! On altı yaşında olduğumu söyleyebilirim mesela. Fotoğraf çekmeyi çok seviyorum. Leica markasında bir fotoğraf makinem var. Yalnızca siyah beyaz çekimler yapmayı seviyorum hatta buna bayılıyorum. Bunun dışında müzik dinlemeyi seviyorum.” (Balpınar, 2023: 11).

“Bu, babam Kai. Kendisi büyük bir elektronik şirketinde genel müdür; mevkisi nedeniyle ona çok saygı duyuyorlar. Zengin olmamızın ve evimizin bir şatoya benzemesinin nedeni onun yüksek kazancı. Babamın en büyük arzusu bir konsey üyesi olabilmek.” (Balpınar, 2023: 11-12).

“Bu da annem Chun. Gerçekten çok güzel bir kadın. Zarafeti çok uzaklardan bile fark edilebilir. Fakat babamın stres dolu işlerinin benimle birlikte onu da çok yıprattığını düşünüyorum. Öncesinde babamla birlikte aynı şirkette çalışıyorlardı.” (Balpınar, 2023: 12).

“Marion hem ev işleriyle hem de benimle ilgilenen Fransız bir bakıcı kadın. Yaşı kırkı geçkin. Onun iyi bir kadın olduğunu düşünürüm hep.” (Balpınar, 2023: 13).

4.5.2.4. Dil ve Anlatım

“Canım Arkadaşım” isimli eserde genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bu cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“Rahat bir nefes almıştım.” (Balpınar, 2023: 41).

“Şaşkındım.” (Balpınar, 2023: 53).

“Evden çıkarken neşeliydim.” (Balpınar, 2023: 141).

“Biricik arkadaşımın bu şekilde ayrılmak içime dokunmuştu.” (Balpınar, 2023: 153).

Kitapta yer alan kahraman ve mekân isimleri, olayların yaşandığı ülke itibari ile yabancı isimlerden seçilmiştir. Bu durum, bazı okurlara zorluk çıkarabilir ancak aynı zamanda onlara farklı kültürleri tanıma ve küresel bir bakış açısı kazanma fırsatı da verir. Çocuklar; çeşitli hikâyeler, yaşam biçimleri ve değerler keşfederek dünyayı deneyimleme imkânı bulabilirler. Bu süreç, onların farklı kültürleri anlamalarına yardımcı olabilir.

Kitapta, söz varlığının önemli öğelerinden olan deyimler oldukça sık kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Başına iş açmak: “Ve bu durum başıma iş açabilir.” (Balpınar, 2023: 92).
- Ezber bozmak: “Fakat Öğretmen Shu şu anda bu ezberi bozmuştu.” (Balpınar, 2023: 103).
- Hoşuna gitmek: “Bu şekilde ifade etmem hoşuna gitmişti.” (Balpınar, 2023: 109).
- Kulak tırmalamak: “...koltukların sallanmasıyla çıkan gıcırta sesleri kulağımı tırmalıyordu.” (Balpınar, 2023: 39).
- Maruz kalmak: “Bugüne kadar babamın psikolojik şiddetine maruz kalmış olsam da fiziksel şiddetine aşına değildim.” (Balpınar, 2023: 149).

Kitapta ikilemelere sıkça yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Kana kana: “Mutluluğu kana kana içtiğim ve asla unutmak istemediğim tek hatıramdı bu.” (Balpınar, 2023: 35).
- Peş peşe: “Karanlıkta peş peşe yürümeye başlamıştık.” (Balpınar, 2023: 168).
- Tiril tiril: “Şu tiril tiril yapraklar da benim arkadaşım...” (Balpınar, 2023: 164).
- Utana sıkıla: “...utana sıkıla, sanki birbirimizi yeni tanıyormuşuz gibi konuşmaya başladık.” (Balpınar, 2023: 35).
- Uzun uzun: “Ve beni bir fotoğrafa uzun uzun bakarken görürse onu görmek isteyebilir, dahası babama fotoğraftan bahsedebilirdi.” (Balpınar, 2023: 132).

Kitapta Türkçenin söz varlığı açısından büyük bir öneme sahip olan deyim ve ikilemelere yer verilmiş olması olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak, kitapta bu zengin dil öğelerinin yanı sıra, Türk kültürünün ve dilinin diğer önemli unsurlarından biri olan atasözlerine yer verilmemesi eksik bir yön olarak görülebilir.

Kitapta, bakıcı kadının Fransızca konuştuğu bölümler ve kullanılan bazı yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarına aynı sayfada yer verilmiştir. Yapılan düzenleme,

okuyucunun yabancı dildeki ifadelerin anlamını öğrenmesini ve metni daha iyi kavramasını sağlayabilir. Kitaptaki bu uygulama hem dilsel hem de eğitsel açıdan okuyucuya değerli bir katkı sunabilir.

Kitapta, kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapılarına da yer verilmiştir. Bu durum, okurun dil çeşitliliğini ve anlatım zenginliğini geliştirebilir. Kullanılan bazı devrik cümle yapıları şu şekildedir:

“Çevremde sıklıkla duyduğum bir hitap şekliydi bu.” (Balpınar, 2023: 49).

“Babam çoktan Hong Kong’un yolunu tutmuştu bile.” (Balpınar, 2023: 66).

“Kendimi uykunun derinliklerine atmadan önce son bir kez bakmak istedim arkadaşlığımızın fotoğrafını.” (Balpınar, 2023: 137).

“Canım Arkadaşım” adlı kitapta kullanılan sıfat ve benzetmeler, okurun kitap içindeki olayları ve kişileri daha kolay anlamasına yardımcı olabilir. Kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“Rahat bir nefes almıştım.” (Balpınar, 2023: 41).

“Artık uslu çocuk olmamın ailemi kızdırmamamın zamanıydı.” (Balpınar, 2023: 122).

“Takım elbiseli korumalar, ilginin odak noktasıydı şüphesiz.” (Balpınar, 2023: 145).

Kitapta yer alan bazı benzetme örnekleri şu şekildedir:

“Bir tüy gibi hafıflemiştim.” (Balpınar, 2023: 112).

“Onun ismi gibi ay parçası yüzü bütün gerçeklerden daha gerçek.” (Balpınar, 2023: 80).

“Arkadaş, arkadaşın gölgesidir. Ne olursun birbirimizi karanlıkta bırakmayalım!” (Balpınar, 2023: 94).

Kitapta, ağırlıklı olarak birinci kişi ağzından anlatım kullanılmıştır.

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “Yolum bir parka çıktı. Yemyeşil, geniş bir düzlükte dolaşan insanların arasında bu kez mutlu yüzler de görüyordum.” (Balpınar, 2023: 33).

“Eskimiş pabuçlarına, yamalı giysilerine, bronz tenine şimdiden aşına olmuşum.” (Balpınar, 2023: 81).

Kitabın dil ve anlatım bakımından çocukların dil zevkine katkı sağlayacak nitelikte olduğunu ifade edebiliriz. Anlatım esnasında metnin yapısını bozacak gereksiz kelimelerden ve cümlelerden kaçınılmıştır. Bunun yerine açık ve anlaşılır bir dil tercih edilmiştir ki bu da çocukların metni daha iyi anlamalarına ve dil becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar.

4.5.2.5. İleti

“Canım Arkadaşım” isimli kitapta arkadaşlık, doğa ve aile sevgisi, ilgisizlik, yalnızlık, mücadele ve azim kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana ileti şudur: “Kurduğumuz güzel arkadaşlıklar ve dostluklar sayesinde, hırslımızın ve nefretimizin oluşturduğu farklılıklarımızdan kurtulabiliriz.” Yazar ana iletiyi metnin sadece bir bölümünde vermek yerine kitabın tamamına yaymıştır. Bu durum, okurun eserin genel mesajını ve temalarını daha iyi kavrayabilmesine olanak sağlar. Ayrıca, ileti metnin genelinde sürekli olarak vurgulandığı için okurun bilgileri hatırlaması ve metni anlaması kolaylaşabilir. Bu sayede kitap, daha etkili bir okuma deneyimi sunabilir.

Kitapta yer alan yan iletiler şunlardır:

- Kişi iç huzurunu bulamadığı takdirde, en güzel olaylar dahi onu mutlu etmeye yeterli olmayacaktır.
- Anne ve babasından yeteri kadar ilgi ve sevgi görmeyen çocuklar, duygusal açıdan eksik kalırlar.
- Sorunlardan kaçıp uzaklaşmak yerine, onları çözüp mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmek gerekir.
- Doğadaki her canlı, diğer canlıların varlığına ihtiyaç duyar.
- Doğa, insanı iyileştiren en büyük ilaçtır.
- Özelliklerimiz ve yaşam koşullarımız ne olursa olsun, ilgi ve sevgi hepimizin en temel ihtiyacıdır.
- Başarılı olmak isteyen insanlar, kendilerini başarıya götürecek yollar bulur.
- Yapılan her kötülük yeni bir kötülüğün başlangıcıdır.
- Yeryüzündeki hiçbir para, sevgiyi satın alamaz.

“Canım Arkadaşım” isimli kitapta ana ileti ile birlikte birçok yan iletiye yer verilmiştir. Yan iletilerin metin içinde sıkça yer alması, ana iletinin okura daha etkili bir şekilde ulaşmasını sağlayacak özelliktedir.

4.5.3. Eğitsel İlkeler

“Canım Arkadaşım” isimli eserde iletilmek istenen duygular ve düşünceler, doğrudan öğretici bir üslup kullanılarak sunulmamıştır. Bunun yerine karakterler aracılığıyla dolaylı bir şekilde ifade edilmiştir, bu durum kitap ile okurun daha derin bir duygusal ve düşünsel etkileşim kurmasını sağlayabilir. Ayrıca, okurun nasıl davranması gerektiği veya hangi davranışların doğru olduğu konusunda emir verici ve otoriter bir üsluptan

kaçınılmıştır. Ortak sayılabilecek evrensel değerlerden arkadaşlık, anne-baba sevgisinin önemi, düş kurmak gibi kavramlar metnin genelinde okura hissettirilmiştir. Kitabın hiçbir yerinde, okurun korkacağı olağanüstü varlık ya da kavramlara yer verilmemiştir. Yazar, Tai ve Yue aracılığıyla iyi ve doğru davranışların güzel sonuçlar doğurabileceğini okura hissettirmiştir. Özellikle, Tai'nin babası Kai'nin yanlış davranışlarını fark edip değiştirmesi bu duruma güzel bir örnektir.

Kitabın geneline baktığımızda okur kitlesinin bilişsel, gelişimsel ve psikolojik özelliklerinin dikkate alındığı ve bu özelliklere uygun bir üslup ve içerik sunulduğu görülmektedir. Kitap içerisinde yer alan kahramanlar kendi cinsiyet rollerinin dışında bir davranış ya da söylemde bulunmamıştır. Bu durum, okurların cinsiyet rollerini öğrenmeleri açısından olumlu bir özelliktir.

Tai'nin kurgunun başından itibaren hayaller kurması, korkularını yenerek inandığı duyguların peşinden gitmesi, ardından bunları başarması; çocuk okurun hayal kurma, inanç, sabır ve mücadele becerilerini geliştirmesine yönelik eğitsel açıdan değerli bir örnek sunmaktadır. Bu süreç, çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayan öğretici bir nitelik taşır. Arkadaşlık, sevgi ve hayal kurma gibi duyguların yoğun şekilde hissedildiği kitap, çocukların hayal güçlerini geliştirmelerine ve duygusal dünyalarını zenginleştirmelerine yardımcı olan önemli nitelikler taşır. Bununla beraber, anlatılanlar çocukları günlük hayattan ve gerçeklikten uzaklaştırmadığı gibi bu kavramları günlük hayatlarıyla ilişkilendirme fırsatı sunacak özellikte oluşturulmuştur. Eserin genelinde ortaya çıkan sorunların çözümünde şiddete başvurulmamıştır. Ancak bazı yerlerde baba-çocuk ilişkisinde psikolojik şiddet içeren kısımlar mevcuttur. Bu sahneler çocuk okurları olumsuz etkileyebilir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Canım Arkadaşım” isimli kitap, çocuklar tarafından kolaylıkla taşınabilecek yapıda oluşturulmuştur. Ayrıca kitapta kullanılan kâğıt, göz sağlığı ve okunabilirlik açısından uygun niteliktedir. Kitabın ön ve arka kapağındaki resim ve renkler, içeriğe dair fikir verirken çocukların estetik açıdan ilgisini çekecek özellikte tasarlanmıştır. Kitabın sayfa düzeni, kelime aralarındaki boşluklar haricinde çocukların estetik ihtiyaçlarını karşılayacak niteliktedir. Ciltlemede kullanılan tutkal, kitabın sayfalarının dağılmasının ve uzun süreli kullanımının önüne geçebilecek özelliktedir. Kitapta resim kullanılmaması, çocuk okurların olayları zihninde kolayca canlandırmasının önüne

geçebilir.

Kitap; konu, izlek ve ileti açısından çocuğun anlama düzeyine uygun özelliktedir. Açık ve devingen bir yapıda olan ve davranışlarıyla kitabın başından sonuna dek geliştirilen kahramanlar, çocukların özdeşim kurabileceği yapıdadır. Kullanılan ikileme, atasözü, deyim, benzetme ve sıfatlar çocuklara Türkçenin söz gücünü sezdirebilecek niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın “Canım Arkadaşım” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 11 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.6. PORTAKAL ÇİÇEKLERİ

Bu alt bölümde, Özgür Balpınar'ın “Portakal Çiçekleri” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Merve Okçu

Yardımcı Editör: Tolga Yozcu

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Seda Mit

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Mart 2022

İncelenen Baskı: 2. Baskı

Sayfa Sayısı: 168

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 11+

4.6.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.6.1.1. Boyut

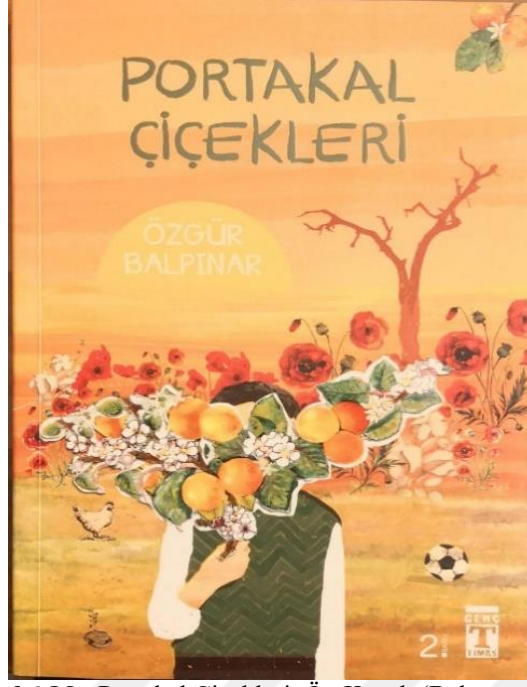
“Portakal Çiçekleri” isimli kitap, 13,5 x 20,5 boyutunda ve 155 gram ağırlığındadır. Eser, çocukların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıktadır. Kitap boyut olarak çocuk okurun kitaplık oluşturmaya kolaylık sağlayacak niteliktedir.

4.6.1.2. Kâğıt

“Portakal Çiçekleri” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından önemlidir. Kitapta kullanılan kâğıt, yazıların rahat okunmasını sağlayacak yapıdadır. Dayanıkl kâğıt kullanılması, kitabın sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından çocuklara kolaylık sunacak niteliktedir.

4.6.1.3. Kapak

“Portakal Çiçekleri” isimli kitabın kapağı, Sedat Mit tarafından tasarlanmıştır. Kitabın ön kapağında renkli resim ve yazılar bulunmaktadır. Ön kapağın sağ üst köşesinde bir dal üzerinde iki adet portakal resmi bulunmaktadır. Üst bölümün ortasında kitabın adına yer verilmiştir. Kitabın adı, farklı renkte ve büyük puntoda belirtilmiştir. Bu durum, kitabın dikkat çekmesini ve okuyucunun ilgisini artırmasını sağlayacak niteliktedir. Kitabın orta kısmında daha küçük puntoda yazarın adı yer almıştır. Yazarın adı, güneşin oluşturduğu bir desende bulunur. Yazarın isminin yanında kurumuş, yaprakları olmayan bir ağaç yer almaktadır. Kitabın içeriğine baktığımızda, ön kapakta yer alan kurumuş ağacın, kahramanla arasında çok önemli bir duygusal bağ olduğunu görürüz. Bu anlamda kapak görselinde verilen ağaç, okuyucunun içerikle ilgili farklı fikirler geliştirmesine olanak tanıyacak niteliktedir. Ağacın yer aldığı görselden başlayarak kitabın alt kısmına doğru kırmızı ve beyaz çiçeklerin ağırlıkta olduğu alana yer verilmiştir, bu da görselin tematik ve estetik bir bütün oluşturmasını sağlar özelliktedir. Kitabın alt kısmında yeşil ve beyaz elbiseli bir çocuk, elinde portakal ağacı dalını tutarken resmedilmiştir. Görseldeki dallar, çocuğun yüzünü kapatmıştır. Çocuk, okura hikâyenin ana karakteri hakkında fikir verebilir. Çocuğun sağ tarafında bir tavuk ve yeni çiçek açan bir fidan yer almaktadır. Sol tarafında ise çimlerin üzerinde bir tane futbol topu bulunmaktadır. Kapak resmi, okurun kitabın içeriği hakkında fikir oluşturabilmesi açısından oldukça niteliklidir. Kitabın sağ alt köşesinde kitabın baskı sayısı ve yayınevinin logosu yer almaktadır.

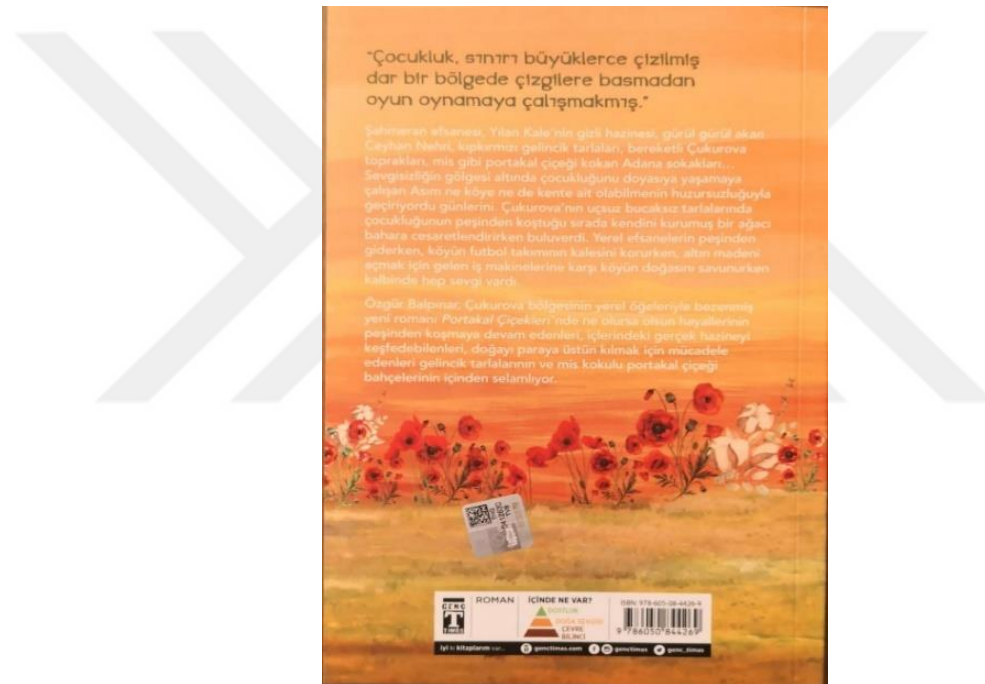
Görsel 4.26.: Portakal Çiçekleri, Ön Kapak (Balpınar, 2022)

Kitabın arka kapağının üst kısmında, kitabın içinde yer alan bir cümle okura aktarılmıştır. Bu cümlenin hemen altında ise kitabın tanıtım yazısına yer verilmiştir. Kitapla ilgili verilen tanıtım yazısı, okurun kitapta karşılaşacağı olaylarla ilgili fikir oluşturmaya yardımcı olabilecek özelliktedir, böylece okurun kitabın içeriği hakkında bir ön izleme elde etmelerine olanak sağlanmıştır. Tanıtım yazısının altında ön kapağın devamı olan beyaz, yeşil ve kırmızı renklerde çiçeklere yer verilmiştir. Kitabın alt orta kısmında yayınevinin logosu, kitabın türü, “İçinde Ne Var?” kısmı yer almıştır. Bunların altında ise yayınevinin sosyal medya hesaplarına yer verilmiştir. Arka kapakta da tıpkı ön kapakta olduğu gibi sarı ve turuncu bir zemin kullanılmıştır. Kitabın arka yapağında yer alan “İçinde Ne Var” kısmında kitabın içeriğine dair “dostluk”, “doğa sevgisi”, “çevre bilinci” gibi kavramlar görülmektedir. Bu kısımda yer alan anahtar kelimeler de kitabın hangi temalar ve iletiler üzerine kurulduğuna dair okura ipuçları sunabilir. Kitabın sırt kısmında kitabın adı ve yazarın adı yer almaktadır. Ayrıca yayınevinin adı ve logosu da kitabın sırt kısmında yer almıştır. Sade bir tasarıma sahip olan kitabın sırt kısmı, estetik bir görünüm sunarak dikkat dağıtmadan kitapla ilgili bilgileri net bir şekilde iletmektedir.

Kitabın iç kapağında dikkat çeken ilk özellik, ön kapakta yer alan çocuğun resmidir. Resmin yanında bir adet futbol topu ve tavuk yer almıştır. Buradaki futbol topu, kahramanımızın hayallerini ve mücadelesini simgelerken onun gelişiminde de önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu detaylar, iç kapak tasarımının dikkat çekici ve ilginç bir şekilde tamamlanmasını sağlamıştır. İç kapakta, yazarın ve kitabın isimlerine de yer

verilmiştir. Bu detay, kitabın kimliğini belirginleştirir ve okurun kitabı kolayca tanımasını sağlayabilir.

Kitabın kapağında kullanılan kâğıt, ince karton ve parlak selafon özelliğindedir. Parlak selafon yapıda bir kâğıt kullanımı, kitabın dikkat çekici olmasını ve görsel anlamda estetik nitelikte olmasını sağlamıştır. Sağlam bir tutkal ile ciltlenen kitap, bu sayede uzun ömürlü ve dayanıklı hale gelecek niteliktedir. Kapakta kullanılan renk-zemin uyumu, kullanılan resimler ve sadelik hem içerikle ilgili fikir oluşturacak özellikte hem de estetik olarak çocukların gelişmesine katkı verecek niteliktedir. Sonuç olarak “Portakal Çiçekleri” isimli çocuk kitabı, kapak özellikleri açısından genel olarak çocukların okuma heveslerini artıracak ve dikkatlerini çekecek nitelikte oluşturulmuştur.

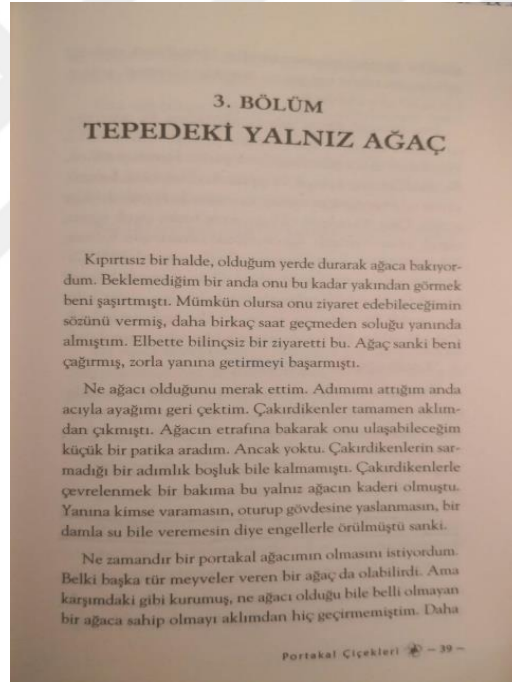
Görsel 4.27.: Portakal Çiçekleri, Arka Kapak (Balpınar, 2022)

4.6.1.4. Sayfa Düzeni

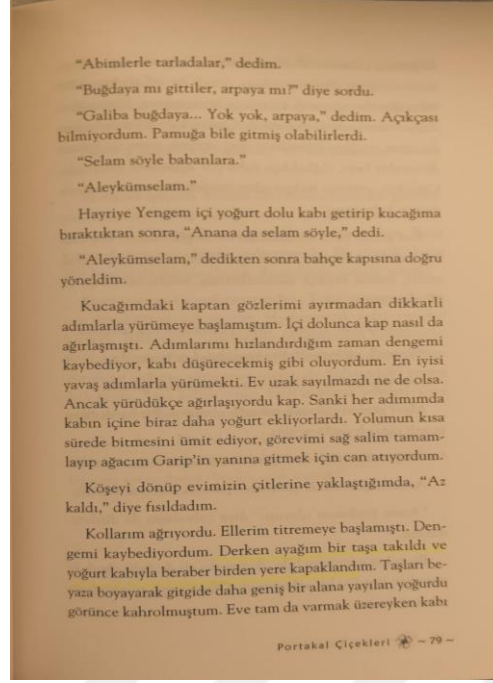
“Portakal Çiçekleri” isimli kitabın bölüm başlıkları ve bölüm sayıları alt alta olacak şekilde büyük puntolarla yazılmıştır. Kitabın kenar boşlukları ve satır arası boşlukları düzenli görünmektedir. Bu durum, çocuklar için metnin okunabilirliğini ve sayfanın düzenini iyileştirme açısından uygun niteliktedir. Ancak kelime aralarında bırakılan boşluklar, bu yaş grubu okuyucular için sık sayılabilir. Kelime aralarındaki boşlukların sık olması, kitabın okunabilirliğini azaltmakla beraber okuyucuların kitaba karşı olumsuz duygular geliştirmesine neden olabilir. Yazı karakteri olarak tercih edilen Times New Roman ve 12 punto, harflerin net görünmesini sağlamıştır. Kitap içerisinde kullanılan sayfa numaraları; sol taraftakiler sol altta, sağ taraftakiler sağ altta olacak şekilde

oluşturulmuştur. Sol tarafta bulunan sayfa numaralarının yanında küçük bir çiçek figürü ile yazarın adına yer verilirken sağ tarafta bulunan numaraların yanında ise yine bir çiçek figürü ile kitabın adı yer almıştır; bu düzenleme, sayfanın estetik görünümünü ve bütünlüğünü olumlu şekilde destekleyecek özelliktedir. Kâğıt ve yazı rengi birbiriyle uyumludur; bu durum, metnin okunabilirliğini artırır ve çocukların göz yorgunluğunu en aza indirerek okumayı daha keyifli hale getirebilir. Kitabın bölümleri arasında sayfa boşluğu yoktur. Ancak bölüm adlarının büyük harflerle yazılması ve sayfanın ortasından başlaması, okuyucuya yeni bölüme geçildiğini net bir şekilde duyumsatmıştır.

“Portakal Çiçekleri” isimli kitap, genel olarak sayfa düzeni açısından estetik bir görünüme sahiptir. Kullanılan yazı tipi ve kenar boşlukları çocuk okurlar açısından niteliklidir ancak kelime aralarındaki boşlukların daha fazla olması okuyucular açısından daha konforlu bir okuma sunabilirdi.

Görsel 4.28.: Portakal Çiçekleri, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 39)

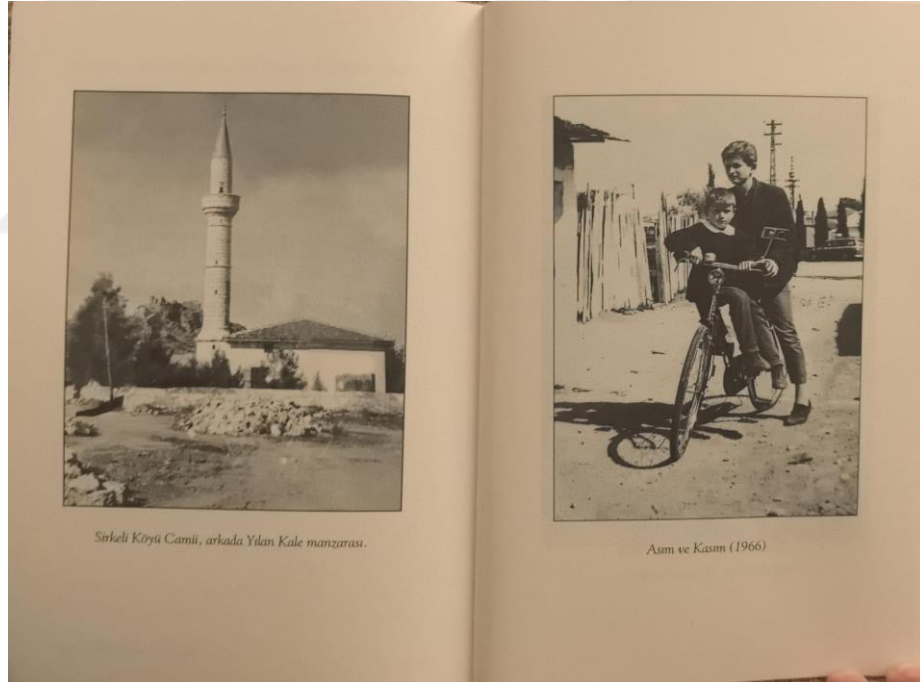
Görsel 4.29.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 79)

4.6.1.5. Resimler

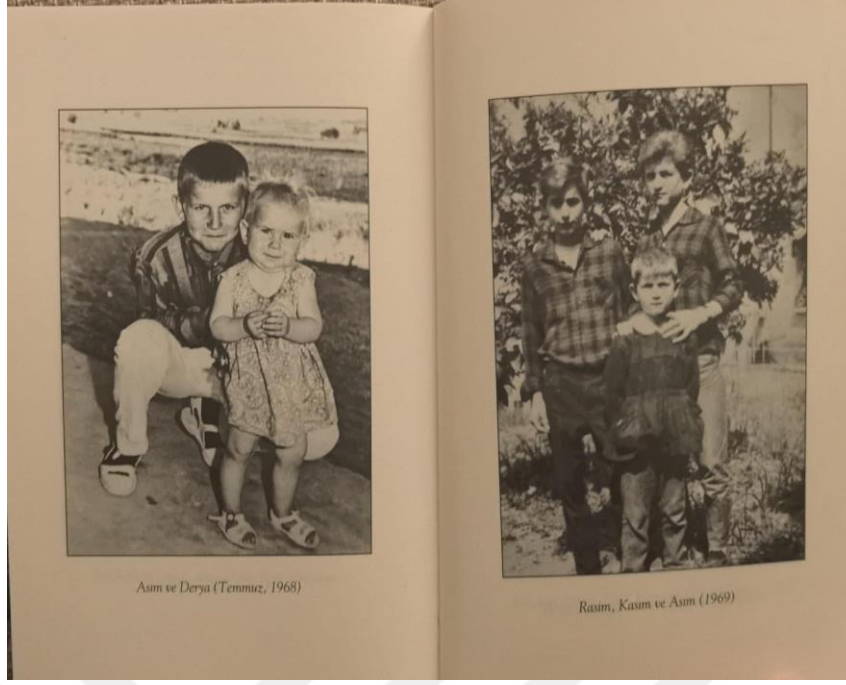
“Portakal Çiçekleri” isimli yapıtta, herhangi bir resme yer verilmemiştir. Kitapta resim olmaması, bu yaş grubu okuyucular için olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu yaş grubundaki çocuklar, kurguya dair olayları ve kahramanları resimler yardımıyla daha kolay bir şekilde kavrayabilir. Tüm bunların yanında, romanda yer alan olayların gerçek bir hayat hikâyesinden alındığı belirtilerek kitabın en sonunda kurgudaki kahramanlardan bazılarının gerçek fotoğraflarına yer verilmiştir. “Portakal Çiçekleri” isimli kitapta kurgu içerisinde resimlere yer verilmemesi, bu açıdan olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Görsel 4.30.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 167)

Görsel 4.31.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 162-163)

Görsel 4.32.: Portakal Çiçekleri (Balpınar, 2022: 164-165)

4.6.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.6.2.1. Konu

“Portakal Çiçekleri” adlı eser on üç yaşına yeni girmiş, ailesinden yeterince sevgi görememiş, çocukluğunu tam anlamıyla yaşayamamış Asım’ın yaşadığı duygusal boşluğu, doğanın şefkatli kollarında arayışını konu alır. Asım’ın doğa ile kurduğu güçlü bağ, ona hem teselli hem de güç kaynağı sağlar; bu bağ, hayata ve insanlara karşı verdiği zorlu mücadelede ona destek olur. Eser, Asım’ın sevgisizlik ve eksik kalan çocukluğunu derinlemesine işler, bu eksikliklerin hayatına nasıl şekil verdiğini ve onun kişisel gelişimine nasıl etki ettiğini anlatır.

On bir bölümden oluşan bu kitap, ailesinden şiddet gören Asım’ın, Sirkeli köyündeki portakal bahçesinde çalışmasıyla başlar. Kurgu, Asım’ın portakal tarlasında portakal yemek istemesi, ancak babasının buna izin vermemesiyle şekillenir. Ailesinin şehre göçüp tekrar köye dönmesi, onda bazı sıkıntılar oluşmasına yol açar. Köy çocukları, Asım’ın şehirden gelmesi nedeniyle ona "Şehirli" diyerek aralarına almak istemezler. Ancak köy ve köy yaşantısı, Asım için büyük bir keyif kaynağıdır. Aileden gördüğü sevgisizliği, doğanın kollarında gidermeye çalışır. Bir gün çalışmaktan dönerken yalnız başına kalmış ve kurumaya yüz tutmuş bir ağaç görür. Çevresinde çakırdikenleri bulunan,

dalları kırılmış bu ağacı sahiplenmek ister. Asım, her üzüldüğünde veya kendini yalnız hissettiğinde "Garip" ismini verdiği bu ağacın yanına gider. Bir gün işten dönerken düşünceli bir şekilde kendini ağacının yanında bulur. Abisinin ağacı ölü olarak nitelendirmesine üzülen Asım, o sırada yanına gelen Cevahir adındaki kişinin ağacın bir portakal ağacı olduğunu söylemesiyle büyük bir mutluluk yaşar. Asım için hayatında artık Cevahir vardır ve en zor zamanlarında onun desteğiyle hayata yeniden tutunacaktır. Bu dönemde köyde büyük bir hareketlilik başlamıştır; büyük kamyonlar, iş arabaları, mühendisler ve işçiler altın aramak için hazırlanmaktadır. Köylüler başlangıçta bu kişilerin yol yapacağını düşünüp pek önemsemezler. Ancak olaylar düşündüklerinden farklı bir hâl alınca köylüler ikiye ayrılır. Bazıları iş umuduyla sevinirken, bazıları da topraklarının tehlikede olduğunu düşünerek bu duruma karşı çıkar. Hikâyemizin ana konusu da bu olay etrafında şekillenmektedir. Asım, doğa katliamına karşı çıkar ve Cevahir'in desteğiyle her şeyi yoluna koymaya çalışır. Kitapta genel olarak aile ve doğa sevgisi, mücadele etme ve çevre bilinci gibi konuların üzerinde durulur.

"Portakal Çiçekleri" isimli kitap, gerçek mekânlar ve insanlardan yararlanılarak kaleme alınmıştır. Gerçek yaşamdan ilham alarak oluşturulan kitap, sahip olduğu özellikleriyle okurda inandırıcı ve özgün bir etki bırakacak özelliktedir. Eser, detaylı ve zengin anlatımıyla okura etkileyici bir okuma deneyimi sunabilir. Gerçek yaşam deneyimlerinden esinlenerek yazılan kitap, kahramanın yaşı ve yaşadıklarıyla günlük hayatta karşılaşılabilecek durumları yansıtmaktadır. Bu durum, kitabın hitap ettiği yaş grubuna uygun ve onların dünyasını yansıtan bir nitelik taşır. Örneğin kitapta yer alan bir bölümde Asım'ın babasından portakal yemek için izin alamayınca yaşadığı üzüntü, çocukların gerçek hayatta küçük şeylerden bile derin duygusal etkiler alabileceğini ve bu tür basit isteklerin onlar için ne kadar önemli olabileceğini gösterir. Bölüm şu şekildedir:

"Ona seslendiğimi duymamış gibi bir tavır takınmıştı. 'Ağaçtan toplama yine yasak mı?' diye sordum. Yalvaran gözlerle bakıyordum. Şu ağaçlardan bir tanecik portakal yememe izin verseydi ne olurdu ki... 'Yasak!' diye kestirip attı." (Balpınar,2022: 15-16).

Yine bir bölümde kahramanımızın sokak maçında kaleci yapılmasına üzülmesi, çocukların oyunlardaki rollerinin ne kadar önemli olduğunu ve bu tür durumların onların duygusal durumunu nasıl etkileyebileceğini gösterir. Bölüm şu şekildedir: "İstemiyordum. Kaleci olmak istemiyordum. Sahada farklı mevkilerde oynamak, yeteneklerimi gol atarak veya asist yaparak göstermek istiyordum. Fakat buna kimse razı değildi." (Balpınar, 2022: 36).

Yukarıda bahsettiğimiz örnekler, okuyucu kitlenin kendini bulabileceği, yaşadığı çevreyi hissedeceği ve kendi deneyimlerine dair benzerlikler görebileceği niteliktedir. Okur bu sayede, eserle daha derin bir bağ kurabilir ve anlatılanları kendi yaşamıyla ilişkilendirme fırsatı bulabilir. Ayrıca bahsedilen bölümler ile birlikte okur, kahramanla daha çabuk ve kolay özdeşim kurabilirler. Okur, karakterin yaşadığı durumlarla benzerlik bulduğunda kendi kişisel tecrübeleriyle bağlantı kurarak hikâyeye daha fazla dâhil olabilir. Bu da eserin etkileyciliğini artırır ve okurun kendini karakterin içsel dünyasına daha yakın hissetmesini sağlayabilir.

Kahramanımız Asım'ın başına gelen olaylarda umutsuzluğa kapılmayıp mücadele etmesi, okurun duygudaşlık kurmasını ve cesaretlenmesini sağlayacak niteliktedir. Kitap, dostluğun önemini ve doğa ile insanın birbirini tamamlayan bir bütün olduğunu anlatırken çevre bilincinin hayatımıza etkisini de vurgulamaktadır. Ayrıca, sevginin insan için ne kadar önemli olduğunu karakterlerin yaşadığı olaylar ve karşılaştıkları zorluklar aracılığıyla sezdirmektedir. Asım'ın dostlarıyla kurduğu güçlü bağlar ve onlara duyduğu güven, dostluğun ne kadar değerli olduğunu gösterir özelliğindedir. Bahsedilen durum, günlük hayatta her an karşılaşılabileceğimiz olaylarla ve her gün görebileceğimiz karakterlerle desteklenmiştir.

Kitap içerisinde şiddet öğelerinin bulunduğu bölümler yer almıştır. Çocuk kitaplarında şiddet öğeleri, çocukların duygusal ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyebilir. Kitapta bu durumla ilgili bazı örnekler vardır:

“Elbette aile büyükleri tarafından belirlenen kurallar ve yasaklar vardı. Bunlara uyulmadığında tehditlerle, cezalarla hatta dayaklarla sınanıyordum.” (Balpınar, 2022: 12).

“Annem suratıma bir tokat patlattıktan sonra ‘Bir de gülüyor! Hak etmişmiş! Bunu da hak ettin! Geç kalma demedim mi ben sana?’ diye söylenmeye başladı.” (Balpınar, 2022: 44).

“Abim büsbütün korkmuştu. Babamın bağırsı Derya'nın da uyanıp ağlamaya başlamasına neden olmuştu. Ben de ağlıyordum. Annem çaresizdi... Babam bağırdıkça evdeki feryat figan çoğalıyordu.” (Balpınar, 2022: 47).

Kitap, Asım'ın yaşadığı zorluklar karşısında sergilediği davranışlar ve düşünceler aracılığıyla başarıma azmini ve hedeflerine ulaşma konusundaki kararlılığını okurda duyarlılık oluşturacak nitelikte aktarmıştır. Bu durum; Asım'ın ölü kabul edilen ağacı tekrar hayata döndürmesi, kaleciliğini geliştirerek büyük futbol takımlarında oynaması

ve gerçekleştirilmek istenen doğa katliamına karşı başarılı olması gibi eylemleriyle desteklenmiştir. “Portakal Çiçekleri” isimli kitapta abartılmış merak unsurları, aşırı duygusallık ve rastlantısallık gibi öykünün zayıflamasına yol açabilecek öğelerle karşılaşılmamıştır. Kitap, bu tür unsurlardan kaçınarak tutarlı ve dengeli bir anlatım sunmuştur. Ayrıca, okurun hikâyeye odaklanarak etkileyici bir okuma deneyimi yaşamasına yardımcı olacak unsurlar barındırır.

Çatışmalar: “Portakal Çiçekleri” isimli kitap, okurun ilgisini çekmek ve kitabın okunurluğunu artırmak amacıyla farklı yapıdaki çatışmalar etrafında şekillendirilmiştir. Eserin ana karakteri Asım’ın kendisiyle, ailesiyle, toplumla, arkadaşlarıyla ve doğayla yaşadığı çatışmalar, kitabın temel yapı taşlarını oluşturur. Ayrıca, kurgu içindeki bazı kahramanlar arasında da çeşitli çatışmalar meydana gelmiştir. Kitapta yer alan bu çatışmalar, çocuk okurların doğasına ve anlam evrenine uygun özellikte görünmektedir.

Kişi-Kişi Çatışması: Köylüler arasında geçen bir konuşma, bu çatışma türüne örnek oluşturur.

“Günlerdir kahvehanede, berberde, bakkalda veya ayaküstü sohbetlerde konuşulan tek konu buydu. ‘Yol yapacaklar!’ diye iddia ediyordu Arnavut İsmail. ‘Daha Ceyhan’ın yolu yok, ne diye gelip köyün yolunu yapsınlar?’ diye karşı çıkıyordu kimi köylüler.” (Balpınar, 2022: 71).

Asım ile köylü kadın arasında geçen konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“Keselim mi şu ağacı?” diye bağırdı baltalı kadın. ‘Hayır, lütfen kesmeyin!’ diye bağırdım kendimi tutamadan. ‘Keselim!’ diye tekrar etti kadın. ‘Hayır, kesmeyin!’ diyerek yine karşı çıktım.” (Balpınar, 2022: 75).

Asım ile Sevgi arasında yaşananlar kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“Fakat beyaz, bir renk değil ki!” diyerek karşı çıktım. ‘Niçin olmasın?’ diye sordu bana. ‘Çünkü renksiz şeyler beyaz olur,’ dedim anında. ‘Kim demiş!’ diye karşı çıktı.” (Balpınar, 2022: 124).

Kişinin Kendiyle Olan Çatışması: Başkişi Asım’ın kendi davranışları hakkında düşündükleri, kişinin kendisiyle yaşadığı içsel çatışmanın bir örneğini oluşturur.

“Adımlarım geri geri gitti. Uzaklaşmaya, bu ağacı hayatım boyunca hiç görmemiş olmaya meyilliydim. Bir ağaca sırt çevirmiş olmak vicdanımı sızlatsa bile daha güzel ağaçlara layık olduğumu düşünüyordum. Düşüncem belki bencilceydi fakat gerçek buydu.” (Balpınar, 2022: 40).

Asım'ın abisi Rasim'in evden gidip gitmeyeceği konusunda yaşadığı düşünsel kararsızlık kişinin kendi içinde olan çatışmasına örnektir.

“Rasim abim uyanmış, telaş içinde hazırlık yapıyordu. Gözlerime inanamıyordum. Abim gidiyor muydu? Bu kadar çabuk mu gidiyordu? Dünkü olay bardağı taşıran son damla mı olmuştu? Fakat yine de emin olamamıştım. Ortalıkta bir valiz ya da ona benzer bir şey görememiştim. Ayrıca aynaya bakıp saçını taramasını da garipsemiştim. Evden kaçan biri niçin saçlarını tarasındı ki?” (Balpınar, 2022: 53).

Kişi-Toplum Çatışması: Asım'ın, aşağıdaki konuşması bu çatışmaya örnektir.

“Büyükler kaba sözcükleri kullanmaya bayılır fakat biz çocukların ağzından duydular mı şaşırarak bu kaba sözleri nereden öğrendiğimizi sorgulayıp bize kızarlar. Oysa onlar hayatımızın içinde davranışlarıyla bizlere örnek olduklarının farkına varmalılar. Bizler şayet hata yapıyorsak bu hatalarda büyüklerin de payı olduğunu bilmeliler.” (Balpınar, 2022: 49).

Kişi-Doğa Çatışması: Aşağıdaki bölümler, kişi ile doğa arasındaki çatışmanın bir örneği olarak gösterilebilir.

“Sürüklenen adımlarımın aniden çakırdikenlere çarpmasıyla irkildim.” (Balpınar, 2022: 38).

“Korkuyla çekilince bu kez de dikenlerin arasında kaldım. Acıyla kendimi ileri attım. Dikenlerden bu kez kaçamamıştım.” (Balpınar, 2022: 40).

“Ne kadar çok yağmur yağarsa köydeki hayat o kadar zorlaşırdı. Çok yağmur yağınca dereler taşar, nehir taşar, dükkânlar açılmaz, okullar tatil olurdu. Hele bir de rüzgârla birlikte yağıyorsa yağmur, kimse zorda kalmadıkça evinden çıkmazdı.” (Balpınar, 2022: 107).

“Portakal Çiçekleri” isimli kitap, çeşitli çatışmalara yer vererek okurun ilgisini ve merakını sürekli olarak canlı tutmayı başaracak özelliktedir. Her çatışma, hikâyenin gelişimini destekleyici bir rol oynayarak, okurun ilerleyen bölümleri merakla takip etmesine olanak tanımıştır. Bu şekilde kitabın genel yapısı ve anlatımı, okurun dikkatini ve ilgisini sürekli olarak koruyacak şekilde oluşturulmuştur.

4.6.2.2. İzlek

İzleği “Her koşulda hayallerinin peşinden yılmadan koşmaya devam eden ve bu süreçte içlerindeki gerçek hazineleri keşfeden kişiler, doğayı paradan üstün kılmak için verdikleri mücadeleyle topluma ilham olacaklardır.” olan kitapta doğa ve çevre sevgisi, dostluğun önemi ve aile sevgisi gibi duyguları çocuk okura sezdirecek niteliktedir. Kitabın okur üzerinde oluşturduğu etki; kaynağını doğadan, insan ilişkilerinden, anne-baba sevgisinden ve arkadaşlıklardan almaktadır. Konu olarak sevgiden ve ilgiden uzak kalan

bir çocuğun, doğa sevgisini ve mücadele ruhunu benimseyerek hayatını baştanbaşa değiştirmeye çalışmasını ele alan kitap, izleği ile uyumludur. İzlek, çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygun özelliktedir.

4.6.2.3. Karakter

Başkişiler:

Asım: Olayların başkahramanı Asım, kurgu içindeki en hareketli ve dinamik karakterdir. Ailesiyle sıkıntılar yaşayan Asım, sevgi eksikliğini gidermek için kendini ağaçlara ve doğaya adar. “Garip” isimli portakal ağacı ile olumsuz düşüncelerini aşan ve başarılı bir çocuk haline gelen Asım, tüm zorluklara rağmen pes etmeyen bir kahramana dönüşür. Kurgu içinde, doğayı sonuna kadar koruyan ve pek çok insana örnek olacak yürekli bir karakter olarak aktarılmıştır. Asım, okurun karakter ve davranış olarak iyi bildiği ve inandırıcı niteliklere sahip bir kişi olması açısından açık karakterdir. Öykü boyunca kişilik gelişimi ve değişimi yaşadığı için de devingen bir karakter özelliği gösterir.

Cevahir: Asım’ın olumsuzluklarla dolu hayatında bir yol gösterici konumunda olan Cevahir, kurguda Asım’ın başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır. Cevahir’in rehberliği, Asım’ın zorluklarla başa çıkmasına ve hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur. Cevahir, okurun yakından tanıdığı ve inandırıcı özellikleri olması bakımından açık karakter özelliği gösterir. Bu özellikler, onun gerçekçi ve anlaşılır bir karakter olarak algılanmasını sağlar. Öykünün başından sonuna kadar herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter yapısındadır.

Yan Kişiler:

Rasim: Asım’ın abilerinden biri olan Rasim, ona en yakın olan ve sürekli yeni bilgiler öğreten kişidir. Ancak evde yaşadıklarından dolayı yaşama küsmüş ve içsel bir boşluk yaşamaktadır. Rasim, okurun birçok özelliğini bildiği ve inandırıcı davranışlara sahip olması yönünden açık karakter özelliği gösterir. Öykünün başında kurduğu hayallere ulaşmak için mücadele eden ve bu süreçte kişilik değişimi gösteren bir karakter yapısına sahip olduğundan devingen bir karakterdir.

Necmiye: Asım’ın annesidir. Asım’a olan sevgisini çok belli etmez. Okurun, özelliklerini iyi bilmesi bağlamında açık karakter olan Necmiye, öykü boyunca herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter özelliğindedir.

Halil: Asım’ın babasıdır. Çocuklarına karşı sert davranan ve sevgisini çok hissettirmeyen

bir karakterdir. Okurun, tüm özelliklerini bilmesi yönünden açık bir karakterdir. Ayrıca kurguda baştan sona gözle görülür bir değişiklik meydana gelmediği için durağan kahraman konumundadır.

Sevgi: Asım'ın köydeki en yakın arkadaşıdır. Sevgi'nin kişisel özellikleri okura kurgu içinde yapmış olduğu konuşmalarla sezdirilmiştir. Okur tarafından inandırıcı özelliklere sahip olması ve yazarın iletilerini ulaştırmasında önemli bir rol oynaması bağlamında açık bir karakterdir. Öykünün başından sonuna kadar herhangi bir kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter yapısındadır.

Kasım: Asım'ın diğer abisidir. Kurgu içinde kişilik özellikleri okuyucuya verilmediği için kapalı karakter özelliği gösterir. Öyküde herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için de durağan karakter niteliğindedir.

Derya: Asım'ın kız kardeşidir. Kurgu içinde kişilik özellikleri okuyucuya verilmediği için kapalı karakter özelliği gösterir ve öyküde herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için de durağan karakter niteliğindedir.

Fevzi: Köydeki çocuklardan birisidir. Herhangi bir kişilik özelliği verilmediğinden kapalı karakter olan Fevzi, kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter niteliğindedir.

Seyfi: Köyde, Asım'ın oyun oynadığı arkadaşlarından biridir. Kitabın genelinde hakkında herhangi bir bilgi verilmemesi bağlamında kapalı ve durağan karakter yapısındadır.

Cezmi: Hakkında herhangi bir kişilik özelliği verilmediği için kapalı bir karakter olan Cezmi, öyküde kişilik değişimi yaşamadığından durağan bir karakter niteliğindedir.

Halit: Köydeki çocuklardan biridir. Kişilik özelliği verilmediği için kapalı bir karakter olan Halit, öyküde kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakterdir.

Selahattin: Kurgudaki çocuklardan biridir. Herhangi bir kişilik özelliği verilmediği için kapalı bir karakter olan Selahattin, öyküde kişilik değişimi yaşamadığından durağan bir karakterdir.

Hıdır: Köydeki çocuklardan birisidir. Herhangi bir kişilik özelliği verilmediğinden kapalı karakter olan Hıdır, öyküde kişilik değişimi yaşamadığı için durağan karakter niteliğindedir.

Kitapta erkek kahraman sayısının on bir, kadın karakter sayısının dört olması ilk bakışta cinsiyet dengesizliği gibi görünebilir. Ancak erkek karakterlerin çoğu, ana hikâyede

belirgin bir rol oynamamıştır. Bu durum; aslında kitabın cinsiyet dağılımının yalnızca sayısal değil, niteliksel bir boyutu olduğunu gösterir. Bununla beraber, kahramanlar cinsiyet rollerinin dışına çıkmadan sadece bu rollere uygun davranışlar göstermiştir.

“Portakal Çiçekleri” adlı eserde ana karakterin çocuk olması, okuyucu kitlesinin karakterle özdeşleşmesini olumlu yönde destekleyen bir özelliktir. Çocuk okur, kendi yaşına yakın kahramanlarla daha kolay özdeşim kurabilir. Bu durum, çocuğun kitaba yönelik tutumunu olumlu yönde etkileyebilir. Kahramanların açık ve dinamik bir yapıya sahip olması, okur açısından olumlu bir etki oluşturabilir. Zira bu tür bir yapı, kitabın iletmek istediği duygu, düşünce ve etkinin daha etkili bir şekilde aktarılmasını mümkün kılabilir. Asım’ın, babasını ve abilerini anlattığı bir bölüm; bu kişilerin okurlar tarafından kolayca tanınmasını sağlayabilir. Bu bölüm, okurun hikâyeye daha iyi adapte olmasına ve karakterlerle bağ kurmasına yardımcı olur.

“Kaşlarının çatılması, öfkелendiğini belli ediyordu. Babam çabuk sinirlenen bir adamdı.” (Balpınar, 2022: 16)

“Rasim abim, Kasım abime göre daha bir arkadaş gibiydi bana. Durmadan hikâyeler anlatmasını, bana bir şeyler öğretme çabasını seviyordum. İki yaş daha büyük olan Kasım abim daha bir abi gibiydi; pek konuşkan değildi, zorunlu olmadığı sürece benimle iletişime geçmezdi.” (Balpınar, 2022: 18).

4.6.2.4. Dil ve Anlatım

“Portakal Çiçekleri” isimli kitapta genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bu cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“Gökyüzünün bir suçu yoktu.” (Balpınar, 2022: 12).

“Merak etmişim.” (Balpınar, 2022: 90).

“Nehirden uzaklaşıp yokuş yukarı yürümeye başlamıştık.” (Balpınar, 2022: 126).

“Yanına yaklaşım tomurcuklara yakından baktım.” (Balpınar, 2022: 147).

Kitapta, pastoral bir dilin yanı sıra yerel sözcüklere de yer verilmiştir. Bu özellik, eserin yerel kültürel özelliğini kuvvetlendirir niteliktedir. Kullanılan yerel sözcüklerin anlamları, aynı sayfada dipnotlarla açıklanarak okura aktarılmıştır. Bu yaklaşım, kelime hazinesini genişletme ve dil becerilerini geliştirme açısından okura önemli bir fırsat sunabilir. Kitapta bu durumun bazı örnekleri şunlardır: “Karacan ağacı”: Dut familyasının bir türüdür (Balpınar, 2022: 22). “Garipdostlar”: Çukurova yöresinde okalıptüs ağaçlarına verilen isimdir (Balpınar, 2022: 22).

“Löküs”: Gaz lambası (Balpınar, 2022: 45).

“Mahsul”: Ürün (Balpınar, 2022: 74).

“Nogay çayı”: İçine ekmek doğranarak çorba gibi içilen, baharatlı ve sütlü çaydır (Balpınar, 2022: 78).

“Portakal Çiçekleri” isimli kitapta söz varlığının önemli öğelerinden olan deyimlere sıkça yer verilmiştir. Bu deyimlerden bazıları şöyledir:

- Alaşağı etmek: “Bir kap yoğurt, bir miktar sevgiyi kolayca alaşağı etmişti.” (Balpınar, 2022: 73).
- Bir baltaya sap olamamak: “Bir baltaya sap olamayacağımızı söyler durur.” (Balpınar, 2022: 111).
- Ders vermek: “O gün onlara unutamayacakları bir ders verir.” (Balpınar, 2022: 154).
- Dişe dokunmak: “...söylediği sözler dişe dokunur cinsten.” (Balpınar, 2022: 71).
- İple çekmek: “Yüz yüze gelip de konuşacağımız günü iple çekiyordum.” (Balpınar, 2022: 120).

Bir diğer söz varlığı olan ikilemelere de kitapta sıkça yer verilmiştir. Bunlar arasında bazıları şunlardır:

- Bölüm bölüm: “Dünyaca ünlü piyesleri her gün bölüm bölüm seslendiriyorlardı...” (Balpınar, 2022: 149).
- İstemeye istemeye: “İstemeye istemeye aldım.” (Balpınar, 2022: 73).
- Koca koca: “Köye gelen koca koca araçlar bir inşaat şirketine aitti ve köyde altın aramak için gelmişlerdi.” (Balpınar, 2022: 72).
- Peş peşe: “Peş peşe gelen tehlikeli atakları savunmamız savuşturuyordu.” (Balpınar, 2022: 77).
- Sık sık: “Bu lakap zaten sık sık duyduğum bir lakaptı.” (Balpınar, 2022: 42).

“Portakal Çiçekleri” adlı eserde, herhangi bir atasözüne yer verilmemiştir. Bu durum, çocuk okurun Türkçenin zenginliklerini görmesini olumsuz etkileyebilir.

Yazar kitapta, okurun dil zevkini geliştirmesine ve dile karşı bilinç oluşturmaya katkı sağlayabilecek nitelikte sıfat ve benzetmelere yer vermiştir. Bu durum, eserin dilini daha etkileyici ve canlı hale getirebilir. Böylece, okurun metinle daha derin bir bağ kurması sağlanabilir. Kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şu şekildedir: “Gökyüzü her sabah kendini maviye boyayan küçücük bir çocukmuş.” (Balpınar, 2022: 11).

“İçi portakal dolu çuvallar külüstür motorun kasasına tutuk bir ahenkle yüklendi.” (Balpınar, 2022: 17).

“Elindeki tülbendi açtığında paslanmış bir balta ortaya çıktı.” (Balpınar, 2022: 128).

Kitapta yer alan bazı benzetme örnekleri şu şekildedir:

“Kollarını ufuklar gibi açıp gerindi.” (Balpınar, 2022: 16).

“Söylediklerine göre yılan öyle büyüktü ki telefon direği kadardı.” (Balpınar, 2022: 87).

“Çekme helva da yeni umutların ilk eşlikçisi oluyordu köyde.” (Balpınar, 2022: 107).

“İkinci yarı fırtına gibi başladı bizim takım.” (Balpınar, 2022: 133).

Kitabın genelinde birinci kişi ağzından anlatım kullanılmıştır.

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “Bizden istendiği gibi yokuş yürümeye başlamıştık.” (Balpınar, 2022: 37).

“İlk maçların sonunda gol yemeyen tek kaleci bendim.” (Balpınar, 2022: 140).

Kitapta okurun okumakta ve anlamakta zorlanabileceği kelimelere yer verilmemiştir. Bu durum, okurun anlatılanları kolaylıkla anlamasına ve okuma deneyimini zenginleştirmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak “Portakal Çiçekleri” adlı kitap, Türkçenin anlatım olanaklarını etkin bir şekilde kullanarak dilsel ifade zenginliği sunmuştur. Bu bağlamda, eserde çocukların dil bilincini ve dilsel duyarlılığını olumsuz yönde etkileyebilecek söylemlere yer verilmemiştir. Ayrıca anlatımın netliği ve anlaşılabilirliği korunmuş, metnin yapısını bozabilecek gereksiz veya süslü kelimelerden kaçınılmıştır.

4.6.2.5. İleti

“Portakal Çiçekleri” isimli kitapta aile sevgisinin önemi, dostluk, doğa sevgisi ve çevre bilinci kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana iletisi şudur: “Korkularımıza yenik düşmeden ve birlik olarak doğanın yok oluşunun önüne geçebiliriz.” Yazar vermek istediği iletiyi, kitabın yalnızca bir bölümünde sunmak yerine, metnin tamamına yaymış, bu şekilde mesajın tutarlı ve kapsamlı bir biçimde iletilmesini sağlamıştır.

Kitapta yer alan yan iletiler şunlardır:

- Zorluklar, içimizdeki olumlu duyguları engellememelidir.
- İnsanların kalbine dokunmak için kötü duygularımızdan uzaklaşmamız gerekir.
- Anne ve baba sevgisi, çocukların en önemli ihtiyacıdır.
- Küçüklerin davranışlarının şekillenmesindeki en büyük pay büyüklerindir.

- Şiddet, hiçbir sorunun çözümüne katkı sağlamaz.
- İnsanın hayattaki en büyük destekçisi, kendi içindeki güç ve kararlılıktır.
- İnsanlar acıların varlığını kabul ederek sevinçlerine daha sıkı sarılmalıdır.
- Başarıya ulaşmanın temel koşulu, emek vermek ve mücadele etmektir.

Kitapta yer alan yan iletiler, ana iletinin açıklığını ve derinliğini artırmıştır. Birbirini tamamlayıcı nitelikteki ana ve yan iletiler; metin içinde dostluk, doğa sevgisi, çevre bilinci ve aile sevgisi gibi çeşitli kavramların daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Bu iletiler, okurun metnin derinliğini ve ana mesajını daha kapsamlı bir şekilde kavrayabilmesini sağlayacak niteliktedir.

4.6.3. Eğitsel İlkeler

Kitapta çocuk okura yönelik doğrudan öğretici ve öğüt verici bir anlatımdan kaçınılmış, bunun yerine çocukların kendi çıkarımlarını yapmalarını sağlayan ve düşünce becerilerini geliştiren bir anlatım tarzı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, okurun öğrenme sürecinin daha anlamlı ve etkili olmasına katkıda bulunabilir. Kitap otoriter, emir verici ve ayrıştıran bir dilden uzak durmuş; aile sevgisi, dostluğun ve çevrenin önemi gibi evrensel değerlere odaklanmıştır. Kitapta çocukların korkabileceği korkunç, olağanüstü ve rahatsız edici unsurlardan kaçınılmış; bunun yerine, çocukların duygusal olarak rahat hissetmeleri ve metinle olumlu bir etkileşim kurmaları sağlanmıştır. Bu yaklaşım okurun, güvenli ve keyifli bir okuma deneyimi yaşamasını desteklerken aynı zamanda zihinsel ve duygusal gelişimlerini desteklemiştir.

Kitap, çocukların doğru davranışa yönelmelerine imkân tanıyan niteliklerle oluşturulmuştur. Asım'ın yaşadığı olumsuz gelişmeler sonrası portakal ağacıyla kurduğu özel ilişki ve yeniden hayata tutunma çabası, okurun karakterin zorluklarla başa çıkma ve kişisel dönüşümünü anlamasına yardımcı olabilecek özelliktedir. Bu ilişkiler, okura zorluklarla başa çıkmanın ve destek aramanın önemini vurgulayan değerli dersler sunmuştur.

Kitapta, okurun bilişsel ve gelişimsel özelliklerini etkileyecek herhangi bir olumsuz söyleme yer verilmemiştir. Bunun yerine çocukların gelişim seviyelerine uygun, olumlu ve yapıcı içeriklere yer verilmiştir. Bu yaklaşım, okurun güvenli bir okuma deneyimi yaşaması ve metnin sunduğu değerleri daha etkili bir biçimde içselleştirmesine katkı verecek niteliktedir.

Kurgu içindeki kadın ve erkek karakterler, metnin tamamında cinsiyet rollerinin dışına çıkmamış; toplumsal cinsiyet normlarına uygun şekilde, geleneksel roller içinde tasvir edilmiştir.

Kitabın genelinde özellikle başkahramanımız Asım aracılığıyla zorluklara karşı mücadele etmenin ve çaba göstermenin, sonunda başarıya ulaşmanın anahtarı olduğuna dair olumlu bir mesaj verilmiştir. Aynı zamanda çocukların günlük yaşamlarından ve gerçeklikten uzak kalan soyut kavramlar ile yaşantılara yer verilmemiştir, bu da metnin çocukların gerçekçi ve erişilebilir bir anlayış geliştirmelerini desteklediğini ortaya koyar.

Kitabın bazı bölümlerinde, Asım'ın kendi ağzından aktarılan şiddet deneyimlerine yer verilmiştir. Bu durum, çocuk okuru olumsuz anlamda etkileyebilir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Portakal Çiçekleri” isimli kitap, çocukların kolaylıkla taşıyabileceği bir yapıda oluşturulmuştur. Kullanılan kâğıt, okurun göz sağlığını olumlu yönde desteklerken aynı zamanda kitabın okunabilirliğini de artırmıştır. Kapakta kullanılan renk ve resimler, okurun içeriğe yönelik fikir üretmesini sağlamış ve metin hakkında ön bilgi edinmesine yardımcı olmuştur. Aynı zamanda kapak ve iç kapakta kullanılan tasarımsal nitelikler, çocuk okurun ilgi ve ihtiyacına uygun şekilde tasarlanmıştır. Bu unsurlar genç okura, kitaba yönelik olumlu bir deneyim sunmuştur.

Sayfa düzenindeki kenar ve satır arası boşluklar, okura estetik bir deneyim sunarak metnin daha düzenli ve rahat okunmasına olanak sağlamıştır. Bu tasarım unsurları, metnin görsel çekiciliğini artırır ve okurun metinle etkileşimini kolaylaştırıcı niteliktedir. Ciltlemede kullanılan tutkal, sayfaların uzun süreli kullanımına olanak sağlayacak yapıdadır. Kitapta herhangi bir resim kullanılmaması, görsel olarak desteklenmeyen bir anlatım sunulmasına yol açmıştır. Bu durum, özellikle genç okurlar için metnin çekiciliğini azaltabilir. Aynı zamanda görsel öğelerle zenginleştirilmiş içeriklerin, bilgi edinme süreçlerini destekleyici rolünü de sınırlandırabilir.

Kitap; konu, izlek ve ileti açısından çocukların anlam seviyelerine uygun şekilde tasarlanmıştır. Kahramanların özellikleri açık ve belirgin bir biçimde sunulmuş olup öykünün başından sonuna kadar bu karakterlerin gelişimi dikkatlice işlenmiştir. Bu yaklaşım okurun, karakterleri ve olayları daha iyi anlamasına imkân tanır. Aynı zamanda metnin genel yapısının tutarlı ve erişilebilir olmasını destekler.

Dil ve anlatımda Türkçenin zenginliğinden etkili bir şekilde yararlanılmıştır. Türkçenin

çeşitli ifade olanakları, anlatımın canlı ve etkili olmasını sağlarken dilin estetik ve anlam derinliğini de vurgulamıştır. Bu durum, metnin hem dilsel hem de anlatımsal olarak güçlü bir yapıya sahip olmasına katkıda bulunmuş ve okurun dilin zenginliğinden faydalanarak metni daha iyi kavramasına yardımcı olmuştur.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın “Portakal Çiçekleri” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 11 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.7. ÇİÇEK EKSPRESİ

Bu alt bölümde Özgür Balpınar'ın “Çiçek Ekspresi” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel ilkelerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yapılan yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Yayın Yönetmeni: Savaş Özdemir

Yayın Koordinatörü: Tülay Öncü

Editör: Cansev Ayanoglu

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Esra Burak

Çizer: Büşra Kaygın Gafarov

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Şubat 2021

İncelenen Baskı: 8. Baskı

Sayfa Sayısı: 120

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 10+

4.7.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.7.1.1. Boyut

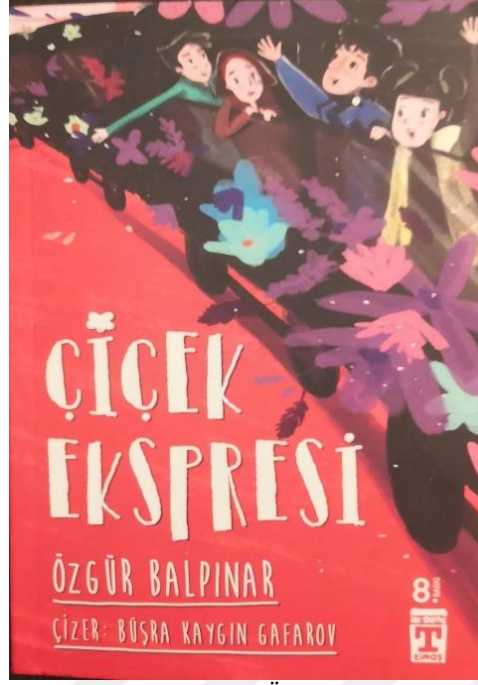
“Çiçek Ekspresi” isimli kitap, 12,5 x 19,5 boyutunda ve 100 gram ağırlığındadır. Kitap, bu yönüyle çocukların kolaylıkla taşıyabileceği özelliktedir. Kitabın boyutu, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

4.7.1.2. Kâğıt

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Bu sayede yazılar rahat bir şekilde okunabilmektedir. Dayanıklı kâğıt kullanılması, çocuklara kitapların sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından kolaylık sunmaktadır.

4.7.1.3. Kapak

Kitabın kapağı, Esra Budak tarafından tasarlanmıştır. Kitabın ön kapağına bir trenin içinde dört çocuk resmedilmiştir. Bu çizimin yanında trenden çıkan farklı renklerde çiçekler yer almaktadır. Kapakta yer alan tren ve çiçek resimleri ile “ekspres” kelimesi, okurda macera dolu bir yolculuk ve zamanda değişim fikrini uyandırabilir. Kapağın sol köşesinde büyük puntolarla kitabın adına yer verilmiştir. Kitabın adı, pembe zemin üzerinde beyaz renk kullanılarak resmedilmiştir. Bu durum, çocukların dikkatini kitaba çekmek açısından niteliklidir. Ayrıca görsel olarak daha etkileyici bir görünüm sunarak çocukların kitapla bağlantı kurmalarına yardımcı olabilir. Kitap adının altında yazar ve çizerin adına yer verilmiştir. Ön kapak resminde bulunan çocukların kurguda yer alan Nil, Yiğit, Narin ve Can adlı kişiler olduğu düşünülebilir. Bu durum, çocukların karakterlerle bağ kurmasını sağlama ve hikâyeye olan ilgilerini artırma bağlamında niteliklidir. Çocuklar resimde mutlu ve şaşkın görünmektedir. Bu durum, okuyucuya kitabın içeriği hakkında ipuçları sunarak merak uyandırabilir. Aynı zamanda hikâyenin eğlenceli ve heyecan dolu olabileceğini de gösterebilir. Kitabın alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosuna ve baskı sayısına yer verilmiştir.

Görsel 4.33.: Çiçek Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2022)

Kitabın arka kapağında, ön kapakta yer alan tren ve çiçeklerin devamına yer verilmiştir. Arka kapağın zemini de ön kapaktaki gibi pembe renkten oluşmaktadır. Üst kısımda, ön kapağa göre daha küçük puntolarla kitap ismine yer verilmiştir. Arka kapağın büyük bölümünde kitabın tanıtım yazısı bulunmaktadır. Bu yazıda olaylara dair ipuçları ve bilgiler sınırlı bir şekilde verilmiştir. Tanıtım yazısı, okurun kitaba karşı merak duygusunu harekete geçirecek niteliktedir. Kitabın alt kısmında sırasıyla yayınevinin logosuna, kitabın türüne, “İçinde Ne Var” kısmına yer verilmiştir. “İçinde Ne Var” kısmında sırasıyla “macera”, “sevgi” ve “arkadaşlık” kavramları bulunur. Bu bölüm, okuyucunun kitabın ana temalarını keşfetmesine yardımcı olacak özelliktedir. Arka kapağın son bölümünde yayınevinin sosyal medya hesapları ve internet adresi yer almaktadır. Arka kapakta yayınevinin internet adresinin bulunması, okuyuculara ek içerik ve yazar hakkında bilgi edinme fırsatı sunabilir. Bu, onların diğer kitapları keşfetmelerini ve yayıneviyle daha fazla etkileşimde bulunmalarını kolaylaştırabilir.

Kitabın sırt kısmında ön ve arka kapakta verilen tren yer almıştır. Yazarın adı ve soyadıyla birlikte kitabın adına da yer verilen bu kısımda, küçük bir beyaz çiçek de bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmı, sade yapıda ve kitabın genel bilgilerini net bir şekilde sunan bir tasarımda oluşturulmuştur. Bu durum, okurun kitabın genel bilgilerini öğrenmesi adına kolaylık sağlayacak niteliktedir. İç kapakta, büyük puntıyla ve siyah renkle kitabın ve yazarın adına yer verilmiştir. Ayrıca çizerin adının ve yayınevinin genel ağ adresinin de yer aldığı iç kapak, sade ve şık bir tasarıma sahiptir.

“Çiçek Ekspresi” kitabının kapağında kullanılan malzemeler, kitabın hem estetiğini hem de dayanıklılığını önemli ölçüde artıracak niteliktedir. İnce karton ve selafon kaplama kullanımı, kitaba hafif ve şık bir görünüm katmıştır. Ciltlemede kullanılan tutkalın dayanıklılığı, kitabın uzun süreli kullanımına olanak sağlar özelliktedir. Kapakta kullanılan resim ve dikkat çekici renk uyumu, kitaba olumlu bir özellik katmıştır. Görseller, içerikle ilgili okura bilgi sunacak biçimde hazırlanmıştır. Bu resimler, metnin ana fikirlerini pekiştirerek okurun konuyu daha iyi kavramasına yardımcı olacak niteliktedir. Bu sayede içerik, daha etkileyici ve akılda kalıcı hale gelebilir. Kitap, kapak özellikleri açısından genel olarak başarılı bir şekilde oluşturulmuştur.

Görsel 4.34.: Çiçek Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2022)

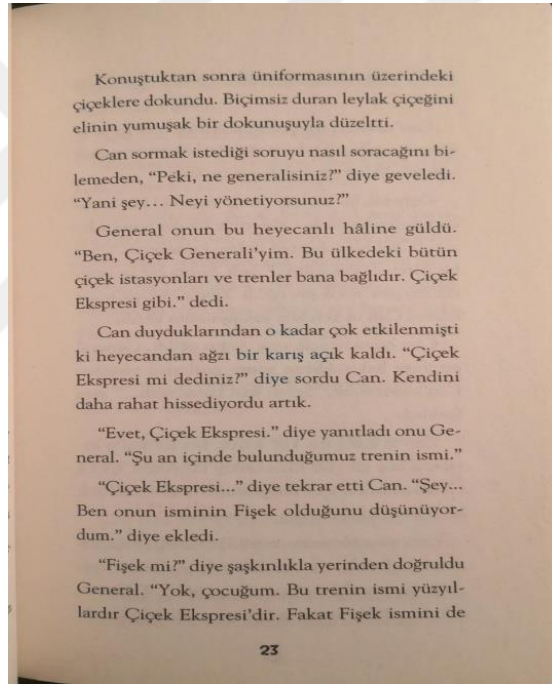
4.7.1.4. Sayfa Düzeni

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta yer alan bölüm başlıkları, siyah renkte ve büyük puntoyla yazılmıştır. Bununla birlikte, yeni bölüme geçişte her bölüm sonunda boşluk bırakılmış ve sonrasında yeni bölümle ilgili siyah-beyaz resimlere yer verilmiştir. Bu düzenleme, okuyucuya yeni bölüme geçildiğini duyumsatacak özelliktedir. Bu sayede okuyucu, her bölüm arasında güçlü bir bağlantı kurarak metnin bütünlüğünü daha iyi anlayabilir.

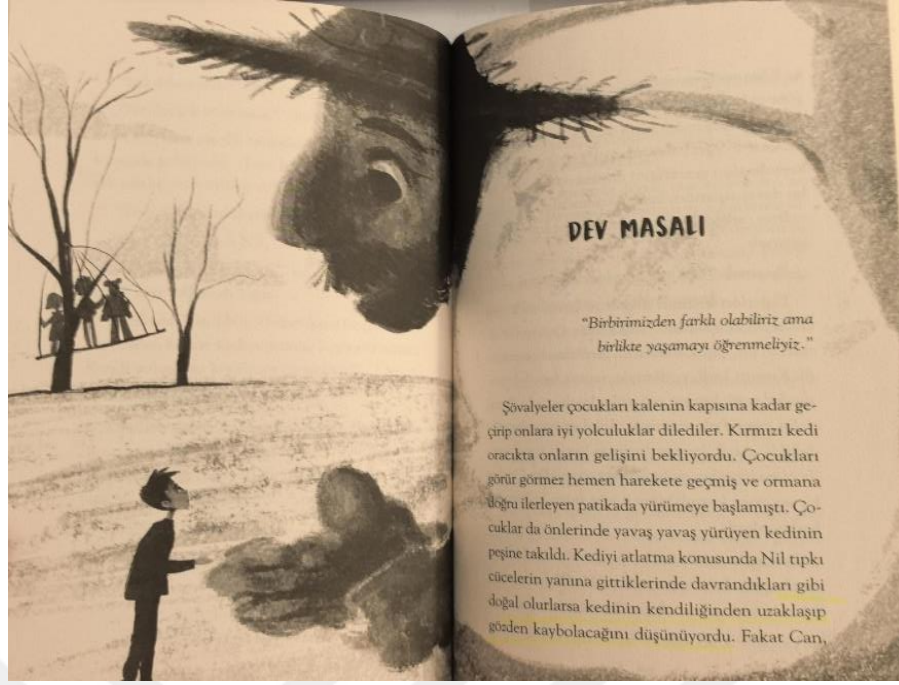
Kitabın sayfa kenarları, satır aralıkları ve kelimeler arasındaki boşluklar düzenli gözükmemektedir. Bu yapı, metnin okunmasını kolaylaştırarak okurun dikkatini dağıtmadan konuyu takip etmesine olanak tanır ve kitabın genel estetiğini de olumlu yönde etkiler. Kitapta yazı karakteri Times New Roman ve 12 puntodur. Kullanılan punto, metni daha okunabilir hale getirerek anlamayı kolaylaştırabilir.

Kitapta kullanılan sayfa numaraları sayfanın altında yer almıştır. Sayfa numaraları, okuyucunun sayfa düzenini takip etmesini kolaylaştırmıştır. Kitapta sadece bölüm başlarında resim kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bazı resimlerde kullanılan yoğun mürekkep, okurun dikkatini olumsuz etkileyebilir. Kalan kısımlarda yazı ve kâğıt rengi uyumu, okuma deneyimini olumlu yönde etkileyecek özelliktedir. Bu uyum, göz yorgunluğunu azaltarak metnin daha rahat bir şekilde okunmasını sağlayabilir.

“Çiçek Ekspresi” isimli kitap okura, sayfa düzeni açısından estetik ve işlevsel bir yapı sunmaktadır. Sayfa düzeni, metin ve görsellerin dengeli bir şekilde yerleştirilmesiyle okurun gözünde hoş bir denge oluşturmuştur. Kitapta kullanılan yazı karakteri, bırakılan kenar boşlukları ve satır aralıkları estetik olarak kitabı tamamlamıştır. Kitap genel olarak sayfa düzeni açısından çocukları okumaya isteklendirici niteliktedir.

Görsel 4.35.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 23)

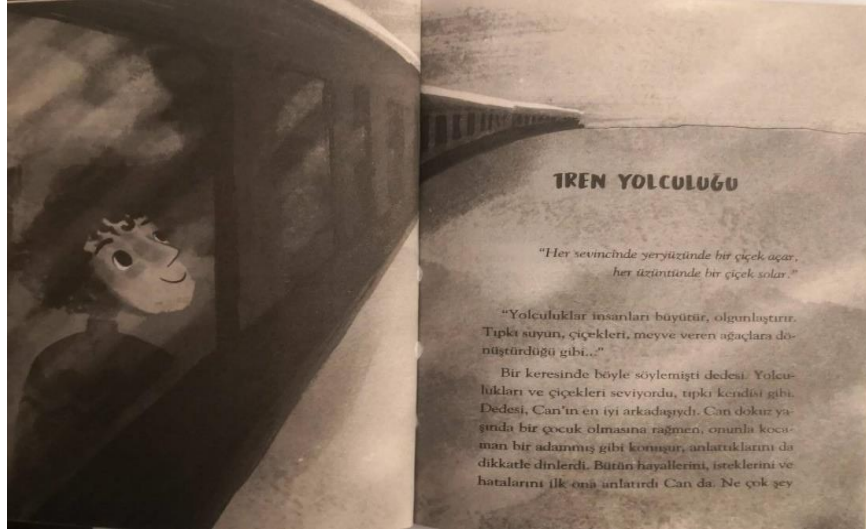

Görsel 4.36.: Çiçek Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 68-69)

4.7.1.5. Resimler

“Çiçek Ekspresi” isimli kitabın resim çizimleri Büşra Kaygın Gafarov tarafından yapılmıştır. Kitabın her bölümünde bir tane resme yer verilmiştir. Toplamda yedi bölümden oluşan kitap, yedi tane resim içermektedir. Resimlerin hepsi, bölüm isimleri ile uyumlu görünmektedir. Bu durum, resimler aracılığıyla okura bölüm hakkında fikir verebilir ve okurun ilgisini artırarak metne olan bağını güçlendirebilir. Kitabın bazı bölümlerinde kullanılan resimler, yoğun mürekkep kullanımı sebebiyle yazıların okunmasını zorlaştırmıştır. Bu durum, içeriğin anlaşılabilirliğini olumsuz etkileyebilir ve okurun metne odaklanmasını güçleştirebilir.

“Çiçek Ekspresi” adlı kitapta kullanılan resimler, anlatılanları destekleyerek okurun zihninde canlandırmasına yardımcı olacak özelliktedir. Resimler, her ne kadar renksiz olsa da çocukların dikkatini çekecek ve onları metne yaklaştıracak niteliktedir. Bazı resimlerin yazıları okumayı zorlaştırması, kitabın bu kısımlarının yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Görsel 4.37.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 6-7)

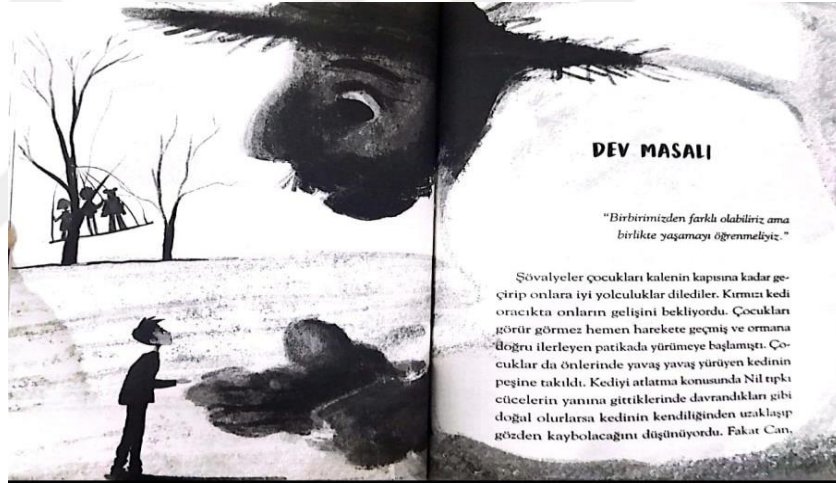
Görsel 4.38.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 32-33)

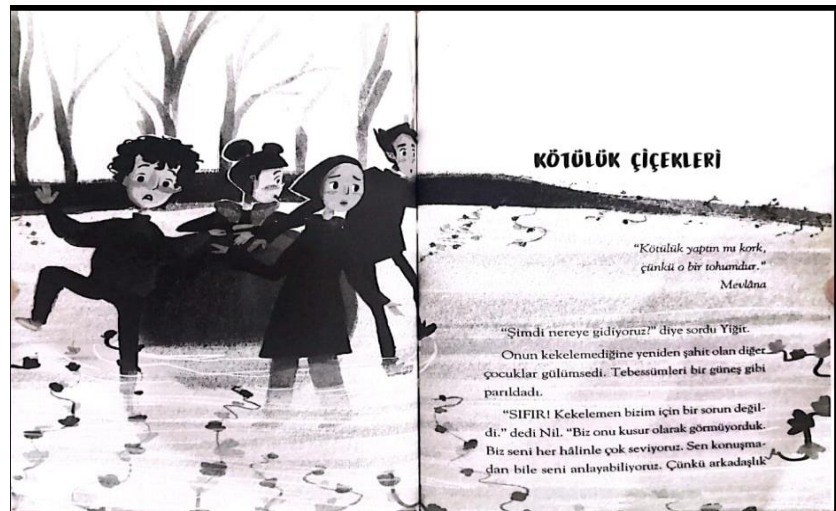
Görsel 4.39.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 42-43)

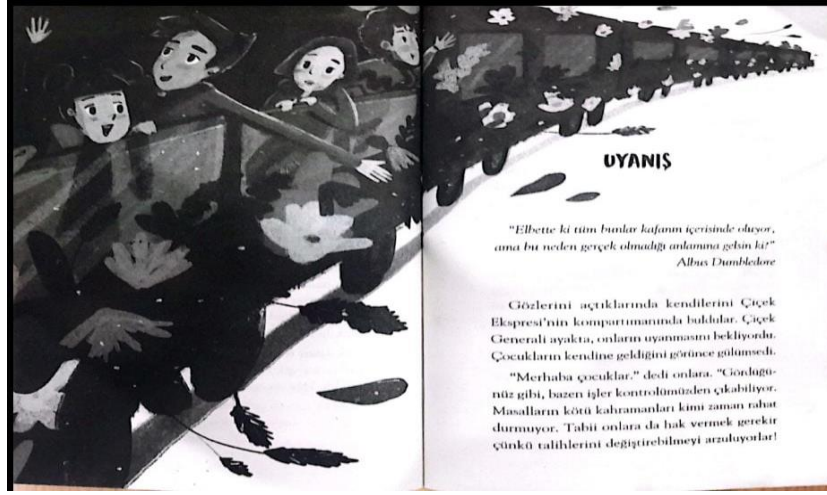
Görsel 4.40.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 54-55)

Görsel 4.41.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 68-69)

Görsel 4.42.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 96-97)

Görsel 4.43.: Çiçek Ekspresi (Balpınar, 2022: 112-113)

4.7.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.7.2.1. Konu

“Çiçek Ekspresi” isimli kitap, Özgür Balpınar’ın “Ekspres” serisinin birinci kitabıdır. Kitap; dokuz yaşındaki Can’ın, yaz tatilinde teyzesini ziyaret etmek için bindiği bir tren yolculuğunda gördüğü rüyayı konu alır. Can, bu yolculuğa çıkmadan önce rüyasında gizemli bir ormanda kaybolur. Gerçek yolculuğuna başladığında ise rüyasında yaşadığı maceraları birebir deneyimlemeye başlar. Bu durum, onun için heyecan verici bir deneyim haline gelir. Rüyasında kendisine yardım eden Nil, Yiğit ve Narin ile tanışan Can, unutulmaz bir maceraya atılır.

Kitap yedi bölümden oluşmaktadır. Kahramanlarımızdan dokuz yaşındaki Can, çiçekleri ve trenleri çok seven bir çocuktur. Can, en iyi arkadaşı olarak dedesini görür ve en çok onunla vakit geçirmeyi sever. Bir gün rüyasında çok sevdiği trenle eğlenceli ve maceralı bir yolculuk yapmaktadır. Rüyanın en güzel yerinde annesinin uyandırmasıyla hayal kırıklığı yaşar çünkü rüyanın sonunu görememiştir. Yaz tatilinin gelmesiyle birlikte teyzesine tatile gidecek olan Can’ı, tatilden çok trenle seyahat edecek olması heyecanlandırmaktadır. Kitaptaki olaylar da burada başlamaktadır. Binddiği tren, Can’ın yarım kalan rüyasında yaşadıklarına benzemekte ve her anı, ona tanıdık gelen ayrıntılarla doludur. Tren hareket ettikçe Can kendini birden rüyasının içindeymiş gibi hisseder ve tanıdık karakterlerle karşılaşmaya başlar, bu da onu sürükleyici bir maceraya götürür.

Trende otururken yanına “General” isimli bir adam gelip bu trenin adının “Çiçek Ekspresi” olduğunu söyler, elindeki kitabı açarsa maceralı ve heyecanlı bir yolculuk yapacağını anlatır Can’a. Kahramanımız korkar ama yine de bu macerayı kaçırmak istemez ve kitabı açar. Gittiği dünyanın adı: “Masallar Diyarı”. Burada ilk olarak kahramanlarımızdan bir diğeri olan Nil ile karşılaşır. Neler yaşadığına anlam vermekte zorlanan Can, Nil’e epey sorular sorar. Bu yolculukta Can ve Nil’e, Yiğit ve Narin de katılır. Bu dört arkadaş, masallardaki kahramanların olduğu dünyada kötülöklere karşı savaşımaya başlarlar. Bu süreçte çocuklara “Gölge” adındaki kırmızı bir kedi yardım eder. Kedi gidecekleri yere doğru ilerleyerek çocuklara yol gösterir ancak zamanla fark edecekleri bir sorun belirecektir; bu durum, onların maceralarını daha da karmaşık hale getirecektir. Sorun, gittikleri her yerde kırmızı sarmaşıkların olması ve yaşanan olayların bu sarmaşıktan kaynaklandığının anlaşılması ile devam eder. Çocuklar bu yolculukta Kırmızı Başlıklı Kız, Peter Pan, Nasreddin Hoca ve nice masal kahramanları ile karşılaşmaktadır. Kahramanlarımız, “Çiçek Ekspresi” isimli trenle maceralarını sürdürürken kötü giden durumları düzelteceklerini düşünmeye başlarlar. Onlara yol gösteren kırmızı kedi, çocukları kötü niyetli ve sıkıntılı kişilerin yanına yönlendirir. Bu durumu fark eden Can ve arkadaşları sonunda onun peşinden gitmeyi bırakıp kaçmaya karar verirler. Devam eden kısımda çocuklar, kötölüklerin kaynağının kırmızı sarmaşıkların kurutulmasında yattığını fark ederler ve bitkinin kaynağını bulmaya çalışırlar. Kaynağın bulunmasında ise onlara yardım eden kişi Peter Pan’dır. Rapunzel’in yardımıyla kırmızı sarmaşıkların kaynağını bulan çocuklar, zorlu mücadeleden sonra onu kurutmayı başarırlar. Her bölümde farklı bir masal kahramanı ile maceralar yaşayan çocuklar, görevlerini başarıyla yerine getirmişlerdir. Tam her şeyin bittiği sırada, Can ani bir sesle irkilir ve rüyadan uyanarak teyzesinin şehrine geldiğini anlar. Can, trende uyuyakalmıştır. Şaşkınlığını bir türlü atamaz ve olanların rüya olduğuna bu sefer inanmak istemez. Kitapta anlatılan olaylarla çocuklara sevgi ve iyilikle her şeyin güzelleşebileceğinin yanı sıra başarmak için hata yapmaktan korkmamanın önemi de ön plana çıkarılır.

Kitapta yaşanan olaylar fantastik unsurlarla zenginleştirilmiştir. Kullanılan fantastik öğeler, okurun hayal gücünü geliştirebilecek niteliktedir. Kurguda fantastik ortamların ve varlıkların bulunması, okurun yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmesine katkı sağlayabilir. Bu tür hikâyeler, çocuklara farklı dünyaları keşfetme fırsatı sunarak çeşitli bakış açıları kazanmalarına katkı sağlar.

Kahramanlar Can, Narin, Yiğit ve Nil'in kurgu içinde yaşadığı olaylar; okurun, merak ve heyecan duygularını olumlu anlamda etkileyecek özelliğindedir. Bu süreç, çocukların duygusal ve bilişsel gelişimlerine de katkıda bulunabilir. Macera, sevgi, cesaret ve mücadele kavramları, okur ile kitap arasında duygusal bir bağ kurma fırsatı sunmuştur. Bu saydığımız unsurlar, çocukların kendilerini hikâyeye daha yakın hissetmelerini sağlayarak hayatta karşılaşılabilecekleri zorluklara karşı ilham verici bir kaynak oluşturabilir. Kahramanların çoğu bölümde göstermiş olduğu davranışlar, bu durumu desteklenmiştir.

Çatışmalar: “Çiçek Ekspresi” isimli kitap, karakter gelişimini ve hikâye akışını zenginleştirmesi açısından çeşitli çatışmalar üzerine kurulmuştur. Bu durum çocukların duygusal ve sosyal beceriler kazanmasına yardımcı olmanın yanında, kitabın ilgi çekmesini ve vermek istediği etkiyi artırmasını sağlayacak özelliğindedir.

Kişi-Kişi Çatışması: Nil ile Dev arasında geçen konuşma, kişi-kişi çatışmasına örnektir. “Ben o meseleyi kendi içimde hallettim,” dedi adam. “Bir dağın tepesinde yaşayıp herkesten ve her şeyden kaçarak hiçbir meseleyi halletmiş sayılmazsınız.” dedi, Nil.” (Balpınar, 2022: 51).

Nil ile diğer çocuklar arasında geçen olay kişi-kişi çatışmasına örnektir.

“Yani fazla yük olup da sevgili Rapunzel’in kafasını acıtmak istemeyiz,” diye devam etti Narin. Can ve Yiğit bu kez kahkaha attı.” (Balpınar, 2022: 107).

“Arkadaşlar lütfen kendinize gelin,” diye çıkıştı Nil. “En son Dev’in yanında başımıza açtığınız işleri hatırlatırım! Acele etmeliyiz.” (Balpınar, 2022: 107-108).

Kişinin Kendiyle Olan Çatışması: Can’ın General ile ilgili düşünceleri, kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmalara bir örnektir.

“Can, General’in bu tavrına birazcık sinir olmuştu. Niçin aceleye getirmeye çalışıyordu ki? Hiç bilmediği, belirsiz bir yolculuğa niçin çıkacaktı? Normal bir zamanda böylesine bir yolculuğun hayalini kurardı. Fakat şimdi yaşadıkları onu fazlasıyla huzursuz etmişti.” (Balpınar, 2022: 28-29).

Kişi-Toplum Çatışması: Kitapta herhangi bir kişi-toplum çatışmasına yer verilmemiştir.

Kişi-Doğa Çatışması: Kitapta kişi-doğa çatışmasına yer verilmiştir.

“Yol öylesine sarp ve çetindi ki birkaç kez mola verip dinlenmek zorunda kalmışlardı.” (Balpınar, 2022: 46).

4.7.2.2. İzlek

İzleği “Unutulmuş masal kahramanları ve kaybolan hayal gücü üzerinden cesaret, dostluk ve sevgi gibi değerlerin, kötülüğe karşı üstün gelmesi.” olan kitapta; Can ve arkadaşları, karşılaştıkları zorluklarla iyiliğin her zaman galip geleceğini göstermiştir. Konusu, macera tutkusu taşıyan Can ve arkadaşlarının yaşadığı çeşitli olaylar olan kitap, izleğiyle güçlü bir uyum içerisindedir. İzlek; kurgudaki kahramanların konuşmaları, yaşantıları ve olaylara yaklaşımlarıyla güçlendirilmiştir. Bu bağlamda karakterlerin tutumları, hikâyenin gelişimini destekleyen önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır.

4.7.2.3. Karakter

Başkişiler:

Can: Can, hikâyenin merkezindeki en önemli karakterdir. Macera boyunca cesareti ve hayal gücüyle öne çıkarak arkadaşlarıyla birlikte zorlukların üstesinden gelmeye çalışmıştır. Can, meraklı yapısıyla dikkat çekerken trenler ve çiçekler konusundaki tutkusuyla da öne çıkmaktadır. Birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi ve inandırıcı nitelikleri olması bakımından açık karakter olan Can, öykünün sonuna kadar yeni davranışlar ve değerler geliştirmesi açısından da devingen karakter özelliği gösterir.

Nil: Nil, masal diyarına giden ilk çocuktur. Can ve diğer arkadaşlarını olayların geçeceği yerde karşılar. Masal diyarının kapılarını aralayan buluşma, Nil’in hikâyedeki rolünü pekiştirir. Olayların gelişiminde Can ile birlikte yer alarak hem dostluğun hem de hayal gücünün önemini vurgulayan anlara tanıklık eder. Bu süreçte, Can ve arkadaşlarının maceralarına katılarak, onlara rehberlik eder ve cesaret verici bir kişi haline gelir. Olaylara karşı sakin ve bilinçli bir yaklaşım sergileyen Nil, kurguda her yaşadığı olaydan sonra kendini ve davranışlarını geliştiren bir karakter olması bağlamında devingen karakterdir. Okurun kitaptaki davranışlarıyla iyi bildiği ve yakından tanıdığı Nil, bu açıdan açık karakter özelliği gösterir.

Yiğit: Kitapta yer alan dört kişiden biri olan bu karakter, kurgu içerisindeki en korkak ve çekingen figürdür. Olaylar karşısında genellikle endişeli bir tavır sergileyen Yiğit, cesaret gerektiren durumlarla yüzleşmekte zorluk çeker. Ancak, çekingenliği onu diğer karakterlerin gözünde daha insani ve masum kılar. Yiğit, hikâyenin sonuna doğru cesaretini geliştiren bir kişilik sergileyerek devingen bir karakter haline gelir. Bu süreçte karşılaştığı zorluklarla başa çıkma yeteneği artar ve karakter gelişimi belirginleşir. Okuyucu tarafından özellikleri iyi bilinen Yiğit, açık karakterdir.

Narin: Kitapta yer alan dört kişiden biri olan bu karakter, kurgunun genelinde alaycı bir tutum sergileyerek sürekli eğlenmeyi hedefler. Narin, kurgu içinde diğerkarakterlerin gölgesinde kalmış bir figürdür. Okurun diğerkahramanlara göre daha yakından tanıdığı Narin, kapalı bir karakterdir. Öykü boyunca herhangi bir kişilik değışimi yaşamadığı için durağan karakter özelliğindedir.

Yan Kişiler:

General: General, ilk olarak Can ile trende karşılaşarak ona bu maceraya katılmak isteyip istemediğini sorar ve böylece hikâyeye dâhil olur. Herhangi bir kişilik değışimi veya değerkeliştirmediğı için durağan bir karakterdir; hakkında fazla bilgi verilmediğı için de kapalı karakter özelliğı gösterir.

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta iki erkek ve iki kadın karakterin yer alması, cinsiyet dağılımının dengeli bir şekilde yer aldığını göstermektedir. Bu durum, farklı bakış açılarını yansıtırken okuyuculara çeşitli karakterler aracılığıyla zengin bir anlatım sunmuştur. Ayrıca erkek ve kadın karakterlerin eşit bir şekilde ön plana çıkması, genç okurlara, farklı cinsiyetlerin hikâye içinde aktif rol alabileceğini ve birlikte maceralar yaşayabileceğini gösterecek özelliktedir. Kahramanların çocuklardan seçilmesi, okurun bu karakterlerle özdeşleşmesini kolaylaştıran bir nitelik taşımaktadır. Kitaptaki kahramanların açık ve devingen yapıda olması, okur için olumlu değerkendirilebilir. Bu tür karakterler, hikâyenin akışına dinamik bir katkı sağlarken okurun da kitapla duygusal bağ kurmasını kolaylaştırabilir. Kitapta yer alan karakterlerin kişilik özellikleri ve önem verdikleri bazı unsurların okura açıkça iletildiğı bölümlerden biri şu şekildedir:

“İstasyonun veya rayların çok uzağında olsa da trenin sesini duymak dahi yeterdi Can’ı mutlu etmeye. Peş peşe sıralanmış vagonların, rayları döverekeerlerken çıkardıkları ses, onu heyecanlandırırdı. Can, büyüdüğünde bir kondüktör veya makinist olmak, hayatı boyunca bir trende çalışmak istiyordu.” (Balpınar, 2022: 13-14).

“Çiçek Ekspresi” adlı kitaptaki kahramanlar, yazar tarafından farklı yönlerden geliştirilerek kitabın çekiciliğini ve derinliğini artıracak niteliktedir. Bu zenginleştirilmiş karakterler, okurun onlarla güçlü bir bağ kurmasını sağlarken hikâyenin çeşitli açılardan gelişmesine katkı sunmuştur. Sonuç olarak karakterler, kitabın eğlenceli ve heyecanlı bir yapıda olmasına imkân sağlamıştır.

4.7.2.4. Dil ve Anlatım

“Çiçek Ekspresi” isimli eserde genel olarak basit, anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmıştır.

Bu cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“İçi sevinçle dolmuştu.” (Balpınar, 2022: 13).

“Nil’in eli birden kıpırdadı.” (Balpınar, 2022: 52).

“Yeniden yürümeye başlamışlardı.” (Balpınar, 2022: 66).

“Kırmızı kaplan öylece dışarıda öylece duruyor, trene yaklaşmıyordu.” (Balpınar, 2022: 75).

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta söz varlığının önemli öğelerinden olan deyimlere sıkça yer verilmiştir. Bu deyimlerden bazıları şöyledir:

- Ağzı açık kalmak: “Etrafına bakınca gördüğü manzara karşısında ağzı açık kaldı.” (Balpınar, 2022: 33).
- Dehşete düşürmek: “Çocuklar gördükleri manzara karşısında dehşete düştüler.” (Balpınar, 2022: 101).
- Gözden kaybolmak: “...doğal olurlarsa kedinin kendiliğinden uzaklaşıp gözden kaybolacağını düşünüyordu.” (Balpınar, 2022: 70).
- Hayal kırıklığına uğramak: “Hayal kırıklığına uğramış bir edayla cüzdanını cebine koydu.” (Balpınar, 2022: 117).
- İçi içine sığmamak: “Birazdan bu trenin içinde olacağını düşündükçe içi içine sığmıyordu.” (Balpınar, 2022: 18).

Söz varlığını için önemli olan ikilemeler de kitapta sıkça kullanılmıştır. Kitapta kullanılan bazı ikilemeler şunlardır:

- Hüngür hüngür: “Çocuklar aşağı inip adamı hüngür hüngür ağlarken bulduklarında çok üzüldüler.” (Balpınar, 2022: 99).
- Karşı karşıya: “...Can bir anda Dev’le karşı karşıya gelince tedirgin olmuşlardı.” (Balpınar, 2022: 84).
- Parıl parıl: “Parıl parıl parıldayan gölün ortasındaki kıpkırmızı ışığı o zaman fark ettiler (Balpınar, 2022: 108).
- Peş peşe: “Peş peşe altı vagonu ve en önceki lokomotifleriyle tren binbir çiçekle bezenmişti.” (Balpınar, 2022: 74).
- Yavaş yavaş: “Kırmızı kedi yavaş adımlarla göle yaklaşıyordu.” (Balpınar, 2022: 110).

Kitapta bir tane atasözüne yer verilmiştir. Atasözlerinin az kullanılması, çocukların dil gelişimini ve kültürel bilincini olumsuz etkileyebilir.

- Yalnızlık, Allah’a mahsustur: “Ne demişler yalnızlık yalnızca Allah’a mahsustur.” (Balpınar, 2022: 51).

Kitapta kullanılan dil, çocukların dil zevkini ve kelime haznesini geliştirecek bir anlatımla oluşturulmuştur ancak anlatımın bazı yerlerinde bağlaçlardan sonra noktalama işareti kullanılmıştır. Çocuk kitaplarında noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı, metnin anlaşılmasını zorlaştırarak çocukların okuma becerilerini olumsuz etkileyebilir ve dil gelişimlerini engelleyerek yazılı ifade yeteneklerinde sorunlara yol açabilir. Kitapta noktalama işareti yanlışlığı yapılan bazı kısımlar şu şekildedir:

“Tren yeniden hareket etmeye başlamıştı **ki**, kapının dışında bir insan silueti belirdi.” (Balpınar, 2022: 10).

“Çocuklar kasabadan ayrılırken Dev **de**, kasaba halkı da mutlu görünüyordu.” (Balpınar, 2022: 93).

Kitapta, kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapılarına da yer verilmiştir. Bu durum, okurun dilimizdeki çeşitliliği görmesine ve anlatımın zenginleşmesine katkıda bulunabilir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“Koca trende tek başına yolculuk yapıyormuş hissini taşıyordu bu yüzden.” (Balpınar, 2022: 8).

“Gökyüzü bile kırmızıya çalıyordu artık.” (Balpınar, 2022: 103).

“Büyük kırmızı bir tohumdu bu.” (Balpınar, 2022: 108).

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta, okurun dil zevkini geliştirecek ve hayal gücünü destekleyecek nitelikteki sıfat ve benzetmelere yer verilmiştir. Bu unsurlar, hikâyenin duygusal gücünü artırarak çocukların metinle daha güçlü bir bağ kurmasını sağlayabilir. Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“Bir gün dedesine koskocaman, güzeller güzeli bahçesini kime miras bırakacağını sormuştu.” (Balpınar, 2022: 8).

“Yiğit, kışneyen atlardan korktuğu için yine çocukların arkasına geçmişti.” (Balpınar, 2022: 59).

“Artık kırmızı kedinin kendi taraflarından olmadığından emin olmuştu çocuklar.” (Balpınar, 2022: 70).

Kitapta kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“Yolculuklar insanları büyütür, olgunlaştırır. Tıpkı suyun, çiçekleri, meyve veren ağaçlara dönüştürdüğü gibi...” (Balpınar, 2022: 1).

“Can dokuz yaşında bir çocuk olmasına rağmen onunla kocaman bir adammış gibi konuşur, anlattıklarını da dikkatle dinlerdi.” (Balpınar, 2022: 1).

“Kale bir tepeye inşa edildiği için önlerinde bir yelpaze gibi uzanan küçük ülkeyi görebiliyorlardı. (Balpınar, 2022: 58).

Kitapta, genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım kullanılmıştır. Ancak bazı bölümlerde birinci kişi ağzından anlatıma da yer verilmiştir.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Önlerinde yükselen dağın yamacına doğru saptılar. Kıvrılan bir patikada yürüyorlardı.” (Balpınar, 2022: 38).

Birinci Kişi Ağzından Anlatım: “Sahi kedi bizi yanlış yönlendiriyor olabilir mi?” (Balpınar, 2022: 65).

“Çiçek Ekspresi” adlı kitapta, Türkçenin anlatım imkânlarından yararlanılmıştır. Kitap, zengin kelime dağarcığı ve akıcı üslubu sayesinde okurun dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta, metnin yapısını bozacak süslü ve gereksiz kelimelerden kaçınılmıştır. Bu sayede anlatım sade ve akıcı kalmıştır. Bu durum okurun dikkati metne vermesini sağlayacak özelliktedir.

4.7.2.5. İleti

“Çiçek Ekspresi” isimli kitapta macera, sevgi, güven ve iyilik kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana ileti şudur: “Yapılan her kötülük yeni bir kötülüğün başlangıcıdır. Önemli olan yapılan iyiliklerle kötülüklerin karşısında durmaktır.” Kitap, zorluklarla mücadele ederek iyilik ve umut arayışının değerini gösterirken okurun da bu duygularını harekete geçirecek niteliktedir. Yazar, kitaptaki iletileri tek bir bölümde vermek yerine kitabın geneline yayarak daha etkili bir anlatım oluşturmuştur. Bu yaklaşım, okurun her bölümde farklı bir bakış açısı kazanmasını sağlarken iletilerin derinlemesine işlenmesine olanak tanıyabilir. Böylece hikâye boyunca okur, karakterlerin yaşadığı deneyimlerle bu iletileri daha iyi anlayabilir ve içselleştirebilir. Bu da kitabın genel yapısına ve akışına katkıda bulunur.

Kitapta yer alan yan iletiler şunlardır:

- Bitkiler de insanlar gibi ilgi ve sevgiye ihtiyaç duyarlar.
- Düşüncelerimiz sayesinde hayallerimizi gerçeğe dönüştürebiliriz.
- Yetişkinler, çocuklardan yeni bilgiler ve davranışlar öğrenebilirler.
- İnsanlar, hata yapmaktan korkmamalı; aksine, yaptıkları hatalardan dersler çıkarmalıdır.

- Aramızdaki farklılıkları bir kenara bırakarak, birlikte yaşamayı ve bunun getirdiği zenginlikleri keşfetmeliyiz.

“Çiçek Ekspresi” adlı kitapta, ana iletiye ek olarak birçok yan iletiye yer verilmiştir. Yan iletiler, ana temayı destekleyerek hikâyenin derinliğini artıracak ve okurun düşünce dünyasını zenginleştirecek nitelikler taşımaktadır. Böylece okur hem ana mesajı anlama hem de hikâyenin çeşitli yönlerini keşfetme fırsatı bulabilir.

4.7.3. Eğitsel İlkeler

“Çiçek Ekspresi” adlı kitapta yazar, iletmek istediği duygu ve düşünceleri doğrudan öğretici ya da dayatmacı bir şekilde sunmaktan kaçınmıştır. Bunun yerine, okurun kendi yorumunu yapmasına ve kitapla duygusal bir bağ kurmasına olanak tanıyan bir anlatım tarzı benimsemiştir. Bu yaklaşım, hikâyenin etkisini artırmak adına okura daha derin bir deneyim sunabilir. Kitabın hiçbir bölümünde otoriter ve emir verici bir üslup kullanılmamıştır. Yazar, samimi bir dil tercih ederek okurun düşüncelerini ve duygularını kendi deneyimleriyle bir araya getirmesine imkân tanımıştır. Sevgi ve arkadaşlık gibi evrensel öneme sahip kavramlar ön plana çıkarılarak okuyucuya hissettirilmiştir.

Kitapta yer alan fantastik unsurlar, okurun hayal kurma yetisini zenginleştirecek ve onlara hayal dünyasında yolculuk etme imkânı tanıyacak özelliktedir. Bu öğeler, okurun farklı dünyalar keşfetmesini sağlayarak dikkatini artırabilir, hayal gücünü canlandırabilir ve yeni deneyimler yaşamasına olanak tanıyabilir.

Kitaptaki ana kahramanlar Can, Nil, Yiğit ve Narin; sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurarak okura önemli eğitsel değerler kazandıracak bir yapıda oluşturulmuştur. Bu ilişkiler, dayanışma ve güven gibi sosyal becerileri öğretirken zorluklarla başa çıkmanın önemini vurgular. Böylece, okur kendi sosyal hayatında olumlu ilişkiler geliştirme fırsatı bulabilir.

Kitabın hiçbir bölümünde, okurun bilişsel ve duyuşsal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bir söyleme yer verilmemiştir. Bu yaklaşım, okurun olumlu bir mesaj almasını sağlayacak ve sağlıklı bir sosyal ortam oluşturma hedefini destekleyecek niteliktedir. Kitap içerisinde yer alan kahramanlar, kendi cinsiyet rollerinin dışına çıkmamıştır. Bu durum okurların cinsiyet rollerini pekiştirmeleri adına olumlu bir özelliktir.

Kahramanların zorda kalan diğer kahramanlara yardım etmesi, eğitsel ilkeler açısından önemli bir mesaj taşır. Bu durum, okurun dayanışma ve iş birliği gibi sosyal becerilerinin

gelişimine katkı sağlar özelliğindedir. Çocuklar, bahsettiğimiz sosyal beceriler sayesinde yardımlaşmanın ve birlikte hareket etmenin önemini öğrenebilir; böylece sosyal sorumluluk bilincini artırarak daha sağlıklı ilişkiler kurma fırsatı bulabilirler. Ayrıca, kötülöklere karşı iyilik yaparak bu davranışın değerini ve gücünü pekiştirebilirler. Bu, çocuklara iyiliğin yayılması ve zorluklarla başa çıkmanın önemini öğretecek ve olumlu davranışların güçlendiğı bir çevre oluşturma şansı sunacak özelliğindedir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Çiçek Ekspresi” isimli kitap çocukların kolaylıkla taşıyabileceğı bir yapıda tasarlanmıştır. Kitapta kullanılan kâğıt, göz sağlığını olumlu yönde etkileyecek niteliktedir. Kitabın ön ve arka kapağında kullanılan resimler ve tercih edilen renkler, içeriğın okur tarafından daha iyi kavramasını sağlayacak yapıda oluşturulmuştur. Bu tasarım unsurları, okurun kitabın içeriğine dair beklentisini şekillendirecek özelliğindedir.

Sayfa düzeni; kullanılan yazı tipi, kenar ve satır arası boşluklar açısından çocukların ilgisini çekebilecek ve okumayı kolaylaştıracak şekilde tasarlanmıştır. Bu yapı, okurun kitapla etkileşimde bulunmalarını artırabilir. Kitabın ciltlemesinde kullanılan tutkal, sayfaların ve kapağın bir arada durmasını sağlayarak dayanıklılığını artıracak niteliktedir.

“Çiçek Ekspresi” isimli kitabın her bölüm başında bir resim kullanılmıştır. Kullanılan resimlerin tamamı, ilgili bölümün içeriğini yansıtacak şekilde çizilmiştir. Resimler, bu açıdan okurun ilgisini çekecek niteliktedir. Ancak bazı bölümlerde yoğun mürekkep kullanımı, o sayfadaki yazıların okunmasını güçleştirmiştir. Bu durum, okurun metnin içeriğini anlamalarını zorlaştırarak hikâyeye olan ilgisini azaltabilir. Okur, o sayfadaki mesajı kavrayamadığında kitaba karşı olumsuz tutum geliştirebilir.

Kitap konu, izlek ve iletiler bağlamında çocukların anlama düzeyine uygundur. Açık ve devingen karakter yapıları sayesinde, okur ile kahramanlar arasında bağ kurma süreci daha hızlı ve kolay gerçekleşebilir.

Kitapta yer alan ikilemeler, deyim, atasözü, benzetme, sıfat ve farklı cümle yapıları; çocuklara Türkçenin söz varlığını ve özelliklerini sezdirebilecek niteliktedir.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar’ın “Çiçek Ekspresi” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 11 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliğindedir.

4.8. GELECEK EKSPRESİ ÇÖP DÜNYA

Bu alt bölümde Özgür Balpınar'ın “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yapılan yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Yayın Yönetmeni: Savaş Özdemir

Editör: Cansev Ayanoğlu

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Esra Burak

Çizer: Büşra Kaygın Gafarov

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Nisan 2021

İncelenen Baskı: 10. Baskı

Sayfa Sayısı: 112

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 10+

4.8.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.8.1.1. Boyut

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap, 12,5 x 19,5 boyutunda ve 95 gram ağırlığındadır. Kitap, çocuk okurun rahatlıkla taşıyabileceği büyüklük ve hafiflikte tasarlanmıştır. Ayrıca kitabın boyutu, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

4.8.1.2. Kâğıt

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Yazılar bu sayede kolayca okunabilirken çocuklar da sayfaları rahatlıkla çevirebilir.

4.8.1.3. Kapak

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitabın kapak tasarımı Esra Budak tarafından

oluşturulmuştur. Kitabın ön kapağında, yüksek katlı binalar arasında bulunan dört çocuğun resmi yer almaktadır. Kitabın üst orta bölümünde, yazarın adı ve soyadı kırmızı harflerle belirtilmiştir. Arka planda yer alan resimde teneke konserveler, plastik şişeler, maskeler, devrilen çöplükler, havada uçan poşetler ve kâğıtlar gibi çeşitli çöplerle dolu bir çevre görünmektedir. Bu durum, kitabın içeriğini anlamak açısından okura önemli bir katkı sağlayabilir çünkü arka planda yer alan görsel, hikâyenin temasını ve karakterlerin yaşadığı duyguları okurun anlamasına yardımcı olabilir. Ön kapakta yer alan çocukların, kurguda yer alan karakterler olduğu düşünülebilir; bu durum, okura hikâyenin ana karakterleri hakkında ipuçları vererek merak uyandırabilir ve onların kitabın içeriğiyle bir bağlantı kurmalarını sağlayabilir. Resimde yer alan çocukların yüz ifadelerine baktığımızda telaşlı, şaşkın ve mutsuz oldukları açıkça görülmektedir; bu ifadeler, karakterlerin yaşadığı durumun ciddiyetini ve duygusal hallerini okura yansıtarak hikâyenin derinliğini anlamasına yardımcı olabilir. Ayrıca bir çocuğun ayağında muz kabuğu, diğerinin elinde maske ve bir başkasının elinde siyah bir kedi var; bu ayrıntılar sahnenin gerçekçiliğini artırabilir. Bu görselin altında büyük punto ve farklı renklerde kitabın ismine yer verilmiştir. Kitap isminin dikkat çekici şekilde verilmesi, okurun ilgisini çekecek özelliktedir. Ön kapağının alt kısmında çizerin adı yer almaktadır. Sağ alt köşede ise yayınevinin logosuna ve baskı sayısına yer verilmiştir. Ön kapaktaki resim, kitabın adıyla uyumlu olup okurun içerik hakkında fikir edinmesine yardımcı olacak nitelikte tasarlanmıştır.

Görsel 4.44.: Gelecek Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

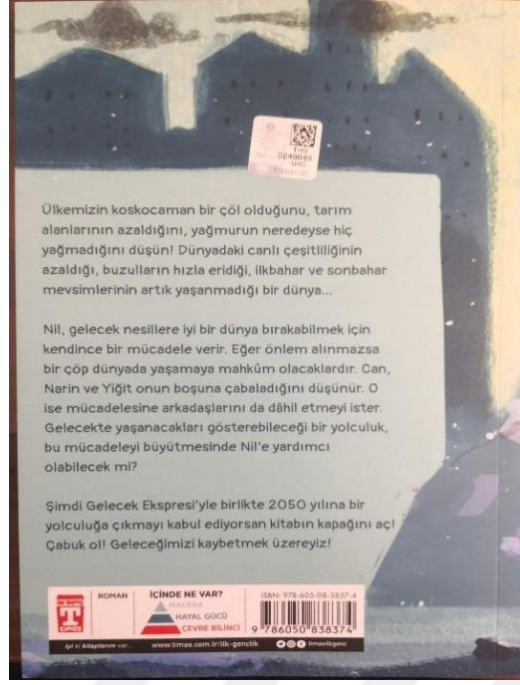
Arka kapakta, ön kapaktaki binaların devamı ve siyah bulutlar yer almaktadır. Bununla birlikte kitabın tanıtım yazısına da yer verilmiştir. Tanıtım yazısı, okura kitabın içeriği hakkında kısa bir özet sunarak merak uyandırabilir ve onu okumaya teşvik etme niteliği gösterebilir. Arka kapağın alt bölümünde sırasıyla yayınevi adına, kitap türüne ve “İçinde Ne Var” kısmına yer verilmiştir. “İçinde Ne Var” bölümünde yer alan “macera”, “hayal gücü” ve “çevre bilinci” kavramları, okurun bu temalarla ilgili düşünmesini ve kitabın içeriğini daha iyi anlamasını sağlayabilir. Bu, çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını da teşvik etmek açısından önemlidir.

Kitabın sırt kısmında, kitap ve yazarın adı ile yayınevinin logosuna yer verilmişken ön ve arka kapak arasındaki görsel geçişe ait parçalara da yer verilmiştir. Bu bölüm, kitapla ilgili bilgileri sade ve açık bir şekilde vermesi bakımından niteliklidir. İç kapakta büyük ve siyah harflerle kitabın adı, yazarın ve çizerin adıyla birlikte belirgin bir şekilde sunulmuştur. Bu, okurun kitabın kimler tarafından kaleme alındığını kolayca görmesini sağlar ve aynı zamanda kitabın dikkat çekici bir şekilde tanıtılmasına katkıda bulunur. İç kapak genel itibarıyla sade ve estetik bir görünüme sahiptir.

Kitabın kapağında ince karton ve selafon kaplama kullanılmıştır; bu durum, kitabın estetik görünümünü artırabilir. Ciltlemede kullanılan tutkal, kapak ve sayfaların dayanıklılığını artıracak nitelikte görünmektedir. Bu, çocuk okurun kitabı kullanım süresini uzatmasını sağlayabilir.

Kitap kapağı çeşitli renklerden seçilerek özenle oluşturulmuştur. Bu tasarım, okura içerikle ilgili fikir sunma açısından nitelikli bir örnek oluşturmuştur. Kullanılan dikkat çekici görsel öğeler ve renkler, okurun kitaba olan ilgisini artırarak içeriğe dair beklentisini şekillendirebilir.

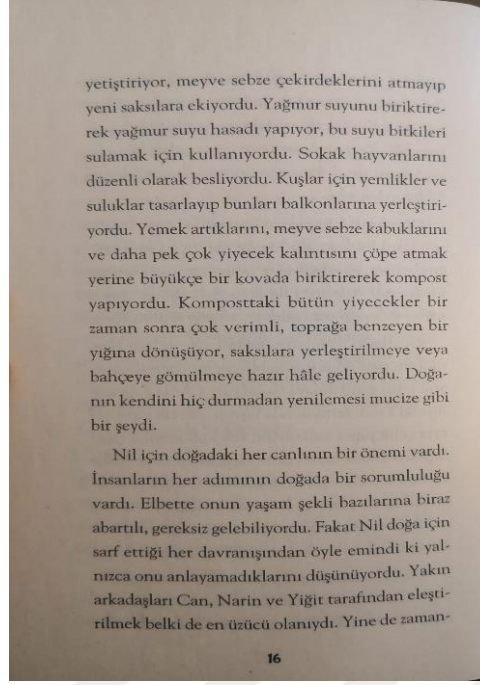
“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap, kapak özelliği bakımından okurun dikkatini çekecek özelliktedir. Kullanılan tanıtım yazısı ve sade tasarım, okura estetik bir görünüm sunacak niteliktedir.

Görsel 4.45.: Gelecek Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2022)

4.8.1.4. Sayfa Düzeni

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta bulunan sayfa başlıkları, büyük punto ve kalın siyah renkte oluşturulmuştur. Her yeni bölüme geçişten önce o bölümle alakalı bir resme yer verilmiş ve yeni bölüm, sayfanın ortasından başlamıştır. Bu durum, okura yeni bölüme geçildiğini duyumsatmış ve hikâyenin merak duygusunun okuyucuda canlı kalmasına olanak sağlamıştır. Sayfa kenar boşlukları, satır ve kelimeler arasındaki boşluklar düzenli bir şekilde ayarlanmıştır; bu durum, metnin okunabilirliğini artırarak okurun daha rahat bir okuma deneyimi yaşamasına katkı sağlayabilir. Kullanılan yazı karakteri Times New Roman ve 12 puntodur. Bu boyut, göz yorgunluğunu azaltarak ve dikkatin dağılmasını engelleyerek okurun okuma deneyimini olumlu bir şekilde etkileyebilir. Sayfa numaraları, sayfanın alt kısmında yer almıştır. Bu durum okurun sayfaları kolaylıkla takip etmesine olanak sağlayabilir. İncelediğimiz kitapta her bölüm başında bir resme yer verilmiştir; bu durum, sayfa düzeni açısından metin ile resim arasındaki dengeyi bozmamıştır. Resimlerin yerleştirilmesi, metni destekleyici bir yapı oluşturmuş ve sayfanın genel görünümünü estetik hale getirmiştir. Yazı ve kâğıt rengi uyumludur; yazının rengi, kâğıdın tonuyla bir denge oluşturmuş ve metnin okunmasını kolaylaştırmıştır. Bu şekilde okur, metne daha fazla odaklanabilir ve hikâyenin akışını rahatlıkla takip edebilir.

Görsel 4.46.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 16)

Görsel 4.47.: Gelecek Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2022: 6-7)

4.8.1.5. Resimler

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” adlı kitabın resimleri, Büşra Kaygın Gafarov tarafından oluşturulmuştur. Kitaptaki resimlere yalnızca bölüm başlarındaki sayfalarda yer verilmiştir ve toplamda yedi adet resim kullanılmıştır. Yapıt içerisinde yer alan resimlerin tamamı, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi metin ile birlikte kullanılmıştır. Kullanılan resimler, bölüm başlıkları ve olaylarla uyum içindedir.

Bölüm isimleri ve resimler arasındaki uyum, çocuk okura bölümle ilgili fikir verebilir.

Ancak bazı resimlerde fazla oranda siyah renk kullanıldığı görülmüştür. Bu durum, yazıların okunmasını zorlaştırabileceği gibi okurun dikkatini de dağıtabilir.

Genel olarak baktığımızda “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta kullanılan resimler, çocukların olayları zihninde canlandırmalarına ve içeriğe yönelik fikir geliştirmelerine yardımcı olacak nitelikte tasarlanmıştır.

Görsel 4.48.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 6-7)

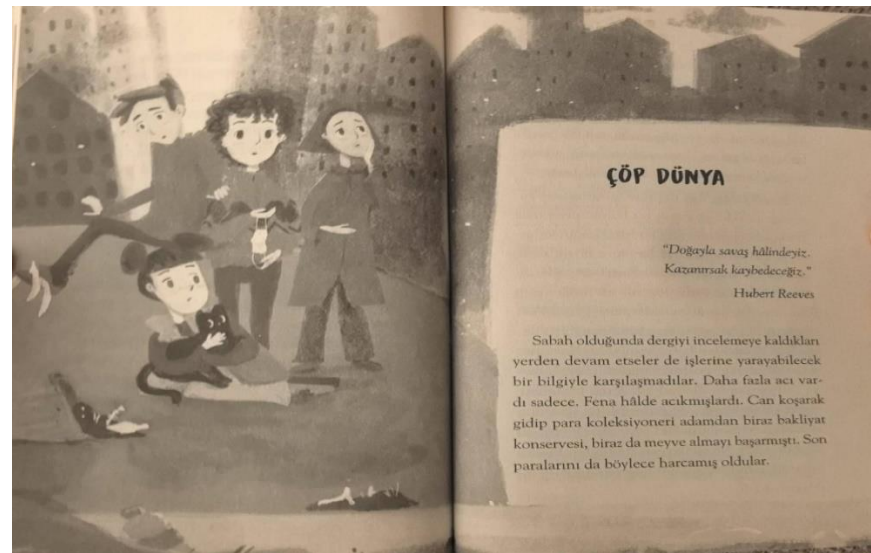
Görsel 4.49.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 18-19)

Görsel 4.50.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 34-35)

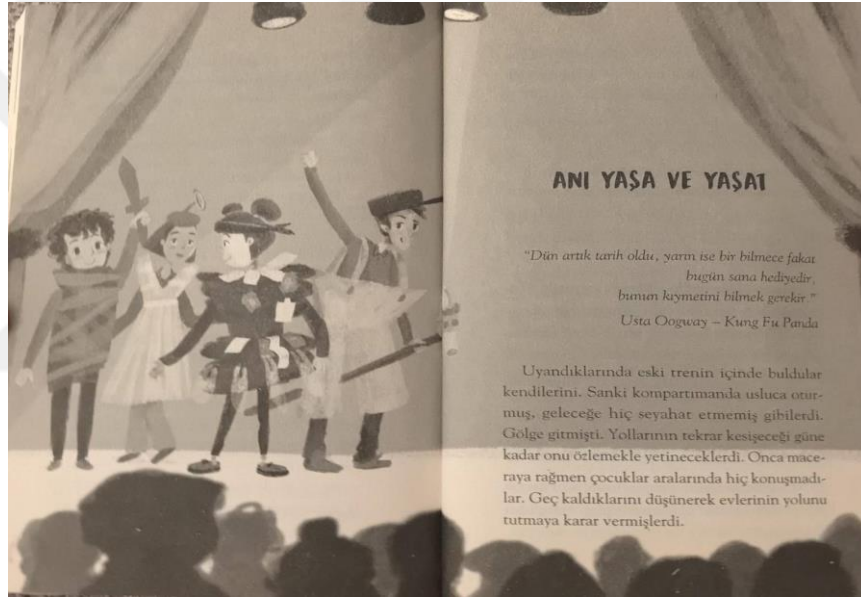
Görsel 4.51.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 48-49)

Görsel 4.52.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 66-67)

Görsel 4.53.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 82-83)

Görsel 4.54.: Gelecek Ekspresi (Balpınar, 2022: 102-103)

4.8.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.8.2.1. Konu

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap, Özgür Balpınar’ın “Ekspres” serisinin ikinci kitabıdır. Kitap, Nil isimli kahramanın, gelecekte yaşayacak olan insanlara temiz ve iyi bir dünya bırakmak için arkadaşları Can, Yiğit ve Narin ile verdiği mücadeleyi anlatmaktadır. Tarım alanlarının azalması, başlayan su kıtlığı ve azalan canlı çeşitliliği gibi sorunlarla başa çıkmak için yenilikçi çözümler arayan kahramanlarımız, dayanışmanın ve umut dolu bir geleceğin inşasının önemini vurgulamaktadır.

Kitap; Nil, Can, Narin ve Yiğit adındaki dört arkadaşın yaşadığı olayları ele alır. Bu arkadaşlardan başkahramanımız Nil, doğa için savaşan ve doğanın hızla yok oluşundan rahatsız olan bir çocuktur. Nil, bir gün öğretmenin “umut” kelimesini kendilerine öğretmesiyle heyecanlanır ve bu kelime, ona değişim için ilham verir. Bu an, Nil’in ve arkadaşlarının çevreyi koruma ve daha iyi bir dünya yaratma yolculuğunda önemli bir dönüm noktası olur. Arkadaşları, her tarafı çöp içinde kalan dünyayı onun kadar önemsemiyorlardı ve bazen Nil’in görüşlerini abartılı buluyorlardı. Nil’in, geri dönüşümün faydalarını öğrendikten sonra atıklara ve çevreye bakış açısı büyük oranda değişti. Bu yeni bilinçle, arkadaşlarını da bilinçlendirmek için harekete geçti. Geri dönüşümün önemini anlatan etkinlikler düzenlemeye başladı ve onları, bu konuda birlikte hareket etmeye teşvik etti. Başlangıçta isteksiz olan arkadaşları, zamanla Nil’in tutkusundan etkilenerek onunla birlikte bu konuda aktif rol almaya karar verdiler. Böylece, daha temiz bir dünya için ortak bir amaç doğrultusunda mücadele etmeye başladılar. Bir gün okulun yılsonu gösterisinin geldiğini duyan Nil epey heyecanlandı. Plastik ve çeşitli çöplerle kirlenen dünyaya dikkat çekmek üzerine çalışan Nil, kendisine tamamı plastik ve kâğıtlardan oluşan bir elbise tasarlayarak arkadaşlarının dikkatini çekmeyi hedefler. Ama en yakın arkadaşları Can, Yiğit ve Narin dâhil herkes onun yaptığını komik bulur ve Nil, arzuladığı hedef için umutsuzluğa kapılır. Gösteride umduğunu bulamayan ve üzgün olan Nil, arkadaşlarıyla her zaman buluştuğu yer olan eski ve bozuk trene gider. Arkadaşlarının gösteriden üzgün olarak ayrıldığını gören diğer çocuklar da onun trende olacağını bildikleri için hemen yanına giderler. Nil, önlem alınmazsa dünyanın ileride ne kadar kirleneceğini düşünerek zamanın hızla geçmesini ister içinden. Derken yıllardır bozuk durumda olan tren, aniden hareket etmeye başlar ve çocukları 2050 yılına götürür. İlk başta bu duruma inanmakta zorlanan çocuklar, zamanla durumu kabullenmeye başlar. Böylece, kitaptaki asıl olaylar ve heyecan dolu maceralar da başlamış olur. Geleceğe giden çocuklar, karşılaştıkları manzaralar karşısında büyük bir şok yaşarlar. Aslında Nil, böyle bir dünyanın geleceğini tahmin etmiştir ama arkadaşları bu durumun ciddiyetini yeni kavrar. Maskeli insanlar, ağaçsız şehirler ve sürekli toz içinde kalan bir çevre, çocukları derinden etkilemiştir. Gördükleri manzaralar, Nil’in haklı olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Bu süreçte su kaynaklarının azalmasıyla beraber ortaya çıkan su krizi, insanlar arasında çatışmalara ve rekabete yol açarak şiddetin artmasına zemin hazırlamıştır. Çocuklar bu karanlık manzarayı görünce suyun önemini ve korunması gerektiğini bir kez daha fark ederler. Bu durum, mücadele etme kararlılıklarını daha da pekiştirir. Çocuklara, bu yolculukta tıpkı serinin ilk kitabında

olduğu gibi yine “General” isimli kişi rehberlik eder. Kitabın sonunda çocuklar kendilerini trende uyuyakalmış şekilde bulurlar. Yaşanan her şey aslında bir rüyadan ibaret gibi gözükse de çocuklar bu olayın etkisini uzun süre atamazlar. Nil’in kitabın başında yaptığı gösterinin sonradan herkes tarafından beğenildiği anlaşılır. Daha sonra aynı gösteriyi, büyük bir salonda yüzlerce insanın katılımıyla tekrar gerçekleştirir. Nil’in arkadaşları da artık onun gibi daha güzel bir doğa için çalışacaklarını dile getirirler ve birlikte yeni projelere başlamaya karar verirler. Kitapta anlatılan konu, çocukların arkadaşlarıyla birlikte sevgi ve cesaretle her şeyi başarabilecekleri mesajını vermektedir. Kitapta yaşanan olayların fantastik unsurlarla destelenmiş olması, okurun hayal gücünü geliştirecek özelliktedir. Fantastik öğelerin olaylarla harmanlanması, okurun kitaba daha fazla katılmasını sağlayabilir ve farklı düşünme biçimleri geliştirmesine yardımcı olabilir. Özellikle kahramanların zamanda geleceğe gitmeleri ve anlatılanların okura betimlenmesi, konunun daha iyi yapılandırılmasını ve anlaşılabilirliğini somut hâle getirebilir. Geleceğe yolculuk, okurun olayları ve karakterleri daha net bir şekilde zihninde canlandırmasına katkıda bulunabilir. Bu sayede, hikâye daha ilgi çekici hâle gelebilir ve okurun zihninde kalıcı izler bırakabilir.

Kahramanların yaşadığı olaylar, çocuk okurun merak ve heyecan duygusunu olumlu etkileyecek niteliktedir. Bu sayede okuyucu, karakterlerin maceralarına daha fazla ilgi gösterebilir ve çevre bilincini geliştirme isteği duyabilir. Hikâye, yalnızca eğlenceli bir deneyim sunmakla kalmayıp aynı zamanda önemli mesajlar da taşımaktadır.

Kitapta herhangi bir şiddet unsuruna yer verilmemiştir. Bu durum, genç okurun olumlu bir okuma deneyimi yaşamasına katkıda bulunabilir.

Genel olarak baktığımızda “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitabın konusu, okur üzerinde olumlu bir etki yaratacak, onun hayal gücünü geliştirecek ve çevresel konularda farkındalık kazandıracak nitelikleri barındırmaktadır. Konu, okura akıcı bir okuma deneyimi sunarak onun eğlenceli ve düşündürücü bir yolculuk yapmasını sağlayabilir.

Çatışmalar: “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap, karakter gelişimini ve hikâye akışını zenginleştirecek özellikteki çeşitli çatışmalar üzerine kurulmuştur. Bu durum, çocukların duygusal ve sosyal beceriler kazanmasına yardımcı olmanın yanında, kitabın ilgi çekmesini ve vermek istediği etkiyi artırmasını sağlar yapıdadır.

Kişi-Kişi Çatışması: Nil ile Can arasında yaşananlar bu çatışmaya örnektir.

“Nil, sence de biraz hayalperest davranmıyor musun?” diye sordu Can. ‘Demek ki bana

inanmıyorsunuz!’ diye mırıldandı Nil.” (Balpınar, 2021: 29).

“Bu dergiyi okumamız günler sürer!’ dedi Can. ‘Başka bir işimiz mi var İKİ?’ diye çıkıştı Nil.” (Balpınar, 2021: 58).

Kişinin Kendiyle Olan Çatışması: Nil’in bazı konularda yaşadığı duygular, bu çatışmaya örnek olarak gösterilebilir.

“Tek kelimeyle muhteşem bir gösteri sergilemişti. Fakat niçin seyircilerden hak ettiği ilgiyi görememişti? Ayakta alkışlanmayı hak edecek bir gösteri sergilediğini düşünüyordu. Şaşkındı, gözleri dolmuştu.” (Balpınar, 2021: 22).

“Ne söylerse söylesin duygularını ifade edemeyeceğini düşünüyordu. Arkadaşlarına kızmak, bağırarak istese de bunun bir anlamının olmayacağını düşünerek sessiz kalmakla yetiniyordu. Ancak konuşmak en iyi iletişim biçimiydi ve arkadaşlarının niçin böyle davrandığını mutlaka öğrenmeliydi.” (Balpınar, 2021: 27).

Kiş-Toplum Çatışması: Nil’in aşağıdaki konuşması bu çatışma türüne örnektir.

“Yarın iyi bir dünya bulmayı mı bekliyorsunuz, üzgünüm, sizi Çöp Dünya’ya beklerim. Çocuklarınıza, torunlarınıza daha iyi bir dünya mı teslim etmek istiyorsunuz, merak etmeyin, ben onlarla ilgilenirim. Lütfen hiç harekete geçmeyin, aferin böyle devam edin, sizi tebrik ederim!” (Balpınar, 2021: 22).

Kiş-Doğa Çatışması: Kitapta yer alan aşağıdaki kısımlar kişi-doğa çatışmasına örnek olarak gösterilebilir.

“İlk olarak kavurucu bir sıcak karşılamıştı çocukları.” (Balpınar, 2021: 49).

“Şehrin üzerini kaplayan toz bulutu nedeniyle yüz metre ötelerini dahi göremiyorlardı.” (Balpınar, 2021: 50).

“Şimdi Gölge’nin peşinde yürürlerken kavurucu sıcak ve yoğun toz bulutu nedeniyle çölde yürüyorlarmış gibi bir hisse kapılıyorlardı.” (Balpınar, 2021: 68).

4.8.2.2. İzlek

İzleği “Eğer önlem alınmazsa, ülkemizin ve dünyamızın gelecekte birçok çevresel sorunla karşılaşacağı ve bu sorunların üstesinden gelmek için hepimize belli başlı sorumluluklar düşmesi” olan kitapta doğanın insana, insanın da doğaya ihtiyacı olduğu gerçeği vurgulanmıştır. Kitap kaynağını doğadan, çevreden ve insandan almıştır. Konusu; çevre bilincine sahip bir çocuğun, arkadaşlarını bu konuda bilinçlendirme çabası olan kitap, izleğiyle uyumludur. Bu yaklaşım, okurun çevreye karşı bilinç kazanmasını ve birlikte hareket etme duygusunu güçlendirebilir niteliktedir. İzlek; kahramanların yaptığı

çalışma, sergiledikleri tutum ve davranışlar sayesinde okurun konuyu daha kolay kavramasını sağlar özelliktedir.

4.8.2.3. Karakter

Başkiler:

Nil: Kitabın başkahramanı olan Nil; doğayı, çevreyi ve insanları çok seven bir karakterdir. Çevreye karşı bilinçli olan Nil, aynı şekilde ailesinin ve yakın çevresinin de bu bilinci kazanmasını sağlamak için çaba gösterir. Onları çevresel sorunlar hakkında bilgilendirerek birlikte daha sürdürülebilir bir yaşam tarzı benimsemelerine öncülük eder. Nil, kitabın başından sonuna kadar çevresini ve insanları değiştirmeyi başarması ve yeni değerler geliştirmesi bağlamında devingen bir karakterdir. Ayrıca okurun çoğu özelliğiyle yakından tanıdığı Nil, açık karakter özelliği gösterir.

Can: Kitabın kahramanlarından biridir. Olayların içinde Nil ile birlikte en aktif olan kahramandır. Merak ettiklerini sonuna kadar araştıran Can, yaşadıklarından önemli deneyimler çıkaran bir karakterdir. Bu özelliği; ona yeni bilgiler edinme ve çevresindeki dünyayı daha iyi anlama fırsatı sunar, böylece arkadaşlarına da ilham verir. Can, kitaptaki iletilerin okura iletilmesinde önemli bir görevi olduğu için açık karakter özelliği gösterir. Kitabın başından sonuna kadar çevre ve doğaya karşı yeni değerler geliştirmesi bağlamında devingen karakter özelliği gösterir.

Yiğit: Kitapta yer alan dört kişiden biridir. Yiğit, okurun özelliklerini bilmesi açısından açık karakter özelliği gösterir. Kitabın başından sonuna kadar çevre ve doğa ile ilgili olarak davranış değişikliği göstermesi ve yeni değerler geliştirmesi bakımından devingen karakter özelliği gösterir.

Narin: Kitapta yer alan dört kişiden biridir. Kurgu içerisinde diğer karakterlere göre daha geri planda kalmıştır. Okurun özelliklerine çok hâkim olmadığı Narin, kapalı bir karakterdir. Ancak doğaya ve çevreye karşı yeni duygular geliştiren Narin, arkadaşının etkisiyle sorumluluklarını hissetmesi açısından devingen bir karakter özelliği gösterir.

Yan Kişiler:

Umut Öğretmen: Çocukların öğretmenidir. Olaylarda aktif yer almaması ve kişilik özelliklerinin okur tarafından tam olarak bilinmemesi açısından kapalı karakter yapısındadır. Kitabın başından sonuna kadar herhangi bir büyük kişilik değişimi göstermediği için de durağan karakter niteliğindedir.

Nihat: Nil'in babasıdır. Hakkında çok fazla bilgi olmaması bakımından kapalı karakter, herhangi bir yeni davranış geliştirmemesi bağlamında durağan karakter özelliği gösterir.

Nejla: Nil'in annesidir. Hakkında fazla bilgi bulunmayan bir karakterdir. Bu durum, onun kapalı bir kişiliğe sahip olmasına ve gelişim göstermeyerek durağan bir karakter özelliği sergilemesine yol açar.

General: Olayların başında ve sonunda okur ile karşılaşır. Hakkında çok bilgi olmaması nedeniyle kapalı bir karakter, kurguda herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter özelliği gösterir.

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta, Nil ile beraber üç başkisi yer almaktadır. Yapıtta yer alan ana karakterlerin çocuk olması, okurun kahramanlarla kolayca özdeşim kurmasına ve hikâyenin daha etkileyici olmasına katkı sağlar özelliktedir. Böylece genç okurlar, karakterlerin yaşadığı maceraları kendi hayatlarına da yansıtmaya imkân bulabilir. Kahramanların açık ve devingen bir yapıya sahip olması, okurun bu karakterleri daha iyi tanımasına imkân tanır ve bu açıdan nitelikli bir özellik gösterir. Kahramanları yakından tanıyan okurun ise bu sayede kitapla olan ilişkisini daha kolay pekiştireceğini ifade edebiliriz. Kitabın ana kahramanlarından biri olan Nil'in kişilik yapısı, bazı bölümlerde şu şekilde okura aktarılmıştır:

“Nil evde, okulda, sokakta veya her nerede olursa olsun orayı güzelleştirebilmenin peşindeydi. İçinde hiçbir canlıyı ayırmadan bir bütün olarak kabul ettiği doğaya müthiş bir hayranlık duyuyordu. Hayvanları, bitkileri, doğada eşsiz görevlere sahip böcekleri dahi seviyordu Nil.” (Balpınar, 2021: 15).

“Okula bisikletle gidip gelmeyi tercih ediyordu. Defterlerinden artan boş sayfaları bir araya getirip yeni not defteri yapıyordu. Balkonda bitki yetiştiriyor, meyve sebze çekirdeklerini atmayıp yeni saksılara ekiyordu. Sokak hayvanlarını düzenli olarak besliyordu.” (Balpınar, 2021: 15-16).

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta, beş erkek üç kadın olmak üzere toplamda sekiz karakter yer almıştır. Kadın ve erkek karakter sayılarının eşit olması, çocukların cinsiyet rollerini görmesi ve örnek alması açısından önemlidir. Olayların çoğunlukla Nil, Can, Yiğit ve Narin etrafında dönmesi, toplam sekiz karakter olmasına rağmen okurun kafa karışıklığını önleyecek niteliktedir; bu da karakterler arasındaki ilişki ve gelişimlerin okur tarafından daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunur.

4.8.2.4. Dil ve Anlatım

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli eserde genel olarak; basit, anlaşılır ve sade kısa cümleler kullanılmıştır. Kitapta bu duruma örnek olacak bazı cümleler şu şekildedir:

“Kimseden ses çıkmıyordu.” (Balpınar, 2021: 7).

“Yıl sonu gösterileri nihayet gelip çatmıştı.” (Balpınar, 2021: 19).

“Çocuklar müthiş bir yorgunluk hissetmeye, durmadan esnemeye başlamışlardı.” (Balpınar, 2021: 99).

Kitapta söz varlığının önemli öğelerinden deyimlere sıkça yer verilmiştir. Bu deyimlerden bazıları şunlardır:

- Aklına gelmek: “Aklınıza hiç mi bir şey gelmiyor.” (Balpınar, 2021: 8).
- Çaba harcamak: “Gerçi durumu garipseyen, ailelerinin nerede olduğunu soran adamı ikna edebilmeleri için biraz çaba harcamaları gerekmişti.” (Balpınar, 2021: 64).
- Çığlık atmak: “...bunu beklemeyen çocuklar çığlık attı.” (Balpınar, 2021: 52).
- Gözden kaçırmak: “Vallahi sizin gözünüzden de hiçbir şey kaçmıyor, hemen anladınız!” (Balpınar, 2021: 57).
- Hayal kırıklığına uğramak: “General yaptığı hatanın farkına varıp hayal kırıklığına uğramış bir yüz ifadesiyle çocuklara doğru döndü.” (Balpınar, 2021: 38).

Söz varlığını açısından önemli olan ikilemeler de kitapta sıkça kullanılmıştır. Kitapta kullanılan bazı ikilemeler şunlardır:

- Tıka basa: “Nil eve döndüğünde içi tıka basa umutla dolmuştu.” (Balpınar, 2021: 11).
- Hüngür hüngür: “Nil dışındaki üç çocuk hüngür hüngür ağlıyordu şimdi.” (Balpınar, 2021: 45).
- Zar zor: “Tozdan zar zor görülebilen manzaralarına şahit oldular.” (Balpınar, 2021: 54).
- Tekrar tekrar: “...diye tekrar tekrar af diliyordu.” (Balpınar, 2021: 99).
- Yavaş yavaş: “Kompartımanın kapı kolu yavaş yavaş aşağıya doğru kaymaya başlarken çocuklar...” (Balpınar, 2021: 98).

Kitapta herhangi bir atasözüne yer verilmemiştir. Kitaptaki bu eksiklik, çocukların dil zenginliklerini görmeleri açısından olumsuz bir durum olabilir.

Kitapta kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapılarına da yer verilmiştir. Bu durum, dilimizdeki farklı cümle yapılarının olduğunu görmesi açısından okurlara katkı sağlayabilir.

“Sıcak bir yaz gününde olabileceklerini düşünmüşlerdi sadece.” (Balpınar, 2021: 49).

“Bu kez de küçük bir çiftliğe düşmüştü yolları.” (Balpınar, 2021: 74).

“Gerçek olmayacak kadar olağandışı bir görüntüyü çünkü.” (Balpınar, 2021: 87).

İncelediğimiz kitapta benzetme ve sıfatlara yer verilmiştir. Bu durum, okurun dil becerilerini geliştirmesine, ifade gücünü artırmasına ve hayal gücünü zenginleştirmesine katkı sağlayabilir. Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“İçeriye, üstünde parlak apoletleri ve madalyaları bulunan bir General giriverdi.” (Balpınar, 2021: 36).

“Gözyaşı korosu, acıklı şarkılarına ara vermeden devam ederken nihayet kendini toparlayan Nil, duruma müdahale etmeye karar verdi.” (Balpınar, 2021: 45-46).

“Parlak bir geleceğe ulaşarak topluma ve canlılara faydalı işler yapabilmenin hayalini kurarlarken şimdi karşılarında gördükleri yetişkin hâlleri, bu hayalin çok uzağındaydı.” (Balpınar, 2021: 76).

Kitapta kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Şefkatle yaklaştığı çocuklar için ikinci bir anne, bir abla, bir arkadaş sayılırdı.” (Balpınar, 2021: 8).

“Rüyamda Gölge’nin jaguara dönüştüğünü gördüm. Dev gibiydi.” (Balpınar, 2021: 72).

“Sanki bir folklor ekibi gibi aniden halay çekmeye başlayacaklarmış gibi hazırda bekliyorlardı.” (Balpınar, 2021: 86).

Kitapta genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım yapılmıştır.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Öğrendiği yeni bir kelimenin onu böylesine mutlu edebileceğini hiç düşünmemişti.” (Balpınar, 2021: 11).

“Tam da umutlarının tükendikleri bir anda Nil’in keşfiyle yeniden bir coşkuya kapılmışlardı.” (Balpınar, 2021: 83).

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta, genel olarak Türkçenin anlatım imkânlarından faydalanılmıştır. Kitap, dil ve anlatım bakımından çocukların dil zevkine katkı sağlayacak niteliktedir. Ayrıca, metnin yapısını bozacak gereksiz kelimeler ya da cümleler kullanılmamıştır. Bunun yerine açık, anlaşılır kelime ve cümle yapıları kullanılmıştır. Bu yaklaşım hem dilin etkin kullanımında hem de çocukların dil gelişimini

destekleme noktasında önemli bir rol oynamaktadır.

4.8.2.5. İleti

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta doğa sevgisi, iklim değişikliğinin sonuçları, çevre kirliliği kavramları ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana iletişi şudur: “Hayal ettiğimiz güzellikteki bir gelecek, tüm insanların özverisi ve çabasıyla mümkün olacaktır.” İletin metnin geneline yayılması, okurun çevresel sorunlara karşı duyarlılık kazanmasına katkı sağlayabilir. Bu durum, mesajın etkisini pekiştirerek değişimin kaçınılmaz olduğunu okura daha net hissettirebilir.

Kitapta yer alan yan iletiler şunlardır:

- Umutlu insanlar, bu duyguları başkalarına aktararak onları destekleyebilir.
- Geçmiş deneyimlerimiz, geleceğimizi inşa etmemize yardımcı olur.
- Teknolojinin bilinçsiz kullanımı, dünyamızın geleceğini tehlikeye atabilir.
- Sevgi, merhamet ve cesaretle bir araya gelen insanların, birlikte aşamayacakları hiçbir engel yoktur.
- İnsanlar geçmişi değiştiremez, ancak anı değerlendirerek güzel bir gelecek inşa edebilir.
- Kötülüğün yok olmasında en önemli etken; sevgi, dürüstlük ve cesarettir.
- Arkadaşlık her durumda birbirine inanmayı ve güvenmeyi gerektirir.

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitapta ana iletinin yanında, birçok yan iletiye yer verilmiştir. Metinde yer alan yan iletiler, ana iletinin okur tarafından anlaşılmasını destekler özelliktedir. Sonuç olarak kitapta yer alan yan iletiler, ana temayı güçlendirirken okura zengin ve çok boyutlu bir anlayış sunan özellikler taşımaktadır.

4.8.3. Eğitsel İlkeler

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” adlı kitapta yazar, mesajlarını doğrudan öğüt vermek yerine okurun kendi yorumunu bulmasına olanak tanıyacak şekilde sunmuştur. Bu durum, okurun kitaba daha fazla odaklanmasının yanı sıra metinle daha derin bir ilişki kurmasını sağlayabilir. Kitapta okura yönelik emir verici, ayrıştırıcı ve otoriter bir üslup kullanılmamıştır. Aksine kullanılan yapıcı dil ile okurun, kitaptaki mesajları anlaması ve kitaptan faydalanması gözetilmiştir.

Kitapta macera, arkadaşlık ve birliktelik gibi evrensel temalar ön plana çıkarılmış ve bu temalar, okurun bu duyguları hissetmesini sağlayacak şekilde oluşturulmuştur. Eğitsel

özellikler açısından çocukların sosyal ve toplumsal duygularının gelişmesini sağlayan temalar, duygudaşlık ve dayanışma gibi değerleri güçlendirebilir. Böylece, çocuklar sağlıklı ilişkiler kurmayı öğrenirken aynı zamanda duygusal olarak da kazanımlar elde edebilirler.

Kahramanların bir anda bulundukları zamandan 2050 yılına gitmeleri ve orada yaşadıkları olaylar, çocukların hayal güçlerini genişletmelerine ve geleceğe dair düşünceleri ile farklı bakış açıları geliştirmelerine olanak tanıyabilir. Bu açıdan kitapta verilen fantastik bölümler ile gerçeklik algısının dengeli bir şekilde sunulması, okurun kitaba olan bağlılığını artırabilir.

Kitapta yer alan karakterler, cinsiyet rollerinin dışına çıkmamıştır. Bu durum okurun cinsiyet rollerini kavraması ve pekiştirmesi adına olumlu bir durumdur.

Kitapta kahramanlardan Can, Yiğit ve Narin'in kitabın sonuna kadar arkadaşları Nil'i her konuda desteklemeleri ve arkasında durmaları, eğitsel açıdan dayanışma ve iş birliği gibi önemli değerleri pekiştirir. Bu durum, arkadaşlık ilişkilerinin gücünü ve birlikte hareket etmenin olumlu sonuçlarını göstermek açısından önemlidir. Ayrıca kahramanlarımızın temiz bir dünya için yaptığı çalışmalar, çevresel duyarlılığı artırarak okura sürdürülebilir yaşam tarzlarını benimseme konusunda ilham verebilir. Bu durum, eğitsel olarak okurun doğa sevgisini ve çevre bilincini pekiştirir ve onda farkındalık oluşturur.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap, okurun kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıkta tasarlanmıştır. Kitapta kullanılan kâğıt, yazıların rahat okunmasını sağlayacak kalitede ve göz sağlığını olumlu etkileyecek yapıdadır. Kapakta kullanılan renkler ve resimler, içeriğin okur tarafından kavranmasına yardımcı olabilecek niteliktedir. Ayrıca renk uyumu, okurun kitabı alıp okuma isteğini olumlu yönde etkileyecek özelliكتedir.

“Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli kitap sayfa düzeni açısından, çocukların ihtiyaçlarına ve estetik zevklerine katkı sağlayacak nitelikte oluşturulmuştur. Kullanılan yazı tipi, punto, kenar boşlukları ve kelime aralarındaki boşluklar, okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Ciltlemede kullanılan tutkal, kitabın dayanıklılığını artırarak uzun süre kullanılabilir olmasını sağlayabilir. Bu da kitabın ömrünü uzatabilir, böylece hem fiziksel hem de estetik açıdan daha uzun süre korunmasına yardımcı olabilir.

Kitapta her bölüm başında, o bölümün içeriğine uygun ve okura fikir verebilecek bir

resim yer almıştır. Kullanılan resimlerin tamamı, bölümlerin içeriğini son derece iyi özetleyen ve okurun metni daha iyi anlamasına yardımcı olan özelliktedir. Okur bu görsellerle birlikte, kitabın bölümlerine karşı merakını canlı tutabilir. Ancak bazı resimlerdeki mürekkep yoğunluğu, bazı yazıların okunmasını zorlaştırmıştır. Bu durum, metnin okunabilirliğini azaltabilir ve okurun dikkati dağıtabilir.

Kitap; konu, izlek ve iletiler bağlamında çocukların bilişsel, duygusal ve algılama seviyelerine uygun özellikler göstermektedir. Karakterlerin açık ve devingen yapıda oluşturulması, okurun kahramanlarla kolay özdeşim kurmasını sağlar niteliktedir. Bu durum, hikâyenin duygusal derinliğini de artırmıştır. Bu sayede, okurun karakterlerin yaşadığı deneyimleri daha içten hissetmesi de kolaylaşabilir.

Kitap dil ve anlatım bakımından çocukların yaş ve seviyelerine uygundur. Kullanılan ikileme, deyim, benzetme ve sıfat yapıları kitaba zenginlik katmıştır. Türkçenin söz varlığını okuyuculara hissettiren bu nitelikler, dilin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtarak okurun metne daha fazla bağlanmasını sağlayacak şekilde sunulmuştur. Kitabın genelinde yabancı sözcüklerden kaçınılmıştır. Bu durum Türkçenin akıcılığını ve zenginliğini ön plana çıkarmıştır.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 10 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.9. MACERA EKSPRESİ DÜNYANIN DIŞINA AÇILAN PENCERE

Bu alt bölümde Özgür Balpınar’ın “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yapılan yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Yayın Yönetmeni: Savaş Özdemir

Editör: Hüseyin Keleş

Son Okuma: Yalçın Yaman

İç Tasarım: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Esra Burak

Çizer: Afra Elif

Yayınevi: Timaş Yayınları

İlk Baskı: Ekim 2022

İncelenen Baskı: 2. Baskı

Sayfa Sayısı: 112

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: 10+

4.9.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.9.1.1. Boyut

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitap, 12,5 x 19,5 boyutunda ve 95 gram ağırlığındadır. Kitap, çocukların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıktadır. Bu durum, çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine kolaylık sağlayacak niteliktedir.

4.9.1.2. Kâğıt

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı bir kâğıttır. Kâğıdın mat yüzeyi, çocukların okuma sırasında göz yorgunluğunu azaltabilir ve metnin daha net bir şekilde algılanmasına olanak tanıyabilir. Dayanıklı kâğıt kullanılması, çocuklara kitapların sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından da kolaylık sunmaktadır.

4.9.1.3. Kapak

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitabın kapak tasarımı, Esra Budak tarafından oluşturulmuştur. Ön kapağının üst kısmında yazarın adı yer almaktadır. Yazarın adının hemen altında kırmızı ve büyük puntıyla kitabın adı yer almaktadır. Kitabın adının büyük ve renkli harflerle yazılması, okurun dikkatini çekerek onda merak uyandırabilir. Kitap isminin altında ise kahramanlar olduğunu düşündüğümüz Nil, Yiğit, Can ve Narin’in farklı renklerdeki resimleri yer almıştır. Bir çocuğun elinde pembe saksı, diğerinin elinde ise bir gitar bulunmaktadır. Diğer kahramanlardan birisinin ayağının altında bir top, sırtında da siyah bir kedi vardır. En arkada yer alan kahramanın üstünde de büyük yaprak deseni olan bir tişört vardır. Kahramanların ön kapakta ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmesi, okurun kahramanlarla daha kolay özdeşleşmesini sağlar ve karakterlerin duygularını, deneyimlerini ve maceralarını daha derinlemesine anlamasına yardımcı olabilir. Ayrıca kapaktaki görsel tasarım, okurun merakını artırarak kitabı eline alma isteğini güçlendirebilir. Arka planda şatoya benzer binalar yer almaktadır. Bu binaların hemen altında çeşitli boyutlarda insan gölgeleri görünmektedir. Bu detaylar, kitaba derinlik katarak okurun hayal gücünü harekete geçirebilir ve hikâyenin fantastik atmosferini güçlendirebilir. Kahraman resimlerinin hemen altında kitabın isminin kalanı görünmektedir. Kitabın alt kısmında, yayınevinin logosu ve kitabın baskı sayısı bulunmaktadır. Baskı sayısının üst kısmında ise kitabın resimlerini çizen kişinin adına yer verilmiştir.

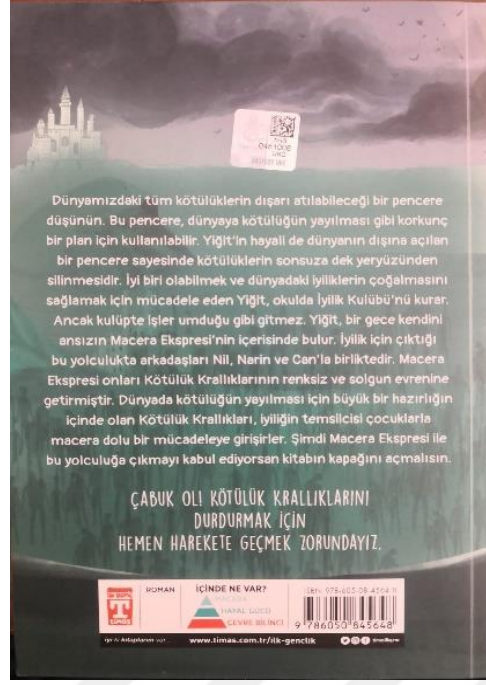
Görsel 4.55.: Macera Ekspresi, Ön Kapak (Balpınar, 2023)

Arka kapağının üstünde siyah bulutlar içinde bir şato bulunmaktadır. Bu resim, ön kapaktaki resmin devamı gibi gözükmeştir. Arka kapağının önemli bir bölümünde, tanıtım yazısı yer almıştır. Tanıtım yazısı, kitaptaki olaylarla ilgili okura net bir bakış açısı sunmak bağlamında oldukça önemlidir. Bu yazı, hikâyenin ana kurgusunu özetlemiş ve okurun dikkatini çekmeyi amaçlamıştır. Tanıtım yazısının en sonunda ise büyük harflerle “Çabuk ol! Kötülük krallıklarını durdurmak için hemen harekete geçmek zorundayız.” yazısıyla okurun merakını harekete geçirecek dikkat çekici bir ifadeye yer verilmiştir. Arka kapakta da yeşil zemin üzerinde, ön kapakta olduğu gibi farklı boyutta gölge insan silüetlerine yer verilmiştir. Kitabın alt kısmında ise sırasıyla kitabın yayınevine, türüne ve “İçinde Ne Var?” kısmına ve yayınevinin sosyal medya hesaplarıyla genel ağ adresine yer verilmiştir. “İçinde Ne Var?” kısmında yer alan “macera”, “hayal gücü” ve “çevre bilinci” kavramları, okurun içeriğe dair fikir geliştirmesine olanak tanıyacak niteliktedir.

Kitabın sırt kısmında, kitabın adı ile birlikte yazarın adı ve soyadına yer verilmiştir. Yayınevinin logosunun da bulunduğu sırt kısmının zemininde, ön ve arka sayfalardaki kapak resminin devamı yer almaktadır. Bu tasarım, kitabın bütünlüğünü ve estetik uyumunu artırarak okura güzel bir sunum oluşturmuştur. Kitabın sırt kısmı genel olarak sade bir tasarıma sahip olup kitabın temel bilgilerini içermektedir.

Kitabın iç kapağında siyah ve büyük puntıyla kitabın adı yer almıştır. Yazarın ve çizerin isminin de yer aldığı iç kapak, sade ve anlaşılır bir tasarıma sahiptir. Bu sadelik, okurun dikkatini dağıtmadan önemli bilgileri öne çıkarmış ve kitabın estetik bir görünüm kazanmasına katkıda bulunmuştur.

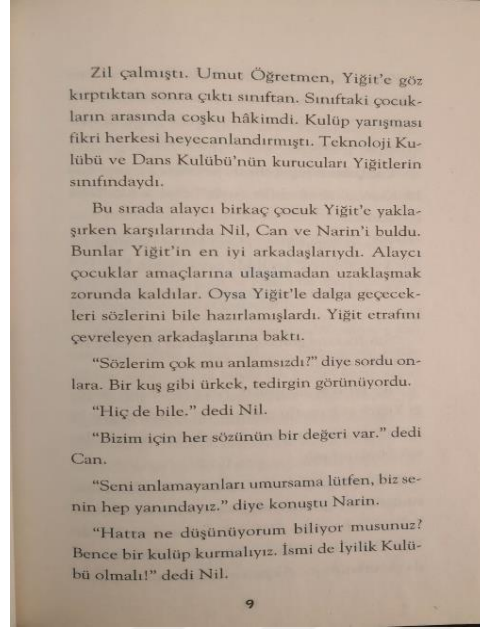
Kitabın kapağı, ince karton ve selafon kaplama ile oluşturulmuştur. Bu malzemeler, kapağın estetik görünümüne ve dikkat çekmesine katkı sağlamıştır. Ciltlemede sağlam bir tutkal kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan tutkalın sağlam kalitede olması, sayfaların ve kapağın uzun ömürlü kullanımına imkân verecek özelliktedir. Kitabın kapağında kullanılan resimler ve zemin-renk uyumu, farklı renklerden özenle seçilerek tasarlanmıştır. Bu tasarım, okura içerik hakkında ipuçları sunmanın yanı sıra estetik bir görünüm de kazandırmaktadır. “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitap, kapak özelliği bakımından başarılı bir şekilde tasarlanmıştır.

Görsel 4.56.: Macera Ekspresi, Arka Kapak (Balpınar, 2023)

4.9.1.4. Sayfa Düzeni

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta, sayfa kenarları ile satır ve kelimeler arasındaki boşluklar düzenli bir şekilde yer almaktadır. Kitapta yer alan düzen, çocuklara okuma ve izleme kolaylığı sunarken sayfalara da estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kitabın yazı karakteri Times New Roman ve 12 puntodur. Çocuklar için 12 punto yazı boyutu, metni daha okunabilir hale getirir, göz yorgunluğunu azaltır ve dikkat dağılmasını engelleyerek okuma deneyimini olumlu yönde etkiler. Kitapta bulunan sayfa başlıkları, büyük punto ve kalın siyah renkte oluşturulmuştur. Her yeni bölüme geçişte ilgili bir resme yer verilmiş ve bölüm sayfanın ortasından başlamıştır, bu da okura yeni bölüme geçildiğini hissettirebilir ve onun merak duygusunun canlı kalmasını sağlayabilir. Kitabın sayfa numaraları, her sayfanın alt kısmında yer almıştır. Bu düzenleme, okurun sayfaları kolayca takip etmesini sağlar yapıdadır. Kitapta kullanılan kâğıt ve yazı rengi, birbiriyle uyumludur. Bu uyum, okurun kitabı takip etmesini ve zorlanmadan okumasını sağlaması açısından başarılıdır.

Görsel 4.57.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 9)

Görsel 4.58.: Macera Ekspresi, Yeni Bölüme Geçiş (Balpınar, 2023: 72-73)

4.9.1.5. Resimler

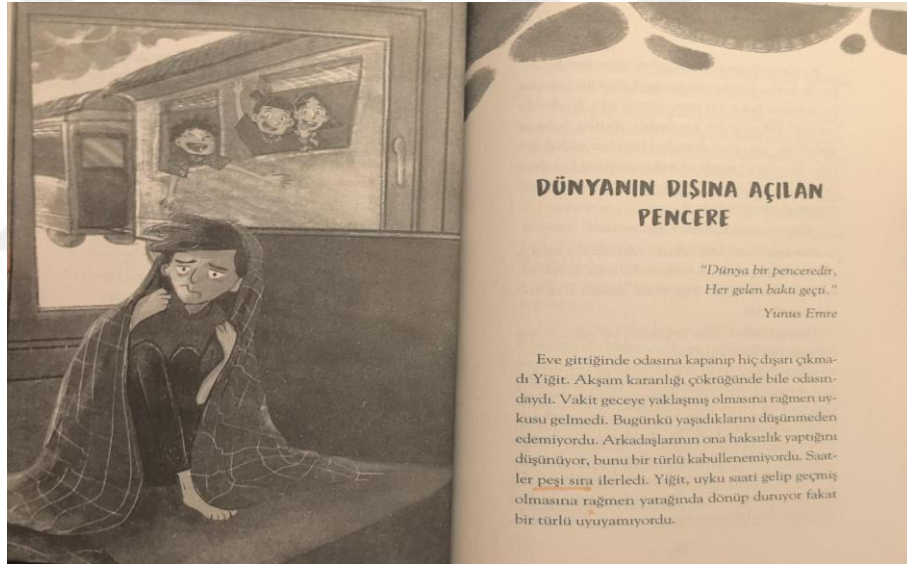
Macera Ekspresi: Dünyanın Dışına Açılan Pencere adlı eserin çizimleri, Afra Elif tarafından yapılmıştır. Kitapta her bölüm başında bir tane resim kullanılmıştır. Toplamda altı bölümün olduğu kitapta altı farklı resim kullanılmıştır. Genel olarak bakıldığında resimlerin, ilgili bölümün içeriğiyle alakalı olduğunu söyleyebiliriz. Kullanılan resimler, okurun bölümler hakkında fikir yürütmesini ve düşüncelerini geliştirmesini kolaylaştıracak niteliktedir.

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitaptaki resimler, çocukların

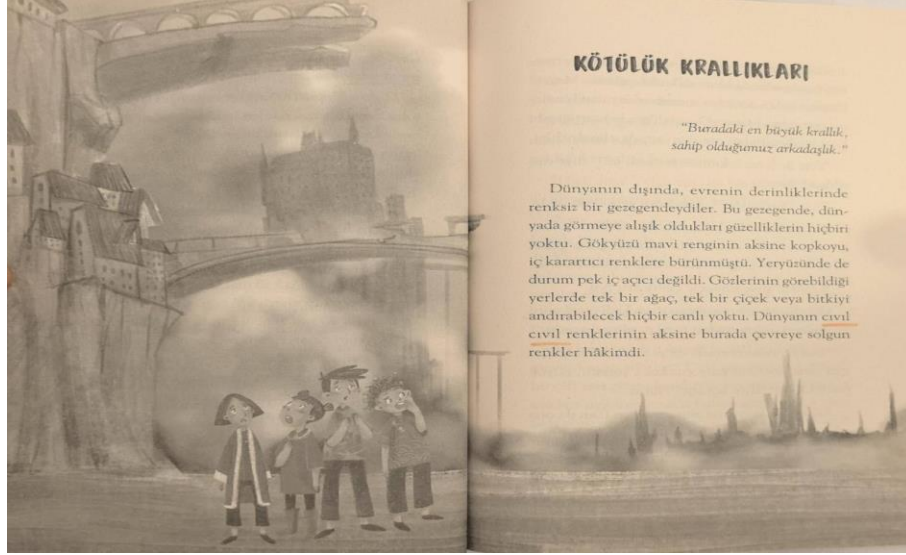
farklı düşünme ve ilişki kurma becerilerine katkı sağlayabilir. Genel olarak baktığımızda kitapta yer alan resimlerin, çocuklara uygun özellikte olduğunu söyleyebiliriz.

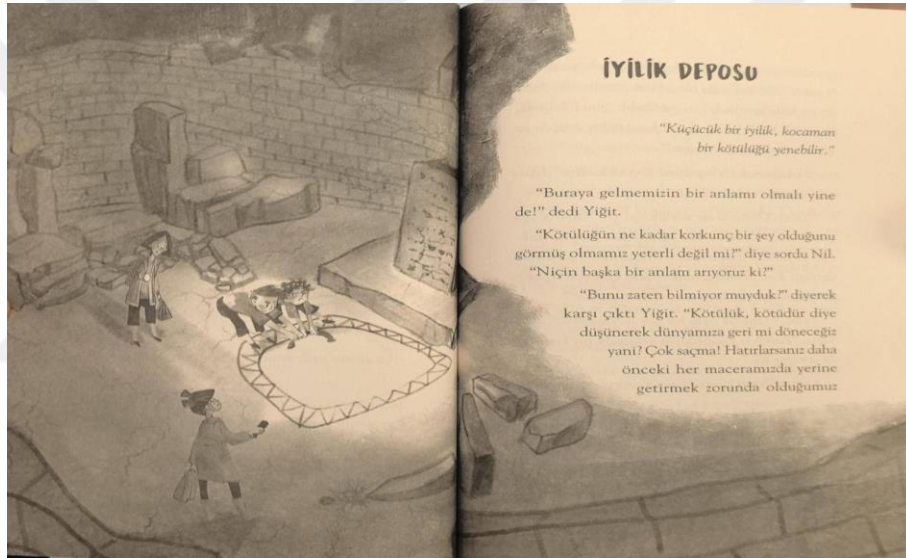
Görsel 4.59.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 6-7)

Görsel 4.60.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 22-23)

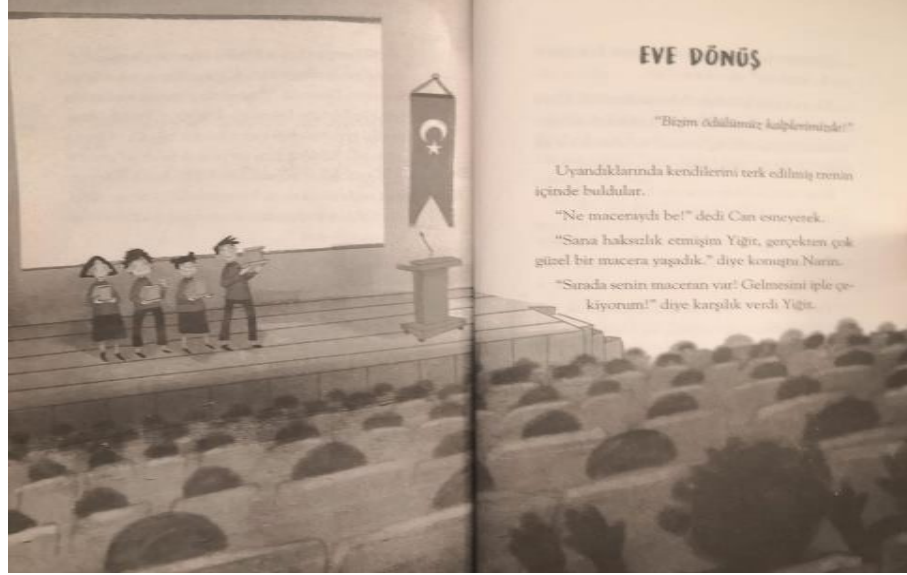
Görsel 4.61.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 36-37)

Görsel 4.62.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 52-53)

Görsel 4.63.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 72-73)

Görsel 4.64.: Macera Ekspresi (Balpınar, 2023: 108-109)

4.9.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.9.2.1. Konu

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere”, Özgür Balpınar’ın "Ekspres" serisinin üçüncü ve son kitabıdır. Hikâye; dört yakın arkadaş olan Yiğit, Can, Nil ve Narin’in, kötülük yaymaya hazırlanan “Kötülük Krallıkları” ile mücadelesini anlatıyor. Dostluk ve cesaretleri sayesinde karanlık güçlere karşı durarak iyiliğin peşinden koşan kahramanlar; arkadaşlığın gücünü, iyiliğin her zaman kötülüğe karşı kazanacağını ve birlikte olmanın önemini vurguluyor.

Kitabımızın başkahramanı Yiğit, çekingен, içine kapanık ve sessiz bir çocuktur. Televizyonlarda, gazetelerde, sokaklarda ve okullarda gördüğü kötülükler, Yiğit’i bu hale getirmiştir. Bir gün derste öğretmeninin hayallerle ilgili bir sorusunu; “Dünyanın bir penceresi olsaydı da tüm kötülükleri oradan dışarı atsaydık.” diye cevaplandırmıştır. Dersin devamında bu olay üzerine Umut Öğretmen, okulda kulüpler arasında bir yarışma düzenleneceğini anlatır çocuklara. En iyi çalışmanın belirleneceği yarışmaya Yiğit de arkadaşları Narin, Can ve Nil ile katılmaya karar verir. Yiğit’in önderliğinde kurulan kulübün adı ise “İyilik Kulübü” olur. Arkadaşlarının kulübün başarılı olacağına dair olan inançsızlığını itiraf etmeleri Yiğit’i çok üzer ve kulüp başlamadan kapanma noktasına gelir. Bu duruma üzülen Yiğit, eve geldiğinde bu düşünceler eşliğinde kendisini odasına kapatır. Saat epey geç olmasına rağmen bir türlü uyuyamayan kahramanımız, bu sırada

odanın içinde küçük küçük tıkırtılar duymaya başlar. Seslerin iyiden iyiye artmasıyla korkmaya başlayan Yiğit, yorganın altına girer. Sesin nereden geldiğini anlayamayan ve bir anda ortaya çıkan ışığın kaynağını bulmak için odasının camına doğru hareket eden Yiğit, camda arkadaşları Can, Narin ve Nil'in kendisini bir trenle almaya geldiğini görür. Her ne kadar bu olaya şaşırırsa da bu fırsatı kaçırmak istemez ve trene biner. Trende çocukları serinin diğer kitaplarında olduğu gibi "General" karşılar. General çocuklara bu macerada görevlerinin "Kötülük Krallıkları" isimli topluluğa karşı savaşmak olduğunu söyler. Bu savaşı kazanabilmelerinin sadece sevgi, merhamet ve cesaretle mümkün olacağını ve kötülüğe karşı iyiliğin mücadelesini vereceklerini söyleyerek çocuklara görevi anlatır. "Kötülük Krallıkları" na ulaşan çocuklar dünyaya benzemeyen, korkunç bir yerle karşılaşır. Serinin diğer kitaplarında olduğu gibi yanlarında yine kedileri "Gölge" yer almıştır. Çocuklar, macera esnasında "İsraf", "Öfke", "Kibir", "Kıskançlık" ve "Yalan" krallıklarına karşı amansız bir mücadele içine girerler. Kitabın devam eden bölümünde çocuklar, bahsedilen "Kötülük Krallıkları"nı yenmenin tek çözüm yolunun iyilik yapmak olduğunu anlar ve sevgi ile hareket ederek düşmanlarını alt etmeye karar verirler. İyiliğin gücünü deneyimledikçe her birinin içindeki cesaret ve kararlılık artar, bu da onları daha güçlü kılar. Yaşananların hepsinin rüya olduğunu anlamalarıyla okuldaki çalışmalarına devam eden çocuklar, kulüp olarak başarılı olmuşlardır. Kitapta anlatılan olaylarla mücadele, sevgi ve cesaretle tüm zorlukların üstesinden gelinebileceği vurgulanmıştır.

Kitaptaki olaylar hem mekân hem de gerçekçilik açısından okurun dikkatini çekecek niteliktedir. Kahramanların yaşadıkları, aralarındaki konuşmalar ve okul ortamı, okura günlük hayata çok yakın bir şekilde sunulmuştur. İlerleyen bölümlerde, kahramanların bir tren aracılığıyla başka bir evrende kötülerle savaşmaya gitmesi gibi fantastik öğelere yer verilmiştir. Kahramanların karşılaştığı fantastik olaylar, çocuk okurun hayal gücünü keşfetmesi ve zenginleştirmesi açısından nitelikli bir özellik taşır. Ayrıca, bu durum okurun farklı dünyalar ve kahramanlar aracılığıyla merak duygusunu artırılabilir ve yaratıcı düşünme becerisini geliştirebilir. Kitap, çocukların eğlenmesinin yanı sıra arkadaşlık, iyiliğin değeri ve hayal gücünün insanlar için ne kadar önemli olduğuna yönelik duyarlılık oluşturmuştur. Bu değerler, genç okurlara ilham verirken aynı zamanda onların sosyal ve duygusal gelişimlerine de katkı sağlayabilir. Bu kavramlar, okurların arkadaşlıklarını güçlendirmelerine, iyiliği yaymalarına ve hayal güçlerini kullanarak yeni çözümler üretmelerine yardımcı olabilir. Örneğin kitabın başkahramanı Yiğit, genel

olarak ie kapanık ve çekingen bir ocuk olarak okurlara aktarılmıştır. Fakat tüm bu özelliklerine rağmen sonrasında korkularını yenmek için mücadele etmesi, okuyucu kitlenin duygudaşlık kurmasını ve cesaretlenmesini sağlayacak niteliktedir. Kahramanların davranışları ve söylemleri, bu anlamda okurlar için nitelikli bir örnek oluşturmuştur. Bu tutumlar, genç okurlara olumlu değerler ve sosyal sorumluluğu benimsemeleri konusunda ilham verecek niteliktedir.

Kitapta herhangi bir şiddet unsuruna yer verilmemiştir. Meydana gelen sorunlarda şiddet yerine barışçıl ve konuşarak çözüme gidilmiş olması, kitap adına son derece olumlu bir özelliktir. Bu yaklaşım, çocuklara sorunları yapıcı bir şekilde ele alma açısından önemli bir fırsat sunabilir.

Çatışmalar

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli ocuk romanındaki çatışmalar, kurgunun okur üzerinde etkili olması ve dikkat çekmesi açısından nitelikli bir özellik taşır. Karakterlerin yaşamış olduğu çatışmalar, hikâyenin gelişimini derinleştirerek, okura farklı bakış açısı kazandırması bağlamında niteliklidir. Romanda yer alan çatışmalardan bazıları şu şekildedir.

Kişi-Kişi atışması: Aşağıda kitaptan verilen bazı bölümler, bu çatışmaya örnektir.

“O halde muhtemelen benim maceramın içerisinde!” diye küçük bir çığlık kopardı Narin. ‘Onu da nerden çıkardın? Belki benim maceramın içindeyiz.’ dedi Yiğit. (Balpınar, 2023: 28).

Can, Yiğit ve Narin arasında yaşananlar bu çatışmaya örnektir.

“Can rkek bir şekilde fısıldadı, ‘ok kalabalıklar!’ ‘Dört ocuk ve iki kediye biz!’ dedi Narin. ‘Dünyaya kötülüğün egemen olmasına seyirci mi kalacağız?’ diye haykırdı Yiğit. (Balpınar, 2023: 56-57).

“Nasıl engel olabiliriz ki?” diye soruyu yineledi Nil. ‘Elbette sahip olduğumuz iyilikle.’ diye cevap verdi Yiğit. ‘Fazla iyimser konuşmuyor musun?’ sözleriyle karşı ıktı Nil. ‘Koca bir ordu bize kötülük yapmaya çalışırken biz onlara iyilik yaparak mı cevap vereceğiz?’ (Balpınar, 2023: 65-66)

Kişinin Kendiyle Olan atışması: Yiğit ile ilgili verilen bölümler bu çatışmaya örnektir.

“Tıkırtı sesleri kulağını tırmalamaya devam ediyordu. Penceresini aydınlatan bu ışık ne olabilirdi ki? Gidip bakmalı mıydı? Daha tıkırtı seslerinin sırrını çözememişken şimdi ortaya çıkan bu ışık Yiğit’in iyice kafasını karıştırmıştı.” (Balpınar, 2023: 25).

“Yiğit anlam veremiyordu. Acaba dün yaşadığını düşündüğü bütün o olaylar rüya mıydı? Hayır, olamazdı. Rüya olamayacak kadar gerçektir yaşadıkları. Bir çocuk, kırıldığı zaman bunu mutlaka hatırlardı çünkü.” (Balpınar, 2023: 27-28).

“Çekingeng bir çocuk olarak büyümüşü Yiğit. Yıllar geçtikçe niçin böyle olduğunu düşünüp durmuştu. Cesaretini kaybetmesine neden olay bir olay mı yaşamıştı? Anne ve babası gerçekten ince ruhlu, nazik insanlardı. Minik kalbinin, onlar yüzünden tek bir gün bile kırıldığını hatırlamıyordu.” (Balpınar, 2023: 11).

Kişi-Toplum Çatışması: Yiğit’in arkadaşları ile geçen konuşmasında söyledikleri bu çatışma türüne uygundur.

“Büyükler bazı kavramlara kendilerince isim bulmaya bayılıyorlar. Kötülük getirmediğine inandıkları masum yalanlara ‘beyaz yalan’ ismini takmışlar.” (Balpınar, 2023: 17).

“Gözü doymaz insanoğlunun. Bir çift ayakkabıyla yetinmeyecek, ikincisini ve hatta üçüncüsünü alacaklar. Bu bile yetmeyecek, akılları dördüncü çift ayakkabıda kalacak... Ev, araba, sahip olabilecekleri her şeye sahip olmak istiyor insanlar. Hep daha fazlasını arzuluyorlar.” (Balpınar, 2023: 43).

Kişi-Doğa Çatışması: Kitapta kişi-doğa çatışmasına yer verilmiştir.

“Dışardaki görüntüler bulanıklaştı. Anbean daha da soğuyordu hava. Çocuklar oturdukları yerde titremeye, ellerini ovuşturmaya başlamışlardı. Aralarında soğuktan en çok etkilenen Can’dı. Öyle şiddetli titriyordu ki bütün bedeni zangır zangır sallanıyordu.” (Balpınar, 2023: 34-35).

4.9.2.2. İzlek

İzleği “Kötülükleri azaltmanın tek yolu, iyiliklerin sayısının artmasıdır.” olan kitapta, hayal gücü ve mücadeleyle bunun üstesinden gelebileceğimiz vurgulanmıştır. Kitap, genel olarak kaynağını, insana ve çevreye yönelik bir sevgiden almıştır. Konusu, kötülüklerin yok olması için uğraşan Yiğit ve arkadaşlarının mücadelesi olan kitap, izleği ile uyumludur. Konu ve izlek arasındaki uyum, okura iyiliklerin hayatımızdaki önemini hissettirerek her şeyin birlikte daha kolay olacağı duygusunu aşılayacak özelliktedir. Kitabın izleği, hitap ettiği yaş kitlesinin anlama seviyesine uygundur.

4.9.2.3. Karakter

Başkişiler:

Yiğit: İçine kapanık, cesaretsiz, sessiz ve çekingen olan Yiğit, dünyadaki kötülüklerin yok olacağına inanan bir özelliktedir. Dijitalleşme, internet ve sosyal medyanın olumsuz etkilerini sorgulayan bu karakter, birçok özelliğiyle okurun tanıyabileceği ve inandırıcı bulacağı şekilde açık bir karakter özelliği sergiler. Kitabın başı ile sonu arasında yeni değerler ve davranışlar geliştiren Yiğit, devingen bir karakter yapısındadır.

Nil: Olaylarda Yiğit ile birlikte yer alan dört kahramandan biri olan Nil, cesareti ve inancı ile dikkat çeken bir karakterdir. Karşılaştığı sorunları çözme konusunda bilinçli ve etkin bir yaklaşım sergiler. Zorluklar karşısında soğukkanlı kalması, arkadaşlarına güven vermesine ve grup içindeki dayanışmayı artırmasına yardımcı olur. Nil, sorunlara çözüm üretme becerisiyle hem kendisi hem de diğer karakterler için ilham kaynağı olur. Bu özellikleri, hikâyenin akışında önemli bir etki meydana getirmiştir. Nil, okurun yakından bildiği ve metnin anlaşılmasına katkı sağlayan bir özellikte olması bağlamında açık bir karakterdir. Kitabın başında, Yiğit'in düşüncelerini çok komik bulan ve bunların gerçekleşmesini imkânsız gören Nil, kitabın sonunda bu düşüncelerini ve tutumunu değiştirmiştir. Kendi adına yeni davranışlar ve değişimler edinen Nil, bu anlamda devingen karakter niteliğindedir.

Can: Yiğit ve Nil ile beraber olayların genelinde sıkça yer almıştır. Can, yazarın okura iletmek istediği mesajlar ve paylaşımlarda görev aldığı için açık bir karakter özelliği göstermiştir. Tıpkı Nil gibi başlangıçta kötülüklerle karşı duyarsız kalan Can, zamanla bu olumsuz tutumunu değiştirir ve daha bilinçli bir yaklaşım benimser. Kitabın sonunda, karşılaştığı zorluklar ve yaşadığı deneyimler sayesinde kötülüklerin önemini kavrayarak yeni davranışlar geliştirir. Bu değişim, onun devingen bir karakter olmasını sağlamıştır.

Narin: Narin, diğer arkadaşlarına oranla ön plana çıkmayan bir konumdadır. Okurun genel özelliklerini çok iyi bilmediği Narin, bu anlamda kapalı karakter özelliği gösterir. Kurgunun başında, kötülüklerin iyilikle son bulacağına inanmayan Narin, süreç içinde düşüncelerini değiştirip yeni değerler geliştirerek devingen bir karaktere dönüşmüştür.

General: Kurgunun belli bölümlerinde yer alan bu kişi, hakkında çok fazla bilgi olmaması nedeniyle kapalı karakterdir. Ayrıca olayların içinde olmaması ve yeni davranışlar geliştirememesinden dolayı durağan bir karakter özelliği gösterir.

Yan Kişiler:

Umut Öğretmen: Çocukların öğretmenidir. Okurun özelliklerini çok iyi bilmemesinden dolayı kapalı karakter olan Umut Öğretmen, herhangi bir kişilik değişimi yaşamamasından dolayı durağan karakterdir.

Büyük Kral: Kötülükler ülkesinin kralıdır. Okurun kişilik özelliklerini bilmesi bağlamında açık karakterdir. Ayrıca, kitabın sonunda yaptığı yanlışların farkına vararak yeni davranışlar geliştirmesi açısından devingen bir karakter özelliği taşımaktadır.

Tonguç: Zindanda nöbetçi olan kişidir. Okurun, hakkında yüzeysel özelliklere sahip olması açısından kapalı karakter olan Tonguç, herhangi bir kişilik değişimi yaşamamasından dolayı durağan karakter özelliğine sahiptir.

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta, iki kadın altı erkek olmak üzere toplam sekiz kişi yer almıştır. Kurgunun çoğunlukla Yiğit, Narin, Can ve Nil etrafında şekillenmesi, okurun zihninin karışmasını önleyen bir nitelik taşır. Kitapta yer alan ana kahramanların tamamı çocuklardan seçilmiştir. Bu durum, okuyucu kitlenin yaş özellikleri düşünüldüğünde olumlu bir durumdur. Çocuklar, kendi yaş grubunda yer alan kahramanlarla daha kolay özdeşim kurabilir. Çünkü okur, kendi yaşına yakın karakterlerin benzer deneyimler yaşadığını fark ederek onlarla bağ kurar. Bu sayede karakterlerin yaşadığı zorluklar ve sevinçler üzerinden kendi duygularını daha iyi anlayabilir ve yaşamına dair önemli çıkarımlar yapabilir.

Kitaptaki kahramanların, genel olarak açık ve devingen yapıda olduğunu görürüz. Bu durum, okur için nitelikli bir durum olarak değerlendirilebilir. Zira kitapta verilmek istenen duygular, okura bu şekilde daha kolay iletilebilir. Bu durum aynı zamanda okurun, kahramanları daha çabuk tanımasına ve kitaba daha kolay uyum sağlamasına yardımcı olabilir. Kahramanların kişilik özelliklerinin okura aktarıldığı bazı bölümler şu şekildedir:

“Çekingen bir çocuk olarak büyümüştü Yiğit.” (Balpınar, 2023: 11).

“Kendini bildi bileli iyi bir insan olabilmek için çaba gösteriyordu Yiğit. Saygılı, sevgi dolu, paylaşımcı, yardımsever olmasının yanı sıra bu özelliklerini başka arkadaşlarına da aşılayabilmek üzere mücadele ediyordu.” (Balpınar, 2023: 13-14).

Bir bölümde, “Büyük Kral” adlı karakterin, fiziksel ve kişilik özellikleri detaylı bir şekilde okura aktarılmıştır. Bu durum onun liderlik özelliklerini, karakterini ve çevresindeki kişilerle olan ilişkilerini, okurun kolayca anlamasına yardımcı olacak

niteliktedir. Ayrıca kahramanın açık bir şekilde betimlenmesi, okurun karakterle ilişkisini güçlendirmesi ve kitaba olan bağını derinleştirmesi açısından son derece önemlidir. Bahsettiğimiz bölümler şu şekildedir:

“Sırtlanların sürüklediği bir kızakla alana vardığında bütün canlılar başlarını eğerek krallarını selamladı. Boyu iki metreyi aşkın, iri yarı, kocaman bir adamdı. Kafasına uçları sivri, siyah bir taç takmıştı.” (Balpınar, 2023: 58).

“Ses tonu alaycıydı. Kibirli olduğu, bakışlarından ve duruşundan belliydi. Çenesini havada tutarak çocuklara kısıp gözlerle bakıyordu. Açıkça onları küçümsüyordu.” (Balpınar, 2023: 59).

4.9.2.4. Dil ve Anlatım

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta genel olarak; basit, anlaşılır ve sade kısa cümleler kullanılmıştır. Kitapta bu duruma örnek olacak bazı kısımlar şu şekildedir:

“Sınıfta görüşmeler oldu.” (Balpınar, 2023: 7).

“Ertesi gün İyilik Kulübü resmi olarak kuruldu.” (Balpınar, 2023: 13).

“Tren ani bir frenle durunca çocuklar düşmemek için birbirlerine tutundular.” (Balpınar, 2023: 35).

“İsraf Krallığı’nın dört temsilcisi büyük bir iştahla önlerindeki sofraya yumuldu.” (Balpınar, 2023: 89).

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta, söz varlığı öğelerinden 40 tane ikilemeye, 77 tane deyim ve 2 tane atasözüne yer verilmiştir. Kitapta söz varlığının önemli öğelerinden olan deyimlerden bazıları şunlardır:²

- Buz kesilmek: “Ortam bir anda buz kesmişti.” (Balpınar, 2023: 96).
- Göz gezdirmek: “O küçücük boşluktan dışarı bakıp odasına göz gezdirdi.” (Balpınar, 2023: 24).
- Göz kırpmak: “Umut öğretmen, Yiğit’e göz kırptıktan sonra çıktı sınıftan.” (Balpınar, 2023: 9).
- Kulak misafiri olmak: “...aralarındaki konuşmaya kulak misafiri oldular.” (Balpınar, 2023: 44).

² Çalışmanın hacmini artırmamak için “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta yer alan deyim ve ikilemelerin tamamına yer verilmemiştir.

- Ok gibi fırlamak: “Sırtlanlar o zamana dek durdukları yerden birer ok gibi fırlayıp koşmaya başladılar.” (Balpınar, 2023: 82).

Kitapta kullanılan ikilemelerden bazıları şunlardır:

- Birer birer: “Çocuklar kalabalığın arasından sıyrılıp birer birer onun yanına geldiler.” (Balpınar, 2023: 100).
- Cıvıl cıvıl: “Dünyanın cıvıl cıvıl renlerinin aksine burada çevreye solgun renkler hâkimdi.” (Balpınar, 2023: 37).
- Harıl harıl: “Birkaç saat boyunca çok önemli bir sınava hazırlanıyormuş gibi harıl harıl çalıştı çocuklar.” (Balpınar, 2023: 76).
- Tek tek: “Çantaları tek tek açıp çocuklara kıyafetleri dağıtmaya başladı.” (Balpınar, 2023: 33-34).
- Zaman zaman: “Sonuçta zaman zaman her insanın canı sıkılabilirdi.” (Balpınar, 2023: 17).

Kitapta geçen atasözleri şunlardır:

- Ağaç yaşken eğilir: “Ağaç yaşken eğilir, diye bir atasözümüzün olduğunu bilmiyor musun Nil?” (Balpınar, 2023: 19).
- Dilin kemiği yok: “Evet, dilin kemiği yok.” (Balpınar, 2023: 47).

Kitapta kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapılarına da yer verilmiştir. Bu durum, dilimizdeki farklı cümle yapılarının olduğunu okura göstermek açısından kitaba katkı sağlayabilir.

“Yer altına inen bir geçidin kapısıydı bu.” (Balpınar, 2023: 69).

“Hayatımda ekşi bir tatlı yememiştım hiç.” (Balpınar, 2023: 90).

“İnsanlar elleri kızarana kadar alkışladılar Yiğit’i.” (Balpınar, 2023: 105).

İncelediğimiz kitapta, benzetme ve sıfatlara yer verilmiştir. Sıfat ve benzetmeler, kitaptaki olay, kişi ve mekânların okur tarafından daha hızlı ve somut bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlayabilir. Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“Odanın penceresinde parıldayan bir ışığın varlığı Yiğit’i şaşırtmıştı.” (Balpınar, 2023: 25).

“Sağdan soldan yükselen gürültüler, güçlü ayak sesleri ve bağırış çağırışlar çocukların korkmasına neden oldu.” (Balpınar, 2023: 55).

“Ordu o kadar kalabalıktı ki çocuklar onların yanında küçücük bir nokta gibi

görünüyorlardı.” (Balpınar, 2023: 57).

Kitapta kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“Bir kuş gibi ürkek, tedirgin görünüyordu.” (Balpınar, 2023: 9).

“Sarı gözlerin sahibi, karanlığın içinden bir ok gibi fırlayıp onlara doğru koşmaya başlamıştı.” (Balpınar, 2023: 39).

“Sanırım kaybedeceğiz.’ diye mırıldandı Nil ağzının ucundaki marulu bir tavşan edasıyla yemeye çalışırken.” (Balpınar, 2023: 90).

Kitapta genel olarak üçüncü kişi ağzından anlatım yapılmıştır.

Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım: “Sınıfta gülüşmeler oldu. Derste hayallerle ilgili konuşulurken öğretmenin sorusu üzerine söz hakkı almıştı Yiğit.” (Balpınar, 2023: 7).

“Birdenbire yükselen bir düdük sesi gecede yankılandığında Yiğit neredeyse yatağından tepetaklak düşüyordu.” (Balpınar, 2023: 25).

“Macera Ekspresi: Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitabın bir bölümünde bağlaçtan sonra virgül kullanılarak noktalama işareti hatası yapılmıştır:

“...o kadar fazla biriktirmişlerdi ki, bu da israfın boyutuna gözler önüne seriyor.” (Balpınar, 2023: 90).

Başka bir bölümde ise birleşik yazılması gereken “doludizgin” kelimesi ayrı yazılarak yazım hatası yapılmıştır.

“Hele ki dünyayı kötülüklerden kurtarmak için dolu dizgin maceralar yaşamış ve başarılı olmuşsan...” (Balpınar, 2023: 110).

Kitapta, bazı kelimelerin anlamlarının bilinmemesine karşın sözlük anlamlarına yer verilmiştir. Ayrıca bazı bölümlerde kullanılan şiir ve şarkı sözlerinin kime ait olduğu da alt bilgi olarak verilmiştir. Bu durum, okurun kelime haznesinin gelişmesi ve metni daha iyi kavrayabilmesi açısından nitelikli bir katkı sağlar. Örneğin, yabancı bir basketbol terimi olan “double double” kelimesinin Türkçe açıklamasına, aynı sayfada yer verilmiştir. Bir diğer sayfada, “Sev Kardeşim” isimli şarkının sözlerine yer verilmiş ve kime ait olduğu belirtilmiştir. Kitabın bir bölümünde ise Nazım Hikmet’in “Güneşin Sofrasında Söylenen Türkü” isimli şiiri yer almıştır. Şiire ait bilgiler, aktararak şiiri ve yazarı tanımaları için okura değerli bir fırsat sunulmuştur. Kitap, dil ve anlatım bakımından genel olarak çocukların dil zevkine katkı sağlayacak niteliktedir.

4.9.2.5. İleti

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta iyilik, arkadaşlık,

birlik olma ve hayal gücü ile ilgili iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana iletisi şudur: “Kötülüğün varlığı, iyiliğin değerini anlamamıza yardımcı olur; bu nedenle iyilik, sürekli bir mücadele gerektiren kötülüğü yenmemize destek sağlar.” Yazar, kahraman ve olaylar aracılığıyla iyiliğin kötülüğü yenebilecek tek güç olduğunu, kitabın tamamında etkili bir şekilde vurgulamıştır. Bu durum, okura iyiliğin önemini ve bu değer için mücadele etmenin gerekliliğini hatırlatacak niteliktedir.

- İnsanın ailesi, başarmak istediği hedeflere ulaşmadaki en büyük destekçisidir.
- Bulduğumuz ortamı kendi çabalarımızla daha güzel hale getirebiliriz.
- Dünya, içindeki tüm canlıların birbirine değer vermesiyle daha güzel bir yer olur.
- Geri dönüşüm, doğanın kendini koruması ve sürdürülebilir bir gelecek sağlamak için önemlidir.
- Geçmiş yaşantılarımız, geleceğimizi inşa etmemizdeki en önemli rehberimizdir.
- Hayalini kurduğumuz yaşamı elde edebilmek için dünyamızı korumalıyız.
- İnsan, her yeni hayale umut ederek başlar.

Kitapta, ana iletinin yanı sıra birçok yan iletiye de yer verilmiştir. Bu yan iletiler, ana mesajın okur tarafından daha kolay anlaşılmasını ve hissedilmesini sağlar niteliktedir. Ayrıca yan iletiler, metnin ana temasını güçlendirebilecek ve okura daha zengin ve çok boyutlu bir düşünme deneyimi sunacak niteliktedir.

4.9.3. Eğitsel İlkeler

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitapta yazar, iletmek istediği duyguları, düşünceleri ve mesajları okura doğrudan öğüt vermek yerine, onun kendi yorumunu bulmasına olanak tanıyacak şekilde sunmuştur. Yazarın bu tutumu hem okurun kitabı daha çok sahiplenmesini sağlar hem de metinle olan ilişkisini geliştirmesine katkıda bulunur. Herhangi bir emir verici, kırıncı ya da ayrıştırıcı üslup kullanılmayan kitap, okurun kitaba olan bağlılığını artıran bir özelliğe sahiptir. Saygı ve sevgi dolu bir yaklaşım sergileyen kitap, çocuklara güven duygusu kazandıracak ve öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkileyecek niteliktedir. Kitapta kullanılan bu yaklaşım, çocukların kendilerini değerli hissetmelerini sağlayabilir, duygusal zekâlarını geliştirebilir ve sosyal ilişkilerini güçlendirebilir. Kitabın genelinde arkadaşlık, hayal gücü, ailenin önemi, birlikte olmanın değeri ve iyilik gibi evrensel temalara yer verilmesi, çocuk okurun sosyal ve duygusal gelişimi açısından önemlidir. Bu temalar duygudaşlık, iş birliği ve problem çözme becerilerini destekleyerek çocukların dünyayı daha iyi anlamalarına ve ilişkilerini

güçlendirmelerine yardımcı olacak niteliktedir. Böylece, çocuklar sağlıklı ilişkiler kurmayı öğrenirken aynı zamanda yeni kazanımlar da elde edebilirler.

Kurguda yer alan fantastik öğeler, okurun ilgisini çekebilecek şekilde tasarlanmıştır. Özellikle okur grubuna yakın yaştaki kahramanların, fantastik ortam ve olaylarla etkileşime girmesi, okurun hem eğlenmesini hem de farklı düşünme yetisinin gelişmesine olanak tanır. Kahramanlar, kitaptaki cinsiyet rollerinin dışına çıkmamıştır. Kitabın bu özelliği, okuyucuların cinsiyet rollerini öğrenmesi açısından önem taşımaktadır.

Yiğit'in hayallerine ulaşma çabasına en büyük destek, arkadaşları Can, Nil ve Narin'den gelmiştir. Bu destek, çocuklara iş birliği ve dayanışmanın değerini öğretirken onların duygusal gelişimlerini ve sosyal becerilerini geliştirecek özellikte aktarılmıştır. Arkadaşlarının desteği, Yiğit'in azim ve kararlılığını artırmış; hayal gücünü harekete geçirmiş ve özgüvenini beslemiştir. Bu durum aynı zamanda, birlikte başarının önemini de vurgulamıştır. Kitapta, okurun bilişsel ve gelişimsel özelliklerinin üzerinde herhangi bir söyleme yer verilmemiştir; bununla birlikte, çocukların gelişim seviyelerine uygun, olumlu ve yapıcı içerikler sunulmuştur. Bu durum, onların düşünsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak niteliktedir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitap, okuyucuların kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıkta tasarlanmıştır. Kitapta kullanılan kâğıt, yazıların rahat okunmasını sağlayacak kalitede ve göz sağlığını olumlu etkileyecek yapıdadır. Kapakta kullanılan renk ve resimler, içeriğin okuyucu tarafından kavranmasına yardımcı olabilecek niteliktedir. Ayrıca bu renk uyumu, okurun kitabı alıp okuma isteklerini olumlu yönde etkileyecek ve merak uyandıracak özelliktedir.

Kitabın sayfa düzeni, çocukların ihtiyaçlarına ve estetik zevklerine hitap edecek şekilde oluşturulmuştur. Kullanılan yazı tipi, kenar boşlukları ve kelime arasındaki boşluklar okumayı kolaylaştıracak özelliktedir. Ayrıca ciltleme, sayfaların uzun süreli kullanımına katkı sağlayacak niteliktedir.

Her bölüm başında, o bölüme yönelik okura fikir verebilecek nitelikte bir resim bulunmaktadır. Kullanılan resimler, her bölümün içeriğini son derece iyi özetleyerek okurun metni daha iyi anlamasına katkı sağlayacak özellikte oluşturulmuştur. Ancak bazı resimlerdeki yoğun mürekkep kullanımı, yazıların okunmasını zorlaştırmıştır. Bu durum, metnin okunabilirliğini azaltabilir ve okurun dikkatini dağıtabilir.

Kitap; konu, izlek ve iletiler bağlamında çocukların bilişsel, duygusal ve algılama seviyelerine uygun özellikler göstermektedir. Karakterlerin açık ve devingen yapıda oluşturulması, okurun kahramanlarla kolay özdeşim kurmasını sağlar niteliktedir. Bu sayede, okurun karakterlerin yaşadığı deneyimleri daha içten hissetmesi de kolaylaşır. Kitap dil ve anlatım bakımından çocukların yaş ve seviyelerine uygundur. Kullanılan ikileme, deyim, atasözü, benzetme ve sıfatlar kitaba zenginlik katmıştır. Türkçenin söz varlığını okura hissettiren bu nitelikler, dilin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtarak okurun metne daha fazla bağlanması bağlamında önemlidir. Kitabın genelinde yabancı sözcüklerden kaçınılmıştır. Bu durum, Türkçenin akıcılığını ve zenginliğini ön plana çıkarmıştır. Kitapta, anlamlarının bilinmemesine karşın bazı kelimelerin sözlük anlamlarının alt bilgi olarak verilmesi de kitabın dil ve anlatım zenginliğini arttırmıştır.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar'ın "Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere" isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 10 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

4.10. GÜNEŞE KOŞMAK

Bu alt bölümde Özgür Balpınar'ın “Güneşe Koşmak” isimli kitabının tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine ilişkin bulgular ve bu bulgulara yönelik yapılan yorumlar yer almaktadır.

Kitabın Yazarı: Özgür Balpınar

Editör: Ayça Atçı

Sayfa Tasarımı: Nur Kayaalp

Kapak Tasarımı: Ahmet Uzun

Yayınevi: İndigo Yayınları

İlk Baskı: Mayıs 2024

İncelenen Baskı 1. Baskı

Sayfa Sayısı: 175

Yayınevinin Tavsiye Ettiği Yaş Grubu: Belirtilmemiş

4.10.1. Dış Yapı Özellikleri

Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular; boyut, kâğıt, kapak, sayfa düzeni ve resim olarak ele alınmıştır.

4.10.1.1. Boyut

“Güneşe Koşmak” isimli kitap, 13,5 x 20 cm boyutunda ve 145 gram ağırlığındadır. Kitap, boyut ve ağırlık açısından çocukların kolaylıkla taşıyabileceği şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, boyutu çocukların kitaplık oluşturmalarına ve düzenlemelerine de yardımcı olacak niteliktedir.

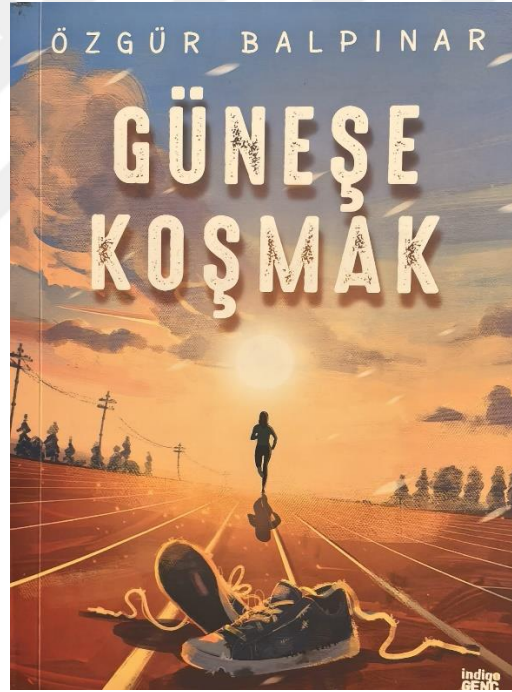
4.10.1.2. Kâğıt

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta kullanılan kâğıt; ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı niteliktedir. Kâğıdın mat olması, göz sağlığı açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Bu sayede yazılar rahat bir şekilde okunabilir. Ayrıca kâğıdın niteliği, kitabın sayfalarını rahatlıkla çevirmeleri açısından okura kolaylık sunmaktadır.

4.10.1.3. Kapak

“Güneşe Koşmak” isimli kitabın kapak tasarımı, Ahmet Uzun tarafından yapılmıştır. Ön kapağının üst kısmında, yazarın adına yer verilmiştir. Yazarın adının hemen altında, büyük puntolarla kitabın adı yer almıştır. Kitap adı ve yazar adı, büyük harflerle ve dikkat

çekici bir şekilde verilmiş olup bu özellik okurun dikkatini çekmesi açısından önemlidir. Kitabın orta kısmında güneşe doğru koşan bir kızın resmi, okurun ilgisini çekecek niteliktedir. Bu görsel, okura hikâyede bir yarış hazırlığı yapıldığı izlenimini verebilir. Resimde yer alan kişinin, kitabın kahramanı Leyla olabileceğine dair okura güçlü bir bağ kurma imkânı sunulmuştur. Resmin devamında yırtık, parçalanmış, dikilmiş ve epey zarar görmüş bir koşu ayakkabısı yer almıştır. Ön kapaktaki ayakkabılar, Leyla'nın zorluklar karşısında nasıl mücadele ettiğini ve ne fedakârlıklar yaptığını okura hissettirmesi açısından fikir sunacak bir başka kısımdır. Bu durum, karakterin geçmişteki engelleri aşma çabasını ve kararlılığını okura yansıtacak niteliktedir. Kitabın ön kapağında yer alan görsel, kitabın adıyla uyumlu bir niteliktedir. Kapak resmi ve isim arasındaki bu uyum, okurun hikâyenin etki alanına girmesine yardımcı olacağını ifade edebiliriz. Ayrıca ön kapakta elektrik direkleri ve ağaçlarla birlikte yayınevinin adı da yer almıştır.

Görsel 4.65.: Güneşe Koşmak, Ön Kapak (Balpınar, 2024)

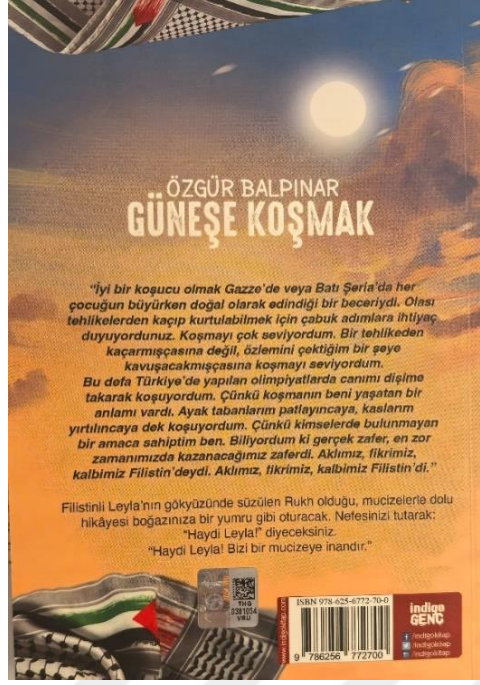
Kitabın arka kapağında, yazarın ve kitabın adına ilişkin bilgilerin verildiğini görüyoruz. Tıpkı ön kapakta olduğu gibi arka kapakta da parlak bir güneş resmi göze çarpmaktadır. Gün sarısı bir zemin üzerine oluşturulan arka kapakta, Filistin bayrağının bulunduğu bir siyah beyaz kumaş yer alıyor. Bu tasarım, kitabın temasını ve arka planını vurgularken aynı zamanda okura, olayların ve yaşananların Filistin kültürü ve tarihi ile bağlantılı olabileceğine yönelik fikir verebilir. Arka kapakta verilen detaylar, çocuk okuru kitaba karşı meraklandırabilir ve onları bu kültürü keşfetmeye teşvik edebilir. Ayrıca bu

unsurlar, kitabın sadece bireysel bir hikâye ve olay anlatmakla kalmayıp daha büyük sosyal konulara da değindiğini hissettirebilir. Arka kapağının önemli bir bölümünde, kitabın tanıtım yazısına yer verilmiştir. Tanıtım yazısı; olayları özetlemesi, kahramanla ilgili kısa bilgiler içermesi ve hedef kitlenin ilgisini çekme açısından niteliktedir. Arka kapağın sağ alt köşesinde ise yayınevinin genel ağ adresleri ile beraber sosyal medya hesapları yer almıştır.

Kitabın sırt kısmında, yazarın ve kitabın adı ile yayınevinin logosuna yer verilmiştir. Tıpkı ön ve arka kapakta olduğu gibi kitabın sırt kısmında da bir güneş resmine yer verilmiştir. Kitabın sırt tasarımı, kitabın bütünlüğüne katkı sağlayacak bir sunumda ve estetik olarak tasarlanmıştır. Ayrıca kitabın genel bilgilerini içermesi açısından nitelikli bir yapıdadır. Kitabın iç kapağında, siyah ve büyük puntolarla yazarın ve kitabın adına yer verilmiştir. İç kapağın sade tasarımı, çocukların dikkatini dağıtmadan kitaba odaklanmalarını kolaylaştırarak niteliktedir.

“Güneşe Koşmak” isimli kitabın kapağı, ince karton ve selafon kaplama bir yapı ile oluşturulmuştur. Kitap, kapakta kullanılan malzeme bağlamında estetik ve dikkat çekici bir görünümdedir. Kapağın ciltlemesinde sağlam bir tutkal kullanılmıştır. Bu durum, kitabın kapak ve sayfalarının kullanım süresinin uzamasını sağlamak açısından niteliktedir.

Kapakta kullanılan resim ve renkler, çocukların dikkatini çekebilecek farklı ve canlı renklerden seçilmiştir. Kapaktaki öğelerin uyumu, görselliğin yanında kitabın içeriğini yansıtacak şekilde tasarlandığı için okuyucuda kitaba yönelik merak uyandırabilir. “Güneşe Koşmak” isimli kitabın kapağı, genel olarak başarılı bir tasarımda oluşturulmuştur.

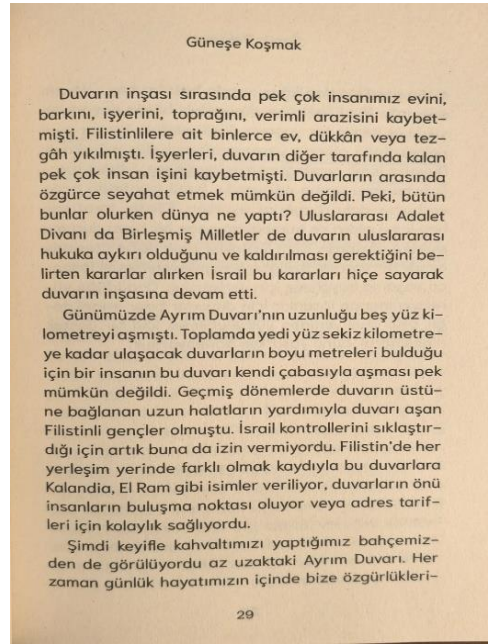

Görsel 4.66.: Güneşe Koşmak, Arka Kapak (Balpınar, 2024)

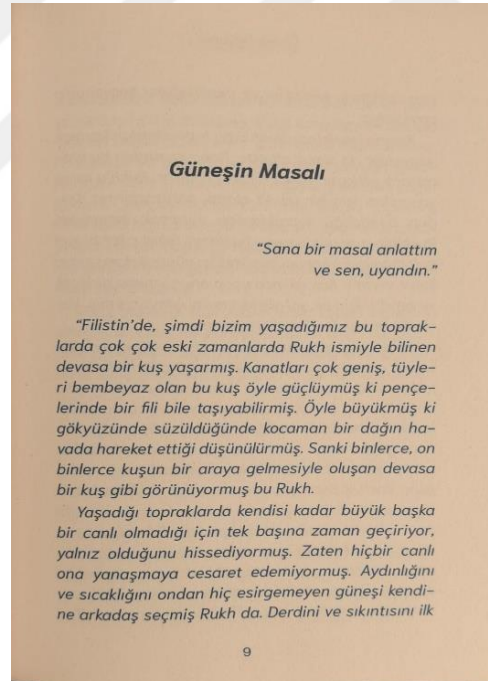
4.10.1.4. Sayfa Düzeni

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta yer alan her bölüm için belirli bir isim bulunmaktadır; bu isimler, her bölümün içeriğini ve temalarını yansıtacak özelliktedir. Ayrıca, normal yazılardan daha büyük ve kalın yazılarak dikkat çekmiştir. Bu düzenleme, kitabın bölümlerini belirgin hale getirmiş ve okurun bölümler arasında rahatça geçiş yapmasını sağlamıştır. Kitap; sayfa kenarları, satır arası ve kelime aralarında bırakılan boşluklar açısından çocuklara uygun bir nitelik taşımaktadır. Kitabın yazı karakteri ve boyutu, çocukların metni rahatlıkla okuyabilmesini sağlayacak özelliktedir. Bu tasarım, göz yorgunluğunu azaltarak, okuma deneyimini daha konforlu hale getirir ve öğrenmeyi destekler. Kitapta resim bulunmadığı için sayfalar sadece metinlerden oluşmuştur. Kâğıt ve yazı rengi birbiriyle uyumludur. Kitabın biten bölümlerinden sonra genel olarak yeni bölüme geçiş için yarım sayfa boşluk bırakılmıştır. Bu durum, okurun yeni bölüme geçtiğini hissetmesini sağlamakla beraber, metnin daha düzenli ve akıcı olmasını da desteklemiştir. Ancak kitabın üçüncü bölüm bitişinde yer alan son iki kelime dördüncü bölüm başına geçmiştir. Bu durum, kitabın geçiş bölümündeki estetik görüntüye zarar vererek okurun dikkatini dağıtabilir. Sayfa numaraları, sayfanın alt kısmında yer almıştır. Bu durum, okurun sayfalar arasında kolaylıkla ilerlemesini sağlayarak, hangi sayfada olduğunu hızlıca görebilmesine yardımcı olacak özelliktedir. “Güneşe Koşmak” isimli kitap, sayfa düzeni açısından estetik bir yapıda tasarlanmıştır. Kitapta üst üste geçen yazılara ve okumayı zorlaştıracak herhangi bir duruma rastlanmamıştır. Kitap, sayfa

düzeni açısından genel olarak çocukları okumaya isteklendirici özelliktedir.

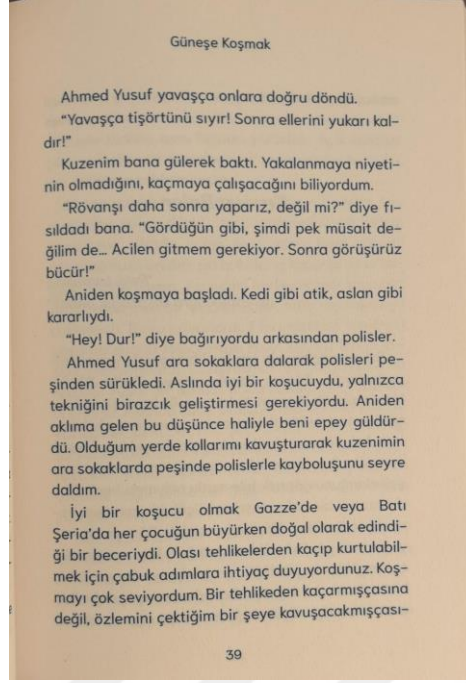
Görsel 4.67.: Güneşe Koşmak (Balpınar, 2024: 29)

Görsel 4.68.: Güneşe Koşmak, Yeni Bölüm Geçişi (Balpınar, 2024: 9)

4.10.1.5. Resimler

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta, herhangi bir resim ögesine rastlanmamıştır. Kurguda resme yer verilmemesi, okur için olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Resimler, okurun kahramanla kolay özdeşim kurması açısından önemlidir. “Güneşe Koşmak” isimli kitapta, resimlere yer verilmemesi bu açıdan olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Görsel 4.69.: Güneşe Koşmak (Balpınar, 2024: 39)

4.10.2. İç Yapı Özellikleri

Kitabın içerik özelliklerine ilişkin bulgular; konu, izlek, karakter, dil ve anlatım, ileti olarak ele alınmıştır.

4.10.2.1. Konu

“Güneşe Koşmak” isimli kitap, Filistinli bir koşucu olan Leyla’nın ülkesinin yaşadığı savaş ve korku ortamında olimpiyat şampiyonluğuna giden hikâyesini konu almaktadır. Leyla, içinde bulunduğu zorlu koşullara rağmen Filistin’in sesini duyurmak ve ülkesine umut ışığı olmak amacıyla bu yarışmayı kazanma kararlılığındadır. Spor, onun için sadece bir mücadele değil; aynı zamanda bağımsızlık ve onur arayışının simgesidir. Leyla’nın hikâyesi, savaşın ortasında bile hayallerinin peşinden koşarken duyduğu özlem ve bağlılıkla dolu bir yolculuğu anlatıyor.

On üç bölümden oluşan kitap, Leyla’nın babasının anlattığı masalla başlar. Devam eden zamanda Leyla ve ailesi, kuzeni Meryem’in düğünü için bir araya gelir. İyi bir koşucu olan Leyla, babasıyla otururken spor hocası Şuayb gelir. Leyla, hocasının sıcak gülümsemesi ve heyecanlı bakışları karşısında neşelenir. Şuayb, Leyla’nın son dönemlerdeki çalışmalarının çok iyi durumda olduğunu belirterek ona büyük bir sürprizle gelir. Uzun ve zorlu antrenmanların meyvesini almanın zamanı gelmiştir; hocası, Leyla’nın yeteneklerini ve azmini göz önünde bulundurarak, onu Türkiye’de düzenlenecek olan olimpiyat kadrosuna yazdığını söyler. Bu haber, Leyla’nın

hayallerinin gerçeğe dönüşmesi için bir adım daha atması anlamına gelmektedir. İçinde sevinç ve gurur duygusu taşıırken, ülkesinin sesini duyurmak için bu fırsatı değerlendirme kararlılığına kapılır. Ancak bir yandan da Filistin’de son zamanlarda yaşanan, hatta daha da artan savaşın etkisiyle olimpiyatlara gidip gitmemenin ne kadar doğru olacağını düşünmeden edemez. Bu içsel çatışma, onun kalbinde bir bocalama oluşturur. Leyla, bir sporcu olarak kendi hayalleri ve bir Filistinli olarak vatanı için duyduğu sorumluluk arasında denge kurmaya çalışır. Bu sırada babasının neler düşündüğünü de merak eder. Babası hiç düşünmeden Leyla’nın bu yarışmaya katılması gerektiğini söyler. Ona göre bu fırsat sadece bir spor etkinliği değil, aynı zamanda Filistin’in sesi olma adına bir şanstır. Babası, Leyla’nın yeteneklerine olan inancını dile getirirken onun hayallerinin peşinden koşmasının önemini vurgular. Bu destekleyici yaklaşım, Leyla’nın kararsızlıklarını hafifletirken içindeki cesareti ve kararlılığı artırır. Olimpiyatlara katılmaya karar verdikten sonra bir gece kaldıkları mahalle, İsrail tarafından atılan bir bomba ile sarsılır. Bu patlama, herkesin içinde büyük bir korku ve panik yaratır. Korkuyla dolu bu an, Leyla’ya içinde bulunduğu durumun ciddiyetini bir kez daha hatırlatır. Aradan geçen sürede kuzeni Ahmed Yusuf ile birlikte vakit geçirmeye başlayan Leyla, yarış yaptıkları bir anda kuzeninin İsrail askerler tarafından kaçırıldığına şahit olur. İsrail’in zulmünün artmasıyla beraber Leyla olimpiyatlara gitme kararından vazgeçer. Babasının ve hocasının devam eden ısrarları sonucunda kararını yeniden gözden geçirir. Olimpiyatlara ülkesi için gitmeye karar vermiştir Leyla ve Türkiye yolculuğu, İsrail polisinden kaçarak Ürdün havalimanına ulaşmakla başlar. Bu yolculuk hem fiziksel hem de duygusal olarak Leyla için büyük bir sınavdır. Ürdün’e varınca içindeki kaygılar biraz hafifler ancak zihninde sürekli olarak yaşadığı savaşın etkileri yankılanmaya devam eder. Leyla, Türkiye’ye ulaşmanın verdiği sevinci hissederken bunun sadece bir başlangıç olduğunu bilmektedir. Bu yolculuk, Leyla için sadece bir spor müsabakası değil; aynı zamanda özgürlüğü ve umudu simgeleyen bir mücadele yolculuğudur. Leyla ve arkadaşları, olimpiyatlarda büyük başarılar kazanacaktır. Hatta orada İsrailli sporcularla yaşadıkları yarışlar, tartışmalar ve birçok şey... En önemlisi, doğum sırasında öldüğünü sandığı kardeşiyle İsrailli bir sporcu olarak karşılaşması ve bunu çok sonra fark etmesi, Leyla’nın hayatında derin bir dönüm noktası olacaktır. Kitapta ülke sevgisi, savaşın insanlara verdiği tahribat ve mücadele etmek gibi kavramların üzerinde durulmuştur.

Kitap, anlatılan olay ve bu olayların geçtiği mekânlar bağlamında son derece gerçekçi bir konuya ve anlatıma sahiptir. Yazar, günümüz insanların her zaman ve her mecrada

karşılaşılabileceği durumları, etkileyici ve samimi bir dille okura aktarmıştır. Mekân ve olayların gerçekliği, bu anlamda okurun kitapla kolay bir şekilde özdeşim kurmasına yardımcı olacak özelliktedir. Leyla'nın yaşadıkları, okurun merakını uyandırarak duygusal bir bağ kurmasına olanak tanıyacak şekilde kurgulanmıştır.

Savaşın ve çatışmanın getirdiği acıların ne kadar derin olduğunu gösteren kitap, duygusal anlamda okurun konuya yönelik bilinç geliştirmesine yardımcı olacak niteliktedir. Okuru duygusal bir yolculuğa çıkaran kitap; onu, adalet, eşitlik ve insan hakları üzerine düşünmeye teşvik eder.

Kitapta bazı şiddet olayları geçse de yazar, bu olayları okura doğrudan ve ayrıntılı bir şekilde aktarmaktan kaçınmıştır. Bunun yerine, şiddetin sonuçlarını ve etkilerini dolaylı bir şekilde göstermiştir. Yazar, şiddetin korkunçluğuna odaklanmak yerine olayların arkasındaki insani duyguları ve karakterlerin yaşadığı travmaları vurgulayarak empati oluşturmaya çalışmıştır. Böylece okura, düşündürücü ve duygusal bir deneyim sunarak karakterlerin yaşadığı zorlukların daha iyi anlamasına olanak tanımıştır. Kitaptan bu durumu örnekleyen bazı bölümler şu şekildedir:

“Sık sık kimlik kontrolü yapmalarının yanı sıra meraklı bakışları yerli yersiz seslenmeleri masum insanları taciz etmekten başka bir şey değildi.” (Balpınar, 2024: 32).

“O anda beklemediğimiz bir şey oldu. İsraili birkaç polis yavaş adımlarla yanımıza yaklaşmaya başlamıştı. Dikkatleri Ahmed Yusuf'taydı. Bir elleri bellerinde, silahlarını çekmeye hazır haldeydiler.” (Balpınar, 2024: 38).

“Aslında alışık olduğum bu durumla bire bir yüzleşmek beni biraz şaşırtmıştı. İsraili askerler çarşıdaki tansiyonu yükselterek insanlara silah doğrulttular. Anne, babaları onları korumaya çalışırken çocuklar çığlık atıyordu. Çığlık sesleri her birimizin yüreğini delip geçiyordu.” (Balpınar, 2024: 41).

“Kurşunu boşa harcadığı için kızmıştı askere. Etrafta o kadar canlı hedef dururken cansız bir hedefi vurduğu için kızmıştı.” (Balpınar, 2024: 42).

“Gazze'deki hava saldırıları yoğunlaşmıştı. Dünya sessiz kalırken Gazze'de bir insanlık dramı yaşanıyordu.” (Balpınar, 2024: 59).

Leyla'nın hayalleri için verdiği mücadele, çocuklara ilham verme konusunda niteliklidir. Bu şekilde, okur kendi hayatındaki zorluklarla başa çıkma konusunda cesaret bulabilir.

"Güneşe Koşmak" kitabında, konunun yapılandırmasını zayıflatan bir öge bulunmamaktadır. Yazar, hikâyeyi etkili bir biçimde sunmuş ve karakterlerin gelişimini tutarlı bir şekilde işlemiştir. Bu, okurun hikâyeye bağlanmasını ve duygusal bir deneyim

yaşamasını kolaylaştırır. Örneğin, kitapta Leyla'nın Türkçe konuşmayı nasıl öğrendiğine dair bir bölüme yer verilerek kurguda zayıflığa neden olacak detaylardan kaçınılmıştır. “Dayım sayesinde dedim. Üç dört sene burada, İstanbul’da yaşadı. Kendisi bir gezgindir. Pek çok dil bilir. Öğrendiklerini bana öğretmekte meziyetlidir.” (Balpınar, 2024: 95).

Bu yaklaşım hikâyenin akışını bozmadan, Leyla'nın karakterini ve geçmişini anlamaya yönelik okurun merakını korur. Böylece, odak noktası karakterin mücadeleleri ve hayalleri üzerine kalırken, gereksiz ayrıntılarla dikkat dağılmamış olur. Kitabın bazı bölümlerde, duygusallığın fazlaca olduğu kısımlara yer verilmiştir. Örneğin, Leyla'nın mahallesine İsrail tarafından atılan bomba sonucunda yaşananlar, okura şöyle aktarılmıştır:

“Güneş yok baba! Güneş yok!” diye ağlıyordu kardeşim Yara. “Ne yöne doğru koşacağız baba?” diye gözyaşlarıyla eşlik ediyordu diğer kardeşim Omar.” (Balpınar, 2024: 70).

Leyla'nın ikiz kardeşinin doğumda öldüğü bilgisi, kitabın başında okura aktarılmıştır ancak annesi, çocuğunun ölmesinden ziyade kaçırıldığına inanmaktadır. Bu durum, kitabın sonunda Leyla'nın İsrailli sporcu Omar Joseph'in kardeşi olduğunu anlamasıyla sonuçlanmıştır. Kitabın sonunda yaşanan bu gelişme, okurda sürpriz bir etki uyandırarak hikâyenin akışını ilginç hale getirecek özelliكتedir.

Çatışmalar

“Güneşe Koşmak” isimli kitap, çeşitli çatışmalar üzerine inşa edilmiştir. Kahramanımız Leyla'nın ve diğer karakterlerin yaşadığı çatışmalar, karakterler arasındaki ilişkileri ve hikâyenin gelişimini derinleştirecek özelliكتedir. Bu durum, okuyucuya farklı bakış açıları sunarak hikâyenin zenginliğini artırabilir. Romanda yer alan çatışmalardan bazıları şu şekildedir.

Kişi-Kişi Çatışması: Leyla'nın babası ile Kahveci İbrahim arasında geçen konuşma bu çatışma türüne örnektir: “İnat etme muhtar, olacakları sen de biliyorsun,” diye konuşuyordu babamın karşısındaki adam. ‘Gel sat bana toprağını.’ ... ‘Sana daha evvel de söyledim İbrahim. Orası bana dede yadigârı. Boşuna çeneni yorma. Satmam!’ diyeretti babam.” (Balpınar, 2024: 13-14).

“Ayakkabısız koşsam?” diye bir öneride bulundum sonunda. ‘Delirdin mi sen?’ diye çıkıştı antrenörüm. ‘Daha yüz metre bile koşamadan sakatlanırsın.’ (Balpınar, 2024: 97).

“Hile yaptın!” diye mızıkçılık yapmaya başladı Noa. ‘Düdük sesini beklemeden, bizden önce çıkış yaptın! Bir daha yarışacağız!’ ‘Hile sizin işiniz.’ dedim ona kesin bir tavırla.” (Balpınar, 2024: 126).

Kişinin Kendiyle Olan Çatışması: Leyla'nın olimpiyatlara katılma haberi sonrası içinde bulunduğu düşünceler bu çatışma türüne örnektir.

“Birkaç dakika boyunca sofada öylece durup bekledim. Şimdi ne yapacaktım? Az evvel yaşadıklarımı anneme ve babama anlatamazdım. Hâlâ kendimi suçlamaya devam ederken bunu asla yapamazdım. Fakat kuzenimin nereye götürüleceğini, akıbetinin ne olacağını bir şekilde öğrenmeye çalışmalıyım.” (Balpınar, 2024: 49).

“Filistin için buradaydım fakat sakatlığım her şeyin yarım kalmasına sebep olmuştu. Ülkeme ve milletime karşı borçlu olduğumu hissediyor, borcumu ödeyemediğim için kendimi suçluyordum. Sakatlanmasaydım, ülkeme ve milletime gerçek bir zafer hediye edebilirdim.” (Balpınar, 2024: 113).

Leyla'ya neden koştuğu sorulduğunda hissettikleri, bu çatışma türüne örnektir.

“Bilmiyor muydum gerçekten? Bir insan niçin koştuğunu bilmeden koşabilir miydi? Yoksa koşmak benim için gelip geçici bir heves miydi?” (Balpınar, 2024: 116).

Kiş-Toplum Çatışması: Leyla'nın kuzeni Meryem'in küçük yaşta evlenmesi, aile içindeki geleneksel değerler ile bireysel özgürlükler arasındaki çatışmaya örnektir.

“Henüz on altısında olduğundan, açıkçası ben kuzenim Meryem'in evlenmesine karşıydım. Okuluna devam etmeyi ne kadar çok istediğini biliyordum. Sıra arkadaşımı ve derslerinde çok başarılıydı. Ancak parlak eğitim hayatını bir kenara atacak ve evlenecekti. Meryem okula devam etmek istiyordu istemesine...” (Balpınar, 2024: 17).

Kiş-Doğa Çatışması: Kitapta kişi-doğa çatışmasına yer verilmiştir.

“Mısır tarlalarının arasına gizlenmiş, daracık bir yolda ilerliyorduk. Koltukta hoplamaktan, sağa sola savrulmaktan içim dışıma çıkmıştı.” (Balpınar, 2024: 79).

4.10.2.2. İzlek

İzleği “Filistinli gençlerin topraklarına olan bağlılıklarını, özgürlük ve kimlik mücadelesini vurgulayan bir dayanıklılık ve azim sergilemeleri.” olan kitap, dayanışma ve direnç temalarını ön plana çıkaran bir mesaj taşımaktadır. Konusu, ülkesi için azim ve kararlılıkla çalışıp başarılar kazanan Leyla'nın hayatını anlatan kitap izleğiyle uyumludur. Konu ve izlek arasındaki uyum, okura zorluklara rağmen çalışmanın ve azmin önemini hissettirerek düşünmesini sağlayacak bir deneyim sunmaktadır. Kitabın izleği, hitap ettiği yaş kitlesinin anlama seviyesine uygundur.

4.10.2.3. Karakter

Başkişiler:

Leyla: Leyla; cesur, kararlı ve azim dolu bir karakterdir. Ailesinin en büyük çocuğu olması onu sorumluluk sahibi ve lider özellikleri olan birisi yapmıştır. Ülkesinin işgal durumuna duyduğu derin üzüntü, onu mücadelecı ve dayanıklı kılmıştır. Koşuya karşı özel bir yeteneğı ve ilgisi olan Leyla, ülkesinde savaşın olmadığı dönemlerde bu yeteneğini geliştirmek için büyük bir özveriyle çalışmaktadır. Bu tutku, ona özgüven sağlar ve aynı zamanda zor dönemlerde dayanma gücü kazandırmıştır. Leyla, okur tarafından birçok özelliğini bilinmesi ve yazarın kitap aracılığıyla aktarmak istediğı iletileri, okurla paylaşmada sorumluluk alması bağlamında açık bir karakter özelliğı gösterir. Kitabın başından sonuna kadar kendi adına yeni değerler ve davranışlar geliştirmesi bakımından ise devingen karakter niteliğindedir.

Şuayb: Leyla'nın hocasıdır. Ülkesinin yaşadığı felaketlerde yılmadan, bıkmadan yetenekli çocukların eğitimini üstlenen Şuayb, Leyla'nın çalışmalarını yakından takip ederek olimpiyatlara katılmasını sağlamıştır. Birçok özelliğinin okur tarafından bilinmesi ve inandırıcı özellikler barındırması bağlamında, açık karakter yapısındadır. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir büyük kişilik değişimi yaşamadığı için ise durağan karakter özelliğı gösterir.

Baba: Leyla'nın babası ve yaşadıkları köyün muhtarıdır. Kızının olimpiyatlara gitmesinde çok önemli bir rolü olan baba, özelliklerinin okur tarafından bilinmesi bağlamında açık karakterdir. Kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir büyük kişilik değişimi yaşamadığı için ise durağan karakter özelliğı gösterir.

Ahmed Yusuf: Leyla'nın birlikte vakit geçirmeyi sevdiği kişi ve kuzeni olan Ahmed, kitapta yaşanacak olan olayların temelinde bulunur. İsrailli askerler tarafından kaçırılan Ahmed, Leyla sayesinde kurtulur. Ancak daha sonra yeniden onların eline düşen Ahmed, Leyla'nın olimpiyatlara gitmesi konusunda ona ilham verir. Birçok özelliğıyle okurun yakından tanıdığı Ahmed, açık bir karakterdir. Kitabın başından sonuna kadar herhangi bir kişilik değişimi göstermediğı için ise durağan karakter yapısındadır.

Yan Kişiler:

Annesi: Leyla'nın annesidir. Okur tarafından pek fazla bilinmediğı için kapalı bir karakterdir; herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Fatıma: Leyla'nın halasıdır. Özellikleri okura yüzeysel olarak aktarılan Fatıma, kapalı karakterdir. Öykü boyunca hissedilir bir kişilik değişimi yaşamadığı için de durağan karakter özelliğindedir.

Aişe: Leyla'nın olimpiyatlara birlikte gittiği ve ekipte en iyi anlaştığı arkadaşıdır. Özellikleri okura yüzeysel olarak aktarıldığı için kapalı karakterdir. Ayrıca kurgunun başından sonuna kadar herhangi bir değişim göstermediği için de durağan karakterdir.

Omar Joseph: İsrail'in olimpiyatlardaki sporcusudur. Kitabın sonunda Leyla'nın ikiz kardeşi olduğu ortaya çıkar. Okurun özelliklerini bilmesi açısından açık karakterdir. Kurgunun başından sonuna kadar yeni davranışlar ve değerler geliştirmesi bağlamında ise devingen karakter yapısındadır.

Muhammed Emin: Leyla'nın olimpiyatlardaki takım arkadaşlarından biridir. Okur tarafından çok bilinmediği için kapalı bir karakterdir; ayrıca herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Tarık Eymen: Olimpiyatlardaki sporculardan biridir. Tarık, hakkında net bir bilgi olmaması nedeniyle kapalı ve durağan karakter özelliğindedir.

Şehnaz: Olimpiyatlardaki sporculardan biridir. Genel olarak okurun net olarak tanımadığı Şehnaz, kapalı ve durağan karakterdir.

Noa: İsrail'in olimpiyatlardaki sporcusu olan Noa, aynı zamanda Leyla'nın yarıştaki rakiplerinden biridir. Okura kişilik özelliklerinin aktarılması bağlamında açık karakter olan Noa, kurguda herhangi bir büyük kişilik değişimi göstermediği için durağan karakter özelliğindedir.

Meryem: Leyla'nın kuzenidir. Okur tarafından çok bilinmediği için kapalı bir karakterdir; ayrıca herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Omar: Leyla'nın kardeşidir. Okur tarafından çok bilinmediği için kapalı bir karakterdir; ayrıca herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Yara: Leyla'nın kardeşlerinden biridir. Hakkında pek fazla bilgi olmamasından dolayı kapalı ve durağan karakter özelliğindedir.

Dede: Leyla'nın dedesidir. Okur tarafından çok bilinmediği için kapalı bir karakterdir; ayrıca herhangi bir kişilik değişimi yaşamadığı için durağan bir karakter yapısına sahiptir.

Babaanne: Leyla'nın babaannesidir. Okur tarafından çok bilinmediği için kapalı bir karakterdir. Kurguda yeni bir davranış ve kişilik özelliği geliştirmede için de durağan karakterdir.

Kahveci İbrahim: Mahallenin kahvehanesini işleten kişidir. Okurun, kurgunun tamamında çok fazla tanımadığı İbrahim, kapalı ve durağan karakter yapısındadır.

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta toplamda on sekiz karakter yer almıştır. Buna rağmen, kurgunun genelinde karakterlerin büyük çoğunluğunun çok az derinlik ve gelişim sergilediği görülmektedir. Bu durum, ana karakterler üzerindeki odaklanmayı artırarak hikâyenin ana temasına daha fazla vurgu yapmaktadır. Leyla ve birkaç kişinin üzerinden gelişen olaylar, fazla karakterin yarattığı kafa karışıklığını önlemiştir. Bu sayede, Leyla'nın hikâyesi ve duygusal yolculuğu daha net bir şekilde aktarılmıştır. “Güneşe Koşmak” adlı kitapta ana karakterlerin açık ve devingen yapısı, okurun onlarla özdeşim kurmasını kolaylaştıran bir özelliktir. Bu durum, okurun karakterlerin deneyimlerini ve duygusal yolculuklarını derinlemesine hissetmesine olanak tanıyabilir. Örneğin bazı bölümlerde kahramanımız Leyla'nın özellikleri, okuyucuya şu şekilde aktarılmıştır: “Antrenörümün de bahsettiği gibi koşu derecelerim hiç fena değildi. Atletizme meraklıydım ve koşmayı çok seviyordum. Uzun bacaklarım ve atletik yapım sayesinde bu spora doğal olarak yatkın olduğumu düşünüyordum.” (Balpınar, 2024: 23).

Bazı bölümlerde ise karakterlerin fiziksel özellikleri detaylı bir şekilde tasvir edilerek okuyucuların bu karakterlerle daha somut bir bağ kurması sağlanmıştır:

“Yakışıklı bir çocuk olduğu için hakları vardı. Kemikli yüzüne karakter kazandıran yemyeşil gözleri, dalgalı kısa saçları, geniş omuzlarıyla öne çıkan fizikli yapısı onu her ortamda dikkat çekici kılıyordu.” (Balpınar, 2024: 35-36).

Kahramanlardan biri olan Omar Joseph'in değişimi, okuyucuya şu şekilde aktarılmıştır: “İsrail adına yarışmak istemediğim için olimpiyat oyunlarına çıkmaktan vazgeçtim. Ertesi günkü müsabaka listesinden adımın çıkarılmasını istemiştin. Kararımdan bir an bile pişmanlık duymadım. Sayende yeni bir başlangıç yaptım.” (Balpınar, 2024: 173).

Kitapta yer alan kahramanların çoğunluğu çocuk ve gençlerden seçilmiştir. Bu durum genç okurun kitaba olan yaklaşımını olumlu etkileyebilir. Ayrıca karakterlerin cinsiyet dağılımlarının eşit olması da genç okurların cinsiyet rollerini öğrenmesine katkı sağlayıcı niteliktedir.

4.10.2.4. Dil ve Anlatım

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta genel olarak; basit, anlaşılır cümleler kullanılmıştır. Kitapta bu duruma örnek olacak bazı kısımlar şu şekildedir:

“Şaşkındım.” (Balpınar, 2024: 11).

“Kuzenim bana gülerek baktı.” (Balpınar, 2024: 39).

“Eve döndüğümde keyifsizdim.” (Balpınar, 2024: 49).

“Mahallemizdeki bir binanın bombalanması hayatımızın seyrini değiştirmişti.” (Balpınar, 2024: 74).

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta söz varlığı öğelerinden 37 tane ikilemeye, 113 tane deyme ve 2 tane atasözüne yer verilmiştir.³ Kitapta kullanılan deyim, ikileme ve atasözleri; genç okurların dil gelişimine katkıda bulunmasının yanı sıra kültürlerini tanıması ve devam ettirmesi açısından da önemlidir. Kitapta deyimlerden bazıları şunlardır:

- Pabucu dama atılmak: “Yani özellikler küçük kardeşlerim olduktan sonra pabucumun dama atıldığını düşünmeye başlamıştım...” (Balpınar, 2024: 11).
- Göz koymak: “Kendi kanından insanların toprağına göz koyacak biri hiç değildin.” (Balpınar, 2024: 15).
- Akıl sır erdirmek: “Ne olursa olsun bu duruma akıl sır erdiremiyordum.” (Balpınar, 2024: 17).
- Kulak vermek: “Fakat bazen de tecrübeye kulak vermelisiniz.” (Balpınar, 2024: 98).
- Toz kondurmamak: “Kendine toz kondurmayan bir insan, kendisiyle alakalı gerçeklerin de farkına varamazdı.” (Balpınar, 2024: 111).

Kitapta yer alan ikilemelerden bazıları şunlardır:

- Bir bir: “Taş basamakları bir bir inerken daha çabuk olmaya gayret ediyordum.” (Balpınar, 2024: 15).
- Adım adım: “Adım adım yaklaşımaya devam ettiler.” (Balpınar, 2024: 38).
- Fısır fısır: “Ne konuşuyorsunuz fısır fısır?” (Balpınar, 2024: 47).
- Tek tek: “Hepimize tek tek aynı soruyu sormaya devam etti.” (Balpınar, 2024: 83).

³ Çalışmanın hacmini artırmamak için “Güneşe Koşmak” isimli kitapta yer alan deyim ve ikilemelerin tamamına yer verilmemiştir.

- Dalga dalga: “Sıra bana geldiğinde arkadaşlarım dalga dalga çoğalan bir coşkuya kapıldı.” (Balpınar, 2024: 103).

Kitapta geçen atasözleri şunlardır:

- Kötü söz sahibine aittir: “Kötü söz sahibine aittir, derlerdi fakat yine de söylenenleri hazmedemiyordum.” (Balpınar, 2024: 62).
- Son gülen iyi güler: “Son gülen iyi gülerdi.” (Balpınar, 2024: 105).

Kitapta kurallı cümle yapılarının yanında devrik cümle yapılarına da yer verilmiştir. Bu durum, dilimizdeki farklı cümle yapılarının olduğunu okurun görmesi açısından faydalıdır.

“Önümüzdeki ay Türkiye’de gerçekleşecek müsabakalar.” (Balpınar, 2024: 23).

“Kadın bana kötü bir şey söylemiş olmalıydı demek ki.” (Balpınar, 2024: 94).

İncelediğimiz kitapta, Türkçe dilinin önemli öğelerinden, benzetme ve sıfatlara yer verilmiştir. Kitapta kullanılan sıfat örneklerinden bazıları şunlardır:

“Sabah kahvaltıda kızarmış ekmek, peynir, ceviz, zeytin ve vişne reçeliyle ziyafet çekiyorduk.” (Balpınar, 2024: 21).

“Delice bir meraka tutulmuştum.” (Balpınar, 2024: 44).

“Kardeşlerim şaşkın bakışlar altında kafa salladılar.” (Balpınar, 2024: 57).

Kitapta kullanılan benzetme örneklerinden bazıları şunlardır:

“Sanki binlerce, on binlerce kuşun bir araya gelmesiyle oluşan devasa bir kuş gibi görünüyor bu Rukh.” (Balpınar, 2024: 9).

“Kirli sakallı yüzünde gözleri ufacak birer düğme gibi görünüyordu.” (Balpınar, 2024: 22).

“İşte küçük serçe kuşun saz ekibi de geldi!” dedi Noa.” (Balpınar, 2024: 124).

Kitapta genel olarak birinci kişi ağızından anlatım yapılmıştır.

Birinci Kişi Ağızından Anlatım: “Koşmak bana özgürlüğü hatırlatıyordu.” (Balpınar, 2024: 110).

“Sakat ayağıma masaj yaparak güne başladım.” (Balpınar, 2024: 111).

Kitapta, anlamlarının bilinmemesi ihtimaline yönelik bazı kelimelerin sözlük anlamlarına yer verilmiştir. Bu uygulama, okurun kelimeleri daha iyi kavramalarına yardımcı olurken, okuma deneyimini de zenginleştirebilir. Kitapta “ilhak etmek, şekel, sofa, kefiye” gibi kelimeler bu durumu örnekendirir. Ayrıca kitabın baş kısımlarında babaanne karakterinin bahsettiği “Nakba Günü”, aynı sayfada karakterin ağızından açıklanarak

okura sunulmuştur. Bu durum, okurun kavramı hızlıca öğrenmesi açısından nitelikli bir durumdur.

Kitabın bazı bölümlerinde şiir alıntılarına yer verildiği görülmüştür. Elli birinci sayfada Yunus Emre'nin "Yusuf'u Kaybettim" şiiri ve yüz on üçüncü sayfada Navadeh Haukaf isimli şairin "Günaydın Lübnan" şiiri bulunmaktadır. Kitapta yer alan bu şiir alıntıları, çocuk okurların duygusal gelişimlerine, dil becerilerini geliştirmelerine, farklı kültürleri tanımalarına, hayal güçlerini artırmalarına ve okuma isteklerini desteklemelerine katkı sağlayabilir.

"Güneşe Koşmak" isimli kitap, genel olarak Türkçe dilinin anlatım imkânlarından çokça faydalanmıştır. Çocukların dil zevkine uygun bir anlatıma sahip olan kitapta dil zevkini olumsuz etkileyecek süslü cümlelere, yabancı sözcüklere ve anlamayı zorlaştıracak gereksiz yapılara yer verilmemiştir. Bu durum, okurun metni daha kolay anlamasını ve hikâyeye daha iyi odaklanmasını sağlamıştır.

4.10.2.5. İleti

"Güneşe Koşmak" isimli kitapta özgürlük, savaşın getirdiği kötülükler, azim, çalışkanlık ve mücadele etmek gibi iletilere yer verilmiştir. Kitabın ana iletisi şudur "Gerçek zaferler, en zor zamanlarda kazanılır." Kitabın yazarı kahraman ve olaylar aracılığıyla okura insanlık, kimlik mücadelesi ve özgürlük arayışı hakkında derinlemesine düşünme fırsatı sunmuştur. Bu iletiler aynı zamanda okura zorluklar karşısında mücadele etme ve umut taşımamanın önemini vurgulamaktadır.

- Sömürgecilik anlayışı, ülkelerin bağımsızlık haklarına karşı büyük bir tehdit oluşturmakta ve yerel kültürlerin yok olmasına yol açmaktadır.
- Aynı gökyüzünün altında yaşadığımız dünyada, insanlar arasındaki uçurum giderek büyümektedir.
- Savaşın gölgesinde yaşayan insanlar, gündelik hayatını sürdürmek için sürekli bir kaygı ve belirsizlik içinde kalmaktadır.
- İnsanların ülkesi ve milletine yönelik en önemli sorumluluğu, sahip olduğu yeteneklerle fayda sağlamaktır.
- Yaşanan savaşlar ve acılar, en çok çocukların hafızasında kötü etkiler bırakır.
- Yapacaklarımıza odaklanırsak başarıya daha da yaklaşıyoruz.
- İnsanlar barış ister; savaşlar, çoğu zaman güçlülerin düşüncesizliğinden kaynaklanır.

- İlerlemenin en önemli yolu, hatalardan ders çıkarmaktır.

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta yer alan ana ileti, birçok yan ileti ile desteklenmiştir. Bu durum, ana iletinin okur tarafından kolay anlaşılmasını sağlar niteliktedir.

4.10.3. Eğitsel İlkeler

Güneşe Koşmak” isimli kitabın yazarı, metin aracılığıyla iletmek istediği duygu ve düşünceleri, doğrudan öğretici bir şekilde öğüt vererek değil; okurun kendisinin düşünüp anlamasını sağlayacak bir anlatım tarzıyla sunmuştur. Bu şekilde oluşturulan bir yaklaşım, okurun kitaba yönelik aktif olarak katılımına olanak sağlarken aynı zamanda verilen mesajları kendi açısından değerlendirme ve anlamlandırmasını destekler. Kitapta emir verici ve kırıncı bir üsluptan uzak durulmuştur. Bu durum, okurda daha önemli bir etki bırakarak onların duygusal bağ kurmasını ve hikâyenin derinliğini hissetmesini sağlayabilir. Bu da okurun deneyimlediği duygu ve temaları kolayca içselleştirmelerine yardımcı olur. Kitabın genelinde savaşın insan üzerindeki etkisi, özgürlük ve başarılı olma gibi temalar işlenmiştir. Kullanılan temalar, çocukların zorluklarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek niteliktedir. Bu sayede, okur, hayatta kalmanın ve mücadele etmenin önemini daha iyi kavrayabilir. Kitapta yer alan karakterlerin tamamı, cinsiyet rollerinin dışına çıkmamıştır. Kitabın bu özelliği, okurun cinsiyet rollerini öğrenmesi açısından önem taşımaktadır.

Leyla’nın savaş nedeniyle olimpiyat hayallerinden vazgeçmesi ve babası, hocası ile kuzeninin onu bu kararından döndürme çabaları dayanışma ve ailenin hayallerimize ulaşmadaki önemini vurgulamıştır. Bu durum okura pes etmeme, kararlılık ve zorluklara karşı mücadele etme mesajı vermektedir.

Kitapta, okuyucuların bilişsel ve gelişimsel özelliklerine yönelik olumsuz bir söyleme yer verilmemiştir. Bunun yerine, kitabın büyük bir bölümünde savaşın olumsuz etkileri, insanların yaşamlarını nasıl kötüleştirdiği, bağımsızlığın evrensel bir hak olduğu ve kimsenin başkasının topraklarına saldırmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bahsedilen iletilerde yıkıcı bir dil kullanılmamış; aksine, barışçıl bir yaklaşım benimsenmiştir.

Çocuk Edebiyatı İlkeleri Bağlamında Kitabın Genel Değerlendirmesi

“Güneşe Koşmak” isimli kitap, okurun kolaylıkla taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıkta tasarlanmıştır. Kitapta kullanılan kâğıt, yazıların rahat okunmasını sağlayacak kalitede ve göz sağlığını olumlu etkileyecek niteliktedir. Kitabın kapağında kullanılan renk ve

resimler, içeriğinin okuyucu tarafından kavranmasına yardımcı olabilecek niteliktedir. Kapaktaki görsel nitelik, okuyucularda okuma isteği uyandırabilir ve onların kitaba karşı merak geliştirmelerini olumlu anlamda etkileyebilir.

Kitap sayfa düzeni açısından, çocukların ihtiyaçlarına ve estetik zevklerine katkı sağlayacak nitelikte oluşturulmuştur. Kullanılan yazı tipi, punto, kenar boşlukları ve kelime aralarındaki boşluklar, okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Ciltlemenin sağlam olması, kitabın sayfa düzenine katkı sağlamıştır. Ancak kitabın bir bölüm bitimindeki yazıların diğer bölüm başına kayması, sayfanın estetik bütünlüğünü bozmuştur. Bu duruma sonraki basımlarda dikkat edilmesi okur için faydalı olacaktır.

“Güneşe Koşmak” isimli kitapta herhangi bir resme yer verilmemiştir. Bu durum, okurun olayları zihinlerinde canlandırma ve kahramanlarla kolay özdeşim kurması bağlamında, kitabın eksik kalan özelliklerinden birisidir.

Kitap; konu, izlek ve iletiler bağlamında çocukların bilişsel, duygusal ve algılama seviyelerine uygun özellikler göstermektedir.

“Güneşe Koşmak” isimli kitap, kullanılan dil ve anlatım öğeleri açısından başarılı bir örnek olarak değerlendirilebilir. Kullanılan deyim, ikileme, atasözü, benzetme ve sıfatlar; kitabın anlatımı güçlendirecek ve okurun, dile karşı duyarlılığını artıracak özelliktedir. Kitabın genelinde yabancı kelime kullanılmamıştır. Kullanılan betimlemeler de kitabın okur tarafından daha net ve kolay anlaşılmasına olanak sağlamıştır.

Genel olarak baktığımızda Özgür Balpınar’ın “Güneşe Koşmak” isimli çocuk kitabı; yukarıda belirttiğimiz eksiklikler dışında tasarım, içerik ve eğitsel nitelikler bakımından 12 yaş ve üstü çocukların okuması için önerilebilir özelliktedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Yapılan bu araştırmada Özgür Balpınar'ın çocuk romanları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir. İnceleme sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yazarın incelenen kitaplarından; “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Canım Arkadaşım”, “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” ve “Portakal Çiçekleri” 20,5 x 13,5 cm; “Çiçek Ekspresi”, “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” ve “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” 19,5 x 12,5 cm; “Güneşe Koşmak” ise 19 x 13,5 cm boyutlarındadır. İncelenen kitapların boyut özellikleri, on yaş ve üstü çocukların taşıyabileceği ve kitaplık oluşturabileceği büyüklüktedir. Kitapların farklı boyutlarda olması, okur adına nitelikli bir özellik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu boyutların çocuk okurun kitaplık düzenlemesine uygun olduğu söylenebilir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, boyut bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

İncelenen kitaplarda ikinci kalite hamur, açık sarı, mat ve dayanıklı kâğıt kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan kâğıtların, kitapların sayfalarını rahatça çevrilmesi ve yazıların kolaylıkla okunabilmesi açısından nitelikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, kâğıt bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

İncelenen kitapların kapak tasarımlarının, metnin içeriğine yönelik okura fikir verecek görsel ve ipuçlarıyla hazırlandığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca kapakta kullanılan görsellerin okurun ilgisini çekecek ve kitabın temasını yansıtacak nitelikte olduğu gözlemlenmiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, kapak bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Kitaplar sayfa düzeni bağlamında incelendiğinde; “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Canım Arkadaşım”, “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” ve “Portakal Çiçekleri” isimli kitaplarda, kelimeler arasında bırakılan boşlukların çocuk okur için sık olduğu görülmüştür. Ayrıca “Güneşe Koşmak” kitabında bir bölümün sonunda yer alan kelimeler, diğer bölümün başına kaymıştır. Bu durum, kitabın sayfa düzenini estetik olarak olumsuz etkilemiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, sayfa düzeni bakımından belirtilen eksiklikler dışında çocuk edebiyatının temel ilkelerine

uygun özellikler taşımaktadır.

Özgür Balpınar'ın “Çiçek Ekspresi”, “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” ve “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitaplarında, resim kullanılmıştır. Bu kitaplarda yer alan resimlerin çocukların hayal kurmalarına ve kitabın içeriği hakkında fikir geliştirmelerine yardımcı olacak nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak belirtilen kitaplarda yer alan bazı resimlerde yoğun mürekkep kullanımının, okumayı zorlaştırdığı görülmüştür. Resim kullanılan kitaplarda oluşan bu durumun gözden geçirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Yazarın; “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Canım Arkadaşım”, “Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık”, “Portakal Çiçekleri” ve “Güneşe Koşmak” isimli kitaplarında, herhangi bir resim kullanılmamıştır. Bu durumun, özellikle küçük yaşlardaki okurların dikkatini çekmede ve metni anlamada zorluk yaşamalarına neden olabileceği belirlenmiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, resimler bakımından belirtilen eksiklikler dışında çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Balpınar, ele aldığı konu ve kurgu unsurları açısından çocuk dünyasına yakın olan konuları tercih etmiştir. Kitaplarının genelinde benzer konular üzerinde durulduğu görülmüştür. Eserlerde macera, mücadele, arkadaşlık, doğa sevgisi, çevre bilinci, hayal gücü, özgürlük ve umut gibi konular ön plana çıkmaktadır. İşlenen konular, çocuk okurun hayal etme, özgürlük ve macera ihtiyaçlarını karşılayan, onlarda yaşama, insana, farklılıklara, doğaya ve çevreye karşı bilinç oluşturacak nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kitap içerisinde yer alan çatışma türlerinin, çocuk okurun bilişsel ve duyuşsal özelliklerine uygun olduğu belirlenmiştir. Kitapta konunun yapılandırılışını olumsuz etkileyen; aşırı duygusallık, abartılmış merak ve rastlantısallık öğelerine yer verilmemiş olması, kitabın inandırıcılığı güçlendirmiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, konu bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

İncelenen kitaplarda mücadele, doğa sevgisi, sabır, azim, şehirleşmenin insan değerlerine etkisi, hayal kurmanın önemi, arkadaşlık, çevre duyarlılığı, iyiliğin kötülüğe karşı galip gelmesi, çevresel sorunların çözümü ve bağımsızlık mücadelesi gibi izleklerin kullanıldığı belirlenmiştir. İzlekler, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak, konularla bağlantılı bir şekilde verilmiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, izlek bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Özgür Balpınar'ın kitaplarındaki başkahramanlar ve yan karakterlerin, eserlerin başından sonuna kadar başarıyla geliştirildiği belirlenmiştir. İncelenen kitaplarda başkahramanların tamamının çocuk karakterlerden seçildiği görülmüştür. Bu karakterlerin çocuk okurun kolayca bağ kurabileceği, günlük hayatta karşılaşılabileceği ve hayal dünyasına hitap edebileceği özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Karakterlerin karşılaştıkları zorluklarla mücadele ederken gösterdikleri azim ve sonunda hayallerine ulaşma özellikleri de dikkat çekicidir. Başkahramanlar arasındaki ortak özellikler, onların benzer duygusal ve gelişimsel süreçlerden geçtiklerini gösterirken, farklılıklar ise her bir karakterin özgün özellikleri ve kişisel yolculuklarını yansıtmaktadır. Bu ortaklıklar ve farklılıklar, eserlerin daha zengin ve derin bir anlatım sunmasına olanak sağlamaktadır. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, karakter bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Kitapların dil ve anlatım özellikleri incelendiğinde, sade ve anlaşılır kısa cümleler kullanıldığı ve bu cümlelerin Türkçenin anlatım olanaklarını yansıttığı görülmüştür. Ancak “Çiçek Ekspresi”, “Yeryüzünün Kalbi” ve “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitaplarda, basım kaynaklı bazı yazım ve noktalama hataları yapıldığı belirlenmiştir. Yapıtlarda deyim ve ikilemelerin çokça kullanıldığı ancak atasözlerine daha az yer verildiği belirlenmiştir. Genel olarak kitaplarda devingen bir anlatımın yapıldığı, sözvarlığı öğelerinin duyumsatıldığı, yabancı sözcüklerin kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, dil ve anlatım bakımından belirtilen eksiklikler dışında çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Yazarın kitaplarda vermek istediği iletilerin, doğrudan ve açıkça sunulmadığı görülmüştür. Bunun yerine, kurgu içinde çocuk okurun çıkarım yapmasının beklendiği belirlenmiştir. Bu yaklaşım, yazarın okuyucuya bir anlam arayışı ve düşünsel bir yolculuk sunma amacını taşıdığını göstermektedir. Çocuk okurların hikâye içinde yer alan karakterlerin yaşadığı deneyimler ve karşılaştıkları durumlar üzerinden kendi düşünsel bağlantılarını kurarak iletilere ulaşmaları beklenmektedir. Bu durum, çocuk edebiyatında sıklıkla karşılaşılan, okuru pasif bir alıcı değil, aktif bir katılımcı olarak gören bir anlayışı yansıtmaktadır. Yazar, çocukların psikolojik ve gelişimsel özelliklerine uygun iletiler kullanarak okurlarını hem eğlendirmeyi hem de düşündürmeyi başarmaktadır. Ayrıca, kitapların taşıdığı iletiler, günümüz çocuklarının karşılaştığı sorunlara ve ihtiyaçlarına yönelik düşünsel ve duygusal çözümler sunarak, çağdaş çocuk edebiyatı anlayışına katkı

sağlamaktadır. Yazarın kitaplarındaki iletilerin, çocukların anlam evrenine uygun olmakla birlikte evrensel değerler de taşıdığı sonucuna varılmıştır. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, ileti bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

Eğitsel ilkeler açısından incelediğimiz “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı kitapta, tüm karakterlerin erkek olduğu ve kadın karakterlere yer verilmediği görülmüştür. Bu durumun kadın ve erkek eşitliği anlayışına aykırı olduğu belirlenmiştir. Yazarın “Portakal Çiçekleri” ve “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” isimli kitabında ise bazı şiddet unsurlarına yer verildiği belirlenmiştir. Özgür Balpınar'ın incelenen kitapları, eğitsel ilkeler bakımından belirtilen eksiklikler dışında çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımaktadır.

5.2. TARTIŞMA

Özgür Balpınar'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelendiği bu çalışmada, elde edilen sonuçlar ile konu bakımından benzerlik ve yakınlık gösteren farklı çalışmaların sonuçları karşılaştırılmıştır.

Nazmi Şanda (2022) “Özgür Balpınar'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Türkçenin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde yazarın kitaplarında deyim, ikileme ve atasözü gibi çeşitli söz varlığı öğelerine yer verildiğini tespit etmiştir. Bu durumun anlatıma canlılık ve çeşitlilik kazandırdığını belirten Şanda, aynı zamanda çocukların Özgür Balpınar'ın kitaplarıyla söz varlıklarını geliştirebileceğini de belirtmiştir. İncelediğimiz kitapların dil ve anlatım açısından zengin olduğu ve bu durumun çocuk okurun söz varlığını zenginleştirmeye yardımcı olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca kitapların içerdiği farklı dil yapıları ve kelime seçimleri, çocukların dilsel esnekliklerini artırırken iletişim becerilerini de güçlendirecektir. Bu açıdan bakıldığında Balpınar'ın eserlerinin sadece eğlenceli olmadığı aynı zamanda eğitsel anlamda da önemli katkılar sunduğu söylenebilir.

Nilüfer Serin (2022) “Özgür Balpınar'ın Eserlerine Ekoeleştirel Bir Yaklaşım” isimli makalesinde yazarın “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi” ve “Düşler Atlası” isimli eserlerini ekoeleştiri kuramı bağlamında incelenmiştir. Serin, araştırma sonucunda Özgür Balpınar'ın adı geçen kitaplarını çocuklara doğa sevgisi ve çevrenin önemi hakkında fayda vermesi açısından okumaya uygun görmüştür. Ayrıca, yazarın eserlerinde

oluşturduğu karakterlerin, doğayı koruma ve doğaya zarar verenlerle mücadelede sorumluluk alabilecek nitelikte olduğu tespit etmiştir. Yapılan araştırma ile bu çalışma, doğa sevgisi ve çevreye karşı bilinçli olma bağlamında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca Balpınar'ın eserlerinde çevresel sorunlara karşı geliştirilen duyarlılığın, çocukların ekolojik sorumluluk bilinci kazanmalarına katkı sağladığı söylenebilir. Bu bulgu, çocuk edebiyatının yalnızca eğitsel değil, aynı zamanda çevresel bilincin inşasında da kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Yasemin Yılmaz Yüksek (2022) “Savaş Konulu Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Mekân Temsilleri” isimli çalışmasında, Özgür Balpınar'ın “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” eserinde, mekânların karakterin değişimi üzerindeki etkisine odaklanmış ve mekânın hem fiziksel hem de duygusal anlamda karakterin içsel yolculuğuna nasıl yön verdiğini incelemiştir. İncelemede, başkişi Emir'in kurmuş olduğu hayallerin savaşın oluşturduğu olumsuz durumun önüne geçtiği belirtilmiştir. Yaptığımız çalışmada başkahraman Emir'in hayallerinin peşinden gitmesi; içinde kaldığı savaş ortamı, yalnızlık ve korku gibi olumsuz durumların önüne geçmiştir. Kahraman, bu zorluklara rağmen mücadele ederek sonunda hayallerine ulaşmıştır. Bu bulgular, fiziksel ve duygusal zorlukların, karakterin hayal gücü ve kararlılığı sayesinde aşılabileceğini gösteren bir tema oluşturmaktadır. Dolayısıyla yapılan araştırma, fiziksel ve duygusal engellerin üstesinden gelme konusunda hayallerin nasıl bir dönüştürücü güç taşıdığını vurgulamaktadır ve bu tespit, eserdeki ana temalarla paralellik göstermektedir.

Behice Varışoğlu ve Şehnaz Hikmet Tuzcuoğlu Aksin (2019) “Andrew Clements'in Bunun Adı Findel Adlı Çocuk Edebiyatı Eserinin Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi” başlıklı makalesinde, yazarın eserlerinin kapak tasarımlarına dikkat çekmektedir. Makaleye göre tüm yapıtların kapak kâğıtları, görsel tasarım açısından etkili olup, bu etkiyi sürdürebilecek özelliklere sahiptir. Kapak ve iç kapak tasarımlarındaki görsel ve dilsel unsurlar, özellikle hedef kitle olan çocuklara yönelik olarak belirlenmiştir. Yaptığımız çalışmaya konu olan kitapların tamamı, kapak tasarımı açısından yukarıda sonucu verilen çalışmayla örtüşmektedir. Zira çocuk okurun kitaba karşı olumlu tutum geliştirmesinde kapak tasarımının nitelikli olmasının önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Burak Avcı'nın (2022) “Koray Avcı Çakman'ın Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında, Koray Avcı Çakman'ın 28 kitabının boyut bakımından çocuk okurun taşıyabileceği büyüklükte ve ağırlıkta olduğu sonucuna varmıştır. Yaptığımız çalışmada, Özgür Balpınar'ın kitaplarının genellikle farklı

boyutlarda olduğunu ve bu durumun hedeflenen okur kitlesi açısından nitelikli olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, Burak Avcı'nın elde ettiği sonuçlar ile yaptığımız çalışmanın sonuçları arasında paralellik mevcuttur.

Selma Arslan'ın (2021) "Vladimir Tumanov'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, incelenen kitapların sayfa düzeni bağlamında okurlarda okuma isteği uyandıracak nitelikte olduğu ve okumayı zorlaştıran herhangi bir olumsuz unsur içermediğini belirtmiştir. Arslan ayrıca incelenen eserlerin sayfa kenarları, paragraf, satır ve kelime aralarında bırakılan boşlukların yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda incelenen eserlerin bir kısmında, sayfa düzeninin önemli bir unsuru olan kelimeler arası boşlukların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan'ın bulgularıyla karşılaştırıldığında, sayfa düzeni açısından bazı farklılıklar gözlemlenmiştir. Çalışmamızın sayfa düzeni, özellikle metnin okunabilirliğini artırmak için daha özenli bir şekilde kurgulanmış ancak bazı eserlerde boşlukların dar olması, metnin akışını olumsuz etkilemiştir. Bu durum, özellikle çocuk kitaplarında metnin görsel ve yazınsal dengeye sahip olmasının, okuma deneyimini doğrudan etkileyebileceğini göstermektedir.

Mustafa Ceyhan (2021) "Ahmet Şerif İzgören'in Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi" isimli çalışmasında elde ettiği sonuca göre, İzgören'in incelenen kitapların tamamının konu ve kurgu bağlamında okura uygun özellikte olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızdaki kitapların tamamının, konu ve kurgu açısından çocuk okura uygun nitelikte olduğu sonucuna ulaşmamız ile Ceyhan'ın sonuçları arasında benzer tespitlerin olduğu görülmektedir. Bu benzerlik, çocuk edebiyatında belirli temaların ve anlatım biçimlerinin yaygın olarak kullanıldığını ve bu yapıların çocukların bilişsel gelişimi ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgu literatürdeki önceki çalışmalara paralel olarak çocuk edebiyatının eğitsel ve pedagojik açıdan önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Gülşah Karakurt İpek (2019) "Nur İçözü'nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi" isimli çalışmasında, incelediği eserlerin genel olarak çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak, bazı kitaplarda noktalama yanlışlığı yapıldığını belirten Karakurt, eserlerde yazım ve noktalama işaretlerine dikkat edilmesi gerektiğini önemini vurgulamıştır. İncelediğimiz kitaplardan üç tanesinde noktalama hataları tespit edilmiş, bu kitaplardan birinde ise hem noktalama hem de yazım hatası bulunduğu görülmüştür. Karakurt'un bulguları ile bu

çalışmamızdaki sonuçlar arasında yazım ve noktalama hataları açısından benzerlikler dikkat çekmektedir. Bu durum, çocuk kitaplarının içeriklerinin yanı sıra dil bilgisi kurallarına da özen gösterilmesi gerektiğini gösterir. Çünkü yazım ve noktalama hataları, metnin anlaşılabilirliğini zorlaştırabilir ve çocukların dilsel becerilerinin gelişimine olumsuz etki edebilir. Dolayısıyla, bu tür hataların önlenmesi için metinlerin titizlikle gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Ömer Turan (2022) “Behiç Ak’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında, Behiç Ak’ın incelenen kitaplarının evrensel temalara yer verdiğini ve temaların çocuğa doğrudan öğüt vermek yerine anlatılanları sezdirerek aktardığını belirtmiştir. Yapılan çalışma ile bu çalışma, izleklerin evrensel nitelikte olması bağlamında örtüşmektedir. Her iki çalışmada da farklı kültürlerden gelen eserlerde benzer temaların işlendiği ve bu temaların çocukların gelişimine katkı sağladığı görülmektedir.

Habibe Günaydın (2022) “Abdullah Harmancı’nın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Harmancı’nın incelenen tüm kitaplarının çocuk okurlarda sağlıklı bir değerler sistemi geliştirmelerini destekleyici iletilere yer verildiği tespit etmiştir. Ayrıca çocukların olumsuz anlamda etkilenebileceği hiçbir iletinin bulunmadığı aktarılmıştır. Bu durum, çocuk edebiyatında değerler eğitimi açısından önemli bir paralellik oluşturmakta ve Balpınar’ın eserlerinin pedagojik açıdan olumlu etkiler yaratma potansiyelini desteklemektedir.

Necati Kirazlı (2018) “Behiç Ak’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında, genel olarak incelenen kitapların tümünün eğitsel ilkeler açısından çocuklara uygun olduğunu ifade etmiştir. Ancak Behiç Ak’ın “Karadeniz’deki Yunus” isimli kitabındaki karakterlerin tamamının erkek olduğu saptanmıştır. Bu durumun, kadın ve erkeğe eşit yaklaşmadığı için eğitsel ilkeler açısından bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Yaptığımız çalışmada da Özgür Balpınar’ın “Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık” isimli eserinde, karakterlerin tamamen erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Eğitsel ilkeler açısından bu bulgular, önceki araştırmalarda elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Bu durum, çocuk edebiyatında cinsiyet temsillerinin dikkatlice ele alınması gerektiğini ve karakter çeşitliliğinin eğitsel değer taşıdığını göstermektedir.

5.3. ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda, ulaşılan bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

“Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Canım Arkadaşım”, “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” ve “Portakal Çiçekleri” isimli kitapların yeni basımlarında kelimeler arasındaki boşluklar artırılabilir. Ayrıca “Güneşe Koşmak” isimli eserde, bir bölümün sonunda yer alan birkaç kelimenin bir sonraki bölümün başına geçmesinin verdiği düzensizlik, yeni basımlarda düzenlenebilir.

“Çiçek Ekspresi”, “Gelecek Ekspresi Çöp Dünya” ve “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitaplarda, bazı resimlerde kullanılan yoğun mürekkep, sayfadaki yazıların okunmasını zorlaştırmıştır. Bu nedenle sonraki basımlarda resimlerdeki mürekkep kullanımına dikkat edilebilir. Ayrıca “Göğü Yere İndirelim”, “Yeryüzünün Kalbi”, “Düşler Atlası”, “Canım Arkadaşım”, “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık”, “Portakal Çiçekleri” ve “Güneşe Koşmak” isimli kitapların yeni basımlarına resimler eklenmesi uygun olabilir.

“Çiçek Ekspresi”, “Yeryüzünün Kalbi” ve “Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere” isimli kitaplarda yapılan yazım ve noktalama yanlışlarının, yeni basımlarda düzeltilmesi uygun olabilir.

Yazarın bazı kitaplarında yer alan şiddet unsurlarının, çocukların psikolojik gelişimine zarar vermemesi için dikkatlice düzenlenerek sunulması uygun olabilir.

Yazarın söz varlığı açısından zengin eserleri, Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini keşfetmeleri açısından çocuklara önerilebilir.

Yazarın kitapları; tema, karakter ve iletilerine bağlı kalarak kısa filmler ve animasyonlar şeklinde hazırlanıp derslerde çocuklara izletilmesi uygun olabilir.

Balpınar’ın eserlerinde vurgulanan “mücadele, sevgi, doğa sevgisi, çevre bilinci, yardımlaşma, iyilik” gibi değerlerin Türkçe ders kitaplarında belirli bölümler halinde işlenmesi, öğrencilerin bu kavramları daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olabilir.

Çocukların okuma kültürünü kazanmaları bağlamında ailesinden sonra en fazla vakit geçirdiği ortam okullardır. Okullarda bulunan eğitimciler, çocukların okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesinde önemli rol oynarlar. Okul kütüphanelerinde ve sınıf kitaplıklarında, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun nitelikli kitapların bulunması,

çocukların kitaplarla daha güçlü bir bağ kurmasını sağlayabilir. Özgür Balpınar'ın incelenen yapıtları bu bağlamda öğretmenlere de tavsiye edilebilir.

Yazarın bundan sonra yayımlanacak kitaplarının çocuk edebiyatının ilkeleri kapsamında incelenmesi ve üzerinde çalışmalar yapılması, çocuklar için faydalı olabilir.

Çocuk edebiyatı kapsamında eser veren yazarların çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda, çocuk okurların yaş ve bilişsel düzeylerine uygun nitelikli eserler ortaya koymaları, alandaki gelişime katkı sağlayabilir.

Özgür Balpınar'ın eserlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çocukların eğitime katkı sağlamak amacıyla önerilen kitaplar arasında yer alması düşünülebilir.

6. KAYNAKLAR

- Akkaya, A. (2008). *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki İletiler ve Bu İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Aktaş, Ş. (2010). Edebî Metin ve Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(39), 187-200.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Arıkan, B. (2018). *Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından Memduh Şevket Esendal'ın Öykülerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Arslan, M. A., Şimşek, T., & Yakar, Y. M. (2020). Çocuk Edebiyatı Tarihi. (Editör: T. Şimşek). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 43-68.
- Arslan, S. (2021). *Vladimir Tumanov'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı.
- Avcı, B. (2022). *Koray Avcı Çakman'ın Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 155-160.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balta, E. E. (2019). Çocuk Edebiyatı Üzerine Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların İçerik Analizi (2011-2018 Yılları). *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(17), 464-489.

- Başığmez Tıgılı, H. (2014). *Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Bayraktar, V. (2018). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazı Farkındalığı Becerilerinin Gelişiminde Etkileşimli Kitap Okumanın Önemi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 1(1), 31-41.
- Bayraktar, V., & Demiriz, S. (2017). Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk Kitabı Seçiminde Kullandıkları Ölçütlerin Kıdem Durumuna Göre İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(3), 791-811.
- Baz, M. A. (2022). *Aslı Der'in Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri ve Fantastik Öğeler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ceyhan, M. (2021). *Ahmet Şerif İzgören'in Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Coşkun, S. (2019). *Çetin Öner'in Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı*. Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Çakmak Güleç, H., & Geçgel, H. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayınları.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çer, E. (2016). *0-6 Yaş Çocuk Kitaplarında Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Çetin, Ş. Ü., & Cır, Ö. (2016). Farklı Kültürlerdeki Çocuk Kitaplarının Resimlendirme Tekniklerinin ve Görsel Özelliklerinin İncelenmesi, *Bilkent University Journal of Education*, 3(1), 1-12.

- Çolakça, C. (2019). *Gülsevin Kırıl'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkelerine Göre İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çulha, T., & Budak, F. (2020). FİRDEVSÎ ŞÂHNÂME'SİNİN TÜRKÇE İLK ÇEVİRİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 75-86.
- Demir, Z. (2022). *Aşlı Der'in Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Demirel, Ş. (2021). Çocuk Edebiyatı ve Çocuğa Görelik. (Editör: Ş. Demirel ve S. Seven). *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 19-38.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2000). Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik. *I. Ulusal çocuk kitapları sempozyumu*. Sever, S. (Haz.). Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dilbilim Merkezi. Yay. No: 1.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Doğan, Ç. (2015). *Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı*. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Duran, E., & Can, B. (2021). Kavramsal Olarak Çocuk Edebiyatı. (Editör: A. Şahin). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 1-26.
- Erdem A. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar. *III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Sever, S. (Haz.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.

- Erdoğan Horasan, A. (2015). *Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, M. E. (2021). *Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.
- Erşahan İspirt, K. (2019). *Michael Ende'nin Çeviri Çocuk Edebiyatı Kitaplarının Çocuk Edebiyatına Uygunluğu ve Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- G. Habibe. (2022). *Abdullah Harmancı'nın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağrı.
- Gencan, T. N. (1974). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gönen, M., Uludağ, G., Fındık Tanrıbuyurdu, E., & Tüfekçi E. (2014). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 29(1), 126-139.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güney, N., Ayhan, T., Kaygana, M., & Şahin, E. Y. (2014). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okuduğu Kitap Sayısı ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (19), 151-164.
- Han, Ş. (2022). *Cemil Kavukçu'nun Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karagül, S. (2020). Çocuk Edebiyatı ve Temel Nitelikleri. (Editörler: S. Karagül ve E. Yıldız). *Çocuk Edebiyatı-Okuma Kültürünün Temelleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 1-14.
- Karakurt İpek, G. (2019). *Nur İçözü'nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Karatay, H. (2020). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. (Editör: T. Şimşek). *Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 79-125.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., & Sever, S. (2005). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kaya, M. (2014). Okuma Kültürü ve Çocuk Edebiyatı. *Türk Dili Dergisi*, (756), 608-622.
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kökçü, Y. (2021). Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Özellikleri. (Editörler: Ş. Demirel ve S. Seven). *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi, 71-87.
- Kudak, H. (2021). *Tahir Alangu'nun "Billur Köşk Masalları" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Lukens, R. J., Smith, J. J., & Coffel C. M. (2018). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. (C. Pamay, Çev.). Erdem Yayınları.
- Lüle, E. (2007). Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(13), 17-30.
- Macit, M., & Soldan, U. (2010). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 398-412.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. MEB Yayınları.

- Meral, A. (2016). *Ömer Seyfettin Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Neydim, N. (2010). *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Edebiyatı Ders Notları*. İstanbul.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayınları.
- Özdemir, E. (2002.) *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Piltin, G. (2021). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler. (Editör: A. Şahin). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi, 99-130.
- Püsküllüoğlu, A. (2015). *Çağdaş Türkçe sözlük*. Arkadaş Yayınevi.
- Reutzel, D. R. and Gali, K. (1998). The art of children's book selection: *A labyrinth unexploded*. *Reading Psychology*, 19, 3-50.
- Sarıkaya, B. (2019). Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler. (Editörler: E. Akın). *Çocuklar İçin Edebiyat Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 207-238.
- Sarıkaya, B., & Aydeniz, S. (2021). Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik. (Editörler: M. Tunagür ve M. N. Kardaş). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi, 79-98.
- Serin, N. (2022). Özgür Balpınar'ın Eserlerine Ekoeleştirel Bir Yaklaşım. *Türkbilig*, 2022(44), 135-152.
- Seven, S. (2021). Çocuklarda dilin gelişimi. (Editörler: Ş. Demirel ve S. Seven). *Çağdaş Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi, 1-38.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? Sedat S. (Ed.), *II. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu içinde* (s. 41-56). Ankara Üniversitesi.

- Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Şahbaz, N. K. (2008). Çocuk Edebiyatında İhmal Edilmiş Bir Edebî Tür: Deneme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 189-203.
- Şanda, N. (2022). *Özgür Balpınar'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Türkçenin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sinop.
- Şimşek, T. (2004). *Çocuk Edebiyatı*. Erzurum: Suna Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2021). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?* İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R. (2022). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Tarhan, H. (2021). *Sabahattin Ali Öykülerinin Çocuk Edebiyatı İlkeleri ve Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K., & Gürel, Z. (2021). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tosunoğlu, M., & Kayadibi, N. (2006). Türkiye'de 2000-2005 Yıllarında Devlet Tarafından Yayınlanmış Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Analizi. II. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu bildiri kitabı içinde*, 339-348.
- TUBA. (2011). *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TUBA Yayınları.

- Turan, Ö. (2022). *Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Giriş*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tür, G., & Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Varışoğlu, B., & Tuzcuoğlu Aksin, Ş. H. (2019). Andrew Clements'in Bunun adı Findel adlı çocuk edebiyatı eserinin çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (16), 639-656.
- Weih, T. G. (2005). How to Select Books for Teaching to Children: Taking A Critical Look at Books Through A Pedagogical Lens. *Online Submission*.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yalçın, A., & Aytaş G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaşar, K. (2013). *Erich Kästner 'in Hayvanlar Toplantısı Adlı Eserinin Çocuğa Göreliliği ve Çocuk Edebiyatı İlkelerine Uygunluğu*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Y. (2022). Savaş Konulu Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Mekân Temsilleri. *Sözelti Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Dergisi İnceleme Araştırma Eleştiri*. 2022(6), 13-20.

İNCELENEN KİTAPLAR

Balpınar, Ö. (2022). *Çiçek Ekspresi*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2022). *Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2022). *Portakal Çiçekleri*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Canım Arkadaşım*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Düşler Atlası*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Gelecek Ekspresi Çöp Dünya*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Göğü Yere İndirelim*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2023). *Yeryüzünün Kalbi*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Balpınar, Ö. (2024). *Güneşe Koşmak*. İstanbul: İndigo Yayıncılık.

7. EKLER

7.1. ÖZGÜR BALPINAR İLE YAPILAN RÖPORTAJ

1. Merhaba Özgür Bey, kıymetli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederim. Bize hayatınızdan ve yazarlık serüveninizden kısaca bahseder misiniz?

Merhaba. Ben çocuk ve gençlik edebiyatı için üreten bir yazarım. Şu ana dek yayımlanmış dokuz adet eserim mevcut. Hâlihazırda tamamlanmış ve yayımlanmayı bekleyen üç eserim daha var. Sanırım bu röportaj, tezinizde yer aldıktan sonra onlar da yayımlanacak. İsimleriyle “*Güneşe Koşmak*” gençlik edebiyatı için, “*Hayallerinizin Sihirbazı*” ve “*Kedi Ağacı*” ise çocuk edebiyatı için yayımlanacak eserlerim. Ömrüm yettiğince ve nitelikli eserler üretebileceğimi düşündükçe edebiyatın bu alanında var olmayı sürdüreceğim.

Günlük yaşamım sade, belki de biraz sıkıcı geçiyor. Bir yazarın günlük yaşamı genellikle ilgi çekici bulunsa da kendi yaşamım adına aynısını söyleyemeyeceğim. Belirli ritüeller veya günlük rutinelere sahip değilim. Genel geçer bir çalışma yöntemim de bulunmuyor. Açıkçası tembel biriyim. Canım istedikçe, üretken olduğumu düşündükçe yazıyorum. Elbette daha planlı programlı çalışmalar yapmak yine de hedeflerim arasında. Umarım daha üretken olabileceğim bir düzeni kendim için sağlayabilirim.

Pek çok yazar ve yazar adayı gibi ben de yazmaya çocuk yaşlarda başladım. Yazdığım kısa hikâyeleri kız kardeşime ve sınıf arkadaşlarıma okutuyordum. Ortaokuldaki Türkçe öğretmenlerim konusunda sanırım şanslıydım. Tüm sınıfa yazı çalışmaları yaptırdıklarını hatırlıyorum. Yazarlık hayali kurduğum o çocukluk çağında öğretmenlerimin müthiş bir etkisi oldu. Bu sayede lisede ve üniversitede de yazmaya devam ettim. Eser sahibi olma düşüncesiyle ilk kez üniversite sonunda olgunluk kazandı. Ancak elbette bu işlerin birdenbire olmadığını da yıllar içinde tecrübe ettim.

2. Özgür Bey “çocuk” kavramı size neleri çağrıştırıyor, “çocuk” deyince ne hissediyorsunuz?”

Çocuk kavramı bende heyecanı, merakı, keşfetmeyi, hayal kurmayı simgeliyor. Her yetişkin birey zaman içerisinde kaybetmeye başladığı bu duyguların özlemini çekiyor, bunu kendine itiraf etmekten dahi korkuyor. Sanırım ben de çocuklar için yazma çabasına girişerek, uzaklaştığım “çocukluk” günlerimi yâd ediyor, içten içe özlemini çektiğim “çocukça” duygulara kendimce ulaşma ümidi taşıyorum. Yetişkinler arasında, çocukların

veya çocukluğun kavram olarak dâhil edildiği yakışıksız bazı benzetmelere anlam veremiyorum. “Çocuk gibi ağlamak”, “çocukluk yapmak” veya “çocukça davranmak” gibi kullanımlarla olumsuz durumlar ifade edilmeyi çalışılıyor. Bunu değiştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Keşke herkes üzüldüğü zamanlarda çocuk gibi ağlayabilse, bazı durumlarda çocukluk yapabileceği veya çocukça davranabileceği bir meziyete sahip olabilse... Maalesef her şey dilimizde başlıyor.

3. Çocuklara yönelik yazma fikri sizde nasıl bir ilgi uyandırdı ve bu alanda yazma süreciniz nasıl başladı?

Üniversite döneminde yetişkinlere yönelik öyküler yazarak dergilere gönderiyordum. Üniversite sonunda Gülten Dayıoğlu Vakfı’nın gençlik romanı yarışmasını gördüm. Yarışmayı kazanan eserin yayımlanmasının yanı sıra para ödülünün de verilecek olması beni cezbetmişti. Hatta çocuklar için yazmaya çaba göstermemiş biri için ukalaca davranarak eseri kısa sürede bitirebileceğimi ve yarışmayı kazanacağımı düşünmüştüm. Elbette umduğum gibi olmadı. Eseri yarışmaya yetiştiremedim. Ancak yarışmaya katılma girişimim bir gençlik eseri yazmamı sağladı. O eser yarışmadan beş yıl sonra “*Göğü Yere İndirelim*” ismiyle yayımlandı.

4. Çocuk edebiyatına yönelmenizin arkasında yatan özel bir sebep var mı, yetişkinler için eserler üretmeyi neden tercih etmediniz?

Sanırım yazım ve anlatım dilim çocuk edebiyatına çok yatkın. Bunu ben de tesadüfen keşfetmiş oldum. Eserlerim yayımlandıkça okurlardan gelen iyi tepkiler sonrasında edebiyatta kendi alanımı bulduğumu düşündüm. Çocuklar için bir şeyler yapabilmek de ayrıca mutlu etti beni. Okul ve fuar etkinliklerinde karşılaştığım güzel manzaralar ve edindiğim deneyimler de yazın sürecimi perçinledi. Çocukların gözlerindeki ışıltıyı fark etmek paha biçilemez bir duygu.

5. Çocukluğunuz nasıl geçti, çocukluk yıllarında kitaplarla aranızda nasıl bir ilişki vardı?

Çocukluğum sokakta oyun oynayarak geçti. Şimdilerde büyük şehirlerde yaşayıp da sokakta oyun oynamak nedir bilmeyen bir nesil yetişiyor. Bir meyvenin ağaçta yetiştiğini bilmeyen çocuklar dâhi var. Hiç ağaca çıkmamış, ağaçtan meyve toplamamış, toprağa basmamış çocukları düşününce üzülmekten edemiyorum. Ben çocukken ağaçtan da düştüm bisikletten de. Beni inek de kovaladı, horoz da gagaladı, bana keçi de tosladı. Çocukluğumu doyasıya yaşadığımı düşünüyorum.

Kitap okumak bence bir yazarın yazın sürecinin en önemli adımlarından biri. İlkokul ve ortaokulda kitaplık kolu olduğum dönemler vardı. Sınıf kütüphanemizdeki tüm kitapları okumuştum. Bir gün o kütüphanede benim yazdığım bir kitabın da yer alacağını hayal ediyordum. Ne mutlu ki hayallerim gerçek oldu. Artık pek çok okul kütüphanesinde eserlerim kendine yer bulabiliyor.

6. Genel olarak çocuk edebiyatı hakkındaki düşüncelerinizi merak ediyorum. Çocuk edebiyatı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çocuk edebiyatı ülkemizde geç gelişmiş bir alan biliyorsunuz ki. Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinden sonra bir çizgi oluşmaya başladığını söyleyebiliriz. Çocuklara yıllarca Ömer Seyfettin veya Kemalettin Tuğcu eserlerinin okutulduğunu biliyoruz. Ömer Seyfettin yetişkin öykücüsüyken, Kemalettin Tuğcu ise çocuk psikolojisini kötü etkileyebilecek acıklı eserlerin yazarı. Ancak 2000'li yılların başından itibaren gelişme gösteriyor çocuk edebiyatımız. Hem bu alandaki çeviri eserlerin artışı hem de yeni yazarların ortaya çıkışıyla iyi bir ivme kazanıyor.

Çocuk edebiyatında Avrupa'nın biraz gerisindeyiz. Mesela “Young Adult” diye tariflenen gençlik edebiyatı onlarda lise dönemine tekabül ederken bizde ortaokul grubunda karşılık buluyor. Türkiye'deki gençlik edebiyatının da bu sebeple çocuk edebiyatının bir alt dalı olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde iyi bir durumda olduğumuzu söyleyebilirim. Elbette hâlâ gelişmekte olan bir alan edebiyatımız için. Evrensel dilde benzersiz eserler üretmemiz gerekiyor. Hedefimiz bu olmalı.

7. Çocuklar için yazarken dikkate aldığınız temel unsurlar nelerdir ve bunlar sizin için neden önemlidir?

Ben çocuklara dünyayı olduğundan farklı bir biçimde tozpembe gösterme taraftarı değilim açıkçası. Her gün televizyon programlarında, haberlerde veya dizilerde pek çok kötü olaya şahit oluyor çocuklar. Televizyonda şahit olmasa sokaklarda, orada olmasa evde, evde olmasa birilerinden duyup öğrenerek muhakkak bire bir tecrübe ediyorlar. Reklamlarda yansıtılan tüketim çılgınlığı veya kolay yoldan başarıya ulaşma ihtimali, dizilerde özentili zengin hayatları veya çarpık ilişkiler, haberlerde cinayetler, hırsızlıklar, yolsuzluklar, evde veya sokakta şahit oldukları dedikodu, tartışma ya da kavgalar... Bir çocuğun gözünden bütün bu keşmekeşe bakacak olursak durumun hiç iç açıcı olmadığını kavrayabiliriz. Çocuk edebiyatı da bu noktada dünyada her şey güllük gülistanlıkmış gibi

tamamen iyi, güzel ve umutlu hikâyeler anlatmamalı diye düşünüyorum. Elbette iyiyi, güzeli ve umudu anlatacağız fakat anlatımımızda gerçeklikten uzak olmamalıyız. Kötünün niçin kötü olduğunu çocuğun bilmeye hakkı, yetişkinler olarak bizim de onlara anlatma sorumluluğumuz var.

Bu çerçevede kalemimi sakınmadan yazıyorum. Eserlerimde kötünden, hastalıktan, umutsuzluktan, savaşlardan, yoksulluktan, ölümden bahsetmekte bir beis görmüyorum. Elbette anlatımlarımda çocukları sert bir gerçeklikle buluşturmaktan da kaçınıyorum. Olumsuz durumları yumuşatarak, iyiliğin ve güzelliğin değerini öne çıkararak, umuda işaret ederek yapmaya gayret gösteriyorum bunu. Basit bir düşünceyle, kötünden hiç söz etmeden iyiyi nasıl anlatabiliriz ki? Ölümden bahsetmeden yaşamın değerini nasıl ifade edebiliriz?

Sanırım belki de bütün bu sebeplerle eserlerimin toplumsal bir yönü var. *Canım Arkadaşım* isimli eserimde Çin’de fabrikalarda çalışan çocuk işçilerden, *Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık*’ta İran-Irak savaşında savaşa götürülen sokak çocuklarından, *Portakal Çiçekleri*’nde pervasızca talan edilen doğadan, *Göğü Yere İndirelim*’de yine doğa katliamından, *Yeryüzünün Kalbi*’nde çocukların arasında gerçekleşen zorbalık ve ırkçılıktan söz ettim. Dünyanın farklı ülkelerinde, bambaşka coğrafyalarda yaşayan çocukların sorunlarını da araştırıyor, bunları dile getiriyorum.

8. Yazma aşamasında hem başlamadan önce hem de yazım sürecinde hangi unsurlara dikkat edersiniz?

Yazacağım eserin yazmaya değer olup olmadığını önemsiyorum ilk başta. Ben yazmadan evvel yazılmış binlerce, on binlerce eser var. Yazacağım eserde eğer yeni bir şey söyleyemeyeceksem yazmamın bir anlamı olmaz diye düşünüyorum.

Kafamda bir fikir oluştuğunda hikâye haline gelebilmesi ve roman olarak yazılabilmesi için fikrin beni ikna etmesi gerekiyor. Adım adım ilerleyen bu süreçte karakterlerin oluşumu, kurgunun oturması konusunda kısa notlar alıyorum. Sonrasında hikâyenin bir özetini yazıyorum. Romana başlamadan evvel yazacağım hikâyede yapmam gereken araştırmalar varsa bunları yapıyorum. Yazım sürecinde beni besleyecek ayrıntıları tamamladığım zaman yazmaya hazırım demektir. Elbette yazarken sessiz, sakin ortamları tercih ediyorum. Genelde evde yazsam da bahar ve yaz aylarında çay bahçelerini tercih edebiliyorum. Kâğıt kalem kullanarak yazdığım romanı bitirdikten sonra bilgisayara geçirmeyi seviyorum. Bu sayede tekrar okuyup düzeltmeler yapma imkânı buluyorum.

9. Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak çocukların okumayı sevmesi ve okuma alışkanlığı kazanması bağlamında neler tavsiye edersiniz?

Çocuklara rol model olan ebeveynler ve öğretmenlere çok önemli bir görev düşüyor bu konuda. Eline hiç kitap almayan bir anne veya babanın yahut öğretmenin, çocuklardan kitap okumasını beklemesi biraz abes oluyor. Evde yarım saat bile olsa okuma etkinliklerinin yapılması, her öğretmenin sınıfa elinde bir kitapla girmesi bile pek çok şeyi değiştirebilir. Okullarda kitap okuma veya yazar etkinliklerinin yapılması da çocukları kitap okumaya teşvik edebilir.

10. Kitaplarınızın sevilmesi ve çok okunması yeni hedefler belirlemenizde sizi nasıl motive ediyor?

Eserlerinin okurda karşılık bulması her yazar için itici bir güç yaratıyor. Konuştuklarınızın anlaşılması gibi bir his bu. Elbette benim için de çok olumlu tarafları oldu. Özellikle okul veya fuar etkinliklerinde okurlarımın övgüsüne mazhar olmak bana kendimi çok iyi hissettiriyor. Ben de bu övgüye karşılık verebilmek için daha iyisini yazmak, daha nitelikli eserler üretmek istiyorum.

11. Çocuk edebiyatının temel ilkeleri sizde ne ifade ediyor? Siz yapıtlarınızı oluşturma aşamasında bu ilkelere dikkat ediyor musunuz?

Çocuk edebiyatı belirli hassasiyetleri taşımamız gereken bir alan. İlkelerden öte bir bakış açısıyla çocuklar ile empati yaparak, çocukluk günlerinizi hesaba katarak doğal yoldan kendinize aşılamanız gerekiyor bu hassasiyeti. Yazdığınız her kelimenin önemini bilmeniz gerekiyor.

12. Çocuk edebiyatı alanında eser vermek isteyen yazarlara tavsiyeleriniz nelerdir?

Aslında ben yazma eylemini cüret olarak görüyorum. Yalnızca çocuk edebiyatında değil edebiyatın her alanında bir eser üretme ihtimali konusunda insan kendini yeterince sorgulayabilmeli. “Ben yazacağım fakat yeni bir şey söyleyebilecek miyim?” diye kendine sorabilmeli. Çocuk edebiyatı için eser üretecekse gerekli hassasiyetleri mutlaka bilmeli.

Yazar adaylarının bu alanda üretilen eserlere göz atmaları, çocuklarca sevilen eserlerin niçin sevildiği üzerine düşünmeleri gerekiyor. Kendi çocukluk dönemlerini düşünsünler mesela. Küçük bir çocukken nasıl bir kitap okumak isterlerdi? Bu sorunun cevabı onlara bir fikir verebilir.

13. Her kitabınız sizin için eminim çok özledir. Fakat içlerinden sizi en çok mutlu eden ve en özel olanı hangi kitabınızdır? Neden?

Her bir eserimin de yazım ve yayımlanma süreci birbirinden farklıydı. Emek harcadığınız için ayırım yapmak biraz zor geliyor. Fakat illa da bir cevap vermem gerekecekse ilk eserim *Göğü Yere İndirelim*'in yerinin ayrı olduğunu söyleyebilirim. İlklerin yeri hep ayrıdır çünkü. İlk tecrübe, ilk heyecan, ilk hayal kırıklığı... Yayınevleri tarafından defalarca reddedilen bir eserdi. Yazıp tamamladıktan ancak beş yıl sonra kitap olarak basılabilmşti. Eserin matbaadan çıkışını bile heyecanla takip etmiştim. Kavuştuğum anı ise unutamıyorum.

Özgür Bey, değerli vaktinizi ayırarak sorularımı içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim. Yapılan röportajın hem araştırmama hem sizi takip eden birçok çocuğa ve yetişkine muhakkak büyük katkısı olacaktır. En başta çocuklar ve sonra sizi yakından takip eden biz öğretmenler, kaleminizden çıkacak güzel ve samimi kitaplarınızı bekliyor olacağız. Sağlıcakla kalın.

Asıl ben teşekkür ederim. Umut dolu satırlarda buluşmak üzere.

7.2. ÖZGÜR BALPINAR'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ⁴

Özgür Balpınar, 21 Aralık 1989 tarihinde Adana'da dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini İskenderun'da tamamlayan Balpınar, yazıya ve yazmaya olan merakını küçük yaşlarından itibaren canlı tutmuştur. Yazmaya karşı olan ilgisini ortaokulda geliştirmeye devam etmiştir. Yazar, yazdığı yazıları ilk olarak kız kardeşiyle ve arkadaşlarıyla paylaşmaya başlamıştır. Türkçe öğretmeninin yazı üzerine yaptığı çalışmalar ve kendisine gösterdiği ilgi sayesinde yazarlık yeteneğini daha da geliştiren Özgür Balpınar, lise ve üniversite yıllarında yazmayı sürdürmüştür. Üniversite hayatında kaleme aldığı öyküleri o dönemde çeşitli dergilerde yayımlanan yazarımız, üniversite eğitiminin sonunda Gülten Dayıoğlu Vakfının gençlik romanı yarışmasına katılmıştır. Yarışma her ne kadar istediği gibi sonuçlanmasa da bu yaşananlar, yazarımızın “Göğü Yere İndirelim” isimli ilk çocuk romanını çıkarmasına öncü olmuştur. Genel olarak bakıldığında romanlarında canlılara sevgi göstermek, zorluklarla başa çıkmak, umudu kaybetmemek, çevre bilinci oluşturmak, yaşamın her alanına duyarlı olmak, empati kurmak, ırkçılığa ve diğer ötekileştirme biçimlerine karşı durmak, haksızlıkları reddetmek, doğayı sevmek ve bu sevgiyi başkalarına aktarmak, bakış açısını değiştirebilmek, modern yaşamın getirdiği yozlaşmadan değerlerimizi hatırlamak ve temel insani duyguları unutmamak gibi mesajlarla daha güzel bir dünyada yaşamının mümkün olabileceğini okurlarına aktarmıştır. Ülkemizin birçok bölgesinde öğrencilerle bulaşan yazarımız, çocukluklara okumanın önemi ile beraber pek çok konuda etkinlikler yaparak katkı sağlamaya devam etmektedir. İlk eseri 2016 yılında çıkan Özgür Balpınar'ın günümüze kadar toplam on eseri yayımlanmıştır.

- 1- Göğü Yere İndirelim
- 2- Yeryüzünün Kalbi
- 3- Düşler Atlası
- 4- Canım Arkadaşım
- 5- Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık
- 6- Portakal Çiçekleri
- 7- Çiçek Ekspresi
- 8- Gelecek Ekspresi Çöp Dünya
- 9- Macera Ekspresi Dünyanın Dışına Açılan Pencere
- 10- Güneşe Koşmak

⁴ Yukarıda yer alan bilgiler, Özgür Balpınar ile 25 Şubat 2024 tarihinde gerçekleştirdiğimiz röportajdan ve Timaş Yayınevi tarafından yayımlanan yazara ait kitaplardan derlenmiştir.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mustafa AKGÜL

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Türkçe Eğitimi	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Türkçe Öğretmenliği	Akdeniz Üniversitesi	2015
Lise		Atatürk Lisesi	2009

YAYINLAR

Akgül, M., & Şahin, Ö. (2024). Nehir Yazar'ın “*Eyvah, Ödevim Var!*” İsimli Çocuk Romanının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi. *International Multi-Disciplinary Children's Studies Congress-VI*, Online, 271-283.